TAHAR BEN JELLOUN

EFSUNLU AŞKLAR

CAN

ÖYKÜ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
GÖNÜL AKGERMAN

Tahar Ben Jelloun

EFSUNLU AŞKLAR

Can Yayınları: 1553
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 631

Amours sorcières, Tahar Ben Jelloun
© Editions du Seuil, 2003
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2003
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti.
aracılığıyla alınmıştır

1. basım: Temmuz 2006

Yayına Hazırlayan: Ayça Sezen

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Serap Bertay
Düzelti: Fulya Tükel
Montaj: Mine Sarıkaya

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

ISBN 975-07-0633-1

CAN SANAT YAYINLARI .
YAPIM. DAĞITIM. TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Tahar Ben Jelloun
EFSUNLU AŞKLAR

ÖYKÜ

Fransızca aslından çeviren
GÖNÜL AKGERMAN

CAN YAYINLARI

TAHAR BEN JELLOUN'UN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

DUYGULAR LABİRENTİ / *roman*
IŞIĞIN O KÖR EDİCİ YOKLUĞU / *roman*
HATA GECESİ / *roman*
KUM ÇOCUK / *roman*
KUTSAL GECE / *roman (1987 Goncourt Ödülü)*
TANCA'DA SESSİZ BİR GÜN / *roman*
YOKSULLAR HANI / *roman*

Tahar Ben Jelloun, 1944 yılında Fas'ta doğdu. Ortaöğrenimini, ailesiyle birlikte gittiği Tanca'da yaptı; ardından Rabat'ta yükseköğrenim gördü. Tetuan ve Casablanca'da gazetecilik, öğretmenlik yaptı. 1971 yılında Fransa'ya göç ederek sosyoloji ve sosyal psikiyatri öğrenimi görmeye başladı. Paris'e gider gitmez ilk şiir kitabını, 1973'te de ilk romanı *Harrouda*'yı yayınlattı. Şiir, roman ve denemelerinde göçmenler ve yersiz yurtsuz kalmışları çokça işledi. 1985'te yayınlanan *Kum Çocuk* ününü iyice artırdı. Bu romanın devamı niteliğindeki *Kutsal Gece* 1987 yılında yayınlandı ve Ben Jelloun bu kitabıyla Fransa'nın en prestijli edebiyat ödüllerinden olan Goncourt'u alarak, bu ödüle layık görülen ilk Faslı yazar oldu. Yazarın Türkçe'ye çevrilen yapıtları şunlardır: *Tanca'da Sessiz Bir Gün, Bay Ahlak'ın Çöküşü, Kör Melek, Kızıma Irkçılığı Anlatıyorum, Hata Gecesi, Kutsal Gece, Kum Çocuk, Yoksullar Hanı, Duygular Labirenti.* 1984'te François Mitterrand tarafından kurulan Fransızca Yazını Yüksek Konseyi'ne de üye olan Tahar Ben Jelloun, karısı ve kızlarıyla birlikte Paris'te yaşıyor.

Gönül Akgerman, İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Lisesi'ni bitirdi. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı, yüksek lisans çalışmasını Mimar Sinan Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde yaptı. Meslek yaşamına sanat galerisi yöneticiliği ile başladı, ardından Saint-Benoit Fransız Lisesi'nde Fransızca dersleri verdi, halen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yabancı Dil Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Türk-Fransız Kültür Derneği yönetim kurulu üyesidir. İlk çevirisi 1987 yılında yayınlanan *Kutsal Gece* olmuştur (*La Nuit Sacrée* / Tahar Ben Jelloun). O tarihten itibaren birçok yayınevine Fransız dilinden edebiyat çevirileri yapmaktadır.

İçindekiler

Birinci Bölüm
EFSUNLU AŞKLAR

Efsunlu aşk 11
Etki altındaki adam 38
Mabruk rüyalarınızı yorumluyor 65
Kendinde olmayan adam 74

İkinci Bölüm
AYKIRI AŞKLAR

Birbirlerini seviyorlar 87
Montaigne'in arkadaşının karısı 100
Güzellik ölümden daha güçlü bir kaderdir 104
Salem'in karısı 113
Baştan çıkarma 118
Meçhul kadın 124
Terlikler 129
Zanlı 132
Tricinti 138

Üçüncü Bölüm
İHANET

Hamam 153
Öldüren dörtlük 193
Adına ihanet eden adam 199
Gasp 207
İhanete uğrayan çocuk 221

Dördüncü Bölüm
DOSTLUK

Genet ve Mohamed ya da meleği uyandıran peygamber..... 229
Naima ve Habiba 241

Birinci Bölüm

EFSUNLU AŞKLAR

Efsunlu aşk

Najat benden bu öyküyü alçak sesle, hatta mümkünse loş bir ışıkta anlatmamı istedi. İçine biraz mizah, biraz da fantezi konsa iyi olur, diye ekledi, gerçekten de olaylarda bunlar eksikti. Neden mi alçak sesle? Çünkü Fas'ta, gürültüyü sevmek gibi can sıkıcı bir eğilimimiz vardır, insanlarda yaratabileceği rahatsızlığı hiç düşünmeden gürültü yaparız; uzun ve yorucu bir günden sonra, ya da kiremit rengi kaftanını ödünç alıp, kirletip, kuru temizleme yaptırmadan iade eden komşusuyla arasındaki çekişmede kendi tarafını tutmasını isteyen karısıyla tartıştıktan sonra biraz dinlenmek isteyen komşuya aldırış etmeyiz.

Najat'ın büyükannesi gençliğini Melilla'da İspanyolların arasında geçirmişti ve Faslıların İspanyollardan daha yüksek sesle bağırdığını iddia eder, ona göre bu bir üstünlüktür. Bu gürültü yapma hastalığı bir tür dengesizlik, zayıflık göstergesidir. Düşünmediklerinden bağırırlar. Harekete geçmek yerine çoşarlar.

Najat için fazla ışık, gürültü gibidir. Peki öyküsünü sakince, sinirlenmeden, bağırmadan nasıl anlatmalı? Bana şöyle dedi:

"Beni yatağına değil, romanlarından birine koy."

Sonra düzeltti:

"Hayır, vücudumu sözcüklerinle örtmeni, beni uzun ve karmaşık cümlelerinle sarmalamanı istiyorum, hayal gücünün bir nesnesi olmalıyım... değil mi ki özgür değilsin, çocuk istemiyorsun, ben de bir sanatçı değil, iyi bir koca ve iyi

bir aile babası olmaya uygun bir erkek arıyorum."

Kadın olarak sadece fahişelerin girdikleri o kafede oturup bir sigara paketi çıkarttı:

"İçebilir miyim? Seninleyim, fahişe olduğumu düşünmezler, çünkü bildiğin gibi, artık bedenlerini satan kızlarla ağır kızlar arasında fark yok. O güzelim kızların yaptıklarının fahişelik olduğundan bile pek emin değilim. Kendilerine hediyeler alan erkeklerle yatıyorlar. Öyle ya da böyle modaya uygun incik boncuk alıp kaliteli parfüm sürmek lazım... Umarım korunuyorlardır, yoksa felaket olur. Her neyse, burada olma nedenim bu değil, söylediğim gibi, senin için bir öyküm var."

Najat otuz yaşında, siyah saçlı, duru bir teni, yeşil gözleri var. Büyük bir sel baskını olduğu gün doğmuş. Korkunç yağmurlarla harap olma tehdidiyle karşı karşıya kalan şehrin, onun dünyaya gelişiyle kurtulduğu hatırlansın diye babası ona bu adı vermiş. Najat "kurtulan kadın" anlamına geliyor. Beş kardeşin en büyüğü. Babası kuyumcu, annesi terzi. Najat Kazablanka'da bir lisede Fransızca öğretmeni. Evli değil, bu yüzden kiralık bir daire bulmakta zorlanıyor. Emlak komisyoncuları fazla ısrar etmemesi için rica ediyorlar:

"Ne tür kadınlar bir apartman dairesinde tek başına yaşarlar, biliyor musunuz? Ev sahipleri bekârlardan hoşlanmazlar."

Ev ararken akrabalarının yanında kalıyor.

Nasıl oluyor da, Najat gibi güzel bir kız yalnız yaşıyor?

Hamza'yla karşılaştığında, yirmi dokuz yaşındaydı. İşinden ayrılıp eviyle ilgilenmesini istediği için, iyi bir aileden gelen, genç bir yöneticiyle arasındaki nişanı yeni atmıştı. Aslında bu bir bahaneydi, adamı sevmiyordu, kendini beğenmiş ve ukala buluyordu.

"O bir hataydı," dedi, "ama Hamza'yı görür görmez aradığım erkek olduğunu anladım!"

Ama Hamza çapkındı, kadın düşkünü dedikleri tiplerdendi. Üniversitede öğretim üyeliğinden emekli olan bu

adam, evlenmiş, sonra boşanmıştı, yalnız yaşıyordu ve evliliğin cazibesine asla kapılmamaya yemin etmişti. En sevdiği plak olan Charlie Parker'ın *Night in Tunisia* adlı parçasını ardı ardına üçüncü kez huşu içinde dinlerken karısı elektrik süpürgesini çalıştırdığı için boşanmıştı. Karısı cazdan nefret ediyordu. Ümmü Gülsüm'ü ve Claude Lelouch'un filmlerini seviyordu. Evdeki savaşlar bazen küçük hoşnutsuzluklardan patlak verir. Karısıyla müzik ve sinema hakkında konuşamaz hale gelince, kestirip atmaya karar vermiş ve her şeyi ona bırakarak evi terk etmişti. Zorluk çıkmadan boşanmıştı. Boşanma gerekçesi "kültürel uyumsuzluk ve yaşamsal özgürlük ihtiyacı" olarak bildirildi. Sonra Hamza stüdyo tipi bir daireye taşındı, orada müzik dinlemek ve bayıldığı klasik filmleri seyretmek için ses geçirmez bir oda yaptırdı. Projeksiyonlu bir sinema salonu oluşturmaya heves ediyordu ama o zamanlar Fas'a klasik filmler gelmiyordu. Seçtiği bu yalnızlığı seviyordu. Kızlar ona misafirliğe geliyor ve neyle yetinmeleri gerektiğini biliyorlardı. Onlara şöyle derdi:

"Yavaş olun. Gürültü yapmayın!"

Yine de bu müzmin bekâr hayatı biraz zor geliyordu. Karısıyla barışmayı denedi ama kadın artık onu sevmiyordu ve intikam almak için oldukça kırıcı sözler söylemekten büyük bir keyif aldı. O da rol yaptı, aldırmıyormuş gibi davrandı ve ona uzun bir ömür diledi. İşte o dönemde Kazablanka ve Rabat arasında "Aouita" treninde Najat'la karşılaştı. Najat, Paolo Colla'nın *Akrobat* adlı romanını okuyordu. Gülmeye başladı ve kendini tutamayarak kadına şöyle dedi:

"Sizin gibi zeki görünen biri nasıl olur da bu tür saçmalıkları okumakla zaman kaybeder?"

"Zaman kaybetmiyorum. Bu kitap ilgimi çekti. Okudunuz mu?"

"Ne yazık ki, evet! Onu Arapça'ya çevirmemi teklif etmişlerdi, ama öylesine yalan yanlış ve aptalca buldum ki, sümüklüböceklerin cinsel yaşamları hakkında bir kitap çevirmeyi tercih ettim. Hiç değilse bir iddiası yok."

"Pek hoşgörülü değilsiniz."

"Her şeye karşı hoşgörü gösteririm, ama ahmaklığa, kötü niyete ve sahtekârlığa asla."

"Haklısınız, kız kardeşimin verdiği bu kitap çok kötü, ama neden sevdiğini anlamak için okuyorum, bu da bir bilmece..."

"Beğenen yalnızca kardeşiniz değil. Anlaşılan tüm dünyada milyonlarca satmış. Sadece bir ülkede tutulmamış, Danimarka'da. Yanılmıyorsam, Danimarkalılar diğerlerinden daha zeki bir toplum."

"O halde, iyi okuyucu olan Danimarkalılar tuzağa düşmemişler diyelim."

Tartışma seviyesizlik, kolaya kaçma ve kültür alanında oldukça yaygın olan yanlış değerler üzerine sürdü gitti.

Bir anlık sessizlikten sonra adam,

"Bu akşam yemeğini birlikte yiyoruz," dedi.

Bu bir teklif değil, bir onay, bir buyruktu. Najat kendi kendine, "Ne istediğini biliyor, ama direnmeliyim," dedi.

"Mümkün değil. İsterseniz, yarın olur, sizi ben davet ediyorum, yeni açılan bir vejetaryen lokantası var, oraya gideriz."

"Vejetaryen ha! Ne korkunç!"

"Ya orası olur ya da gitmeyiz!"

"Orası olsun! Neden vejetaryen lokantası?"

"Çünkü et sevmiyorum, bu kadar basit."

İstasyonda birbirlerine cep telefonlarını verdiler ve ertesi gün garın önünde buluşmak üzere sözleştiler.

Hamza büyülenmişti. Uyumakta zorluk çekti.

Najat memnundu ve bu karşılaşmayı düşünerek gözlerini kapattı. Öykünün başlama şeklini bir hayli alışılmadık bulsa da, bu adamın ötekiler gibi olmadığını hissetti. Kendini kaptırması söz konusu değildi. Tutkularından sakınmayı öğrenmişti. Bir erkekle bir kadın arasındaki ilişkide, özellikle başlangıcında, temkinli olmak gerekirdi. Nişanlısıyla arasındaki ilişkide acelecilik ve ailevi müdahaleler sorunlara neden olmuştu.

Bu ilk yemeğe hazırlanırken kendi kendine bir yığın soru sordu: "Teklif ederse şarap içmeli miyim? Elimi tutması-

na izin vermeli miyim? Evine gidip bir şeyler içmeyi kabul etmeli miyim? Hayır, benimle yatmak isteyecektir, ilk akşam söz konusu bile olamaz. Baştan çıkarma özel bir sanat, incelikleri olan bir oyun. Kızım, çok titiz davranmalısın, çünkü bu adamı istiyorsan yavaş yavaş ve zekice ilerlemelisin."

Evden çıkamaya hazırlanıyordu ki, Hamza aradı:

"On beş dakika kadar gecikeceğim, evi toparlıyorum, sana bir şey göstermek istiyorum."

Onu evine götürdü ve bir şişe şampanya açtı.

"Şampanya başımı ağrıtır. İçmemem lazım, ama bugün bir istisna yapacağım! Vatandaşlarımızdan bir kısmının alkol tüketme biçimlerini sevmiyorum; toplumdan intikam almak için değil zevk için içildiğini unutuyorlar."

"İnsan biraz neşelenmek için içer, bilincini kaybetmek için değil."

"Evet, efendiliğini kaybetmemeli!"

Eşyaları incelemeye koyuldu, kitaplık, video dolabı, plakların dizilişi... Düzen, her yerde düzen vardı. Kitaplar da plaklar da konularına göre, alfabetik sırayla yerleştirilmişti. Video kasetleri ayrı bir dolaptaydı. Kendi kendine, "Bir düzen manyağının evindeyim, bu birçok şeyi açıklar! Burası müzmin bir bekârın evi, başka birine ufacık bir yer yok," dedi.

"Kadın izleri mi arıyorsun? İçin rahat etsin, yalnız yaşıyorum ve yalnızlığımı seviyorum, bu yalnızlığa kendim karar verdim, kimse zorlamadı. Sanıyorum bu, yetişkin insanlar arasında akılcı ilişkiler kurmanın en iyi yolu. Ne olursa olsun, bu yaşta başkalarının beni beslemesine izin veremem."

"Akılcı ilişki dediğin nedir?

"Aşırı yakınlıktan, bağımlılıktan, mecburiyetlerden kaçınmak. Aslında, birlikte yaşamak öğrenilebilir bir şey, kurallar koyarsın, onlara uymaya çalışırsın, seviyesizlikten, bayağılıktan ve gündelik hayatın sevimsiz küçük ayrıntılarından kurtulmanın en iyi yolu budur. Her birimizin kötü alışkanlıkları vardır, başkalarının bunları görmesini isteme-

yiz, doğal olarak kendimizi koruruz. Birlikte olmanın en iyi yolu budur demiyorum, ama böylece bazı anlaşmazlıklardan ve zarar görmekten kaçınılabilir..."

"Herhangi biriyle akılcı bir biçimde yaşamayı başardın mı?"

"O başka mesele! Doğru söylemek gerekirse, hayır!"

"İçim rahatladı, çekici ve biraz da manyak bir erkek için aklımı kaybetmeye aday olduğumdan değil, yaşamın bundan daha karmaşık olduğuna inandığımdan."

"Bilirsin, Fas'ta birey yoktur, seni ele geçirirler, her şeyini alırlar, itip kakarlar, sana nefes alacak bir delik bile bırakmazlar. Evliydim, neden söz ettiğimi biliyorum, karımın ailesi beni yedi yuttu, görüyorsun, ne ellerim var, ne kolların ne de kulaklarım... Fazla abartmıyorum, karımla hiç yalnız kalmadım, her zaman geçerken uğrayan bir ağabey, bir abla, bir kuzen, bir amca, bir teyze vardı; bayramlarda bütün kabile akın ederdi! Ah o bayramlar! Benim için bir saplantı, bir kâbus gibiydi! Hasta düşerdim, dört bir yandan gelirlerdi, isyan etmeye hakkım yoktu, üstelik güler yüzlü olmak, onları geleneksel biçimde ağırlamak gerekiyordu, tam bir işkenceydi! Boşandığımdan beri kendimi daha iyi hissediyorum, kollarımı ve ellerimi yavaş yavaş yeniden oluşturdum, kulaklarımı yerine yapıştırdım, yeniden kendim oldum, kendi mekânı, yalnızlığı ve özgürlüğü için mücadele etmeye hazır bir adam oldum. İşte sevgili dostum, bir yandan insanlardan kaçıp, bir yandan da akılcı suçortaklığı ilişkilerine açık kalmak böyle oluyor."

"Biraz karmaşık bir kişiliğin var, hoşuma gitmediğini söyleyemem, haydi gidip yemek yiyelim."

O gece Najat, Hamza'nın ilginç bir vaka olduğunu düşünerek uyudu. Hamza da onun elini tutmamak ve ilan-ı aşk etmemek, özellikle de arzuladığını göstermemek için büyük çaba sarf etti. Ondan çok hoşlanıyordu, evinde girip çıkan ve yatağa girmeyi hiç reddetmeyen o kızlardan farklı olduğu için merakını uyandırıyordu.

Najat'ın annesi endişesini gizlemiyordu. En büyük kızının evlendiğini, "yuva sahibi" olduğunu görmek istiyordu.

Ailedeki dedikodulardan çekiniyordu: "Neredeyse otuz yaşında, hâlâ evlenmedi! Ne arıyor ki? Beyaz atlı prens mi? Zavallı kız, daha çok arar! Eninde sonunda bulunmaz Hint kumaşını aramaktan vazgeçmesi gerekecek! Birinin ona bunu söylemesi lazım, yoksa evde kalacak, kimsenin dönüp bakmayacağı bir *heboura*'ya[1] dönecek!"

Najat, bir *heboura!* Bunu düşünmüştü, hatta teyzesinin ağzından bile duymuştu. Üstüne alınmıyormuş gibi yapmıştı. Okuldaki tüm meslektaşları evliydiler, çocukları vardı. Gizli saklı bir yaşantısı, evlilikdışı bir ilişkisi olduğunu düşünerek kimileri ondan uzak duruyordu. Bu ona ağır geliyordu ama tek başına bütün toplumla mücadele edemeyeceğini biliyordu.

Resim öğretmeni Fuad'la arası çok iyiydi, ona da kötü gözle bakıyorlardı. Evli değildi. Homoseksüeldi. Özellikle Avrupalılarla görüşüyor. Okulda eğilimlerini belli etmemek için çaba gösteriyor. Birlikte görülmeleri, Najat'ın cinsel tercihleri hakkında "üzüm üzüme baka baka kararır" türünde dedikodulara yol açmıştı. Bir gün, arkadaşlarının imalarına sinirlenen Fuad dayanamayarak, düşündüklerini açıkça söyledi:

"Bu ülkede, ikiyüzlü olmak bir görev gibi, yoksa yobazlık sizi ezer geçer. Ya 'saman altından su yürüteceksiniz', yani gizli gizli yapacaksınız ya da toplumun yüzkarası olarak sizi parmakla gösterecekler! Gizli gizli yaptığınız her şeyi kaydedecek küçük bir kamera olsaydı, ne sürprizler olurdu, erkeklerin mastürbasyon yapışını, kadınların cinsel organlarına akla gelmedik nesneler soktuklarını görürdük. Ahlak bu mu?"

Najat onu sakinleştirmek ve herkesin vücudunu dilediği gibi kullanmakta özgür olduğunu hatırlatmak için araya girdi.

Bu olayı anlattığında Hamza hiç şaşırmadı:

"Cinsel endişeleri olanların farklılıktan korkmaları doğaldır."

[1] Heboura: Kız kurusu. (Y.N.)

"Meslektaşlarımdan mı söz ediyorsun?"

"Elbette onları korkutan Fuad değil, kendileri hakkındaki kuşkuları panikletiyor onları. Homoseksüelleri aşağılayan herifler arasında, eminim ki gizli eğilimleri olan pek çoktur, bunları bastırıyorlar ve önlerine çıkan ilk fırsata da balıklama atlıyorlar; sana uzun uzun ahlak dersi verenlerin içinde garsoniyer kiralayıp gencecik kızları, liseli kızları getirip onlarla yattıktan sonra ceplerine yüz dirhem koyup gönderenler vardır. Bunlardan çevremde var, bu olaya fuhuş bile denmez, ben 'sosyal vaka' diyorum; kızlar kendilerine bir elbise, bir çift ayakkabı almak, hatta bazen karınlarını doyurmak için önlerine gelenle yatıyorlar. Erkekler birer canavar. Beni endişelendiren şey, bu fuhuşun giderek gelişigüzel olmaktan çıkıp örgütlenmesi. Cep telefonu, evet cep telefonu icat edildiğinden beri bacaklar herkese açılıyor, Nadia'yı aramak yeterli (çoğu kez telekızlar kendilerine bu tür yaygın adları seçiyorlar) ve sana istediğini sunuyor, bu kızların hepsinde cep telefonu var, bunalımlı ve modern çağa özgü bir tür 'açıl susam açıl'!"

"Biliyorum, herkes bundan söz ediyor; yaygınlaşan bu felakete gerekçe bulmaya çalışanlar bile var. Şunu da unutmamalı ki, o gençleri iletişimi kolaylaştıran cep telefonundan önce Körfez Ülkeleri'nden insanlar yozlaştırdı, özellikle seksenli yıllarda."

"Her şeyi belirli bir turist grubunun sırtına yüklemek doğru değil. Onların böyle davranmalarına izin verildi, göz yumuldu, bu olguda yozlaşma rol oynadı. Ama şimdi, yozlaşmak için başkalarına ihtiyacımız yok; kendimiz yozlaşıyoruz!"

"Haklısın ama bil ki, bu bir ahlak sorunu değil, dirayet ve irade sorunu. Yozlaşma, sadece ayrıcalık elde etmek için ya da hukukun zaten bize tanıdığı hakkı elde etmek için verilen rüşvetler değildir. Yozlaşma, aynı zamanda onur eksikliği, utanma duygusunun yokluğu, korumasız insanları sömürülmesidir... Ayrıca kadının bugünkü toplumsal konumu da bir yozlaşmadır: Yazılı metinlerde itirazsız kabullenilmekte ve gündelik yaşamda çok normal karşılanmaktadır."

Najat, Hamza'yla konuşmaktan zevk alıyordu, eski nişanlısıyla bunun eksikliğini çok hissetmişti.

İlk kez bir öğleden sonra sevişmişlerdi, ödünç aldığı bir kitabı iade etmek için ona uğramıştı. Juan Rulfo'nun, Gabriel Garcia Márquez'in *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı yazmasına ilham veren muhteşem romanı *Pedro Paramo*'ydu kitap. Arzuları o denli şiddetliydi ki, birbirleriyle konuşmadılar bile.

O hafta her gün seviştiler. Kapıdan giriyor, çantasını bırakıyor ve dizginleri onun eline bırakmaktan mutlu olan Hamza'yı soyuyordu. Sevişirken onunla Arapça konuşması Najat'ı eğlendiriyor ve güldürüyordu. Hamza gülmesinin kendisini tahrik ettiğini söylüyordu. Arap dili romantiktir; cinsellikte tüm sınırları yıkar ve bedenleri raksettirir. Elli beş yaşında hâlâ formdaydı. Najat onda hiç ummadığı cinsel bir güç uyandırmıştı. Hayal gücü genişti, zevki uzatmasını biliyordu ve her pozisyona bir ad takmayı eğlence edinmişti. Hamza'nın dediği gibi bu da onun entelektüel yönüydü. Örneğin "Güneş ve Ten" pozisyonu, Arthur Rimbaud' nun bu şiirinde, *Yaşam ve sevgi kaynağı güneş / Mest olmuş toprağa yakıcı aşkı akıtır;* kendini Hamza'nın hayatını dolduran güneşe benzetiyordu. Kollarının arasına kıvrılıyor, belini bacaklarıyla sarıyor ve bu pozisyonda onunla sevişmesini istiyordu. *Kalbinin üzerinde yüzmeden önce, arzumuz denize sıcak giysisini çıkarttırırdı,* diyen "Rene Char" pozisyonu sayısız dokunuşlarla arzu yarattığı ama sonuçlandırmadığı bir tür virtüozluk gerektirirdi. Hamza oyunun sonuna kadar, başarı olarak gördüğü ereksiyon halini sürdürmeliydi. Bir de "Şeyh Nafzavi" pozisyonu vardı, adını bir prense bir kadınla nasıl sevişeceği anlattığı İslami bir erotoloji elkitabının yazarından almıştı. Najat bu kitabı çok iyi biliyordu. Sevgilisinin sertleşmiş organının üzerine yavaşça oturuyor, usul usul dönüyor, ayaklarını yaslayıncaya kadar onun omuzlarını kendine doğru çekiyordu. Organı kendi içinde olduğu halde Hamza'nın ayağa kalkmasını sağlıyordu. Bu arada da meşhur Şeyh Nafzavi'nin *Itırlı Bahçe*'sinden bölümler okuyordu. O üstadı taklit ederek sevgilinin or-

ganına "görkemli, küstah, zalim, lanetli yılan, akrobat, ip cambazı, İblis kemiği, evin efendisi, ateş parçası, yıldırım, asi, meraklı, hokkabaz, türbanlı köle, kafesteki korsan, becerikli el, tek gözlü geveze, inleyen flüt, aslanağzı, gümrükçü, kalleş, hain, köpüklü kahve"... gibi adlar takıyordu.

Hamza açıklama istedi:

"Bu listenin içinde 'köpüklü kahve' ne arıyor?"

"Akan sıvının yapışkan, koyu olması, iştahla yalanması, dille alınıp bir fincanın ya da bir bardağın kenarına konması dolayısıyla."

"Ya 'gümrükçü'?"

"Çünkü gümrükçü eldivenli elleriyle didikler, karıştırır..."

"'İp cambazı'?"

"Dimdik, kaskatı durur ve aynı zamanda esnektir, düşmez."

"'Lanetli yılan'?"

"Esnekliğini kaybettiği ve sertleştikten sonra da eski haline dönemediği için!"

"Bana 'kafesteki korsan'ı açıkla."

"Bu benim buluşlarımdan biri: İçeri girince kıpırdanmaya başlıyor, orada ne olup bittiği umurunda değil; o zaman ben de onu içeride tutmak için taktiklerimi kullanıyorum, sinirleniyor ve kendini kafeste hissediyor!"

"Tüm bunları nereden öğrendin?"

"Bana bunları söyleten sensin, senin ihtirasın, senin bedenin. Bedeninin hamlelerini ve içgüdülerini öğreten bir okula gitmedim."

Hamza bu vücudun bilgeliği, kıvraklığı ve tekniğinden hayrete düşmüştü. Diğer kızların içine hiç çaba göstermeden girip çıkıyordu, oysa Najat'la onun arzularını ve bunların yaşamı üzerindeki derin izlerini keşfetmişti.

Akşamları sık sık dışarıda yiyorlardı. Gevezelik etmeye, tartışmaya, birbirlerini terslemeye, saçma sapan konuşmaya, gülmeye, şakalaşmaya, sokakta şarkılar söylemeye bayılıyorlardı. Hamza Abdülvahab Dukkali'nin şarkılarını

seviyordu. O ise Mısırlı ve Iraklı yeni şarkıcıları tercih ediyordu. Sokağın ortasında, ona doğru eğiliyor ve kulağına fısıldıyordu:

"Külotumun rengini tahmin et bakalım!"

Bütün renkleri sırayla söylüyordu. Eliyle kontrol etmesine izin vermeden önce Najat başıyla sürekli "hayır" diyordu. Külot giymemişti. Bu Hamza'yı çok tahrik ediyordu. Bir akşam Sale Mezarlığı'nın girişinde seviştiler, bir başka akşam Bu Regreg Plajı'nda terk edilmiş bir sandalda. Hamza onun bedeniyle mükemmel uyum sağlasın diye kendi bedenini ustaca eğitmeyi başardığını düşünüyordu.

Bu lütuf üç ay sürdü. Hamza tükenmişti. Najat onun tüm enerjisini alıyor, zihnini meşgul ediyordu. Böylesine yoğun, sarsıcı ve oldukça şaşırtıcı bir ilişkiye alışık değildi. Aynı zamanda tensel bıkkınlık denen o tehlikenin de ufukta belirdiğini hissetmeye başlamıştı. Hatta daha önce başlamamasına şaşmıştı, çünkü genelde bir ya da iki hafta sonra kadının eline bir hediye tutuşturup onu gönderirken kendi kendine şöyle derdi: "En güçlü afrodizyak, değişikliktir!" Böylece buluşmaları seyrekleştirmeye, Najat'la daha az sevişmeye, hatta eve başka kızlar davet etmeye karar verdi.

Ama olaylar öngördüğü gibi gelişmiyordu. Najat bana olayları kendi bakış açısından anlattı:

"Üç ayın sonunda konuşacak bir şeyimiz kalmamıştı. Bana kalsa, onunla deneyeceğim birkaç pozisyonum daha vardı. Hâlâ çekim gücümün etkisinde olduğunu ve bunun onu kaygılandırdığını, huzursuz ettiğini görüyordum, kendini kurtarmak istiyordu ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu. Üzerinde durmadım. Ona takılıyordum, şöyle diyordum örneğin:

"'Haydi bakalım, o gencecik, hafif kızları özlemeye başladın, seni benden daha kolay eğlendiriyorlar. Seni onların eline bırakmayı isterdim ama o zaman kendine ihanet etmiş olursun, o kadar eleştirdiğin o züppelerden farkın kalmaz, kimi sosyal vakaların çaresizliğinden yararlanan bir bekâr olursun. Sonuçta cinsel ihtiyacını tatmin eder, sonra da kendi küçük çaresizliğinle baş başa kalırsın.'

"Bu Hamza'yı hırslandırıyordu, öyle bir öfkeye kapılıyordu ki tanınamaz hale geliyordu. Doğruyu söylemek gerekirse Hamza'ya âşıktım, onu kaybetmeye niyetim yoktu, evlenmek ve tüm o zırvalıklar umurumda değildi ama onu elimde tutmayı başarmalıydım, peki onu birbirimiz için yaratıldığımıza nasıl inandıracaktım? Direndim, önemsemiyormuş gibi yaptım, artık telefon etmiyordum, evine uğramıyordum, bekliyordum... O arıyordu, o zaman biraz naz yapıyordum, fazla değil, gerektiği kadar, bu bir doz meselesi, sonra tekrar buluşmaya başlıyorduk... Bildiğin gibi, duygu seline kapılmazsam kendimi veremem ben. Bu önemli, duygu yoksa seks de yok, ne yapayım elimde değil. Her kadın gibi, benim de her aşkın ölümsüz olması gerektiğine inanmak gibi bir tedbirsizliğim var. Bedenimde, ruhumda aşkın izlerini, anılarını, kokusunu, sesini, sessizliğini hissetmek istiyorum. Âşık olduğumda her şeye karşı hassaslaşıyorum. Zaman kronolojiye uymuyor. Yüreğim sevilme ve o yürekte olma zevki, bir de oradaki varoluşumun bitmemesi umudu arasından gelip gidiyor. Zamanın, dünyanın ve mantığın dışındayım. Bunun erkekleri korkutabileceğini itiraf ediyorum ve sanırım Hamza da paniğe kapıldı!"

Najat acı çekiyor ancak bunu itiraf etmeye cesaret edemiyordu. Yoksunluk ve korku karışımı bir acı geceleri onu uyandırıyordu. Yeni bir fiyaskoya dayanamazdı, annesini ve annesinin kaygılarını düşünüyordu. Faslı bir genç kadın için bağımsız ve özgür yaşamanın ne denli zor olduğunu söyleyerek ona acı vermek istemiyordu. Stendhal'in *Aşk Üzerine* adlı eserini tekrar tekrar okuyordu. Başka bir şey düşündüğünü fark ettiğinde şaşırıyordu. Korkunç boyutlara varan uykusuzluğu onu öyle bir hale getirmişti ki, gerginlikten ne okumaya ne müziğe ne de televizyon görüntülerine tahammül edebiliyordu. İnatla uyumayı reddeden bedeniyle nasıl başa çıkacağını bilemiyordu. Najat'ın bu acıyı sonuna kadar yaşaması gerekiyormuş gibi direniyordu bedeni. Neden "beyaz geceler"den söz edildiğini, bedeni ve ruhu tüketinceye dek hırpalayan kaygıların neden geceleri orta-

ya çıktığını sorup duruyordu kendine. Hamza'yı özlüyordu. Bir seferinde, özlediğinin Hamza değil bir erkek bedeni, bir erkeğin varlığı olduğunu izlenimine kapıldı.

Hamza'nın da kafası karışıktı. O âşık olacaktı ha? Yeniden tek eşli bir ilişkinin tuzağına düşecekti öyle mi? Hayır, o hinoğluhindi, hızlı bir çapkındı, büyük olaylar, gözyaşları, bağrışmalar olmadan ayrılmanın; yumuşak, "akıllıca" ve "zarif" ayrılmaların uzmanıydı. Gel gör ki, tüm bu yöntemler artık işlemiyordu. Alışkın olmadığı bir karmaşanın pençesindeydi. Bu kızdan neden ayrılamıyordu? Başkalarından ne üstünlüğü vardı? Neyi farklıydı? Cinsellikle ilgili hünerlerinin azımsanmayacak bir özellik olduğu kesindi. Ama neden Hamza her zaman yaptığı gibi yapamıyor, bir kelime, tek bir kelime, kararlı bir cümle söyleyemiyordu? O, tanıdığı pek çok kadından daha cazip, daha ilginçti, ama giderek önem kazanan ve onu en değerli servetinden, yani özgürlüğünden ve yalnızlığından yoksun bırakma tehlikesi taşıyan bu ilişkiden korkmaya başlamıştı. Najat karşısında belirir belirmez, tüm kararlılığını ve özgüvenini kaybediyordu; kendini onun kölesi, onun arzularına bağımlı biri gibi görüyordu. Oysa onun ne davranışları ne de alışkanlıkları değişmişti. Eskisi gibiydi, ama Hamza kendisinin artık eskisi gibi olmadığını fark ediyordu. Najat daha sık gelir olmuştu, kollarında uyuyor, başı omzunda rüyalar görüyordu. Onun ise uykuları kaçıyor, kendi kendine yanıtını bulamadığı sorular soruyordu. Şöyle düşünüyordu: "Demek aşk bu! Ben âşık oldum! Evet, ben Hamza, sert erkek, müzmin bekâr, etrafında pervane olan kadınlardan bir anda kurtulan adam, evet, o adam hapı yuttu, âşık oldu, yani bir tuzağa düştü. Bir uçurumun eşiğindeyim, çaresizim, ağzım bir karış açık sevgilime kul köle olmaya mahkûmum, tüm arzusunu yok etmek için ilaç ya da şifalı otlar içmiş biri gibi ağzımın suyu akıyor. Evet, hem bir kuzu hem de bir eşek oldum, ona aitim ve ona karşı koymam, hayır demem mümkün değil, oysa o hayır sözcüğünü ne sık kullanırdım, şimdi artık ağzımdan bile çıkmıyor. İnsan ne hallere düşüyor, Hamza âşık oluyor

ve elbette kıskanıyor, onu gözümün ucuyla izliyorum, arkasını döner dönmez çantasını karıştırıyorum, görüştüğü kişiler hakkında her şeyi bilmek istiyorum, hatta homoseksüel arkadaşını bile kıskanır oldum, tüm bunlar ne kadar değiştiğimin göstergesi; kişiliğimi yitirdim, karakterim dondu, yer değiştirdi, tren garında emanete teslim edildi, bekliyor... Neyi bekliyor? Ölümümü mü? Tanrım! Mümkün değil, bunu hak etmek için ne yaptım? Kabul ediyorum, kızlarla yattım ama hepsi reşitti ve istekliydi, onlara kimi zaman armağanlar, kimi zaman da para verdim, bu normal, ulusal dayanışmanın bir parçası... Ama bu nedenle böylesine ceza görmek! Hayır! Paolo Colla'ya lanet olsun! Onun yüzünden bu güzel yabancıyla konuştum. Sadece ortalama bir yazar değil, aynı zamanda bela getiren bir adam, milyonlarca dolar tutarındaki yazarlık gelirini harcarken dramlara yol açıyor! Paolo, bir başbelası, edebi şakaların en kötüsü. Yeter, artık tepki göstermek gerekiyor, kendimi toparlamalıyım; bu akşam onunla yüzleşeceğim, ona şunları söyleyeceğim: 'Sevgili Najat, artık bitti, seni sevmiyorum, yalnız olmaya ihtiyacım var, evet, bu eve bir daha gelmeni istemiyorum, hemen tüm anahtarları geri ver ve her şeyi bitirelim! Kafesteki korsan, gümrükçü ve tüm diğerleri sana *basta*[1] diyorlar, hepsi isyan ediyor, özgürlüklerini istiyorlar!'

"Gözlerimi yüzüne dikeceğim, sert, sarsılmaz bir bakışla, bağırmadan, sinirlenmeden konuşacağım, basit ve açık sözcükler söyleyeceğim, dolambaçlı yollara sapmayacağım, kemküm etmek yok, bu deyiş hoşuma gidiyor, kemküm, evet, kıvırtmak yok, kararsızlık yok. Erkek gibi davranmak gerekiyor, ödlek gibi değil (bu kelimeden nefret ediyorum, onu siliyorum) zayıf davranmamalı, o kadar! Dediğini yapan bir adamın karşısında olduğunu hissetmeli, kesinlikle, gevelemek yok!"

Miles Davis'i dinlerken birkaç jimnastik hareketi yaptı, duş aldı, giyindi ve aynada kendine baktı. İçinden şöyle geçirdi:

"Şu başı, şu yüzü, şu bakışı görüyor musun? Söz veriyo-

[1] İspanyolca: Yeter artık.(Y.N.)

rum sana ihanet etmeyecekler. İddiayı kazanacaklar, özgürlüğüne hayatına kasteden kişinin cesaret ve kararlılıkla karşısına dikilecekler. Direneceğiz, ablukadan kurtulacağız. Yaşasın özgürlük!"

O akşam Najat geldi.

"Endişelendim sevgilim, çok endişelendim, yarım saat geciktin, merak ettim. Kalbim çok hızlı çarpıyor, seni özledim, gecikeceğini haber verebilirdin, cep telefonunu bu gibi durumlarda kullanasın diye sana aldım. Tamam, önemli olan şimdi burada olman, tüm güzelliğinle, ihtişamınla; giderek sana bağlanıyorum. Canın ne istiyor, sevgilim? Burada mı yiyelim, yoksa senin şu vejetaryen lokantasında mı?"

"Hani senin sevmediğin?"

"Ziyanı yok, kabak püresi, soğan çorbası yerim, beyaz şalgam ve acı turp da olur, sen ne istersen, pancar yerim, soya filizi yerim, kara undan omlet yerim, senin aşkın için vejetaryen olurum, her şeyi yaparım, yeter ki, birlikte olalım..."

Yemekten sonra, kuzeye yolculuk yapma projesini kesinleştirdiler. Daha o gider gitmez, konuyu açmaya cesaret edemediği için kendi kendine kızdı. Eve döndü, hülyalara dalmak ve unutmak için John Coltrane'in bir plağını koydu. Ama birkaç dakika sonra, dikkatini veremediğini, Najat'ı ve sağlığına kavuşma yöntemlerini düşündüğünü fark etti. Kendi kendine söylendi: "Onun iradesine boyun eğmem için elinden geleni yapıyor, daha doğrusu, onun iradesi benimki oldu, karar verme yeteneğimi kaybettim, ipler onun elinde, kapana kısılmış bir fare gibiyim, dönüp duruyorum ve onu zihnimden atamıyorum. Yanımda olduğu zaman, şiddetle onu arzuluyorum, bu arzuyu tatmin ettikten sonra ancak kendim olabiliyorum, iblisçe bir şey! Aşk dedikleri bu olsa gerek! Najat'ın tavladığım kızlar listesinde bir isim olmayacağını biliyordum, beni ağına düşürmeye çalıştığından kuşkulanıyordum. Amacı beni çaresiz bırakmak, elimi kolumu bağlamak, cinsel uçarılığıma bir son vermekti. Bunu başardı! Yaşamımın bir dönemi böylece tarihe karıştı."

Tanca'ya gittiklerinde, Najat'ın hamamda olduğu bir ânı fırsat bilip eski dostu Abdeslam'a dert yandı, arkadaşı başına gelenlere hiç şaşırmamıştı.

"Onun gözlerini görünce, anladım. Bu kadın seni istiyor, ama bir macera için değil, ömür boyu. Basit bir ilişkiyle tatmin olacak kadınlardan değil, duyguya doymayacak biri o, sadece ona ait olmanı istiyor, bunun başarmak için de, Hamza dostum, elinden geleni yapmış. Kanıtı da bir yıldır birlikte olmanız, seni hiç bu durumda görmemiştim..."

"Ne demek istiyorsun?"

"Çok açık, ele geçirilmişsin, kendine hâkim değilsin, büyülenmişsin!"

"Evet, güzelliğinden, zekâsından... erotik buluşlarındaki zenginlik ve delicesine arzu yüzünden..."

"Bırak bu saçmalıkları, çok daha basit bir şey bu, bir uyuşturucunun, sana içirdiği bir otun etkisindesin, iraden yok olmuş, kararları o veriyor, her şeyi o yapıyor ve sen boyun eğiyorsun, evet Hamza, sen bir kadına boyun eğiyorsun! Bunu kabul et, uydurmuyorum, seni onunla birlikteyken gördüm, tanıyamadım, seni değiştirmişler. Kabul, güzel bir kadın, ama hayatını onun ellerine bırakman... umarım geç olmadan tepki gösterirsin... Biliyorsun kadınların duyguları karmaşıktır; hiç basit değildir ve bizim yanılsamamız da bu karmaşıklığı anladığımızı sanmaktır. Bu yanlıştır, bir kadının davranışlarını anlamaya çalışmaktan vazgeçeli çok oldu. Karımın bana verdikleriyle yetiniyorum ve artık sorgulamıyorum. Senin gibi çapkın değilim. Karım bana yetiyor. Elimi çektim o işlerden, evlenip barklandım ve bir sürü hakaret işittim gıkım çıkmadı, ağlayıp sızlanmak bir şeye yaramıyor. Ülkemizde kadının konumu zırvalarıyla kafamızı ütülüyorlar bir de! Gelsinler de görsünler bakalım kimin borusu ötüyor! Kadınların gizli, görünmeyen iktidarı hakkında bir anket yapsınlar bakalım! Elbette yasalar kadınlardan çok erkeklerin haklarını koruyor, ama önemli olan evlerin içinde neler olup bittiği. Allah Kuran'da söylemiş 'düzenbazlıkları ölçüsüzdür'. Neyse, senin durumuna dönelim..."

"Nasıl? Bana yardım edebilir misin?"

"Biliyorsun, çivi çiviyi söker!"

"Ama kimseyi zehirlemek istemiyorum, sadece özgürlüğüme kavuşmak istiyorum, hepsi bu."

"Evet, hepsi bu, ama az buz şey değil. Sana şöyle diyebilirim: 'Âşık olduğun için mutlu ol, çünkü başına gelen olağanüstü bir şey. Bu aşk sana yepyeni bir enerji, taptaze bir gençlik veriyor, bunu dolu dolu yaşamalısın ve bekârlık hayatının küçük alışkanlıklarına takılıp kalmamalısın. Aşk öylesine ender bulunan bir nimet ki, kapıya geldiğinde nankörlük etmemek, ruhen ve bedenen teslim olmak gerekir. Sense, pinti olmuşsun, ruhen ve bedenen cimrilik ediyorsun!' Kısacası, seni yargılamıyorum, suçlamıyorum. Zehre dönelim..."

"Ne öneriyorsun? Onunla konuşayım mı, ona eski bir alkolik olduğumu, her an tekrar içmeye başlayabileceğimi söyleyeyim mi? Onu korkutmam, iğrendirmem gerek..."

"Hayır, konuşman işe yaramaz. Artık seni çok iyi tanıyor, alkolik olmadığını biliyor. Bu aşkı hayatından gerçekten çıkartmak istiyorsan, Hacı İbrahim'i görmeye gitmemiz gerek, olağanüstü etkinliği olan ünlü bir fıkıh üstadı; politik çevrelerden önemli insanların bile ona danıştığı söyleniyor. Hatta İspanya Başbakanı Aznar'ın bile seçimleri kazanmak için ona danıştığı anlatılıyor! Pek çok şey söyleniyor, ama benim bildiğim ender rastlanan ve önemli bir yeteneği olduğu."

"Dağlarda yaşayan o ihtiyara akıl danıştığımı düşünebiliyor musun?"

"Aznar bunu yaptıysa, senin de utanmanı gerektirecek bir durum yok demektir. Hiç olmazsa benim yapmama izin ver; Hacı İbrahim'e senin durumundan söz edebilirim. Onun için bu tür durumlar sıradan; tüm zamanını büyülerin etkisini yok etmekle geçiriyor. Bir falcı ya da büyücü değil, iyi niyeti insanlara yardım eden bir din adamı. Aptalca bulsan da, inanman ve söylediklerini yerine getirmen yeter. Kabul mü?"

"Evet, ama Najat'a zarar vermesin; acı çektirmeye değil, onu terk etmeme yardım etmesini istiyorum."

"Kaygılanma! Kötü bir adam değil, çözülmesi istenilen düğümleri çözen bir din adamı; vudu değil... Her şey kutsal metinlerle çözülüyor. Najat'ı hasta edecek bir şeyler yutturması söz konusu değil, hayır, o bir katil değil; o seninle ahtapotun kolları arasında özel bir ulak."

"Neden söz ediyorsun? Ne ahtapotu?"

"Şeytan'a böyle deniyor, çünkü eğer yanlış anlamadıysam, olumsuz dalgaların, ihtiyacın olan huzuru senden uzaklaştıran kötülüklerin etkisindesin."

"Ama Najat Şeytan'ın kızı değil!"

"Hayır, ama seni elde etmek için yaptıklarında Şeytan'ın parmağı var!"

"Korkuyorum, ne düşüneceğimi bilemiyorum."

"Dinle, ömürleri boyunca bu tür kişilere danışan yüz binlerce Faslıdan birisin. Ucunda ölüm yok ya."

Ertesi gün Hamza ve arkadaşı başı türbanlı hoş bir ihtiyarla buluşmaya gittiler. Şehrin dışında, elektriği ve suyu olmayan bir köyde oturuyordu. Sade bir yaşamı vardı, mutlu ve huzurlu görünüyordu. Mütevazı evinin önünde kadınlar ve erkekler ellerinde armağan kutularıyla bekleşiyorlardı. Kimileri hayır duasını almak için derme çatma çadırlarda kamp kurmuşlardı. Çocuklar topaç oynuyor, birkaçı da saklanıp ana-babalarını telaşa düşürmek için tepelere tırmanıyordu. Eski püskü bir cellabe giymiş çelimsiz bir adam bir ağaca bağlıydı. Gözleri kaymış, Kuran'dan sureler okuyordu. Ara sıra çocuklardan biri ona su veriyordu. Hamza arkadaşına onu çözmek gerektiğini söyledi.

"Hayır, bağlanmayı kendi istedi; bir kadın ona büyü yapmış ve Hacı İbrahim'in dediklerini yapmadığı için kendini cezalandırıyor."

"Bunları nereden biliyorsun?"

"Ben buraların müdavimlerindenim."

Yaşlı Hacı, Hamza'yı görür görmez şöyle dedi:

"Etrafın uzaktan gelen dalgalarla ve titreşimlerle çevrili. Şuraya otur, her şeyden önce bir Fatiha okuyalım, sonra da Ayet-el Kürsi'yi. Bu dualardan sonra sessizliğe bürüne-

ceğiz."

Hamza etkilenmişti. Söylenileni yapıyor ve ihtiyarın ardından duaları tekrarlıyordu.

Uzun bir sessizlikten sonra, Hacı İbrahim konuştu:

"Söz konusu olan genç bir kadın, orta boylu, açık renk gözlü; sanıyorum yeşil, bizde oldukça ender görülen bir renk. Kötü bir kadın değil, ama iyi yönlendirilmemiş, sanırım çocuklarla ya da gençlerle birlikte çalışıyor. Senin kötülüğünü istemiyor, sadece seninle evlenmek ve çocuk yapmak istiyor. Bu kızla bir aile kurmayı düşünüyorsan, hakkında hayırlı olsun. Ama bu fikirde değilsen, o zaman..."

Hamza Abdeslam'ın yüzüne baktı, önceden Hacı'ya bilgi verdiğinden kuşkulanıyordu. Ama telefon bulunmadığını fark etti.

"Tüm bunları nereden biliyorsunuz?"

"Biliyorum, senin yüzünden okuyorum, bu kadın tarafından büyülenmişsin. Biri aracılığıyla senin iraden üzerinde etkili oluyor, sanıyorum iradeni ele geçirmiş ve seni istediği gibi oynatıyor. Ama önemli değil, bu etkiyi yok etmek için elimden geleni yapacağım. Ne var ki, sende bir kararsızlık görüyorum. Kadının seni avcunda tutma yöntemleri var; bu şeytani oyunlar sana cazip geliyor ve ilgini çekiyor. Bu senin sorunun, seninle Yüce Rabbimiz arasında bir mesele."

Hacı bir kâğıdı dörde katladı, sonra açtı ve üzerine sepya mürekkebiyle Arapça bir şeyler yazdı. Kurutmak için mürekkebe üfledi, kâğıdı ilk seferki biçiminde tekrar katladı.

İki kâğıt daha aldı, içine birkaç kelime yazdı ve onları da ikiye katladı.

"Al, dörde katlanmış bu muskayı üzerinde taşı. Cebine ya da cüzdanına koyacaksın. Tuvalete giderken çıkartacaksın. Seni koruyacaktır. Üzerindeki etkiyi yok etmek için daha sonra başka şeyler de yazacağım. İkiye katlanmış olan ikinci muskayı mürekkep çözülene kadar bir kabın içinde suya batıracaksın ve mürekkebin karıştığı o suyla yıkana-

caksın. Üçüncü muskayi rüzgâr yazılara işlesin ve onları etkinleştirsin diye bir ağaca asacaksın. Yüksek bir ağaç seç, çocuklar ulaşamasın. Allaha emanet ol! Para istemem, sadece bir topak şeker yeter."

İhtiyarın yanından ayrılırken Hamza içinin ferahladığını hissetti. Ne büyüye ne sihre inanırdı ve bu gibi şeylere inananlarla alay ederdi. Şehre geldiğinde Colonnes Kitabevi'ne girdi ve on dokuzuncu yüzyıl yazarlarından biri olan Eliphas Lévi'nin *Büyünün Gizemleri (Güçlü büyüler hakkında bilgiler ve uygulamalar; büyünün tarihi; büyük büyülerin anahtarı)* adlı kitabını aldı, bin sayfayı aşkın bir kitaptı. Bir gazeteye sardı ve tüm gece okudu. Najat ne okuduğunu sorduğunda şöyle dedi:

"Gérard de Nerval, Baudelaire, Hugo ve André Breton' un üzerinde büyük etki yaratmış bir kitap okuyorum!"

Bu bilgi kitabın önsözünün dördüncü sayfasında bulunuyordu.

Bu bölümü tekrar tekrar okudu: "(...) İnsana kötülük yapma amacı taşıyan her eylem dinsel ahlak tarafından bir cinayet başlangıcı olarak kabul edilir. Büyü bir cinayettir, ve kurbanın kendini savunmasına olanak vermemesi ve yasalar tarafından cezalandırılamaması dolayısıyla en alçakça işlenmiş cinayet olarak kabul edilir. (...) Tutkulu sevgi, kaçınılmaz olarak, en ateşli arzuyu en güçlü iradeye tabi kılar." Daha sonra: "Büyülerin aracı, en büyük etken olan çekiciliğin ta kendisidir, o da kötü bir iradenin etkisi altında kalınca, gerçekten ve somut olarak iblise dönüşür.(...) Kimi kişilerin nefreti gibi aşkı da öldürücü olabilir: Kan emici tutkular vardır, bunların etkisiyle insan vampirlerin sevgilileri gibi eriyip söner. İyilere acı çektiren kötüler değildir, farkında olmadan iyiler kötülere işkence eder."

Ertesi gün arabayı aldı, kocaman çınar ağaçlarının tüm Agla bölgesine tepeden baktığı Tanca'nın dışındaki Remilat'a gitti. Binbir zorlukla kalın bir dal yakaladı. Muskayı bağladı. Rüzgârın hareketine baktı ve şöyle düşündü: "Şim-

di oldu, yazılar havada uçuşuyor, kurtuldum! Najat'ın planı suya düştü! Beni ağına düşüremeyecek, Rimbaud'ya, Char'a ve Nafzavi'ye rağmen! Oh! Kendimi daha iyi hissediyorum!"

Otele dönder dönmez yatağa girdi, gözlerini kapattı ve Najat'ı beyazlar içinde gördü, arkasında duran ihtiyar bir cadı ona ne yapması gerektiğini söylüyordu. Cadı Najat'ın görüntüsüne büründü. Kirli ve obur bir canavara dönüştü. İrileşti. Büyücünün bütün kötülüğü yüzüne vurmuştu. Najat yanında derin bir uykudaydı. Hamza kendi kendine, böyle sevimli, açık yürekli bir kızın, nasıl olup da onu elinde tutabilmek için bu iğrenç yollara başvurduğunu soruyordu. Najat'ın terk ettiği nişanlısını gözünün önüne getirmeye çalıştı, sonra düşündü: "Onun verdiği zarardan ben sorumlu değilim! Nişanlısını yola getirmek için neden büyücüsüne başvurmadı ki? Neden piyango bana vurdu?" Kitabını kapatıp ışığı söndürmeden önce uzun uzun Najat'a baktı. Bir düşmanın yanında uyuduğuna inandığı çok açıktı. Karanlıkta gözlerini faltaşı gibi açmıştı, içmiş olduğu birçok maddenin karışımının, bir canavarın ya da bir büyücünün marifeti olan efsunun ve tüm varlığını kaplayan huzursuzluğun etkisiyle yavaş yavaş erimekte olduğundan kuşkulanıyordu. Bu mümkün müydü? Görünüşte, modern, kültürlü, çekici kadınlar, nasıl oluyor da, duygusal sorunlarını çözmek için mantıkdışı yöntemlerin en akıl almazına başvuruyorlardı? Tüm bunlardan şu sonucu çıkarttı: Fas toplumu eski cinlerinin lanetinden kurtulamıyor, bir yandan modern olma çabasını sürdürürken bir ayağını da sıkı sıkı Ortaçağ'da tutmaya devam ediyordu. Kitaplarından birinin tanıtımı için Fas'a gelen Brezilyalı büyük yazar Jorge Amado'yla yaptığı bir tartışmayı hatırladı. Kitap bir aşk romanıydı, kadınlar ormanda yaşayan büyücülerin yardımıyla amaçlarına ulaşıyorlardı. Jorge Amado ona şöyle demişti:

"Yüzde seksen mantıkdışı hareket ediyoruz; insanlar dünyaya mantığın egemen olduğunu sanıyor. Hayır, dünya hem bilimden hem de büyüden oluşur, yani denetleyemediğimiz şeylerden. Sizi temin ederim ki, yaşamın bu yüzü

hakkında kadınlar erkeklerden daha bilgili; işte bu yüzden bilimsel yöntemlerden çok bu tür büyülü yöntemlere başvuruyorlar."

Bu konuşmadan sonra donmuş kalmıştı. Yine de, kafasını en çok kurcalayan şey kendisi gibi tüm batıl inanışlardan, köhne düşüncelerden arınmış agnostik bir adamın tuzağa düşürülmüş olmasıydı. Kendi kendine şöyle dedi: "İki olasılık var, ya kesinlikle büyüye inanmayacağım ve sorunuma nesnel bir biçimde yani bilimsel olarak yaklaşacağım ya da bunlara inanmaya mecbur olacağım ve akla mantığa sığmayan bu safsataya kendimi kaptıracağım. Küçük parmağımı çarka dokundurduğum anda, elimi kolumu kaptırabilirim... Ne yapacağımı, kime inanacağımı, en önemlisi de işin içinden nasıl çıkacağımı bilemiyorum. Yarından tezi yok, Najat'la açık açık konuşacağım, içimi dökeceğim ve lafları ağzımda gevelemeyeceğim!"

Ertesi sabah:

"Najat, güzeller güzeli, *Binbir Gece Masalları* prensesi, iyi uyudun mu? Biliyor musun, uyurken seni çok özlüyorum? Biliyor musun, Paolo Colla'nın son romanını aldım, ama okumak için değil –belki bir göz atarım– var olduğu için ona simgesel olarak teşekkür etmek istediğimden, çünkü o olmasaydı, yani demek istiyorum ki *Akrobat* olmasaydı, biz tanışmayacaktık! Bugün ne yapmak istiyorsun?"

"Hani o lüks otel Mirage var ya, bugünü orada geçirmek istiyorum, dünyanın en güzel deniz manzarasının orada olduğunu söylüyorlar."

"Memnuniyetle tatlım, önce Lalla Mina'ya uğrarız, sana diktiği kaftanı prova edersin. Ama istersen bunu yarına da bırakabiliriz. Biliyorsun, güzelim, senin isteklerin benim için emirdir, senin emrinde olmak hoşuma gidiyor."

Sustu, içinden bu son cümleyi tekrarladı ve kendi kendine: "Zavallı Hamza, sen hapı yutmuşsun!" dedi.

O günü Mirage'da geçirdiler. Otel sorumlusu Jilali kibar ve becerikli bir adamdı, çiftle yakından ilgilendi. Yeni evlendiklerini ve balayının bir kısmını burada geçirmekte

olduklarını düşünmüştü. Najat mutluluktan uçuyordu, Hamza'nın içinde belirsiz bir huzursuzluk vardı. Najat'ın yüzdüğü bir ânı fırsat bilip Abdeslam'ı aradı:

"Senin Hoca'nın muskası etkisini ne zaman gösterir?"

"Meseleye böyle yaklaşma! Kendinden de bir şeyler katmalısın, inanmalısın. Sakin ol ve titreşimlerin etki göstermesini bekle, değişimleri fark edeceksin. Zamanı var; hemen olmaz, dediği gibi: Zamana zaman tanımak gerekir."

"Kim diyor?"

"Boş ver, soğukkanlı ol aslanım, soğukkanlı ol, onun gibi yap, bak o senin gibi telaş içinde değil. Güneşin, kumsalın keyfini çıkart, cennet gibi bir yerdesin, otelin sahibi Ahmed'le konuştum, sana indirim yapacak, liseden arkadaşım. Haydi, rahatla ve muskana güven."

"Evet, haklısın, gayret edeceğim. Ama itiraf ediyorum ki, biraz canım sıkılıyor, çağdışı yöntemlere başvurduğum için kendime kızıyorum, soğukkanlı olmakla üstesinden gelemediğim zorlu bir çelişki bu. Kaderimi kabulleneceğim, aşkı, büyüyü kabulleneceğim. Hem zaten, Pandora'nın aşkını verdiği erkekler de onu delicesine, ölesiye seviyorlardı."

"Onun aşkı aynı zamanda felaket de getiriyordu..."

"Bizimki öyle değil; hem bana öyle geliyor ki, bu aşkı sürdürmek, bitmesi için mücadele vermekten daha kolay."

"O halde, duygularına boyun eğ, kendini aşk ve tutku selinin güldür güldür akışına bırak, birkaç ay sonra kendine El Ghazi'de, yani Sale'deki akıl hastanesinde bulursun."

"Hayır, mahkemede bulurum, çünkü cinayet işleme eğilimim var... Onu öldürmekten korkuyorum!"

"Hayır, bunu yapamazsın: Senin gibi rahatına düşkün biri sadece konuşur, eyleme geçmez. Miles Davis'i, Charlie Mingus'u, Billie Holiday'i, John Coltrane'i düşün, Lubitsch'i, Howard Hawks'ı, Fritz Lang'ı, Orson Welles'i, küçük dairende birlikte olduğun tüm o dâhileri düşün... Üstelik, seni seven bir kadın yüzünden onlardan ayrılamazsın, öyle değil mi! Kendini düşün, yaşamını düşün, bir kapris yüzünden tüm hayatını çöpe atmayacaksın herhalde."

"Haklısın. Etkinin başladığını hissediyorum, kararlı ve güçlü olacağım!"

Tatil haftasından sonra, Hacı İbrahim'in etkisi kendini göstermeye başladı. Hamza Najat'ı görmek istememekle kalmadı, neredeyse artık onu hiç düşünmüyordu. Dört gün onu aramadı. Bu bir rekordu; günleri sayıyordu ve içinde bir gurur duygusunun yükseldiğini hissediyordu. Direnmek artık onu korkutmuyordu. Bir gün Najat çıkageldi. Tam da Hamza *Pandora* adlı filmde Ava Gardner'i izliyordu. Kendisini rahatsız etmemesini söyledi. Najat şaşkınlık içinde konuşma zemini aradı. Hamza ağzını açmadan, ezbere bildiği filmi gözünü kırpmadan seyretmeye devam etti.

"Bu klasik bir film! Ellinci defa seyrediyorsun; kapat da konuşalım."

Hiç yüzüne bakmadan, sakin ve kendinden emin bir tonda şöyle dedi:

"Çıkmadan önce, lütfen anahtarları masanın üzerine bırak, teşekkür ederim."

"Bana söylediğini hatırlıyor musun: 'Kadınlar acımasızdır, çünkü erkekler korkaktır'."

"Ne olmuş? Laf olsun diye söylenmiş bir söz."

"Ayrılmak istiyorsan, neden olduğunu söyleme cesaretini göster."

Cevap vermedi, aldırmıyormuş gibi yaparak, sırtını ona döndü ve filmine bakmaya devam etti.

Najat öfkeyle yerinden kalktı ve anahtarları yere fırlattı:

"Korkak! Entelektüelimiz pek de cesur değilmiş! Yüzüme bakamadığın için bana sırtını dönerek konuşuyorsun, modern ve kültürlü olduğunu iddia eden biri için utanç verici bir şey! Çekip gidiyorum, seni kasetlerin, kâğıt bebeklerin ve acınası yalnızlığınla baş başa bırakıyorum. Anlaşılan gerçek bir kadınla birlikte yaşamaya layık değilsin..."

Najat kapıyı çarpar çarpmaz, Hamza filmi durdurdu, bir rahatlama ve zafer çığlığı attı, hemen Abdeslam'ı aradı:

"Tamam! Biraz önce onu gönderdim, bitti, hakaretler

savurduktan sonra çekti gitti. Gençleştiğimi hissediyorum, eski halime geri döndüm. Zevk ve eğlence düşkünü, hafiflik ve yalnızlık âşığı o adam oldum yine. Senin Hacı'ya bravo doğrusu, beni kurtardı!"

"Hemen zafer sarhoşluğuna kapılma, birkaç gün bekle. Hesap sormak için geri dönecektir. Yaralı kadın tehlikelidir, ne yapacağı belli olmaz."

"Evet, ama neden bana büyü yaptı? Neden arkamdan dolap çevirdi? Ben yalnızca kendimi savunuyorum. Sen de beni suçlamaya kalkışma..."

Najat Hamza'daki bu ani değişimi anlayamıyordu. Ona birkaç kez telefon etti, ama telefon hep telesekretere bağlıydı, sıcak ve sevgi dolu mesajlar bırakıyordu, sevişme sahnelerini, gülmelerini, neşeli anlarını hatırlatıyordu. Ona yalvarmıyordu ama özlem duygusunu uyandırmaya çalışıyordu. O hafif kızlardan biriyle burun buruna gelmek korkusu yüzünden onun evine gitmekten korkuyordu. İçine daldığı melankoli onu endişelendirmeye başladı. Âşıktı ve o adamdan çocukları olsun istiyordu. Aralarındaki yirmi yaş fark onu rahatsız etmiyordu. Ellili yaşların erkeklerde iyi bir dönem olduğuna kanaat getirmişti. Hamza'nın kötü huylarının, katlanamadığı alışkanlıklarının listesini yaptı, ondan kopmasını kolaylaştırır diye ümit ediyordu: "Düzen manyağı, biraz eli sıkı, günde en az bir saatini annesinin yanında geçiriyor, çocuk sevmiyor, sadık olmayacak, yakında yaşlanacak, birayı şaraba tercih ediyor, çok cesur değil... Ama onu seviyorum!"

Annesine içini döktü:

"Sanıyorum, *heboura* olacağım, kimsenin istemediği yaşlı bir kız. İyi başlamış gibi görünen bir ilişki sona erdi; olgun bir erkekti ama kadınlara karşı marazi bir korkusu vardı. Onun gözünde kadın dört duvar arasına girmenin, cezaevinde mahkûm olmanın simgesi. Tanca'da harika bir hafta geçirdik; o şehirde anlamadığım gizemli bir şeyler oldu, dönüşte adam değişti, hem de bütünüyle, bir günde başka biri oldu çıktı ve benimle ondan hiç duymadığım bir biçimde ko-

nuştu. İnanılacak gibi değil, erkeklerin pek cesur olmadıklarını biliyordum, ama o bütün alçaklık rekorlarını kırdı, benimle konuşmayı ve olup biteni açıklamayı bile reddediyor."

"Kızım, o değişmedi, onu değiştirdiler! Arada fark var!"

"Nasıl olur?"

"Neden söz ettiğimi pekâlâ biliyorsun..."

"Ama o tür şeylerden medet umacak bir tip değil."

"Bu tip meselesi değil ki. Her şey sanıldığı kadar basit değil. İnsan ilişkileri çok karmaşıktır; varlıklar arasında gizem, karanlık, gölge ve anlayışsızlık vardır. Bir erkek ve bir kadın arasındaki ilişkiden daha karmaşık ne olabilir? Benim zamanımda, herkesin yeri belliydi, erkek dışarda, kadın içerdeydi; bir tür ahenk vardı; kusursuz değildi ama kimse yerini değiştirmeye heves etmezdi. Kadınlar başkaldırmazlardı; daha iyisini yaparlardı: Kurnazca ve esnek davranırlardı. İstediklerini tatlılıkla ve zekice elde ederlerdi. Her zaman başarılı olamazlardı o başka. Bugün her şey değişti; kadınlar isyankâr oldu, boyun eğmiyorlar. Ellerinden geldiğince mücadele ediyorlar. Kimisi falcılardan, büyücülerden medet umuyor... Bu, sandığından daha yaygın."

"Yani Hamza'nın da böyle bir şey..."

"Elbette, kızım. Hatta eminim."

"Ama o modern bir adam, caz seviyor, klasik filmlerden zevk alıyor, içki içiyor, ramazanda oruç tutmuyor, Batılı biri, kendi ilgi alanlarından böylesine uzak olan bu gizli dünyayı nereden bilsin?"

"Açmazda olan bir adamdan her şey beklenir."

"Açmazda değil ki."

"Kendini kapana kıstırılmış, kafese konmuş bir hayvan gibi hissediyor. Sana kusur bulmuyor, ama delikanlılık çağındaki özgürlüğüne yeniden kavuşmaya heves ediyor, oysa sen isteklerin, umutlarınla karşısında duruyorsun, evlenmek, bir yuva kurmak, çocuk doğurmak istiyorsun... O ise seni yatağında istiyor ama bağlanmak istemiyor. O zaman da herkes gibi büyüye başvuruyor!"

"Mümkün değil, aklım almıyor, onun böyle bir şey yapacağını düşünemiyorum."

"Kolayı var kızım, yarın kanıtlayacağım sana."

Birkaç gün sonra.

Najat ne yapacağını ve *fakih* Habib'in ortaya koyduğu ipuçlarından sonra nasıl davranacağını bilemiyordu. Kendini akıntıya sürüklenmiş, kandırılmış, kendi entrikalarının içine hapis olmuş gibi hissediyordu. Hamza'yı unutmaya karar verdi. Bu meseleyi bir şakaya dönüştürme ihtiyacı duydu ve Hamza'yı aradı:

"Senin büyücün benimkinden daha güçlü çıktı! Bana adresini verebilir misin?"

Hamza kahkahayı bastı ve hiçbir yorum yapmadı. Najat da deli gibi gülmeye başladı, sonra telefonu kapattı.

Etki altındaki adam

Ona "Kartezyen" diyorlar, ara sıra da "Fransız" diye ekliyorlar. Anwar üniversitede öğretim üyesidir, uzmanlık alanı da uygulamalı matematik ve nükleer fiziktir. Düsturu mantıktır. Tutkusu da akılcılıktır. Bu iki niteliğin de pek seyrek görüldüğü bu ülkede acı çekiyor. Yine de öğrencilerinin çalışma ve araştırmalarına kişisel damgasını vurabiliyor, onlar da ona saygı duyuyorlar ve değer veriyorlar. Gerek düşüncelerinde gerekse davranışlarındaki bu etkinliğin ve gücün neden kaynaklandığını bilmiyor. Ona göre dünya karmaşıktır, dolayısıyla da akılla pek kavranamaz. Kişinin anlayamadığı her şeye boyun eğmesi gerektiğini öğretir, size basmakalıp açıklamalar sunanlara da güvenilmemesi gerektiğini ekler. Sık sık Bergson'un şu sözünü dile getirir: "Zekânın göstergesi yaşamı anlamama yeteneğidir", bunu Philippe Soupault'nun bir deyişiyle tamamlar: "Gizeme inanırım, ama salt anlayışsızlık olan mantıktan çekinirim." Doğal olarak da şarlatanların söylemlerinin kafaları karıştırdığını ve gerçekler hakkında insanları yanılttığını düşünür.

"Hepsi kör cahil, kavranılması olanaksız bir dünyanın getirdiği soruları yanıtladıklarını iddia ediyorlar, üstelik de tehlikeliler, İslam dinini en akla gelmedik amaçlara alet ediyorlar; fanatizm ve hoşgörüsüzlüğün nedeni de cehaletin böylesine yaygınlaşması!"

Bu bilimsel düşünce biçimi tüm yaşamında ona rehberlik ediyor. Marakeşli karısı ondaki bu aşırı akılcılığa katlanamıyordu. Olur olmaz sözlerle onu çileden çıkartıyordu.

Sonunda boşandılar ve üç yıldır Anwar yalnız yaşıyor. Araştırmalarının sonucunu Amerika'nın en büyük bilim dergilerinde yayınlıyor, dünyanın dört bucağında kongrelere katılıyor, ayrıca bir kısmı Londra'ya yerleşmiş olan Hintli ve Pakistanlı bir grup araştırmacıyla sürekli bilgi alışverişinde bulunuyor.

Sade bir yaşam sürüyor, zamanının çoğunu araştırma ve eğitime harcıyor. Satranç oynamayı seviyor, kimi zaman polisiye roman, kimi zaman da şiir okuyor. Şiiri "coşkuların matematiği" diye tanımlıyor ve bilimsel bir formülü başarılı bir dizeye benzetiyor. Boşandığından beri üniversiteden meslektaşı olan Nufissa'yla tutkusuz bir ilişki sürdürüyor, onun pratikliğine, hassaslığına ve zekâsma hayran. Sakin bir ilişkileri var, ilişkiyi "içinde aşk olan dostluk" ya da "dostça bir aşk" olarak tanımlıyor. Haftada iki-üç kez görüşüyorlar, birlikte tatile çıkıyorlar ve birbirlerini huzurlu bir şefkatle seviyorlar. Nufissa da boşanmış, "Titom" (küçük adamım) dediği yedi yaşında bir oğlu var.

Kırkıncı yaş günü olan 9 Kasım'da, şiddetli bir başağrısıyla uyanıyor. Ayağa kalkarken bir raptiyenin üstüne basıp acıyla haykırıyor. Topallayarak banyoya gidiyor, bir ağrı kesici alıyor ve üniversiteye gitmek için hazırlanıyor.

Tam evden çıkmak üzereyken Nufissa arıyor ve öğle yemeğini birlikte yemeyi teklif ediyor. Anwar şaşırıyor: Genelde akşam yemeklerinde beraber oluyorlar; öğleyin zamanları kısıtlı. Bürosuna geldiğinde sekreter okuldaki tüm bilgisayarların arızalandığını bildiriyor. Birden son yazılarını diskete kaydetmediği aklına geliyor. Canı sıkılıyor ve sinirleri geriliyor. Tüm yazılarının yok olduğuna emin. Meslektaşlarından birini arıyor, o da bu endişeyi onaylıyor. Başağrısı hâlâ sürüyor. Sol ayağının tabanı sızlıyor. Kendi kendine söyleniyor. "Neden sol tarafından kalkmış, dendiğini şimdi anlıyorum!" diyor. Her şey kötüye gidiyor. Berbat bir gün. Bela çevresinde kol geziyor. Tüm başına gelenler, bir dizi rastlantı. Bunlardan bir anlam çıkartmamak gerekir. Rastlantı diye bir şey var, mantıksal zorunluluk da öyle. Ay-

rıca, ayağa batan raptiye, başağrısı ve bilgisayar arızası arasında ne tür bir bağlantı kurulabilir ki? Kurulamaz.

Öğleyin, kız arkadaşı yemeğe geliyor. Servisin çabuk olduğu bir pizzacıya gidiyorlar.

Oturur oturmaz, daha Anwar başına gelenleri anlatmaya başlamadan, o söze başlar:

"Sana bir şey söyleyeceğim, ama nasıl ve nereden başlayacağımı bilemiyorum..."

Genellikle iyiye alamet olmayan bu tür lafa girişlerden oldum olası nefret etmiştir. Sağlık sorunları ya da para sıkıntısı olduğunu düşünür. Birkaç saniye içinde, bu olasılıkları gözden geçirir, sıraya koyar ve vereceği yanıtları hazırlar. Sağlık mı? İbni Sina Hastanesi'ndeki başhekim satranç arkadaşı. Nufissa'ya gereken ilginin gösterilmesini için elinden geleni yapar. Para mı? Acil durumlar için ayırdığı bir miktar para var. Mantıklı bir akıl, aynı zamanda öngörülü bir akıldır. Sonra "Titom"la olabilecek sorunları düşünür. Bu konuda, onun yapabileceği fazla bir şey yok. Daha ilk günden karar vermişti o konuya hiç karışmamaya.

"Nedir mesele?"

"Biriyle karşılaştım, bekâr bir erkek, çılgın bir âşık, hayat boyu ve benimle yaşamaya hazır. Bunu böyle damdan düşer gibi söylüyorum, ama sorun sen değilsin; seninle huzurluydum, ama bir şeyler eksikti, belki biraz çılgınlık, biraz fantezi, tutku... Sempatik bir ilişkimiz vardı, ama bana yetmiyordu, anlıyorsun değil mi? İkimizden çok, araştırmalarına zaman ayırıyordun, ayrıca canım evlenmek istiyor, başka çocuklarım olsun istiyorum, otuz iki yaşındayım ve bu adam tüm bunları vaat ediyor... Sonra, Titom da onu çok seviyor..."

"Ama beraberliğimiz iyiydi!"

"Evet, çok iyiydi, hiç tartışmadık, bize bakanın içi açılıyordu ama her şey sıradanlaştı, biraz hayale ihtiyacım vardı... Sen aşırı mantıklısın, hatta, kırılma ama, neredeyse manyaksın."

"Demek, hayale ihtiyacın var! Haklısın, yaşantım biraz tatsız, fantezi yok, fazla akılcıyım, fazla mantıklıyım, bek-

lenmedik şeylere, hayal gücüne yer bırakmıyorum. Biliyorum, bu benim kusurum, ama dengeliyim, kötü sürprizler yok, ikiyüzlülük yok, ihanet yok... Bu tür çeşniler hayatımda yer almıyor, dümdüz olduğumu, dürüst olduğumu biliyorum, ama sen diyeceksin ki, aşkta düşler, ışıltılar, hülyalar, kıvılcımlar daha önemlidir."

"Üzgünüm, sana acı vermek, seni kırmak istemem. Seninle sevişmekten, satranç oynamaktan, dinden, bilimden konuşmaktan hoşlanıyordum, ama hayatımızda havadan sudan şeylere yer yoktu, hani bilirsin, hayata biraz renk veren o küçük ayrıntılar..."

"O adama âşık mısın?"

"Evet, hem de çok."

"Ne zamandır?"

"Üç aydır."

"Onunla görüşüyordun ve bana bir şey söylemiyordun."

"Onu görüyordum ama bana dokunmasına izin vermiyordum. Onurlu davrandım, sana ihanet etmedim. Şimdi seni terk ediyorum ve bunu sana söylüyorum... İkili oynamıyorum."

"Görüşmeye devam etmemizi istiyor musun, yoksa artık hiç görüşmeyelim mi?"

"Görüşmemeyi tercih ederim, zamana ve huzura ihtiyacım var..."

"Allah'a emanet ol!"

Lokantadan çıkar, midesi bulanmaktadır. Ayağını sürükleye sürükleye yürür, üniversitenin rezil durumdaki tuvaletine gider, parmaklarını ağzına sokup tüm yediklerini çıkartır. Kendini daha iyi hisseder, başağrısı azalmıştır. Bürosundaysa, bir teknisyen bilgisayarını kurcalamaktadır.

"Siz de nereden çıktınız! Ne yapıyorsunuz?"

"Bilgisayarınızın sabit diskini kurtarmaya çalışıyorum."

"Durum ne?"

"Olanaksız, yanmış, sanki bir kısa devre olmuş ve her

şey birbirine girmiş. Bu gece uğraşacağım, kimi zaman yok olan dosyaları bulmak mümkün oluyor. Bunun için özel yöntemlerim var..."

"Yöntemler ha! Ne tür yöntemler?"

"Buazza!"

"Buazza da kim? Sizden daha becerikli bir tamirci mi?"

"Hayır, doğaüstü güçleri olan bir müezzin, bilinmezi okuyor, makineye tütsü tutuyor ve genellikle her şey yerli yerine oturuyor."

"Beni bu bilgisayarı, bir şarlatanın, cahil bir büyücünün düzelteceğine inandıracağınızı mı sanıyorsunuz?"

"Söylediklerinize dikkat edin profesör! Bu insanlara hakaret ederseniz, intikam alabilirler, onların hakkında böyle konuşmayın."

"Dikkat! Her şeyi açıklamak mümkün değil, buna kuşku yok, ama şarlatanların elinde oyuncak olmak da benim düşeceğim bir tuzak değil."

"O halde, ben sizden daha fazla Faslıyım diyelim."

"Faslı olmak nedir? Üniversiteye şarlatanlığı sokmak mı? Bilmekten çok inanmak mı; saçma sapan batıl inanışları, bilimsel incelemelerden daha üstün tutmak mı? İnsanın mantıkdışı zihniyete kendini kaptırıp bilimsel sorunların tütsü kokularıyla çözüleceğine inanması mı? Hayır, size hayır diyorum. Aklın ve zekânın böyle yozlaştırılmasına karşı savaşacağım. Bilgisayarımı hemen bırakın, ona dokunmayın, odamdan çıkın! Bu ülkenin ilerlemesini ve gelişmesini engelleyenler, sizin gibiler, bu tür inanışlar yüzünden modernleşemeyeceğiz, yaşam düzeyimiz maddi olarak yükselse de az gelişmiş olarak kalacağız."

"Bu sizin bakış açınız, saygı duyuyorum."

"Gitmeden önce söyleyin, eğitim düzeyiniz nedir?"

"Bilgisayar mühendisiyim."

"Sizi yetiştiren, daha doğrusu bozan budala öğretmen kim acaba?"

"Sizin öğrencilerinizden biriyim, efendim."

"Nasıl olur? Nasıl böylesine yanlış bir yola saparsınız?"

"Yanlış yola sapmadım, uyum sağlıyorum. Aklın batıl

inançlarla, falla, büyüyle, gizli inançlarla yan yana olduğu yarı-mantıklı bir toplumda yaşıyoruz. Geri zekâlı değilim, ama aklın gücü konusunda kuşkularım var. Siz kendiniz de, her şeyi açıklamanın mümkün olmadığını, karanlık alanlar olduğunu, kimi şeylerin mantığa sığmadığını söylüyorsunuz."

Anwar bezgin, hasta ve ağrılar içinde evine döner, sıcak bir duş yapar, ışığı söndürür, uyumaya çalışır. Gece yarısından önce gözünü kapatmayı asla başaramamıştır. Karanlıkta düşünür. Komşularının kavga ettiğini duyar, sık sık dövüşen lanet olası bir karı koca. Maç berabere biter! Sessizlik. Sonra adam ve kadın sevişirler. Kadın çığlık atar. Adam da. Anwar yatağında döner. Uykusu gelmez. Kalkar, kendine bir ıhlamur yapar, ayrıldığı sevgilisiyle konuşmak ister, telefon eder, sonra kapatır, dairesinde dolaşır ve kadının almayı unuttuğu bir deri ceket bulur. Bunu almaya gelecek mi, gelmeyecek mi, bu ceketle birlikte belki başka şeyleri de unuttu, belki Anwar'ın nerede oturduğunu bile unuttu, onun görüntüsünü daha şimdiden belleğinden sildi, yerine başkasınınkini koydu, bu kadar basit. Bu arada sol ayağı canını yakıyor, raptiyenin girdiği yerde bir delik oluşmuş, batan ucun paslı olmadığını umuyor, hayır, raptiyeler paslanmaz. İçi rahatlıyor, günün bilançosunu yapıyor, kötü bir gün; her şeyin ters gittiği böyle günler oluyor, olayların arasında bir bağlantı aramanın anlamı yok, kendi kendine bunları söylüyor, tekrar tekrar. "Tamam, sakin olalım, Nufissa beni terk etti, bu onun hakkı. Zamanı yanlış seçti, ama sabit diskimin yandığını, ayağımın sakatlandığını bilemezdi. Ama bu ilişkiyi neden bitirdi?" Terk edilenin hep kendisi olduğunun farkına varıyor. Bu bir yazgı olamaz, bir dahaki sefere erken davranacak ve terk eden o olacak. Ama o akşamın karamsarlığı içinde bir dahaki sefer olmayacağını düşünüyor. Bilgisayarının tamir edebileceğine inanıyor. Bu arada, bir deftere aklına gelen formülleri, hipotezleri, bazı sonuçları not ediyor. On beş gün içinde Princeton'da yapılacak uluslararası kolokyuma bir bildiri hazırlaması gerekiyor, bilgisayarına

not ettiği şeyleri bulması gerek, bu çalışmanın anahatlarını gözden geçiriyor. Bu onu oyalıyor, artık Nufissa'yı düşünmüyor, uykusu gelmeye başlıyor, gözkapaklarının ağırlaşmaya başladığı ve gecenin içine usulca girdiği o anlardan hoşlanıyor. Ama Nufissa'nın yüzü karşısına dikiliyor, bilgisayar mühendisinin kollarında gülüyor, kendi kendine bunun mümkün olabileceğini söylüyor, yeniden Nufissa'yı ütü yaparken düşünüyor, bu görüntü sabitleniyor ve neden bilinmez gece uzun ve zor olacak gibi duruyor...

Ertesi gün ateşi çıkar. Midesi bulanır, kahvaltıda yediklerini kusar. Rengi bembeyazdır. Çıkmak üzereyken, kapısı çalınır.

"Profesör, rahatsız ettiğim için özür dilerim, banyonuzda bir su kaçağı olmalı. Su yatak odamın tavanından sızmış, her taraf su içinde..."

Anwar banyoya koşar. Su birikintisi küvetin çevresini kaplamıştır.

"Kontrol ettirmek gerek..."

"Hemen bir tesisatçı bulmak mümkün mü?"

"Yeğenimin tanıdığı bir kasap var, kardeşi tesisatçı. Aslında mesleği bu değil, ama elinden geliyor. Önceleri avukattı, ama buralarda, yolsuzluklar yüzünden avukatlar iş bulamıyor."

"Yolsuzluk ve avukatların işsizliği, tesisatçı ve su kaçağı arasındaki bağlantıyı anlayamadım..."

"Çok basit, tesisatçı pek yok ama çok aranıyor; avukat çok ve fazla müşterileri yok; yolsuzluğa gelince, adalet mekanizmasının içi oyuyor, sadece şekil olarak avukat tutuluyor, çünkü işler hâkime verilecek rüşvetle çözülüyor. Avukatın savunma bile yapmasına gerek yok..."

"Size kesinlikle inanmıyorum, Fas toplumu hakkında yanlış bir yargı bu. Belki eskiden böyleydi, ama bugün her şeyi rüşvetle çözmek pek kolay değilmiş gibi geliyor..."

"Bu arada, yatağıma yağmur yağıyor!"

"O zaman avukatınızı arayın ve ona asla rüşvet vermeyeceğimi söyleyin, bu kesin bir prensip. Ayrıca bütün Faslı-

lar benim gibi davransalar, yolsuzluklar son bulur."

"Zaten sorun rüşvet değil, banyonuzdaki boruların tamiri..."

"Hâkime bir kuruş bile vermeyeceğimi söyleyin. İşte dairemin anahtarları, hâkim, avukat, tesisatçı, kimi istiyorsanız getirin..."

"Profesör, yorgun görünüyorsunuz!"

"Rica ediyorum, yorumlarınızı kendinize saklayın."

"Çok tuhaf, sanki siz Faslı değilsiniz."

Arabasına binerken, kendi kendine mantıklı olanın, akünün bitmiş olması ve dört lastiğin de patlamış olması, diye düşünür. Araba normal bir biçimde hareket eder. Üniversitenin otoparkına geldiğinde kendisine ayrılmış yerde bir kamyon bulur. Gidip sokağa park eder ve olayı sekreterine bildirir, o da bilgisayar mühendisinin bilgisayarı getirdiğini söyler.

"Her şeyi birbirine karıştırıyorsunuz. Ben size arabama ait olan yere bir kamyonun izinsiz olarak park etmiş olduğunu söylüyorum, siz bana muskacı serserinin bilgisayarımı götürdüğü yanıtını veriyorsunuz! Tüm bu olanlar hiç de mantıklı değil!"

"Haklısınız, kamyonla ilgileneceğim. Bana anahtarları verirseniz arabanızı her zamanki yerine park ederim."

"İşte şimdi mantıklı ve kibar davranıyorsunuz."

Beş dakika sonra sekreter panik içinde gelir:

"Profesör, kamyonu çektirmeyi başardım, ama arabanızı bağlamışlar. Yanlış yere park edilmiş, parkmetreden bilet almanız gerekiyormuş."

"Durun bakalım, bir kâğıt alın ve yazın: bir raptiye, bir başağrısı, bir ayrılık, bir sabit disk, bir su kaçağı, bir park cezası..."

"Başka ne var, profesör?"

"Başka bir şey yok, umarım devamı gelmez."

Bir süre sonra:

"Söyleyin, Bayan Siham, batıl inançlarınız var mı?"

"Elbette, her normal insan gibi."

"Ne demek bu?"

"Salı günleri yolculuğa çıkmam, kan birikintisinin üzerinden geçmem, her zaman sohbetin arasına beş sayısını sokarım, uğur getirir. Örneğin arabanın çözülmesi için 555'i aramak gerektiğini ve ceza olarak 50 dirhem ödenmesi gerektiğini söylerim, aslında 444'ü arayıp, 48 dirhem ödemek gerekiyor. Nazardan gerçekten korktuğum için devamlı üzerimde bir *kmisa* taşırım; gümüşten küçük bir el ve nasılsınız diye soranlara, asla 'çok iyiyim' demem, biraz yorgun, hasta olduğumu hissettiririm, yoksa kemgözlülerin sağlığıma nazarı değer; cuma günleri *Şeytan*'ı benden uzak tutacak dualar etmeleri için fakirlere sadaka veririm. Sofrada tuz istendiği zaman, isteyenin eline doğrudan vermem, önüne bırakırım. Kara kedi gördüğümde, görüntünün belleğimde yer etmemesi için hemen gözümü kapatırım. Kısacası, profesör, dikkatli davranırım. Ayrıca, arabanın bağlanma meselesinin de sizi çok kıskanan, adını söylemeyeceğim o kişinin nazarının değmesi sonucu olmadığından da pek emin değilim. Biliyorsunuz, hani tüm öğrencilerin alay ettikleri, bir türlü araştırmalarını yayınlatamayan kişi."

"Sizin bahsetsetiğiz kişi..."

"Sakın adını söylemeyin!"

"Tüm bunlar çılgınlık!"

"Hayır, sadece önlem. Bakın, profesör, bu ülkede başarılı kişiler kıskanılır. Onların başarısı, diğerlerinin yeteneksizliğinin kanıtıdır, yerlerinde saymaya başlarlar ve kötüleşirler. Bu kesin bir kural değil ama genellikle insanlar herkesin kendi seviyelerinde olmasını isterler. Biri öne çıkarsa onun kellesini uçururlar, yetenekli kişilerin az olduğu ülkelere özgü bir durumdur bu."

"Kem gözlere, nazara inanıyor musunuz?"

"Elbette, nazara karşı savaşan eden bir ailede yetiştim. Kemgözlü bir komşumuz vardı, bisikletin üzerinde giden bir adama bakması, adamın tökezlemesi ve düşmesi için yeterdi. Bu tür şeylere sıkça rastlanır."

"Bana öyle geliyor ki, bu saçmalıklara inanmak, değer vermek, onların güçlenmesine neden oluyor ve insanlar ya-

şamları üzerinde etkisi olduğuna inanıyorlar. Benim gibi yapın ve hiçbirine inanmayın, böylece dünyaya daha berrak gözlerle bakarsınız."

"Bu sizin bakış açınız, saygı duyuyorum ama şimdi 555'i aramalıyım, arabanızı çözsünler, bu arada 50 dirhemlik trafik cezasını da ödemek gerekiyor!"

"Siz yola gelmezsiniz! İşte 50 dirhem, ama lütfen doğru numarayı arayın!"

Faslıların tuhaf insanlar oldukları konusunda söylene söylene odasına geçer.

Kucağında bilgisayarla mühendis içeri girer. Memnundur.

"Profesör, 'Bâze' deyin!"

"Ne var? Ne oldu yine?"

"Her neyse, bana 'Bravo' deyin!"

"Neden diyecekmişim?"

"Çünkü sabit diskinizi kurtarmayı başardım."

"Mümkün değil. Sanki külü katı maddeye dönüştürmüşsünüz gibi."

"Yaptığımız tam olarak bu."

"Biz mi?"

"Evet, ortağım Müezzin Buazza ve ben."

"Verin bana şu aleti, kendim kontrol edeceğim!"

Bilgisayar gerektiği gibi çalışır. Anwar son yazdıklarını bulur. Her şey yerli yerindedir. Ter içinde kalmıştır, eliyle alnını siler, bakışlarını önce bilgisayara, sonra mühendise diker, düşünür ve ardından şöyle sorar:

"Nasıl yaptınız?"

"Makineyi açtım, kontrol ettim, yanan parçaları değiştirdim. Bu arada müezzin de tütsülerle, mırıldandığı dualarla, kendine düşen görevi yerine getiriyordu, işe yaradı. Ama bütün gece çalıştık. Sabahleyin Buazza'ya küçük camiye kadar eşlik ettim, sabah namazını birlikte kıldık. Harikaydı."

"Namaz kıldınız, peki bilgisayar neredeydi?

"Küçük camide!"

"Kafam karıştı, ne diyeceğimi bilmiyorum, ama teşekkür ederim."

"Profesör, emrinize amadeyim, size hizmet etmek benim için onurdur, size hayranım ve sık sık Nobel ödülünü almanız için dua ediyorum."

"Faslı bir matematikçiye Nobel ödülü, ha?"

"Neden olmasın? Pakistanlı bir fizikçiye ve Mısırlı bir kimyacıya verdiler."

"Evet ama onlar Amerikalı ekiplerle çalışıyorlardı. Yine de iyi niyetiniz için teşekkür ederim."

"Allah sizi korusun! Tekrar ediyorum, herhangi bir şeye ihtiyacınız olursa, buradayım, müezzin arkadaşım da öyle. Biliyorsunuz, her alanda etkindir, ama elinden bir şey gelmediği zaman, daha başından hemen söyler."

Profesör, işine kaldığı yerden devam etmekte zorlanır. Böylesine kısa bir zamanda bunca olayın birbirini izlemesini düşünür ve kendi kendine dinlenmeye ihtiyacı olduğunu söyler. Nufissa'yı arayıp Marakeş sahilinde küçük, sevimli bir otelde bir hafta sonu geçirmeyi teklif etmek ister. Ama bunu kabul etmeyecektir. Telefon defterini açıp sayfaları karıştırır. Güzel bir doktor olan Amina'nın numarasını görür. Kadın bir zamanlar ona âşıktı. Telefon etmesini tuhaf bulurdu. Hayır, eski sevgililerine telefon etmekten vazgeçer. Düşüncelere dalmışken, sekreteri odaya girer, ona arabasının anahtarlarını ve iki dirhemini verir. Sekreter oldukça heyecanlı, arabayı kurtarmış olmaktan memnundur. İlk kez kadının güzel bacakları olduğunu fark eder. Onunla yatakta olduğunu hayal eder, sonra kendi kendine söylenir: "Bu akıllıca olmaz!" İsviçreli arkadaşı Roland'ı arar ve satranç oynamayı önerir. Oyun oynamanın, ayrıca o eski dostuyla erkek giyiminden, tatlı ölümden, huzurlu intihardan, Louise Brooks'tan, havuzlu villalardan, soluk tenli ve narin görünümlü Asyalı genç kızlardan konuşmanın sinirlerine iyi geleceğini bilir. Onunla sohbet etmekten, dediği gibi, durum saptaması yapmaktan hoşlanır. Ne yazık ki onu bulamaz, belki de ölüm döşeğindeki annesinin başucundadır.

Kendi kendine şöyle der: "Bu akşam güzel bir film seyrederim." Filmi evinde seyredecek; şehirdeki sinemaların hali içler acısı. Fritz Lang'ın *Beyond a reasonable doubt* filminin kasetini tam koymak üzereyken, telefon çalar.

"Benim, Nufissa, oğlumun ateşi kırka çıktı, paniğe kapıldım, yardıma gelebilir misin?"

Hemen giyinir, kısa süre sonra bir doktor arkadaşıyla birlikte çocuğun başucundalar. Nufissa değişmiş. Her zaman yaptığı gibi sevgisini göstermek için ona sarılmayı dener. Nufissa onu kibarca ama kararlı bir şekilde iter. Biraz bozulur ve böyle bir hareket yaptığı için kendine kızar. Nufissa'nın artık ona ait olmadığını henüz kabullenememiş. Bu iç sıkıntısı son iki gündür hissettiklerine ekleniyor. Anormal bir şeylerin etrafında kol gezdiğine emin, ama bunu düşünmeye de, bu tür mantık dışı bir eylemin etkisinde olabileceğini de aklına getirmeye cesaret edemiyor. İçine kurt düşmesine neden, temizlikçi kadın meselesi.

Sadia iyi bir kadın, okuma yazması yok ama çok akıllı ve hassas. Beş yıldan fazladır onun yanında çalışıyor ve aralarında hiçbir anlaşmazlık yok. Kadın onun alışkanlıklarını, saplantılarını, neyi sevip neyi sevmediğini iyi bilir. Anwar'a karşı çok naziktir. Ama 10 Kasım sabahı her zamankinden erken geldi, çarçabuk etrafı topladı, kapının anahtarlarını masanın üzerine bıraktı ve Anwar'a şöyle dedi:

"Profesör, işi bırakıyorum!"

"Neden? Neler oluyor?"

"Düşmanlarınız, üstelik sayıları da çok fazla, benim aklımı çeldiler!"

"Anlamıyorum..."

"Beni bu evden ve sizinle çalışmaktan soğuttular. Halbuki, sizden bir şikâyetim yok; tersine size hizmet etmekten her zaman memnuniyet duydum. Ama düşmanlarınız sıkı çalıştılar, size sırt çevirmemi sağladılar!"

"Nasıl oldu bu? Size iki katı ücret mi verdiler? Sizi tehdit mi ettiler?"

"Onları tanımıyorum, hiç görmedim. Bana büyü yaptılar ve görüyorsunuz işte, büyü tuttu."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Son zamanlarda size gelmekte zorlanıyordum. Mantıklı bir açıklama bulamıyordum, bu daireye girdiğimde her taraf bana simsiyah görünüyordu, tek istediğim bir an önce çıkıp gitmekti."

"Peki, nasıl anladınız düşmanlarımın..."

"Bizim mahalledeki fakihe danıştım, bu evin lanetli olduğuna ve içinde oturan kişiye büyü yapılmış olduğuna kesinlikle emindi. Zaten yatağınızın altında tuhaf şeyler, yazılar, etrafına saç telleri dolanmış ve içine gri tozlar sarılı kâğıt parçaları var. Bir gün banyoda üzerine iğneler batırılmış kadın pedi bulmuştum. Fazla düşünmeden çöpe atmıştım."

"Madem bunun büyü yüzünden olduğunu biliyorsunuz, neden ayrılıyorsunuz?"

"Bana büyü yapıldı, efsun altındayım, normale dönmemin tek yolu buradan gitmek, diğer bir deyişle yapılan büyüye itaat etmem gerekiyor. Bu mesele kapanınca, size söz veriyorum, profesör, geri döneceğim, ama ne kadar sürer bilmiyorum. Bir şeyler yapmanız gerek, düşmanlarınızın lanetinden kurtulmanın bir yolunu bulmalısınız."

O kirli evde şu anda tek başına. Etrafına bakıyor ve her şeyi simsiyah görüyor. Çekip gitmek, o lanetli yeri terk etmek geliyor içinden, belki de oturduğu mahalleyi, hatta şehri değiştirmesi gerekecek. Kendini iyi hissetmiyor. Olup bitenler aklını karıştırıyor ve huzursuzluğunu artırıyor. Başına ne geldiğini bilmiyor. O zamana kadar beş yıllık incelemesi ona yardım etti ve neredeyse dört bir yandan gelen saldırılardan korudu. Aklı iyi çalışıyor çünkü kuşkuya yer yok. Mantığı da hem Fransız hem de Amerikan kökenli kusursuz bir bilimsel donanımın sağlam temellerine dayanıyor. Akılcı düşünceyle, gündelik yaşamın tutarsızlıklarını ve çelişkilerini her zaman dengelemeye çabaladı. Ama her şeyin bir anlamı olması gerekiyor. Mantıkdışı herhangi bir şeyin içine kapanıp kalma gibi bir sıkıntısı yok. Bir kâğıt alıyor ve son iki gündür art arda gelen aksilikleri yazıyor:

— raptiye
— başağrısı
— sabit disk
— Nufissa
— su taşması
— arabasının bağlanması
— temizlikçi kadın

Prévert tarzı bu liste onu güldürüyor. "Nufissa"nın ve "temizlikçi kadın"ın altını çiziyor, sonra bilinen ya da olası düşmanlarının listesini yapıyor:

— Çocukluk arkadaşı Latif, Harvard Üniversitesi tarafından kendisine verilen Bilimsel Araştırma Büyük Ödülü'nü aldığı gün onunla görüşmeyi kesmişti;

— Meslektaşı Munir, araştırma grubuna girmesi için ona yardım etmişti, o ise bir Amerikan dergisi için hazırladığı makaleden parçalar çalmakla suçlamıştı onu;

— Fen Fakültesi Dekanı Malek. Anwar'ın boyunun bir seksen beş, kendisininkinin ise sadece bir altmış olması nedeniyle öteden beri onu kıskanır;

— Nufissa'nın eski kocası Reda. Bu, normal bir kıskançlık;

— Redvan, başarısız bir ressam ve müzisyen, yalancı ve alkolik. Kelimenin tam anlamıyla kötü biri ve kendisi gibi mutsuz olanlardan başka kimseye katlanamaz. Başarıya ulaşanları ve onun maskesini düşürme olasılığı olanları karalamak gibi bir saplantısı var;

— Sahtekâr Abdelhalek de var, onu mahkemeye verdi, dava sonucu üç yıl hapis cezası yedi;

— Maddi ve manevi yardımda bulunduğu arkadaşı Sadek, onu büyük bir kuruluşta işe aldırmıştı;

— Karısını döven komşusu Walid, birbirlerine hakaretler yağdırmışlardı.

Bunlar bilinen düşmanları. Mesele ötekilerini bulmakta. Ötekiler kim? Güçsüzlüklerini sindiremeyen bir sürü aciz ve zavallı tip. İster istemez hepsi de kemgözlü, kötülüğünü isterler. Bu ilk listede hiç kadın olmadığını fark edi-

yor. Öyle ya da böyle bir süre ilişki yaşadığı ve onun kötülüğünü isteyebilecek kadınları düşünüyor. Ama onlara hep iyi davranmıştı, en azından kendisi öyle düşünüyor. "İşte bu yüzden," diyor kendi kendine, "tüm bu eski arkadaşların bana hınçları var çünkü bana borçlular, çünkü onlara yardım ettim, çünkü onlara iyi davrandım. Boşuna söylememişler 'iyilik yap kötülük bul' diye. Kadınlar? Onları da tekrar gözden geçirmem gerek!

— Nufissa, hayır, o düşman değil. Birbirimizi sevdik, olaysız ayrıldık... Hayır, benim kötülüğümü isteyemez. Aniden gitmesi beni şaşırttıysa da dürüst davrandı.

— Hatica, babamın ölümünde tanıdığım o güzel, dolgun hemşire. Sekse bayılıyordu ve tek bir erkekle yetinmiyordu. Bunu biliyordum, onu yargılamıyordum ama ilişkimizi bitirmeyi tercih ettim. Buna memnun olmadı, ama beni mahvetmek istediğini pek sanmıyorum...

— Véronique, kendisiyle sorunları olan bir iş arkadaşı. İlişkimiz üç ayı geçmedi. Hayır, listenin dışında.

— Maria, eski karımın en iyi arkadaşı. Çifte yaşam sürmekten hoşlanıyordu: evliydi, kocasına uyku ilacı verdikten sonra beni ziyarete gelirdi. Tehlikeyi seviyordu ama ilişkimiz ciddi değil diye bana komplo kurması akla yakın değil."

Duruyor, tüm bu isimleri birleştiren bir şekil çiziyor, yücelttiği, sevdiği, hayran olduğu tüm bu kadınların ortasında çıplak olarak durduğunu hayal ediyor... Sonra bu topluluğa eski karısı Malika'nın görüntüsü de ekleniyor. Bedenine oturan siyah bir deri ceket giymiş, ayağındaki ince topuklularla öteki kadınların vücutlarını ezip geçiyor. Korkunç bir öfke içinde. Ağzından salyalar akıyor, haykırıyor, kırbacını şaklatıyor, içine şeytan girmiş gibi savuruyor kırbacı. Bu görüntüden ürküyor. Yerinden kalkıyor, bir bardak su içiyor, odanın içinde birkaç adım atıyor, sonra karısının sesini duyuyor, tiz bir uğuldama. Haksız yere çıkarttığı kıskançlık krizleri aklına geliyor. "Hastalıklı bir kıskançlık," demişti psikiyatr. Eline geçen her şeyi kırıyordu ve birkaç kez An-

war'ı öldürmek istemişti. Ondan kaçmasına, çalışma odasına kapanmasına ve saatlerce yazı yazıp hesap yapmasına katlanamıyordu. Karşı konulmaz bir savunma sistemi vardı: Her şey başkalarının hatası yüzündendi. Çıldırmıştı ve tehlikeli şeyler yapıyordu, örneğin üniversitedeki bürosuna geliyor, öğrencilerin, sekreterlerin ve diğer çalışanların önünde öfkesini boşaltıyordu. Anwar'a küfrediyor ve iktidarsızlıkla suçluyordu. Mahkeme boşanma kararını hemen verdi. Malika ortadan kayboldu. Zaman zaman Anwar evinin altında eczacılık yapan erkek kardeşinden alır haberlerini. Kardeşi tedavi olduğunu ve kendine yeni bir yaşam kurmaya çalıştığını söylüyor.

Malika düşmanlarından biri olabilir mi? Düşünüyor, kâğıda bir şeyler karalıyor, sonra bu konunun geçmişe ait olduğuna, kapandığına karar veriyor; mantıklı düşünülecek olursa eski karısının onun dünyasında yeri yok. Şu rastlantılar ve küçük aksilikler konusunda ne yapmalı? Mantıklı herhangi bir adamın yapacağı gibi bunları küçümseyip kayıtsız mı kalmalı, yoksa daha ileri gidip belirsiz, karmaşık ve özellikle akıldışı o dünyaya girmeyi mi denemeli? Bir bilim adamının, Aklı her şeyin üstünde tutan, sadece gördüklerine inanan, her şeyi bilimsel olarak kanıtlayan bir adamın, soğuk, kararlı ve kartezyen bir aklın tüm sorunların büyüden kaynaklandığını kabullenmesi olası mı? Parmağını bu çarka dokundurdu mu mahvolmuş demektir, bu bir yenilgi itirafı, kişisel bir bozgun olur.

Büyü başka bir dünya, pararel ve kapalı bir dünya. Bunun kimi fiziksel veriler kadar gizemli ve karmaşık olduğunu biliyor. Akılın farklı seviyelerde kullanıldığını da biliyor. Yanı başında bulunan ve yok olduğunu varsaymayı tercih ettiği bu evrenin kapısını zorlamayı reddediyor. Dinî inançları bu dünyayı dışlıyor. Tanrı, büyük oranda şeytanın alanına giren bu zırvalara karışamayacak manevi bir güçtür. İlahî buyruğa sadık olan kişinin, masumiyeti ve başkalarında kolaylıkla uyandırdığı güven yüzünden kötülüğe açık olduğunu biliyor.

Küçükken babası ona her işten önce Bakara suresindeki, koruyucu özellikleri olan Ayet-el Kürsi'yi okumasını önermişti; "*Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Diridir, kayyumdur. Onu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. İzni olmaksızın onun katında şefaatte bulunacak kimdir? O kulların önlerindekini ve arkalarındakini bilir. Onlar onun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. Onun kürsüsü bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. Gökleri ve yeri koruyup gözetmek ona güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.*"

Bu ayeti ezbere biliyor ve ara sıra okuyor. Ama okumasının nedeni ne batıl inanç ne de lanet. Şiirselliğini sevdiği için sık sık Kuran'ı okur ve bire bir yorumlamaktan kaçınır.

11 Kasım günü, bilgisayarda kaybolma tehlikesi atlatan araştırmalarını basmaktayken, bilgisayar mühendisi odasına girer.

"Ben de sabit diskinizde kayıtlı olan her şey yerli yerinde mi kontrole gelmiştim."

"Görünüşe bakılırsa, her şey yerli yerinde. Bu harika bir şey, çok yeteneklisiniz."

"İtiraf ediyorum ki, Buazza'nın yardımı olmasaydı hepsini toparlayamazdım!"

"Sizi anlamıyorum: Bilimsel bir eğitim aldınız, mantık olmadan ilerleme olmayacağını öğrendiniz ve şimdi bana, tamamen teknik bir sorunu dinsel ya da ruhsal müdahalelerin çözdüğünü söylüyorsunuz!"

"Profesör, 'zekâ, dünyayı anlama yetersizliğinden doğmuştur' bize bunu siz öğrettiniz. Karanlık, gizemli alanlar, aklın açıklayamadığı, kavrayamadığı şeyler vardır. Şöyle diyelim profesör, ben iki alanda at koşturuyorum, bir yanda bilim, bir yanda gizem."

"Dünyayı pragmatik bir yaklaşımla algılayan bir bakış açısı bu. Gezegenimizdeki tüm toplumlarda tuhaf inanışlar olduğunu biliyorum, bunlar bir ülkeden ülkeye, hatta bir bölgeden bölgeye değişiyor. Hatta dünyadaki batıl inançları

toplayan iki bin sayfayı aşkın bir derleme var. O kitabın en ilginç yanı, batıl inanca ya da herhangi bir tür büyüye başvurmayan bir toplumun bulunmadığını göstermesi. Bu normal, insan kaygı dolu bir varlık, dolayısıyla doğaötesi unsurlarla, ömür boyu bu kaygıyı uzaklaştırmaya ya da anlamaya gayret ediyor. Üzerinde hâkimiyet kuramasa da, bu doğaüstü unsurlar açıklanamazı açıklama çabasında onu rahatlatıyor. Bilimin yaptığı kanıtlamak ve iddiasını doğrulama. Doğaüstü olansa kanıtlama ve doğrulamaya sırt çeviriyor, inanmak ve bu doğaüstü unsurlarla haşır neşir olan kişilere güvenmek yetiyor."

"Profesör, nazara inanır mısınız?"

"Hayır."

"Neden?"

"Hem uygulamalı matematik öğretip, fizik alanında ileri seviyede araştırmalar yapıp, hem de uğursuzluk getiren kemgözlere inanmam mümkün değil... insanın tutarlı olması gerekir."

"Ama ikisi farklı şeyler. Bir kuzenim var (ona K.R. diyelim, çünkü adını böyle bir yerde ağza almak bir felakete yol açabilir) kemgözlü, bakışları kötü olaylara davetiye çıkarıyor. Onunla karşılaşmam ve bana dikkatle bakması, başıma felaketler gelmesine yetiyor."

"Ne gibi?"

"Yeni bir ayakkabı almıştım, dükkânda ayağıma giymiştim, çıkarken onunla karşılaştım, korktum, beni durdurdu ve şöyle dedi: 'Ne güzel ayakkabılar, sana da çok yakışmış!' Teşekkür ettim ve uzaklaştım. Birkaç metre ileride çürümüş bir patlıcana basıp kaydım ve yere serildim. Ayak bileğim burkuldu ve iki hafta koltuk değnekleriyle yürüdüm! Aynı K.R. oğlunu kulak burun boğaz doktoruna götürüyor, muayenehaneye yeni aletler alınmış. Doktorun yanına girerken ona şöyle diyor: 'Yeni aletlerin harika, yepyeni, pırıl pırıl...' Doktor çocuğun kulağına bakmak üzereyken, alet arızalanıyor! Bu gerçekten oldu, profesör. K.R.'nin sebep olduğu ondan fazla olay biliyorum. Şehirde tanınıyor; insanlar ondan kaçıyorlar. Lux Sineması'ndaki yangını o çıkarttı,

hatırlıyorsunuz değil mi?"

"Nasıl olur? Bunun için hastalıklı bir yakma tutkunu olmalı!"

"Sinemanın açılış gününde, oradan geçiyordu, durdu ve sadece şunu söyledi: 'Vay, vay, ne de çok ışık var! Bu kadarı da fazla!' O anda bir kısa devre oldu ve salon alev aldı. Neyse ki ölen olmadı, insanlar daha içeri girmemişti, açılış için devlet büyükleri bekleniyordu."

"Bu örneklerle neyi kanıtlamak istiyorsunuz?"

"Nazarın var olduğunu ve kötülük getirebileceğini. Bakın profesör, üzerimde her zaman bu muskayı taşırım, beni korur. Buna inanıyorum, başka bir ceketin cebinde unuttuğum günler kendimi kötülüğe açık hissederim ve zaman zaman sorunlar çıkar! Kendimi Buazza'ya emanet ettiğimden beri daha güçlü olduğumu, korunduğumu hissediyorum. Koruma sağlayan iki şey vardır: Ana-babanın hayır duası, bu çok önemli, zaten Kuran'da da sözü ediliyor, bir de aklın yetersiz kaldığı alanlarda derinliğe inebilme yeteneği olan üstün kişilerin muskaları, gizeme ve görünmeyene nüfuz etmek için!"

Anwar yeniden çalışmaya koyuluyor. Hazır değil. Amerika'da Princeton Üniversitesi'ndeki kolokyuma gitmek için vizesini ve uçak biletini çoktan aldı. Buluşunun anahatlarını yazması yeterli. Aylardır, hatta yıllardır bunu düşünüyor. Aşılması zor bir noktaya geldiğine inanıyor. Ama son zamanlarda olup bitenler bu hayati proje üzerine gölge düşürüyor. Düşüncelerini toplamakta ve çalışmasını sürdürmekte zorlanıyor.

Ertesi gün doktor arkadaşına danışıyor:

"Kendimi yorgun hissediyorum, kafam biraz karışık, iyi uyuyamıyorum, canlılığımı kaybettim, üzerimde bir karamsarlık var."

Doktor onu muayene ettikten sonra, her şeyin yolunda olduğunu, tansiyonunun ve kalbinin normal olduğunu, endişelerinin yersiz olduğunu söylüyor. Uyumadan önce, kediotu ve akdiken özlü bir sakinleştirici almasını tavsiye ediyor.

Tamamen rahatlamıyor. Kafasını kurcalayan bir şeyler var. Tanımadığı ama daha önceleri fakültede öğrencisi olabilecek K.R.'nin atış alanı içinde bulunduğunu düşünüyor. Huzurunu kaçıran olumsuzlukları, terslikleri tekrar düşünüyor. İyi bir bilim adamı olarak, bazı şeyleri incelemek, merak sınırlarını biraz zorlayarak meşhur fakihin söylediklerini, yaptıklarını görmek istiyor. Kendi kendine "Sonuçta herhangi bir yükümlülük almak zorunda değilim," diyor. İçini rahatlatmak için konuyu bilgisayar mühendisiyle görüşmeye karar veriyor.

"Bana söylediklerinizi düşündüm ve bir bilim adamının bilimin bir kenara bırakıldığı alanlarda da maceraya atılması gerektiğine inanıyorum. Bilimin yenilgiye uğradığını söylemiyorum, sadece göz ardı edilip uzaklaştırıldığı alanlar var."

"K.R.'yle tanışmak ister miydiniz?"

"Hayır, o ilgimi çekmiyor. Uğursuzluk getirmesi, birbirine çok yakın rastlantılar sonucudur, kuşkusuz. Hayır, benim görmek istediğim kişi, sizin müezzin, şu fakih... Bu.. Buzava..."

"Buazza!"

"Evet, Buazza. Bende merak uyandırıyor, onunla konuşmak isterdim."

"Beklemek ve randevu almak gerekecek. Sürekli çalışıyor. Çok saygı görür. İnsanlar Fas'ın dört bir yanından onu görmeye gelir. Çok ünlüdür, büyük bir yeteneği olan alçakgönüllü bir insandır, alelade bir kişinin görmediği şeyleri görür, kemgözlerin yarattığı olumsuzlukları ve şeytanın diğer etkilerini durdurmayı bilir."

"Bunun aramızda kalmasını istiyorum, onunla görüştüğümün yayılmasına gerek yok, anlıyor musunuz? Profesör Anwar'ın şarlatanlara danıştığı öğrenilirse tüm inanırlığımı yitiririm... sadece bilimsel bir yaklaşım deniyor olsam bile."

"Sizin evinizde buluşmanızı sağlayabilirim. Onu evinize kadar getiririm."

Anwar'ın tüyleri diken diken olur. Tıpkı bilimsel buluşun sonuna gelip de, tüm araştırmanın yandığı andaki hara-

ret gibi. Kendini sinirli ve sabırsız hissediyor. Hedefe çok yakın. Güven ve mutluluk içinde hemen o akşam çalışmaya koyuluyor. Büyük ilerleme kaydediyor, düşmanlarını yeneceğine emin. Mutlak bir zafer ümit etmeye cesaret edemiyor fakat ona zarar vermeye ve araştırmasını baltalamaya yeltenenleri alt etmeyi düşlüyor. Bu ruhsal zayıflık anlarında, insan denen yaratık ister cahil ister âlim, ister genç ister yaşlı olsun, akıllı olsun olmasın kendisine uzatılan can yeleğine dört elle sarılır. Kendini dalgaların ortasında, onu yutmak üzere olan buz gibi akıntılara karşı dururken görüyor. Bu tehlike duygusu ve başka âlemlerden gelen bir can yeleği tarafından kurtarılma düşüncesi Anwar'ın kafasını karıştırıyor. Kuşku duyuyor ve kendi kendine bunun bilim adamı özelliği olduğunu söylüyor. Aslında kendini rahatlatıyor, Hintli ve Pakistanlı o muhterem meslektaşlarına bundan söz etmeye cesaret etmesi mümkün değil. Yine de...

Tanışma günü geldi. Kader saattinden hemen önce birkaç yoga alıştırması yapıyor, derin derin nefes alıyor ve çalışma odasına yerleşiyor. Fakih çok dakik. Anwar randevu saatine sadık olan kişileri takdir eder. Sıkıntıyla birbirlerini selamlarlar.

"Bir şey içmek ister misiniz?"

"Büyük bir bardak su."

Çalışma odasında karşı karşıyadırlar. Buazza yerinden kalkar.

"Bu evde yalnız oturmuyorsunuz."

"Yalnızım."

"Hayır, burası düşmanlarınız tarafından bırakılmış şeylerle dolu demek istiyorum. Hissediyorum. Yalnız değiliz burada."

"Sizden ve benden başka kimse olmadığına emin olun, temizlikçi kadın bile beni terk etti, düşmanlarımın onu benden soğuttuğunu öne sürdü..."

"Profesör, şu anda neler gördüğümü, neler duyumsadığımı size söyleyeceğim: İzleniyorsunuz. Bizim sözlüğümüzde 'izlenmek' demek, birçok kemgözün bir araya gelmesi,

tüm eylemleri etkinleştirmek için işbirliği yapması demektir. Üzerinize aşırı miktarda olumsuz dalga çekmişsiniz, nereye gitseniz sizi izliyorlar ve yaşamınızı karmaşıklaştırıyorlar. Bu işin bir yönü. Diğer taraftan, büyük bir titizlikle kuyunuzu kazan biri var, sizi oraya gömmeyi umuyor. Bu kişi bir zamanlar size çok yakın olmuş, onu görüyorum, ama hatlarını seçemiyorum, ne olursa olsun tüm bunları size zarar vermek, sizi yıpratmak ve gerekirse sizi yeniden ele geçirmek için yapıyor, bunu kesin olarak söyleyemiyorum, emin olmam için biraz zaman ve çalışmam gerekiyor."

Anwar yorum yapmadan dinler.

Fakih, yatağının üzerindeki şilteyi kaldırmasını söyler. Anwar istenileni yapar. Orada sekize katlanmış ve üzerine kadın saçları dolanmış bir muska bulur.

"Banyoya gidin, girerken aynanın solundaki dolabı açın, orada bir başka muska daha bulacaksınız."

Anwar hipnotize edilmiş gibi denileni yapar. Orada da dörde katlanmış ve kanlı bir iple bağlanmış bir kâğıt bulur.

"Önce bu şeylerin etkilerini yok edeceğiz. Hemen yakın onları. Sonra size, izlenmekten ve özellikle de henüz bulamadığım ama sizi etkileyen diğer şeylerden koruyacak başka muskalar vereceğim. Tek bildiğim, işyerinizde sizi kıskanan, başarınızı çekemeyenlerin dışında, kötülüğünüzü isteyen kişi, bir kadın. Onu dört-beş senedir görmüyorsunuz, kısa boylu, esmer, iri göğüsleri ve kısacık saçları var."

"Eski karım!"

Anwar ne dediğinin farkında değil. Ama tarif o kadar kesindi ki, bunun eski karısı Malika olduğunu kabullenmek zorunda kalıyor.

"Yardım alıyor, tek başına hareket etmiyor, çok çaba harcıyor ve yeniden kalbinize girmek için her çareye başvuruyor."

Bir anlık sessizlikten sonra fakih yeni bir açıklamada bulundu:

"Düşmanlarınızın arasında tıknaz, şişman, alkolden yüzü morarmış, olur olmaz her şeye kahkahalarla gülen birini görüyorum. O bir iblis, çok tehlikeli, iki yıldan fazla bir sü-

redir etrafınızda dolanıp duruyor, sizi yok etmek istiyor. Bu adam ötekilerden daha tehlikeli. Silahlı, yani büyücüleri devreye sokuyor demek istiyorum, bu da İslam'a aykırı, ama o ne din ne kanun tanıyor, her zaman siyahlar giyiyor ve başkalarının parasıyla geçiniyor."

"Anlıyorum," dedi Anwar, mırıldanarak.

"Profesör, izninizle, gitmeliyim. Kendimi çok yorgun hissediyorum. Evinize şeytanlar üşüşmüş. Ama bu gece iyi uyuyacaksınız. Sizi on gün sonra arayacağım, durumunuz üzerinde çalışmam ve size yöneltilen kötülükleri bertaraf etmenin çaresini bulmam için bu süre gerekli."

Bu görüşmeden sonra Anwar kendini rahatlamış ve sinirleri gevşemiş hissediyor. Kendi kendine, bir bilim adamının her şeyle ilgilenmesi ve merak sınırlarını son noktaya kadar zorlaması gerektiğini söylüyor. Bunda utanılacak bir şey yok. Yakından incelemeden, batıl inançları ve mantıkdışı uygulamaları insan nasıl eleştirebilir? Bunlar onun araştırma alanına girmiyordu ama aksiliklerin birbiri ardınca gelmesi kafasında sorular uyandırdı ve "şarlatan" diye nitelediği kişiye danışmasına sebep oldu.

Ertesi gün üniversitede, bilgisayar mühendisiyle göz göze geliyor. İki adamın duraksamalarında önce bir tür rahatsızlık, sonra da küçük bir suç ortaklığı beliriyor.

Eski karısının ona büyü yaptırmış olması onu şaşırtmıyor. Bu onun kültürünün bir parçası. Ama muskaları ve büyüleri yatağın altına, dolabın içine nasıl yerleştirdi? Malika'ya bu yardımı ancak temizlikçi kadın yapabilirdi. İşten ayrılmasının nedeni de bu olabilirdi. "İzlenme" konusuna gelince; meslektaşlarının çoğunun kendisini kıskandığını ve nefret ettiğini bilse de, buna inanası gelmiyordu. Birinin kötülüğünü istemek, kişinin üzerine böylesine etki edebilir miydi? Düşmanlarının tek bir hedef etrafında birleştikleri, ona zarar vermeye, çalışmalarında ilerlemesini engellemeye çalışmaları geliyor gözünün önüne. Sonuçta bu arzunun somutlaşması, eyleme dönüşmesi gerekiyor. Babası ona şöyle derdi:

"Nazar vardır, Peygamber bile bunu kabul etmiştir."

Tüm bu düşünceleri aklından uzaklaştırıp çalışmasına dönüyor. Birden Buazza'yı düşünüyor. Yün cellabesi ile gözünün önüne getiriyor onu, gözlükleri ve küçük sakalıyla tıpkı Troçki. Sonra kendi kendine: "Şu işe bak, o günden beri sesi çıkmadı." Bu sessizliğe fazla aklını takmıyor, son günlerde olup bitenleri öğrenirlerse arkadaşları ne tepki gösterir, bunu düşünüyor. Bu girişim kendisine pek de sorumluluk yüklemediğinden, içi rahatlıyor. Doğaüstü olaylar var. Büyü de öyle. Tüm kültürlerin az ya da çok mantıkdışı unsurlar var. Eğer bir şarlatanın yardımıyla kıskançların hainliğine hedef olmaktan kurtulacaksa, bunu reddetmeyecek. Elbette, ne matematik alanındaki araştırmalarını geliştirme, ne ilişkilerini düzeltmek için Nufissa'yı ikna etme, ne temizlikçi kadının geri gelmesini sağlama gibi konularda, ne de başarısını çekemeyenlere sevimli görünmede Buazza'dan medet umuyor. Onun gözünde bu yöntem tıpkı bir *placebo* gibi işliyor. Etkisine inanmış gibi yapıyor, aynı zamanda da kuşku duymaktan kendini alamıyor. Aslında Buazza'nın bazı şeylerin gidişatını gerçekten değiştirebilme yeteneği olup olmadığını merak ediyor. Bilgisayar mühendisinden arkadaşını aramasını rica ediyor. Bundan utanıyor. Kendini ilkelerine ihanet ediyormuş gibi hissediyor, öte yandan kafası da karmakarışık ve rahatlamaya, sakinleşmeye ihtiyacı var. Amerika yolculuğu çok yakın. Buazza, tam uçağa bineceği günün akşamına, perşembe gününe randevu veriyor.

"Perşembe sabahı gidiyorum, çarşamba akşamı görüşebilir miyiz?"

"Biraz zor. Sizin durumunuzla ilgili çalışmam bitmiş olmaz. Biliyorsunuz, karmaşık bir insansınız, birbiriyle çelişen akımlar altındasınız, giderek azgınlaşan olumsuz dalgaların hedefisiniz. Böylesine çok yönlü bir durumu pek az inceledim. Salı gecesinden çarşambaya akşamına uyumayacağım, umarım ihtiyacınız olan arınma yöntemini oluşturmayı başarırım..."

"Nedir bu 'arınma yöntemi'?"

"Hedef olduğunuz kötü etkileri ortadan kaldırmam ge-

rekiyor. Bunun için de, size ulaşamamaları gerekiyor, oysa şimdiye kadar etki altındaydınız. İblis çalışıyor. Ciddi bir korumayla yola çıkmanız gerekli. Size büyük saygınlık kazandıracak bir başarı ânında rakiplerinizin olumsuz dalgaları azgınlaşıyor."

"Haklısınız, Amerika'daki bu kolokyum çok önemli. Belirleyici olacak. Üstelik böyle bir buluş yapan tek Arap benim. Size söylüyorum; düşmanlarım kahrolacak. Araplar başka Arapların, uluslararası başarılar kazanmasından hoşlanmaz."

"Böyle konuşmayın! Bizler, dünyada Müslüman ve Arap ulusunu yücelten herkesle gurur duyarız, ama her zaman kıskançlık duyan zavallılar vardır."

"Biz hastalıklı bir toplumuz. Gücümüzü, ciddi olarak çalışanlara zarar vermek ve hainlik yapmak için kullanıyoruz. Bunu kendimize itiraf etmemiz ve durumu sorgulamamız lazım. Az gelişmiş bir ülke olmamız, sesimizi dünyada duyuramamız, başkalarının hatası değil, bu bizim hatamız, bizim sorunumuz. Neyse, bu tartışmaya başka zaman devam ederiz. Sizi çarşamba akşamı bekliyorum, saat yediye doğru."

Anwar çelişkili bir ruh hali içinde. Bir an geliyor, "etki altında olma" fikrini reddediyor, bir an geliyor, bu yarayı deşerek akıldışı olanın sonuna kadar gidip ne olacağını görme hevesine kapılıyor. Sonuçta, bunu bir tuhaflık ve tutarsızlık deneyimi olarak algılıyor. Çok merak ediyor.

Buazza tam vaktinde geliyor. Salona girerken ayakkabılarını çıkartıyor ve Anwar'a soruyor:

"Aptes aldınız mı?"

"Hayır, neden sordunuz?"

"Korunmanız için gereken yazıları size teslim etmeden önce birlikte bir namaz kılacağız."

"Üzgünüm, ama namaz benim için kesinlikle kişisel bir eylemdir. Sizinle birlikte kılmam gerekmez."

"Hep şu mantık!"

"Hayır, bu kişisel inanç meselesi. Din evlerde ve yürek-

lerde kalmalı, dışarıda sergilenmesine gerek yok. Herkes yaptığından sorumludur."

"İzin verin, ben namaz kılayım."

Buazza çantasından bir buhurdanlık çıkarttı, içinde birkaç çeşit tütsü yakarak odaları dolaştı.

"Bu, cinleri kaçırır. Yapacağımız şey için önemli."

"Ne yapacağız?"

"Endişelenmeyi kesin. Kendinizi bırakın, her şeyi mantık süzgecinden geçirmekten vazgeçin."

Bir süre sonra, Buazza gözlüğünü çıkartır, temizler ve Anwar'a döner:

"Beni kâhin değilim, geleceği yalnız Allah bilir. Bununla birlikte, hanım arkadaşınızın, bir süre beraber olduğunuz kadının geri döneceği hakkında sezgilerim var. Hemen değil, birkaç ay içinde. Onunla evlenin, yani belli bir düzen oluşturun demek istiyorum. Temizlikçi kadını unutun. Düşmanlarınızı da unutun. Hazırladığım muskalar sizi koruyacak, ama tek gerçek koruyucu Allah'tır, bunu da bilin. Muskalar yazıdır, onları üstünüzde taşıyın, tuvalete giderken çıkartın. İşte bu kadar, dönüşünüzde görüşürüz."

Anwar Buazza'ya bir zarf uzattı, içine bin dirhem koymuştu.

"Bunu alın, küçük bir teşekkür."

"Hayır, kesinlikle para almam. Oğlumun iş bulmasına yardımcı olmanızı tercih ederim; fizik bölümünden mezun ve işsiz. Hani şu 'diplomalı işsizler' grubuna dahil; hükümet onlarla ilgilensin diye, geçenlerde açlık grevi yaptılar."

Anwar zarfı cebine koydu ve o acı gerçek aklına geldi.

"Oğlunuza ve arkadaşlarına yardım etmek için elimden geleni yapacağım. Döner dönmez bu konuyla ilgileneceğim, söz veriyorum."

Uçakta, Anwar muskalara bürünmüş durumda. Hostes emniyet önlemlerini anlatırken, cebindeki muskaları avcuna aldığını fark ediyor. Kendini koruma altında ama özgürlükten yoksun hissediyor. Fas gazetelerinden birinde o açlık

grevinden söz eden makaleyi okurken Buazza'nın oğlunu düşünüyor ve müezzinlerin etkisinin bu işsiz genci umutsuzluktan kurtaracak kadar güçlü olmamasına şaşırıyor.

Bildirisinin Princeton'da kazandığı başarının yirmi yıllık araştırmasına ve yoğun çalışmasına mı, yoksa Fakih Buazza'nın muskalarına mı bağlı olduğunu söylemiyor hikâye. Ama ne önemi var! Amerika'nın en büyük bilim dergilerinden biri çalışmalarını yayınlamak istedi. Fas'a dönünce, önce başka bir eve taşındı, ev işleri ve temizlik için Filipinli bir göçmeni işe aldı. Buazza'nın oğlunun kendi araştırma grubunda işe alınmasını sağladı. Bu günlerde, Princeton'da tanıştığı meslektaşı Inge'i misafir etmeye hazırlanıyor. Böylesine uzak bir ülkeden gelmiş bir kadınla sağlıklı bir ilişkinin mümkün olacağını hissediyor. Müezzine gelince; onun arkadaşı, bilim ve din arasındaki ilişkileri tartışmaktan hoşlandığı bir dostu oldu.

Mabruk rüyalarınızı yorumluyor

Eski kentin meydanının girişine yakın, denizin karşısında ufacık bir dükkâna yerleşti ve kendi kendine şöyle dedi: "Yaşam acıdan daha güçlü." Daha önce, üzerine Arapça ve Fransızca "Mabruk rüyalarınızı yorumluyor" yazdığı mavi boyalı bir tabela asmıştı.

Eskiden, kendini arzuhalci olarak tanıttığı olurdu. Aşk mektupları yazar, kamu idarelerinin ta Fransız yönetimi zamanından kalma yazışmaları taklit etme gibi dâhiyane bir buluşla temcit pilavı gibi tekrarladığı basmakalıp cümleleri anlamayan vatandaşların getirdiği tuhaf dilekçelere cevap verirdi. Mabruk müşterilerinden daha bilgili değildi, ama posta idaresinin şikâyet bürosunda memur olarak geçirdiği otuz yıldan sonra, bu tür edebiyatı çözmeyi öğrenmişti.

Emekli olduktan sonra ve özellikle bir trafik kazasında karısını kaybettikten sonra Mabruk sıkılmaya başlamıştı, faydalı olacağı bir uğraş arıyordu. İnsanları seviyordu, sabırlıydı ve elinden geldiğince onlara yardım ediyordu. İçinde hiçbir kötülük yoktu, kimsenin aleyhine konuşmaz, halinden asla şikâyet etmezdi. İyi bir adamdı, öyle iyiydi ki ara sıra karısı bu yüzden onu eleştirirdi. Hayır demesini bilmezdi ve insanların isteklerine kucak açardı. İyiliğini kötüye kullanan nankör insanlarla da karşılaştığı olurdu. Bu durumun farkındaydı ve Kuran'ın inananlara, muhtaç kişilere yardım etmelerini öğütlediğini söylerdi. Şöyle derdi:

"Elimden geleni karşılıksız yapıyorum, Allah rızası için ve insanlardan bir şey beklemiyorum, zaten karşılık bekle-

mek için insanın deli olması lazım!"

Küçükken, profesyonel bir masalcı olan babasına eşlik ederdi. Onu dinlemekten ve kalabalığı etkisi altına aldığını görmekten hoşlanırdı. Hikâye anlatmayı o da severdi ve hiçbir fırsatı kaçırmazdı. Posta idaresindeki arkadaşları ondan hikâye anlatmasını isterlerdi. Hemen hemen her şeyi kafasından uydururdu. Tek bir fıkra ya da resim, hayal gücünü ve fantezilerini harekete geçiriyordu.

Rüyalarla, bu gerçeklikten kopma eğilimini kontrol ediyor olmalıydı, her bir bölümünden ele avuca sığmayan harika ve özel bir dünya yaratıyordu.

"Rüya hem belirsiz hem kesindir, hem hafif hem ağırdır, ciddi ve endişe vericidir, devinip duran, olur olmaz konuşan uyku halkıdır."

İlk müşterisinin adı Warda'ydı. İri siyah gözleri, dik göğüsleri ve incecik elleri vardı. Karşısına oturduğunda, ciddi olmaya, özellikle de memelerine gözünü kaydırmamaya çaba gösterdi. Vücudunu tahmin ettiği ve kendini onunla yatakta hayal ettiği için, onu gözleriyle soyabilirdi. Uzaklara denize bakarak dinledi onu.

"Bilmem rüyamın hatlarını yorumlayabilecek misiniz, insanın aklına takılan tuhaf bir rüya, açıklama gerektiren bir şey. Bir gizem gibi."

"İşte bu yüzden Mabruk burada, göstergelerin ve gizemlerin kapısını açmak için. Bana rüyanızı anlatın, ama tam olarak, hiçbir ayrıntıyı atlamayın, çünkü ayrıntılar çok önemlidir."

"Rüyayı dün gece gördüm, hâlâ taze ve çok net. Kumsalda yürüyorum, yalnızım. Gündönümü. Gökyüzü çok güzel, kızıl ve mor. Işık yumuşak. Parlayan bir şey görüyorum, yaklaşıyorum, almak için eğiliyorum. Bir kömür parçası. Hayal kırıklığına uğruyorum. Yürümeye devam ediyorum. Etraf karanlık, ışıldayan başka bir nesne görüyorum. Almak için eğiliyorum. Kor gibi sıcak bir yıldız. Dokunduğum anda canım yanıyor ve uyanıyorum."

Warda heyecanlanmıştı. Gözlerini Mabruk'a dikti ve

açıklamasını bekledi. O hâlâ denize bakıyordu. Dikkatinin dağılmasından korkuyordu. Ona çocuğu olup olmadığını sordu.

"Evet, adı Karim; çok tatlı, akıllı fakat yaramaz."

Bir an düşündükten sonra ona yorumunu söyleme cesareti buldu:

"Kocanız çoğu zaman evden uzakta. Tüm ilginiz oğlunuzun üzerinde. Onu yanınızda tutmaya, ona sahip olmaya çalışıyorsunuz, çünkü sizin tek aşkınız, ama onu özgür bırakmalısınız. Zorla yanınızda tutarsanız, kötü biri olur, sizi hayal kırıklığına uğratır. Ama onu özgür bırakmayı kabul ederseniz, parlak ve ışıl ışıl olur; onu sıkboğaz etmemeyi, fazla yaklaşmadan, fazla sıkmadan sevmeyi öğrenmelisiniz. Ona dokunmadığınız sürece oğlunuz bir yıldız. Bu yorumlardan biri; başkaları da olabilir, muhtemelen daha karmaşık yorumlar."

Warda tatmin olmuş gibiydi. Karim ona dert olmuştu. Erken gelişmiş fakat asi bir ergen. Bir başka rüyası daha vardı, anlatmaktan kaçındığı, sık sık gördüğü bir rüya. Onu bir sonraki sefer anlatmaya karar verdi.

Hamid, Mabruk'un karşısına oturmadan önce biraz kararsız kaldı. Neşeli bir tavırla, ışıl ışıl gözlerle, öğretmen çantasını yanına koydu ve şöyle dedi:

"Rüyamı anlatırsam benimle alay edersin!"

"Olmaz öyle şey. Her rüya bir evdir ve dedikleri gibi, 'her ev bir iklimdir', haydi, anlat."

"Pekâlâ, dalgakıranda yürüyorum, bir taş bloktan öbürüne atlıyorum. Korkmuyorum. Uçma hevesine kapılıyorum. Birden parlayan bir şey görüyorum. Dalgakırandan ayrılıp kumsala koşuyorum. Gözlerim parlayan nesneden ayrılmıyor. Güneşin son ışınının, o meşhur yeşil ışının parlattığı bir elmas olduğunu düşünüyorum. Almak için eğiliyorum. Paslı bir demir parçası. Fırlatıp atıyorum ve yürümeye devam ediyorum. İlkinden daha fazla parlayan bir şey görüyorum. Almak için üzerine atlıyorum. Ateşten kızarmış bir taş, sanki bir volkandan kopmuş bir lav parçası. Yanıyorum,

haykırıyorum ve uyanıyorum."

Mabruk şaşırmıştı. Hamid'e Warda'yı tanıyıp tanımadığını sordu.

"Biraz önceki fıstık mı?"

"Evet. Esavira-Marakeş arasında çalışan minibüs şöförünün karısı."

"Kadın bir harika. Neden soruyorusun?"

"Bir şey için değil, öylesine."

Mabruk, aynı rüyayı anlatmak için önceden anlaşmadıklarını söyledi kendi kendine. Hamid'e iki gün sonra gelmesini söyledi.

Dükkânı kapattı ve ikindi namazı için camiye gitti. Bu rastlantı kafasını kurcalıyordu. İki kişi aynı rüyayı nasıl görür? Soruyu, caminin imamı olan amcasına sordu. İmam düşündü, sonra şöyle dedi:

"Aynı rüyayı görmek için iki kişinin birbirini çok sevmesi gerek. Sadece samimi ve gerçek aşk iç dünyamızın kapısını açabilir. Buna sezgi derler. Rüya yaşamın belirsiz bir kopyasıdır; uykumuza girer ve bizi gidemediğimiz yerlere götürür. Kalplerimizde olanları yalnız Allah bilir. Rüya, bize tatlı tatlı yalan söyleyen o iç dünyaya dalıyormuşuz hissi verir. Bu durumda, iki kişi aynı rüyayı görüyorlarsa, bu onların aynı kaderi paylaştıklarını gösterir."

Mavi gözlü ve beyaz tenli genç bir turist kız Mabruk'un dükkânının önünde durdu ama içeri girmekte kararsız kaldı. Kırk yaşlarındaki annesi, onu iterek şöyle dedi:

"Haydi gir, eğlenceli olabilir, en azından egzotik bir şey!"

Genç kız, heyecanla oturdu. Mabruk annesi için ayrı bir tabure getirdi ve onlara naneli çay ikram etti. Yabancı müşterileri olması ona gurur vermişti. Genç kız kolayca kızarıyordu. Konuşmakta zorlanıyordu. Annesi sözü aldı:

"Kızım dün gece tuhaf bir rüya gördü; bana anlattı, açıklayamadım. Belki bizi aydınlatabilirsiniz, ne de olsa Esavira'dansınız. Yolu oraya düşenlere, özel rüyalar gördürüyor sanırım bu kent."

Kız annesinin sözünü kesti ve anlatmaya başladı:

"Günbatımı vakti; ben o kentteyim, hiç değilse rüyanın geçtiği kentin adı Esavira. Işık kırmızı ve mor. Kumsalda tek başıma yürüyorum. Surlar uzakta. Rüzgâr soğuk esiyor ama ben iyi hissediyorum. Hayır, kumsalda yalnız değildim. Dalgakıranın üzerine atlayan bir gölge gördüm, bir başkası da kumsalın öteki ucundaydı. Ama önemli olan bu değil. Böylece yürüyorum ve birden ne göreyim? İnci ve elmaslarla bezeli bir deniz yıldızı. Yakından görmek için eğiliyorum, o anda midem bulanıyor; gördüğüm deniz yıldızı değildi, ne inci ne de elmas vardı, bir... Söylemeye çekiniyorum, bu bir deve pisliğiydi. Yürümeye devam ediyorum ve o anda yine parlayan bir şey görüyorum. Tedbirli davranıp eğilmiyorum, dokunmadan bakıyorum; Amerikalılara özgü bir şerif yıldızı, ateşten kıpkırmızı kesilmiş, ama elliyorum. Yanıyorum, bağırıyorum ve ter içinde uyanıyorum. İşte böyle, ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Neyse, sizi rahatsız etmek istemem ama ülkenizde bunu nasıl yorumlarsınız?"

Sessizlik ve huzursuzluk. Bu rüyayı hemen yorumlayamadığı için iki yabancıdan özür diledi. Turistler hayal kırıklığı içindeydiler. Onlara ertesi gün, güneş batmak üzereyken gelmelerini söyledi. Aynı rüyayı gören başkalarının da gelmesinden korkup dükkânı kapattı ve kahvehaneye gitti, kif doldurduğu piposunu içti ve yüksek sesle düşünmeye başladı:

"Uzaktan parlak, yakından soluk olan nedir? Işıkla insanı çeken ve dokunulduğunda hayal kırıklığı yaratan nedir? Çoğunlukla hayal kırıklığına ne sepep olur? Yanılsama hissini ne yaratır? Bir yıldız olamaz. Yıldızlar gökyüzündedir ve asla yere inmezler. Seraplar gün ortasında çölde gözükür. Oysa bu insanların tümü rüyaları günbatımında görmüşler. Seraplar sadece susamış gezginin zihninde oluşur."

Birçok yorumu değerlendirdikten sonra yerinden kalktı ve şöyle dedi:

"Tamam, buldum; kent etki altında! İnsanların rüyalarını uğursuzluk ele geçirmiş ve onları istediği gibi yönetiyor. Bir şeyler yapmak gerek."

İki gün sonra dükkânını açtığında, üzerine bir ağırlık çöktü. Kendini uyurken gördüğü yerden gölgeler geçiyordu. Müşterilerinin rüyalarından bölük pörçük parçalar beliriyordu. Rüzgârın şişirdiği şeffaf şekiller gökyüzünde gidip geliyordu. Şekiller kumun üzerine iniyor, eğiliyor ve aldıkları ayna kırıklarını uyuyan adamın ayak ucuna koyuyorlardı. Aralarından Sessizlik'i tanıdı, oğlunun okuduğu bir çizgi romanın kahramanıydı ve o anda tüm bu ışıklı ve karanlık rüyalarının anahtarını buldu. Uyandığında çevresinde Warda, Hamid ve iki güzel turist vardı. Konuşmadan bekliyorlardı. Onlara şöyle dedi:

"Size bir bilmece soracağım: Uzaktan parlak, yakından soluk olan nedir?"

Birbirlerine baktılar ve tek bir söz etmediler.

"Çok basit dostlarım! Yanlış anlaşılan aşk! Hepimiz bu duygunun içimizde uyandırdığı yanılsamanın kurbanıyız. Bizi ilgilendiren kişiye sahip olmaya kalkışmasak, sevmek çok basit olurdu. Ne var ki, sarılmak ve tutmak için kollarını uzattığında, sevdiği kişiyi boğuyor insan. Rüyanız güney rüzgârı tarafından gelmiş, çöl insanının başına gelen şanssız öyküleri kuzeye taşıyan rüzgâr. Çöl insanları göçebedir, özgürlerdir ve sahip olunmaya dayanamazlar. Özgürlükleri ellerinden alınırsa, çıldırırlar ve kötülük saçarlar. Alınması gereken bilgelik dersi çok basit: Severken boğmamak gerekir!"

Mabruk açıklamalarının yeterince inandırıcı olmadığını hissetti. Müşterilerinin yüzündeki hayal kırıklığını görüyordu. Ne yapmalıydı? Her şeyi açıklamasıyla, her şeyi bilmesiyle, her şeyi görmesiyle, her şeyi tahmin etmesiyle, her şeyi satmasıyla, her şeyi yapmasıyla ünlü Achap'a kentin büyük şarlatanına gidip akıl danışmaya karar verdi. İriyarı bir adamdı, boksör olduğunu iddia ediyordu, boksta dünya şampiyonuydu, trapezciydi, dervişti ve özellikle de büyük bir kâhindi. Kendini şöyle tanımlıyor:

"En inandırıcı, gerçeğe en yakın şarlatan benim, nedeni basit; çok seyahat ettim. Pek çok şey yaşadım, uydurdum, hayatlar kurtardım, üzüntüyü gidermek için yalan

söyledim, yoksullara vermek için hırsızlık yaptım, dağlara tırmandım, ağaçlar kestim, karlarda yürüdüm ve hatta Mekke'ye hacca gittim! Şarlatan olmaktan hiç utanmıyorum, hizmet veriyorum ve kartlarımı açık oynuyorum."

Mabruk'u görür görmez, onunla alay etti:

"Fare dağı ziyarete geliyor! Hangi rüzgâr attı seni? Esavira rüzgârı fena değildir, ama dikkatli olmak gerek, kimi zaman ihanet eder; her neyse, söyle senin için ne yapabilirim..."

"Başım dertte, rüya yorumlamak için küçük bir dükkân açtım ve daha ilk gün özel bir durumla karşılaştım."

"Ha, beceriksizliğinden geldin! Ne diye bu işe burnunu soktun ki? Sen iyi bir insansın, yumuşak, hatta dürüst ve kalkmış merhametsizler, sinsiler ve acımasızlarla aşık atmak istiyorsun, oysa sadece bir üçkâğıtçı, küçük bir hayal tacirisin. Vazgeç, başkalarının rüyalarıyla uğraşmak senin ne haddine. Sen bu işlerden anlamazsın. Benden söylemesi, senin için ne yapabilirim?"

Mabruk pek az şaşırmış gibiydi:

"Uzaktan parlak, yakından soluk olan nedir?"

Achab düşünmedi bile, haykırdı:

"Şöhret, efendim, şöhret! Öylesine çabuk küle, toza, talaşa, küfe dönüşür ki! Hırslı olanlar bunu bilirler. Bellekle-rinde, parlayan yıldızın peşine düşerler, en güzel, en tahrik edici, eşi benzeri olmayan anının sembolüdür bu. Tekrar yeryüzüne çıktıklarında, ya da şöyle diyelim, gökyüzünden yere indiklerinde her şey onlara yavan ve sönük gelir. İşte böyle dostum, bil ki, bizi böylesine sahte hayallere sürükleyen sadece şöhrettir. Git, bunu göz kamaştırıcı ışığın ve hayal kırıklığının hüznüne ilişkin rüyalar görenlere söyle. Ve yolunu kaybettiğin yerlerde maceraya girişme. Yaşlı şarlatanı inan. İşini bilir o."

Mabruk mavi tabelayı indirdi, "rüyalarınız yorumlanır" yazısını sildi ve yerine "arzuhalci" yazdı.

Bir gün Achab onu görmeye geldi ve şöyle dedi:

"Şarlatanın başı dertte. Bana yardım edebilir misin?"

"Elbette."

"Bir İtalyan güzelinden mektup aldım; ayak bileğini burkmuştu ve ben tedavi etmiştim. Acıdan kurtulmaktan öylesine memnundu ki, bir hediye, yanında da bir mektup göndermiş bana. Okumanı ve cevap vermeni istiyorum. Biliyorsun, hâlâ okuma yazma bilmiyorum. Bana bu yardımda bulunursan, onun gönderdiği hediyeden biraz da sana veririm. Sızma zeytinyağı. Görüyorsun, arzuhalci olmak rüya yorumcusu olmaktan daha faydalı, hele bir de kocalarını ellerinde tutmaya çalışan kadınlara yardım için birkaç muska yazarsan daha çok para kazanırsın."

"Bu da ne demek? Ben büyücü değilim."

"Bir yazar aynı zamanda büyücüdür. Bunun için birkaç ayet ve Peygamber hadisi yeter. İnsanlar kendilerine söylenene inanır. Rahatlamaya ihtiyaçları vardır. Yazmayı bilseydim, bu mesleği seçerdim. Dikkat et, söz konusu olan zehir ya da tehlikeli bitkiler vermek değil. Hayır, her şey sözlerin içinde, sadece sözlerde. Bir şeyler ima etmek, yönlendirmek gerekiyor. Riske girmiyorsun, ayrıca bir ayaklarının mantığın işlemediği o yerde, bilinmezde olmasına insanların öyle ihtiyacı var ki. Koltuk değneği öneren bir hekim gibi olacaksın. İşte sana koltuk değnekleri, aynen böyle, onların yaşamalarına, umut etmelerine yardımcı olacaksın, kim bilir, belki de sepya mürekkebiyle yazdığın duaların etkin olur. İnandığın sürece, her şey mümkündür. Dinimiz büyüyü yasaklar, bunu biliyorsun. Sepya mürekkebi, kamıştan yapılma bir tüy kalem al, sakalını uzat ama fazla değil, Peygamber'inki gibi kestir, bu etkili olur ve güven verir, beyaz bir cellabe giy ve bir tespih edin. Ben seni tanıtırım. Kadınlara senin Güney'den, Berberi fakihlerin bulunduğu yöreden geldiğini söylerim, en zor büyüleri bile çözen, yaşamları değiştiren, cinleri kapılardan kovalayan Molla Omar'ın müridi olduğunu söylerim."

Birkaç hafta sonra Mabruk'un adı Esavira'daki kadınların pek çoğu tarafından öğrenilmişti. Mavi tabelayı değiştirmeden, arzuhalcilikten başka bir alana geçmişti: kötü talihi

değiştiren; şifacı; evlilik danışmanı; aşk mektubu yazarı, vb...

Bu değişimden sonra, dükkânı hiç boş kalmıyor. "Bir insanın rüyasının herkesin belleğinin bir parçası" olduğunu hatırlayarak, ara sıra rüya yorumlamayı teklif etmekten de kendini alamıyor.

Kendinde olmayan adam

Üşüyorum, derim kemiklerime yapışıyor, kolum bacağım titriyor ve bundan memnunum. Louvain civarında küçük bir kasabada yaşıyorum. Gökyüzü gri. Hemen hemen bütün yıl boyunca yağmur yağıyor. Birkaç hafta kar yağıyor. Kalorifer arıza yaptı, tamir ettirmeye niyetim yok. Üşüme hissinden, tüm bedenimin soğuktan ürpermesinden, biraz ısınması için onu büyük bir şevkle ovuşturmaktan hoşlanıyorum. Böylelikle, her an, yaşadığımı, varlığımın artık hayaleti andırmadığını, duyularımın canlı olduğunu kendime kanıtlıyorum. Şimdi, aynaya baktığımda içim rahat: Somurtan ve gülen benim yüzüm, birkaç ay öncesine kadar sadece bir yokluğu, bir boşluğu gösteren bu nesnede yansıyan, gerçekten benim görüntüm.

Eğer bugün yaşıyorsam, kimliğimden kuşku duymuyorsam, bunun tek nedeni sevilmemdir. Gri ve tatlı gözler her gün beni izliyor ve bana yeniden yaşam veriyor. Elbette, ben de âşığım, ama eğer biri sizi sevmiyorsa, bunun hiç önemi olmayabilir.

Size öykümü anlatma, sizi ikna etme ihtiyacı duyuyorum. Hayalim, Marakeş'te ya da Fez'de bir meydana oturmak ve yaşamımdan bir masal çıkartacak bir yazara rastlayıncaya kadar, her dinleyiciyi kendime suç ortağı yapmak istiyorum. Sizi eski bedenime, beni yok sayarak ve görünmez kılarak benden kurtulacağını sanmış olan bir kadın,

yani karım tarafından yutulmaya ya da yok olmaya eğilimli bir bedeni saran eski bedenime sokmak arzusuyla tutuşuyorum. Hazımsızlığı onda fiziksel ve ruhsal sorunlar yarattı. Evi terk ettiğimden beri sağlığı giderek kötüleşiyor. Ciddi bir kabızlık sorunu olduğunu söylediler, bağırsakları yumuşasın diye sigara içmeye başlamış. Lanetlendiğini hissetmesi bir yana, kendinde bile değil. Tüm enerjisi, kusurları, kötülüğü yok olmuş. Onu yatıştırmak için hiçbir şey yapmadığımı itiraf ediyorum. Bu da benim küçük intikamım oldu.

Şu anda fiziksel ve zihinsel tüm yeteneklerime kavuştuğuma, bedenimi ve yüzümü yeniden yapılandırdığıma, duyularımı, neşemi ve zevklerimi bulduğuma göre, normal bir insan olmama tek bir adım kaldı: gecelerimi düzene sokmak, gerçekle karışmaya ve yolu bulandırmaya eğilimli rüya artıklarını temizlemek. Nihayet mutluyum, üşüdüğüm için mutluyum, bu da şu anlama geliyor, birazdan sevgilim koşarak gelecek ve varlığıyla yüreğimi ısıtacak. Siyah bir tuniğe bürünmüş olarak şu kapıdan girecek, nar kırmızısı saten elbisesinin içinde çıplak olacak, üzerime atlayacak ve sıcak bedenini bedenime sürtecek, sıkı sıkı sarılarak beni öpücüklere boğacak, burnunu koltuk altıma dayayıp erkek kokusunu soluyacak, tenimi yalayacak, o muhteşem tehlike korkusu içinde, o korkunç tehlike, soğuğun ve ölüm sessizliğinin kol gezdiği bu köhne kulübede yakalanma korkusu içinde sevişeceğiz.

Belçika'ya yolu düşmüş bir ozana anlattım öykümü. İyi tanımadığım halde ona içimi döktüm. Belki de tedbirsizlik ettim. Beni flüt çalarak dinledi. Sonunda yüzümün solgunluğunu, günde birkaç kez zorla verilen ilaçların elimde ve çenemde yarattığı küçük titremeleri görünce beni kucakladı ve kulağıma şöyle fısıldadı:

"Sana söz veriyorum, öykünü yazacağım ve gidip Fas'ın köylerinde, kentlerinde anlatacağım, halk Arapça'sıyla, Berberice, Fransızca, hatta pandomimle anlatacağım. Endişe etme, mesajın arzu ettiğin yere ulaşacak. Elveda dostum."

İki arkadaş Tanca'daki Fransa Meydanı'ndan geçiyorlar ve Paris Kahvesi'ne girmeye hazırlanıyorlar. Başir pratisyen hekim. Hasan bir porselen şirketinde muhasebeci. İkisi çocukluk arkadaşı. Çok farklılar. Doktor gününü gün eden biri, kadın düşkünü, yaşam ilkesi: "Hayat, sanıldığından daha kısadır." Öteki huzursuz biri, tırnaklarını kemiriyor, sürekli yakınıyor. İlkesi şu: "İnsan yedisinde neyse yetmişinde de odur." Başir, arkadaşının kimi davranışlarını değiştirmesine yardımcı olmaktan çoktandır vazgeçti. Son hızla geçen bir motosiklet neredeyse Hasan'ı deviriyordu. Arkadaşınının motosikleti görmemesine şaşan Başir, onu kaldırıma doğru çekti.

"Hayır, hayır, onu gördüm, o beni görmedi!"

"Senin hayatını kurtardım!"

"Bir kez daha beni ölümden kurtarıyorsun."

"Hâlâ yüzmeyi öğrenmedin mi?"

"Suyun üzerinde durmayı öğrendim, bilirsin işte, suyun üstene çıkan cesetler gibi."

"Suyun üzerinde duruyorsan, yüzebilirsin de."

"Hayır. Ben umutsuz bir vakayım. Bedenim suyun üzerinde dururken, içindeki ben değilim, bir başkası, en azından ben böyle hissediyorum."

Her zamanki masalarına yerleştiler ve garson bir şey sormadan onlara koyu kahve getirdi.

Başir:

"Uyukluyor gibisin, matematik hocamız Mme Durant olsaydı, 'burada değil' derdi!"

"Kesinlikle uyuklamıyorum, burada değilim, belki... kuşkusuz, burada değilim."

"Bu ne demek oluyor?"

"Bir yerlerde okumuş olduğum bir tanımı kullanacağım, tam olarak benim durumuma uyuyor: 'Tarihte, yaşamda, ölümde olmayan, kendinde olmayan bir adam'."

"Bir tek insan için, biraz fazla!"

"Alay etme. Ben ciddiyim."

"Fizik hocamız Bay Pupier ne derdi, hatırlıyor musun?"

"Evet, biliyorum: 'Birkaç milyon kalp atışıyla doğarız ve bunları kendi ritmimize göre harcarız.'"

"Evet, ama sen yaşamın içinde olmazsan, kalp atışların yavaşlar, sonunda durur. Şunu da söylerdi: 'Yavaş atan bir kalp, tembelleşir.' Onu harekete geçirmek, hoş egzersizler yaptırmak gerekir."

"Sanıyorum, sen dün bunu yaptın."

"Evet, yirmi iki yaşında, yeni boşanmış ve sevişmeye bayılıyor. Fazla şehvetli olduğu için kocası onu boşamış, seksten çok hoşlanıyormuş. Büyüleyici bir dili var. Kimi erkekler seksi seven kadınlardan korkarlar. Ya sen?"

"Ben mi, ne? Seksi seviyor muyum, genç dullarla sevişiyor muyum, bunu mu soruyorsun? Hayır, tanıştığımızdan beri..."

"Hemen alınma, baldızının peşinde koştuğun günleri hatırlıyor musun? Ona deli oluyordun, tanınmaz haldeydin, bambaşka biri olup çıkmıştın, kendinin farkındaydın, tarihte, yaşamın içinde var olan biriydin ve ölümden fersah fersah uzaktın..."

"Sakina'dan mı söz ediyorsun?"

Derin bir iç çekti:

"Ah, güzel Sakina, muhteşem Sakina! İsminin anlamının, 'huzur, dinginlik' olması ne tuhaf! Bence *sakine* daha uygun, kimi lehçelerde 'bıçak' anlamına geliyor. Neyse, beni son derece etkilemiş olduğunu söyleyebilirim."

"Senin nefesini kesti! Nihayet, itiraf ediyorsun."

"Tahrik ediciydi. Babası bunu hemen anlamış ve lise diplomasını aldığı yıl onu evlendirmişti. Onu başından attı: Önceleri namusundan o sorumluydu; onu evlendirmekle, akrabalardan biri olan o zavallı adama nöbeti devretmiş oldu, bir yıl sonra da boşandılar. Babası küplere bindi. Sakina'nın artık sakinleştiğini söylüyorlar, Belçikalı bir işadamıyla evlenmiş, Louvain'de yaşıyormuş. Adam ondan bir hayli yaşlıymış."

"Hakkında ne çok bilgi edinmişsin!"

"Biliyorsun, onu tanıdığımdan beri, aynı insan değilim; o zamanlar bir seks bombasıydı. Odaya girdiğinde tüm er-

keklerin başı dönerdi, onları soyardı, yani dengelerini bozardı demek istiyorum. Benim üzerimde yaptığı etkiyi, ne karımda ne de başka bir kadında bulabildim. Sadece varlığı bile yakıyordu beni, sertleştiriyordu. Ona dokunmamak için kendimi tutuyordum. Kalbim deli gibi çarpıyordu. Bedeninden yayılan koku üzerimde güçlü bir afrodizyak etkisi yapıyordu. Teni güzel kokuyordu, aşk ve gözyaşlarıyla ıslanmış bir çarşaf gibi kokuyordu. İçimde uzaklardan ve derinlerden gelen bir şey uyandırıyordu, bir başka varlığı, içimde uzun zamandır uyuklayan başka bir adamı, yasakları olmayan, komplekssiz, vahşi ve özgür bir erkeği uyandırıyordu. Benim gerçekten var olmamı sağlıyordu. Uyarıldığımı düşlüyordum, yani onunla uzak bir ülkeye göç ettiğimi demek istiyorum."

"Ondan söz ettiğinde gözlerin parlıyor. İyi görünmüyorsun. Kekeliyorsun. Umarım artık hastalık hastası değilsindir."

"Hastalık hastası olmak ömür boyu sürer! Bunu bilmen gerek, sen doktorsun. Ben hastalık hastası değilim, nostalji hastasıyım."

"Yolunda gitmeyen ne? Sakina'yı mı özlüyorsun? Onun gibilerden, etrafta dolu var."

"Onu çok özlüyorum... Bedenim beni terk ediyor, evet, uzuvlarıma hâkim olamıyorum, yok oluyorlar, istemim dışında çalışıyorlar, artık onlara güvenemiyorum."

"'Patron' da mı?"

"Dediğin gibi 'patron' da dikiliyor, ve Sakina'nın dudaklarını arıyor, Sakina'nın dilini, Sakina'nın tükürüğünü..."

"Yeter, beni rahatsız ediyorsun..."

"'Patron'dan söz eden sensin."

"Yani, ona hâlâ âşıksın?"

"Âşık olduğumuzda ne derdik hatırlıyor musun? 'Zokayı yuttum' derdik."

"Şimdi gençler 'tutulduk' ya da 'kapıldık' diyorlar."

"Zokayı tercih ederim. Daha fiziksel, daha etkili bir deyiş. Bedenim yara içinde, boşluklar, delikler var. Çekip giden aşkın izleri bunlar."

"Benim gibi yapmalıydın: Asla âşık olmamalıydın. Kızlar geliyorlar, hoşça vakit geçiriyoruz, sonra da konuyu uzatmadan..."

"Ya karın? Onu seviyor musun?"

"Evet, elbette; ama bu geleneksel bir aşk; başka kızlarla görüştüğümden kuşkulanıyor, ama beni suçüstü yakalayıp yüzgöz olmak istemiyor. Göz yumuyor, bilmek istemiyor. Bir anlamda akılcı davranıyor. Bir gün, bana zarar vermek isteyen bir kadın hastam gidip ona Kazablanka seyahatlerimin sadece iş için olmadığını söylemiş. Karım onu terslemiş. Aile içinde dengeyi korumaya dikkat etmeli, ben elimden geleni yapıyorum. Elbette karımı seviyorum, onsuz bir hayat düşünemiyorum. Eski geleneği sürdürmeye özen gösteriyoruz."

"Ama, neredeyse her gün onu aldatıyorsun."

"İki ara bir derede görüştüğüm kızlara âşık değilim. O kızlar ailemiz için bir tehlike oluşturmuyor. İkinci bir hayatım olsaydı, başka bir kadına âşık olsaydım, işte o zaman onu aldatmış olurdum. Ama hayır, kızlarla görüşüyorum ve sonra onları unutuyorum, kimi zaman adlarını bile sormuyorum. Söylediğim gibi, belli bir dengeyi tutturmak gerekiyor."

"Dengenin ne olduğunu anlamıyorum. Ya o da aynı şeyi yaparsa?"

"Hayır, bu olanaksız. Ona güvenim var."

"Sen de buna denge diyorsun!"

"Bana ahlak dersi vermekten vazgeç. Sana dönelim, neler olup bitiyor?"

"Lütfen beni çimdikle."

"Bu da yeni çıktı! Nereni çimdiklememi istiyorsun?"

"Sağ elimi. İyice çimdikle, hiçbir şey hissetmiyorum."

"İğne batırmamı ister misin?"

"Ne batırırsan batır, ama bir şeyi kontrol etmem gerekiyor."

Başir onun elini sıktı. Hiçbir tepki vermedi.

"Hiçbir şey hissetmiyorum."

"Elinde his yok."

"Şimdi de aynı şeyi sağ koluma yap."

"En iyisi, muayenehaneme gel, seni muayene edeyim ya da romatizma uzmanı dostumuz Sellam'a git."

"Hayır, gerek yok, ben hastalığımı biliyorum. Aslında hasta değilim. Giderek, görünmez olmaya başladım, daha doğrusu, şeffaflaşıyorum."

"Benimle alay mı ediyorsun!"

"Hayır, kesinlikle hayır. Bu durum bir süredir devam ediyor."

"Ama ben seni görüyorum! Hatta ramazandan bu yana bir-iki kilo almışsın. Peki, neden görünmez olduğunu söylüyorsun?"

"Karım artık beni görmüyor. Örneğin, ben varken banyoya giriyor, saçını başını tarıyor ve benim orada bulunduğumu görmüyor bile."

"Bunu ona söyledin mi?"

"Boşuna. Beni duymuyor. Sabahleyin kalkıyor, bana günaydın demiyor. Yanımdan geçiyor ve sanki yokmuşum gibi davranıyor. Tek başınaymış gibi, kahvaltıyı hazırlıyor. Giyiniyor, eşyalarını alıyor ve işe gitmek için çıkarken kapıyı kilitliyor. Neyse ki, yedek anahtarım var. Bu tuhaf bir duygu: Bir yerde bulunmak fakat orada yokmuş hissine kapılmak!"

"Sadece sana surat asıyor, o kadar, kapıyı kilitlediğinde ise sende yedek anahtar bulunduğunu ve dışarı çıkabileceğini pekâlâ biliyor. Saplantıları var, her şeyi kilitlemezse, eşyalarının çalınacağını düşünüyor."

"Evet, emin ol, yokmuşum gibi davranıyor. Telefonda biri beni sorduğunda 'artık burada oturmuyor' diyor."

"Akşamları ne oluyor?"

"Akşamları yemek yemem. Salona geçiyoruz, o televizyon seyrediyor, sıkıldığı zaman da kapatıyor ve gidip yatıyor. Televizyondaki program beni ilgilendiriyor mu, televizyon seyretmeye devam etmek istiyor muyum, hiç aldırmıyor."

"Neden onunla konuşmuyorsun, ayağa kalkıp televizyon kanalını değiştirmiyorsun, o sırada orada bulunduğunu ona hissettirmiyorsun?"

"Konuşuyorum, tepki vermiyor. Sadece görünmez değil, aynı zamanda duyulmaz da olmak üzereyim."

"Yüksek sesle haykırmayı, Tarzan gibi bağırmayı denedin mi?"

"Hayır, daha iyisini yaptım. Geçen gün salonun ortasına oturdum, tam onun karşısına, gömleğimi çıkarttım, alkolle ıslattım ve yaktım. Kılı bile kıpırdamadı. Neyse ki, yakında bir şişe su vardı da onunla ateşi söndürdüm. Bir başka sefer de, ellerimin üzerinde yürümeye başladım, baş aşağı. Gülmedi bile."

"Sen gerçekten görünmez olmuşsun, televizyon seyrederken önünde dur. Göreceksin, tepki verecek."

"Bunu denemeliyim."

"Peki ya yatakta, sevişiyor musunuz?"

"Birbirimize dokunmayalı bir yılı geçti."

"Ayrı odalarda mı yatıyorsunuz?"

"Hayır, ev küçük. Aynı odada uyumak zorundayız. Bazen salonda uyuyorum, ama çok rahatsız."

"Hiçbir okşama, sevgi dolu bir temas yok mu aranızda, 'iyi geceler' bile demiyor musunuz?"

"Hayır. Uyuyor, üstelik bütün yorganı kendine çekiyor. Kimi zaman yatakta enlemesine yatıyor. Ayakları karnıma dayanıyor. Bunun farkında bile değil. Ne yapacağımı bilmiyorum."

"Peki ya 'patron' kendini göstermiyor mu?"

"Gösteriyor, ayaklandığı erotik rüyalar görüyorum, daha çok pornografik şeyler."

"Ya karının ailesi?"

"Geçen gün, akrabaları, üç erkek kardeşi ve kız kardeşi eve doluştular; onlara kapıyı ben açtım. Hiçbiri selam vermedi. Onların suçu değil, beni görmüyorlardı. Kapının kendiliğinden açıldığını düşünmüşlerdi."

"Tüm bunlar senin kafanda olup bitiyor. Doktor Hâkim'e danışman gerekli, iyi bir psikiyatristtir."

"Bunu düşündüm, ama ihtiyacım yok, çünkü her şeyi biliyorum, her şeyi görüyorum, her şeyi çözümlüyorum. Görünmez olduysam, bunun en büyük suçlusu benim, gerekti-

ği zaman varlığımı ispatlayamadım, Sakina tüm benliğimi kaplamıştı; karım bunun farkına vardığında beni yuttu. Şimdi ise, çok geç. Artık onun görüş alanında değilim."

"Olmak ister miydin?"

"Hayır, sanmıyorum."

"Bu durumdan hoşlanıyor musun?"

"İşime geldiğini söyleyebilirim."

"Hangi anlamda?"

"Karım gitgide bir düşmana dönüştü. Beni öfkelendirmek, bana sorun yaratmak için her şeyi yaptı, böyle intikam aldı. İntikamının zirvesi de, beni yutmak oldu. İşte böylece görünmez oldum."

"Seni anlamıyorum, ondan bahsederken genellikle övücü sözler kullanırdın."

"Evet, evde küçük bir iç savaş olduğunu kabullenmek istemiyordum. Bu durum, benim artık var olmadığıma karar verdiği o güne kadar, iki yıldan fazla sürdü."

"Sen de, küçük bir köpek gibi itaat ettin! Onun oyununa katıldın."

"İtaat etmedim, işi nereye vardıracak merak ediyordum."

"Günün birinde eve bir adam getireceğini ve senin önünde havalara uçacağını bekliyordun, herhalde."

"Hayır, ihanet etmez. Tüm enerjisini beni usul usul yok etmeye harcıyor. Onun tepkisi, bana acı çektirme yöntemi bu. Ona bir avuç toz ya da büyü etkisi olan otlardan veren bir şarlatana danışıyor olmalı."

"Bu saçmalıklara inanmıyorsun herhalde?"

"Ben inanmıyorum, ama o inanıyor. Bir gün annesiyle telefonda konuşmalarını yakaladım; büyü yerine uydurdukları 'tutya' kelimesini kullanarak şifreli konuşuyorlardı."

"Bu tür bir intikam almak için, derinden yaralanmış olmalı."

"Olabilir. Sakina!"

"Kız kardeşiyle ilişkini gizleyemez miydin?"

"Evet, ama duygularım beni eleverdi. Üzerimdeki etkisi sana daha önce anlattığım gibiydi, bu da hemen belli olu-

yordu. onu görür görmez kontrolümü kaybediyordum. Evliyken, kocasıyla kavga ettiğinde, kocası onu dövdüğünde gelip bize sığınırdı. Salonda yatardı. Karım sürekli uyku ilacı alırdı. Derin uykuya daldığında, ayaklarımın ucuna basa basa kalkardım, mutfağa giderdim, sigortaları indirirdim. Sonra karanlıkta Sakina'nın yanına giderdim, içgüdülerim beni yönlendirirdi ve onu avuturdum."

"Neden evin elektriğini kesiyordun?"

"Önlem olarak, karımın uyanma olasılığına karşı; karanlık beni koruyordu."

"Bunu düşünmemiştim. İyi bir taktik."

"Biliyor musun, karımdan on metre ötede Sakina'yla sevişmek beni son derece tahrik ediyordu."

"Kardeşiyle arandaki meseleyi nasıl anladı?"

"Bedenim beni eleveriyordu: Sakina evde olduğunda, değişiyordum, güler yüzlüydüm, mutluydum. Karım onun varlığının beni değiştirdiğinin ve beni hiç tanımadığı birine dönüştürdüğünün farkındaydı. Böylece intikam almaya ve o bedeni yok etmeye karar verdi."

"Ama Sakina gitti."

"Evet, gitti, ama onun hayaliyle yaşıyorum. Anlıyor musun, onunla öylesine mutluydum ki, aşkı, güzelliği, ışığı, zarafeti, tehlikeyi, çalıntı ve yasak aşkın ürpertilerini tanıdım... Karımın bana veremediği her şeyi. Onun açısından asla kapanmayacak bir yara bu. Kıskanç ve kincidir."

"Tüm bunlar karanlıkta mı oldu?"

"Hayır, büyükannesi kördü, onun evinde buluşuyorduk, eski kentin merkezinde küçük bir evi vardı."

"Büyükanne hiçbir şeyin farkında değil miydi?"

"Hayır, hafızasını kaybetmişti."

"Ya karın, seni görünmez kılmayı nasıl başarıyor?"

"Beni görmeyerek, var olmadığıma kendini inandırarak. Beni görmemek için büyülü tozlardan o da almış olmalı."

"Ama karşı koymak, bir şeyler yapmak gerek... Peki sen de, o görünmez olmuş gibi yapsan?"

"Deniyorum, ama sanki tıkanıp kalıyorum. Zaten ölü

ya da yok sayılıyorum."

"Ne demek bu?"

"Geçen gün çekmecesinde bir evrak ararken, bir ölüm ilamına rastladım, Mohamed Lamsaroui adında bir belediye memuru tarafından imzalanmış, 4 Şubat 2000 tarihinde saat 16'da ölmüşüm."

"Tam üç ay önce. Beni endişelendiriyorsun, ciddi misin?"

"Hayır, babasının ölüm ilamıydı, onun da adı Hasan'dı. Ama birkaç saniye boyunca, kendi adımı okudum sanki."

"Sen ölü değilsin! Sadece paranoya bu."

"Burada olduğuma göre, ölü değilim, ama yaşıyor muyum acaba?"

"En iyisi, ben karımla konuşayım; ne de olsa en iyi arkadaşınım."

"Sana benim gittiğimi, delirip evi terk ettiğimi söyleyecektir. İpe sapa gelmez şeyler söylediğimi de ekleyecektir, aklımın yerinde olmadığına seni inandıracaktır, nerede olduğumu bilmediğini ileri sürecektir, beni bulman ve eve getirmen için senden yardım isteyecektir. Belki de hakkı var, kendinde olmayan biri oldum, içi boşalmış biri, boş bir kabuk gibiyim, hâlâ düşünüyorum, ama bu daha ne kadar sürer? Her sabah, bu yaşamda olmama durumu programlanmış mı, yoksa sadece zayıflığımın ve Sakina'ya duyduğum çılgın arzumun kurbanı mıyım diye soruyorum kendime..."

"Kaç buradan! Bu tuhaf durumdan kurtul; gidersen karın farkına bile varmaz, zaten onun gözünde yoksun ya da çoktan çekip gitmişsin."

"Bunu her an biraz daha çok düşünüyorum; vasiyetimi hazırladım, borçlarımı ödedim, eşyalarımı bir köşeye topladım ve Belçika konsolosluğuna vize başvurusu yaptım. Sakina'nın kocasının bir muhasebeciye ihtiyacı var."

Hasan böylece ortadan kayboldu. Yerel basında ona dair hiçbir kayıp ilanı yayınlanmadı.

İkinci Bölüm

AYKIRI AŞKLAR

Birbirlerini seviyorlar

Garın karşısındaki Résistance Kafe'de Omar'la randevum vardı. Cezayirli ünlü şair ve yazar Kateb Yacine'nin eserindeki şiirsellik konulu kolokyumdaki bildirilerimiz hakkında konuşmak için yolculuğu birlikte yapacaktık. Her zaman ilginç bir inceleme konusu olmuştu, ama öldüğünden beri sanki eskisinden daha yetenkeli bulunmaya başlamıştı. Ne olursa olsun, Kateb Yacine bizim en iyi yazarımızdır. Onu düşündüğümde, 1984 yılının bir nisan sabahı, Paris'in 18. bölgesindeki bir barda anlattığı hikâye aklıma gelir. Hikâye uzun bir aradan sonra 1973 yılında Cezayir'e dönüşüyle ilgiliydi. Sidi Bel Abbesli bir köylüye rastlar, adam ona sorar:

"Yazar mısın?"

"Evet," diye Kateb cevap verir, "adımdan belli, ben *kâtip*'im, yani yazan kişi."

O zaman köylü onu kolundan yakalar ve oturmaya zorlar:

"Madem yazarsın, otur ve beni dinle!"

Bunun size anlatacağım öyküyle alakası yok, ama Kateb ve köylüsünü pek seviyorum.

Bir kolokyum daha! Marakeş'teki Club Mediterranée'de olması hoşumuza gitmişti. Fransızca yazan en iyi Mağribli edebiyatçı hakkındaki tartışmayı bir tatil köyünde yapmak garip bir fikir. Burada olsaydı, bir skandal, politika ve şiir arasında bir tür provokasyon yaratmak, üniversitedeki ya da 1945'te Setif katliamından hemen sonra içine daldığı

Fransız dil dünyasının "kurtlar sofrası"ndaki yerleşik düzene karşı sağlıklı bir öfke göstermek için gelirdi. Bir de Kateb'in, Melina Mercouri ve Jack Lang'ın tüm Akdeniz yazarlarını topladıkları Hydra'daki halini hatırlıyorum. 1982 ilkbaharıydı. Kateb çok içmişti. Ayağa kalktı ve Stalin'e övgüler yağdırdı. Kimileri gülüyordu, kimileri rahatsız olmuştu, onun bu kışkırtıcı yönüne daha önce tanık olmamışlardı. Melina ona susması için yalvarıyordu, o ise abarttıkça abartıyordu.

Omar yanında güler yüzlü, şık bir genç hanımla geldi, kadının güzelliği göz kamaştırıyordu. Onu daha önce görmemiştim. Meslektaşım yaşamı hakkında oldukça ketumdu, üniversitede odada toplandığımızda açık saçık şakalardan kaçınırdı, öğrenciler hakkında hiç yorum yapmazdı, ama *Binbir Gece Masalları* hakkında engin bilgisini hiç sakınmazdı, bu masallar harika bir doktora tezine konu olmuştu. Kolundaki kadını tanıttığında, edebiyat konuşmayacağımızı hissettim. Kadın bir anlık şaşkınlıktan sonra şöyle dedi:

"Demek sizsiniz! Benim adım Asiya, ama Çin'e ilk yolculuğumuzdan beri Omar bana Asia der."

Kompartımanda karşımda genç âşıklar gibi el ele oturuyorlardı. O günlerde Omar ellisini geçmişti, Asia da ondan dört-beş yaş küçük olmalıydı.

Son derece nazik, alçak sesle konuşarak, tüm ilgisini kadına yöneltmişti. O da bu davranışlara şakayla ve sevecenlikle karşılık veriyordu. Ara sıra Omar'ın elini dudaklarına götürüyor, öpüyor, hiç bırakmıyordu. Bir süre sonra da Omar onun elini öpüyordu. İki cümle arasında birbirlerine sevgilerini dile getiriyorlardı:

"Bu güzel günde, yanında olmak ne hoş!"

"En sevdiğin şehirlerden biri olmasa da, benimle Marakeş'e gelmeyi kabul ettiğin için çok mutluyum! Senin varlığının bildirimi başarılı kılacağına eminim."

"İyi misin, hayatım?"

Gözlerini bir an yumuyor ve bir itirafta bulunuyor gibi fısıldıyordu:

"İyiyim."

"Sensiz ne olurdum?"

"Cansız bir gölge..."

"Sana olan aşkım, hayallerim kadar engin!"

"İlk günden beri seni seviyorum ve senin için duyduğum bu harika duygu hiç eksilmedi, yüreğimden taşıyor, beni mutlu ediyor, bana hayat veriyor!"

"Aşkım, abartıyorsun!"

"Abartan ben değilim, sana olan aşkımın büyüklüğünü ifade etmek için sözcükler yetersiz kalır."

Kısa bir sessizlikten sonra Asia onu uyardı:

"Arkadaşını rahatsız ediyoruz."

"Mutluluğun kimseye zararı dokunmaz, hatta bulaşıcıdır."

Sonra herkesin yanında kendini bu sevgi sözcüklerine kaptırdığı için özür diledi ve mutluluğunu başkalarına iletme konusundaki hevesinde ısrar etti:

"Biliyorsun dostum, bizim toplumda bu gibi dışavurumlar sansürü andıran bir ahlak anlayışıyla yasaklanmıştır, daha da kötüsü, bu ahlak anlayışının temeli yoktur. İnsanlar birbirlerini sevdiklerini itiraf edemezler, buna karşılık anlaşmazlıkları uluorta sergilemekten hiç çekinmezler, evde kavga ettiklerinde pencereyi kapatma önlemini bile almazlar. Asia ve ben ülkemizde kendimizi yabancı gibi hissediyoruz, öyle değil mi, hayatımın aşkı?"

Bu açıklamaları dinliyordum ve kendi kendime soruyordum: "Nedir bu rol yapmalar? Omar'ı fazla tanımadığım kesin, fakülteden iyi bir meslektaş, ayrıca iyi bir sinemasever, ama bu kadar duygusal olduğunu bilmiyordum." Ben de kendimi yabancı hissediyorum, demek istiyordum ona, hatta sadece ülkemde değil, evimde de! Kendime eziyet etmekten zevk alırcasına, karımla son tartışmamızı hatırlıyordum, mide yanmasına benziyordu:

"Televizyonun kumandasını nereye koydun?" diye haykırmıştı.

Montaigne hakkındaki dersimi hazırlamaktaydım ve

neredeyse hiç kullanmadığım bir aleti sormak için ufacık çalışma odama fırtına gibi daldı.

"Nereye kaldırdın? Anlıyorum, bana dizimi kaçırtmak istiyorsun, intikam almak için, biliyorum. Zavallı, acınacak bir adamsın, kitapların arkasına saklanan sahtekârın birisin!"

Ona asla cevap vermemeye, hakaretlerine aldırmamaya karar vereli çok oluyordu.

Yaşantımız yavanlaşmış, daralmış, kısacası iflasın eşiğine gelmişti. Birbirimize destek olmak için hiçbir gayret göstermiyorduk, birbirimize artık hiç saygı duymuyorduk. Sınır aşılmıştı. En basitinden bir soru bile bir saldırı, bir kışkırtma olarak görülüyordu. Hiçbir şey basit değildi. Hiçbir şey yolunda gitmiyordu. Bağlar yavaş yavaş kopmuştu ve geriye dönüşü yoktu. İçinde yaşadığımız toplumda bu tür başarısızlıklara sık rastlanır. Bunun hakkında konuşulmaz, olaylar saklanır, görünüş kurtarılır, sonra hayat devam eder. Bu noktaya nasıl ve neden geldiğimizi söylemek çok zor. Gerçek şu ki, artık anlaşamıyoruz ve hiçbir ortak ilgi alanımız yok, ayrı odalarda yatıyoruz, daha doğrusu ben salonda sert ve rahatsız bir kanepede yatıyorum, o da yatak odasında tek başına kalıyor. Çocuklarımıza gelince; onlar evliler, kendi hayatlarını yaşıyorlar, kuşkusuz daha zarif bir şekilde yaşıyorlar.

Histerik bir öfkeyle o aletin nerede olduğunu sorarken, avaz avaz bağırışına müdahale etmedim. Ona karşılık vermeyi, sadist oyununa katılmayı kendime yasaklamıştım, çünkü o kumandayı arama, yeni bir kavga başlatmak için sadece bir bahaneydi, böylece şikâyet listesini bir kez daha dinleyecektim, aramızdaki sevgi yokluğundan, yedi kız kardeşinin ardı ardına gelen doğum günlerini unutmamdan, bitmek tükenmez sorunlar içinde yaşayan erkek kardeşlerine saygı göstermeyişimden, onunla ya da çocuklarla ilgilenmekten çok kitaplarımla zaman geçirmeme kadar...

Bir süre sonra bir dilbilim kitabını almak için yerimden kalktım. Üzerime saldırdı ve o lanet olası kumanda aletini

bulmam için beni çalışma odasından dışarı itti. Tek bir söz etmeden elinden kurtuldum ve hiç acele etmeden üzerinde televizyonun bulunduğu sehpaya doğru ilerledim, fişini çektim, avluya bakan pencereyi açtım, aşağıdan kimsenin geçmediğine emin olduktan sonra televizyonun yanına döndüm, tek bir söz etmeden onu kucağıma aldım, karımın nutku tutulmuştu, ne yapacağımı bilmiyordu, kıpırdamadan beni izliyordu, gözlerine inanamıyordu, özellikle de sakin ve kararlı halim onu şaşırtmıştı, kucağımdaki cihazı güçlükle taşıyordum, pencereye doğru gittim ve televizyonu boşluğa bıraktım. Tok ve metalik bir ses çıktı. İçsel bir neşe ve özgürlük sesi. Daha sonra sık sık yeniden duyduğum ve bana arkadaşlık eden bir ses. Ah, yere çarpan ve on parçaya ayrılan o cihaz! İnsanların aptallığı en üst noktasına ulaşınca bu görüntü kutusu kendiliğinden kapanmalıydı ya da arızalanmalıydı, çünkü tadını kaçırmıştı, hem de çok kaçırmıştı! O düşüş, ne muhteşem bir manzaraydı, kısa ve yoğundu! O nedensiz hareket, o özgürlük hareketi benim iç sıkıntıma tam anlamıyla tercüman olmuştu. Pencereyi kapattım ve çalışma odama dönüp "Denemeler"in II. cildindeki birinci metnin incelemesine kaldığım yerden devam ettim, metnin başlığı çok hoşuma gidiyordu: *Davranışlarımızdaki tutarsızlık üzerine.* Avluyu derleyip toplamak için karanlık olmasını bekledim. Kapıyı kilitledim ve kulağıma Quies tıkaçlarını taktım. Karım ağlıyordu sanırım.

Bu hikâyeyi o âşıklara anlatmak istedim, ama balayında keyiflerini kaçırmak çok yersiz olacaktı. Omar bana seslendiğinde düşüncelerime dalmıştım...

"Neden karın seninle gelmedi?"

"Karım mı? Karım..."

"Boşandın mı?"

"Edebiyattan, kitaplardan, kütüphanelerden nefret eden, sadece televizyonu seven o kadına, ne yazık ki, hâlâ kelepçeyle bağlıyım."

"Biraz abartmıyor musun?"

"Pek sayılmaz."

"Bense, Asia olmadan bir yere gitmeyi düşünemiyorum. Yaşamımı aydınlatıyor. Ne kadar şanslı olduğumu bilemezsin. Onun bakışı, varlığı beni koruyor. Konferans verdiğimde, iyi olmasına gayret ediyorum çünkü o beni dinliyor, eleştirmesinden çekiniyorum ama aynı zamanda da yazdıklarımı eleştirmesi hoşuma gidiyor. Ne şans, düşünebiliyor musun?"

"Evet, çok iyi anlıyorum. Bu normal. Asia, karın değil metresin sanırım?"

"Asia, metresim, ha? Evet, hem metresim, hem karım, hem eşim, benim öteki yarım, gün ışığım, dostum, tüm bunlar ve dahası."

"Omar benim en iyi arkadaşım ve suç ortağım, hayatımın erkeği ve onun da hayatının kadını benim. Hayatta ve ölümde birbirimize bağlıyız, iyi ve kötü günde."

"Evet, kötü günde de, deneyimlerimiz kanıtladı bunu..."

"Ne kadardır berabersiniz?"

"Yirmi iki yıl, üç ay, bir hafta ve dört gün!"

Yerimden fırlamak ve gidip alarm kolunu çekmek istedim. Tren durmalıydı, makinistler, kontrolörler, yolcular bu olağanüstü duruma tanık olmalıydılar: gündelik hayatın darbelerine rağmen ayakta kalmış bir aşk! Alarmı hak eden bir olaydı bu. Daha iyisi, onları filme almalıydım, fotoğraflarını çekmeliydim, öyküleri hakkında bir tez yazmalıydım, "bilim-kurgu" türü olarak yayınlamalıydım, binbir gece masallarından harikalar diyarından bir bölüm gibi anlatmalıydım... Deneyimleri hakkında bir konferans dizisi düzenlemeliydim, o canlı delillere dayanarak Ay ve Mars gezegenlerinin karşılaşabildiklerini ve mutluluk üretebildiklerini kanıtlamalıydım...

"Yirmi iki yıl ha! Yirmi iki yıllık bir evlilik, ortak bir yaşam, gündelik hayat ve bu tazelik, bu gençlik, dile gelen ve gözlerden okunan bu aşk! Mucize bu, eşsiz bir olay, bıkkınlığa, yıpranmaya, tekdüzeliğe karşı koymak için ne yaptınız? Formülünüz, sırrınız ne?"

Birbirlerine aşkla baktılar, sonra Omar şöyle dedi:

"Uzun hikâye."

"Çocuklarınız olduğu için mi birlikte kaldınız?"

"Hayır, çocuk yok, mazeret de yok, tüm kalbimizle bunu arzu ettiğimiz için beraberiz. Sır yok, birlikteyiz çünkü birbirimizi seviyoruz. Bu kadar basit."

"Evet, bunu biliyorum, yeterince fark ettim. Peki sırrınız ne?"

"Yaşam."

"Yaşam ve yaşadığımız deneyimler," diye ekledi Asia.

"Demek ki, aşkın canlı kalabilmesi için zorlu aşamalardan geçmesi ve bunlardan zaferle çıkması gerekiyor!"

"Evet, prensipte öyle. Çünkü kimi zaman zorlu aşamaların bağları kopardığı da oluyor. Karmaşık bir durumla karşılaşmak bazen her şeyin kopmasına yetiyor. Karı-koca bu aşamalara göğüs geremiyor."

"Size bu soruyu soruyorum, çünkü biz de az zorluklar atlatmadık, ama bunların duygusal anlamda hiçbir etkisi olmadı. Tersine, gerek mesleki gerekse sağlıkla ilgili bir sorunla karşılaştığımda karım hiç aldırmaz kaçardı, hatta yükümü daha da ağırlaştırmak ve beni iyice köşeye sıkıştırmak için fırsat ganimet bilirdi. Hepatit hastalığımın durumunu kontrol ettirmek için laboratuvar analizlerinin sonucunu beklediğim bir gündü. Bir hayli endişeli ve sıkıntılıydım, beni tehdit etmek için tam o günü seçti ve şunları söyledi:

"'Eğer sende AIDS olduğu saptanırsa, seni mahkemeye veririm; çocukları görmeni engellerim; seni mahvederim!'"

"Bu hainlik."

"Ya da bilinçsizlik," dedi Asia.

"Bana göre bu kin, aşkın bittiğini gösteriyor, aşkın birlikteliğimizi tamamen terk ettiğini ve onun yerini kayıtsızlığın aldığını gösteriyor, ya da biten aşk intikam alıyor."

"Bunun bir nedeni olmalı!"

"Hem var, hem yok. Sanırım, sorun başka yerde; kültür farkından kaynaklanıyor. Evlendiğim kız mütevazı bir aileden geliyordu; nasıl desem, orta halli insanlardı, kültür düzeyleri düşüktü, önyargıları, aşağılık komplekleri, güvensizlikleri vardı. Çok geç fark ettim. İki çocuğumuz olmuştu

bile, o zamanlar cesaret edemedim, bu berbat ilişkiye son verebilirdim. Yanlış anlamayın, aramızdaki her şeyin kötüye gitmesinin nedeni onun orta halli bir aileden gelmesi değil. Uyumsuzluğumuz daha önce ortaya çıkmalıydı. Belki de ben göremedim ya da gerçekle yüzleşmek istemedim. Âşık olmuştum, gözlerine, gür saçlarına, alımına, uzun boyuna, saygılı sessizliğine..."

Tren on beş dakika durdu, bunu fırsat bilen seyyar satıcılar içeri doldu, ellerinde bir yığın mal vardı: Kleenex paketleri, çakmaklar, kimi konuşan kimi şarkı söyleyen papağanlar, tek tek sigaralar, tavuklu tonbalıklı sandviçler, Mekke'nin resmi bulunan takvimler, cep telefonu kılıfları, haşlanmış bakla, haşlanmış yumurta, küçük sabunlar, tıraş kremleri, tükenmez kalemler, plastik bardaklar, öpüşen güvercinler... Ve dilencilerin uzanan elleri. Kimileri doktor reçetelerini, kimileri de ameliyatı için para gereken hasta bir çocuğun fotoğrafını uzatıyordu.

Bu sefalet sirkini izlerken, aşk ve nefret hikâyelerimizi anlatma hevesimiz kaçmıştı. Fas'ın bu yüzü bize acı veriyordu, bunun uzun yıllar süren kuraklığın sonucu olduğu söyleniyordu, aynı zamanda bas bas bağıran eşitsizliklerin, toplumsal adaletsizliğin de sonucuydu.

Tren yeniden hareket ettiğinde, Asia bana doğru eğildi ve şöyle dedi:

"Karınız hayatınızı zehir ediyorsa, bu onu yaralamış olmanızdandır, kuşkusuz ona karşı saygısızlık etmişsiniz, aranızda çok önemli bir şey onarılmaz bir şekilde tahrip olmuş, böylece geriye karşılıklı suçlamalar, kinler, yakınmalar ve eleştiriler kalmış. Bir tavsiyede bulunmama izin verirseniz, boşanmanızı öneririm..."

"Ben de öyle düşünüyorum, ama benim yaşımda her şey öylesine zor, öylesine karmaşık geliyor ki, o kadınla bir savaşa girişmeye gücüm yok. İlkel ve eski kafalı, şu anda yaralı ve tıpkı yaralı bir hayvan gibi tepki veriyor. Başlangıçta onunla konuşuyordum, bazı şeyleri açıklıyordum, çok anlayışlı davranıyordum. Her şeyi reddediyordu. İletişim kurulabilecek bir değil. Sabit fikirli ve düşüncesiz. Bir gün

gelip çocukların okulunu değiştirdiğini söylüyor, çünkü müdürle kavga etmiş. Onları özel okula kaydettirince, iki yakamın bir araya gelmesi için ek ders vermek zorunda kaldım. Bir başka gün, gelip Hauz'da ev kiraladığını, yazı orada geçireceğimizi söylüyor, Marakeş'in dışında gölgedeki sıcaklığın kırk derece olduğu bir yer. Kaparo vermiş; projeden vazgeçilmesi olanaksızdı. Beni sık sık zor durumda bırakıyor. Aslında birlikteliğimizin dibe vurmasının nedeni benim var olmadığıma karar vermiş olması; onun taktiği, intikamı bu oldu. Bu arada, bizim evliliğimizin bir istisna olduğunu sanmıyorum, bana öyle geliyor ki, istisna olan sizinki."

Tren yeniden durdu. Durdukları yer gar değildi. Makinistlerin aralarında konuştuklarını duyduk. Biletçi yolun üzerinde bir inek bulunduğunu ve yerinden kıpırdamadığını söyledi.

"Onu kenara çekmeye uğraşıyoruz ama direniyor; ineklerin intihar etmediklerini sanırdım; sahibi ona kötü davranmış olmalı, o da bu lanet olası hayatına bir son vermek istemiştir, böyle şeyler olur, hayattan bıkan yalnızca insanlar değil, kimi hayvanlar da depresyona girer, evet, veteriner olan yeğenim söyledi, Rusya'da eğitim gördü, orada depresyona başağrısı kadar sık rastlanır, herkes bu illete yakalanır, ağaçlar bile!"

Sonunda inek yoldan çekildi ve tren hareket etti. Omar, sağ elinin içinde karısının sol eli, düşünceli düşünceli öyküsünü anlatmaya başladı:

"İnsan depresyona giriyor, tıpkı sevda gibi önceden uyarmaz depresyon, tıpkı üzerinize yıkılan bir ev gibi, ve siz kıpırdamıyorsunuz, kendinizi kurtarmaya, canınızı acıtan koca taşları itelemeye, başınızı yıkıntılar arasından çıkartıp nefes almaya ve hayata dönmeye gayret etmiyorsunuz. 8 Şubat 1991'de mavi koltukta oturuyordum, gazeteleri okumuştum, üniversiteye gitmeliydim, giyinmem, çantamı almam ve her zamanki gibi edebiyat fakültesine doğru yola çıkmam gerekiyordu, ama yerimden kıpırdamama olanak

yoktu, bedenim zihnime söz geçiremiyordu, o koltuğa yapışmıştım, yerimden kalkmak için çaba bile göstermiyordum, içgüdüsel olarak bir şeylerin beni orada, o pozisyonda kalmaya, hiçbir şey yapmamaya, hiçbir şey söylememeye mahkûm ettiğini hissediyordum. Asia yazıhanesine gitmişti, o gün önemli bir duruşması vardı. Yerimden kıpırdamadım, elimdeki gazete kendiliğinden yere düştü, başım öne eğilmişti, nefes alışım normaldi, hiçbir şey düşünmüyordum, beynim boşalmıştı, iradem yok olmuştu ve tepki vermiyordum. Bir süre sonra işemek istedim, kendini kontrol etmekten aciz bir özürlü ya da yaşlı bir bunak gibi, büyük bir doğallıkla pantolonuma işedim. Sıcak idrarın kalçalarımı, sonra bacaklarımı ıslattığını hissettim; bunu engellemek için hiçbir şey yapmıyordum. İki büklüm eğildim. Ağırlaşmıştım ve hiç gücüm kalmamıştı. Bu gibi durumlarda, insan kendini sorgulamıyor. Bekliyor, ne beklediğini bilmeden bekliyor, ve bu durumun yıllarca sürebileceği izlenimine kapılıyor. Aklımdan geçen tek düşünce buydu, hemen hemen emindim; birkaç ay ve yıl sürecek bir hareketsizlik durumuna girmiştim. Akşam, Asia geldiğinde dehşet dolu bir çığlık attı, kalp krizinden öldüğümü zannetmişti. Üstüme atıldı, ağzım açıktı, salyalar akıyordu, başını kalbime dayadı ve biraz rahatladı. Benimle konuşmaya, beni canlandırmaya çalıştı. İçimden şöyle diyordum: 'Haydi, kıpırda, onu sevindir,' ama hiçbir şey olmuyordu. Doktor arkadaşımız hemen teşhisi koydu: 'Depresyon. Bu çabuk atlatılan bir hastalık değildir; zamanla, sabırla ve özenle iyileşen ciddi bir rahatsızlıktır.'

"Asia ve doktor beni yatak odasına götürdüler ve birkaç gün boyunca çok derin uyudum. Gözlerimi her açtığımda, karşımda üzerime eğilmiş Asia'nın ışıklı yüzü vardı. Bu on sekiz ay sürdü. Canım hiçbir şey istemiyordu ve hiçbir şeye ihtiyacım olmadığını hissediyordum. Yaşamın öteki tarafına geçmiştim ve yavaş yavaş sönmekte olduğumu görüyordum, tıpkı dünyaya ve kendine yabancı biri gibi, canlıların, yaşama arzusu olanların, mücadele edenlerin dünyasına ait değildim, içim bomboştu. Arada, Asia'nın elime tutuşturdu-

ğu kitaplardan birini açtığım oluyordu, bir zamanlar zevkle okuduğum kitaplardan birini. Kendimi okumaya zorluyordum, ortaya çıkan olağanüstü durum beni şaşırtmıyordu bile: Gözlerim değdiğinde kelimeler teker teker yok oluyordu. Sayfaları boşaltıyordum, okumamla hepsi bembeyaz kesiliyordu ama gözlerimin silip geçtiği yazılardan bir şey anlamıyordum. Asia bana ayna uzattığında da benzer bir durumla karşılaşıyordum; bir şekil vardı ama boştu, tıpkı Magritte'in bir tablosu gibi. Ara sıra Borges ya da Romain Gary'nin çehresini görür gibi oluyordum. Daha sonra bu iki adamın aynama neden musallat olduklarını anladım: Çünkü birincisi hilebazdı, akıl karıştırıcıydı; ikincisini de, bir gün ıssız bir sokakta genç bir kadın beni o zannettiği için görüyordum. Kadın, onun geri döndüğüne ya da asla intihar etmemiş olduğuna inandı. Orson Welles ve Fritz Lang'ın filmlerine olan düşkünlüğümü bildiğinden, Asia beni televizyonun karşısına yerleştirip onların filmlerinden birini koyardı. Bakıyordum ama hiçbir şey görmüyordum, daha doğrusu görüntülerin birbiri ardına geçtiğini fark ediyordum ve aralarında bağlantı kurmuyordum, konuyu takip edemiyordum, sahne yönetiminin kalitesini bile algılayamıyordum, bu yüzden uyuyordum, gözlerimi kapatıyordum. Asia'ya hiçbir şey anlatmıyordum, çünkü her şeyi hemen unutuyordum. Asia'nın varlığı, sabrı, yüreğinin ve ruhunun zekâsı olmasaydı yaşamayı sürdüremezdim. Bu deneyim bizi birbirimize açtı. Birbirimizi sevdiğimizi biliyorduk ama depresyon sayesinde aşkımızın büyüklüğünü ve niteliğini ölçebildik."

Bir anlık sessizlikten sonra, Omar'ın gözlerinin yaşardığını fark ettim, Asia başını omzuna yasladı ve şöyle dedi:

"Bu deneyimin kimsenin başına gelmesini istemem. İnsanın bedeninin içinde, mezarını kazarcasına bir oyuk oluşturan o karanlıkla savaşmak, ona direnmek için olağanüstü bir güç gerekiyor. Depresyon, tembelleşen ölümdür, her şeyi, bedeni, ruhu saran o ölüm hastalığıdır. Sonra insan kendi kendine sorular sorar, bunun nereden geldiğini, ne-

den kaynaklandığını... Ruhun derinlerinde aramak gerek, bilinçaltının dehlizlerinde. Bu tek başına yapılamaz, doğuma yardım edecek biri gerekir, iyi bir dinleyici, ama bu da yetmez. Omar yazmaya, çocukluğun ve ailenin izlerini biraz daha derinleştirmeye karar verdi. Yazmak, bir tür terapidir..."

Onlara şunu söylemek istedim: "Aslında, ölüm sizi ayrılmanın eşiğine getirdiği için birbirinizi seviyorsunuz!" Ama bu tür bir yorum yapmaktan vazgeçtim. Birbirlerini seviyorlardı, bunun tek sebebi de ilk günden beri, iki insanı güçlü bir şekilde bağlayacak ideal ortaklığı bulmuş olmalarıydı. Depresyon belki bu bağın gücünü ortaya çıkarttı, ama bu deneyim olmasaydı da, bu iki insan birbirlerini böylesine bir yoğunlukla seveceklerdi. Onların aşkı, çocuklara ya da ailenin başka bireylerine karşı duyulan başka sevgilerle yolundan dönmemişti. İkisi de oldukları yerde kalmıştı. Bu aşk mutlak bir nedensizlik, programlanmamış bir yetiye dayanıyordu.

Asia bana karımı tanımayı ve olayları bir de onun bakışıyla dinlemeyi istediğini söyledi. Onları tanıştırmak hiç içimden gelmiyordu. Karım kör bir öfkeye kapılıp sorunlarımızı yabancıların önünde sergilemekle suçlayabilirdi beni.

"Denerim, ama bu konuda konuşmaktan hoşlanmayacaktır, üstelik bunun geçici olduğunu düşünüyor, bir gün ona döneceğime inanıyor ve eminim ki bunak şarlatanlara danışıp bizim için seçtiği büyülerin üzerimde etki yaratmasını umuyor. Büyüye ve benzeri uygulamalara inanmadığım için kaygılanmıyorum, etki alanının dışındayım, tarlalarda sıkça rastlanan zehirli otlardan bana yedirmezse tabii. Bu yüzden insanlar birdenbire ölebiliyor ve bunun kader olduğuna karar veriliyor, oysa büyücülerin hazırladıkları karışımlardan zehirleniyorlar. En zoru da artık birbirimizle konuşamıyor olmamız. Mantıkdışı gördüğüm davranışlarını eleştirdiğimde sinirlenmiyor bile, yüzüme bakıyor ve merhametli bir ses tonuyla şöyle diyor:

"'Konuşan sen değilsin, içindeki öteki sen, düşmanlarının yaptığı kötü büyünün ele geçirdiği öteki sen konuşuyor!'"

"Ama böyle yaşanmaz! Her yediğine dikkat edeceksin, çünkü hayat arkadaşının büyü yaptırma olasılığı var, her konuştuğunda senden kuşkulanılacak, bu dayanılmaz bir şey..."

"Evet, ama alıştım. Yorgunum. Çalışma odama kapanıyorum ve okuyorum, bu benim zevkim, neşem, sevgili yalnızlığım."

Omar'ın omzuma hafifçe vurmasıyla daldığım düşüncelerden sıyrıldım:

"Geldik! Marakeş'in ışığının dünyada bir benzeri daha yok, muhteşem bir ışık, zaman zaman böylesine kavurucu sıcakların olması çok yazık."

Kolokyumdan sonra Omar ve Asia, Sahra Çölü'nün eteklerini gezmeye gittiler. Kazablanka'ya otobüsle döndüm. Yolculuk uzun ve sıkıntılı oldu. Terminale gelince taksiye bindim ve beni Fane Oteli'ne bırakmasını söyledim. Oda rutubet kokuyordu. İyi temizlenmemişti. Duvar kâğıdı yer yer kabarmıştı. Bavulumu yeniden kapattım ve erkek kardeşimin evine gittim, beni gördüğüne çok sevindi. Birkaç gün sonra edebiyat fakültesinin yakınlarında bir daire kiraladım; karımın evde olmadığı bir zamanı kolladım ve kütüphanemin bir kısmını taşıdım. İş için gerekli olan belli başlı kitapları ve asla yanımdan ayırmadığım birkaç tanesini daha aldım. Giyeceklerimi taşımadım, mutsuz bir geçmişe ait olduklarını düşünüyordum. Veda mektubu bırakmadım. Bu gidişe bir gerekçe göstermeye hiç niyetim yoktu. Veda armağanı olarak ona kocaman bir televizyon göndertim.

Montaigne'in arkadaşının karısı

Buradayım, terk edilmiş bu evdeyim, içinde yaşam olmayan bir mekân, devasa bir ekranda kayak görüntülerine bakıyorum ve hiçbir şey düşünmüyorum, daha doğrusu boşluğu düşünüyorum, yaşamın boşluğunu, kocamdan kalan boşluğu. Sanıyorum beni terk etti, en azından bildiğim şu, hangisi olduğunu hatırlamıyorum ya Agadir ya da Marakeş'teki kolokyumdan beri eve gelmedi. Üniversiteden bir arkadaşına randevu verdiğini duydum. Bir şey söylemeden çekip gitti. Ben de bir şey sormadım. Bavulunu hazırladı, çalışma odasındaki kitaplarını topladı, odanın kapısını kilitledi sonra "hoşçakal" ya da "elveda" bile demeden kapıyı çarptı. Belki de beni görmedi ya da ağzında bir şeyler geveledi, ben duymadım.

Bana bu koca cihazı getirdiklerinden beri, televizyon seyretmekten hoşlanmıyorum. Canım sıkılıyor ve gelip geçen görüntüler aklımda kalmıyor. Alaska'dan, tavuk yetiştirmekten, Olimpiyat Oyunları'ndan ve beni hiç ilgilendirmeyen hikâyelerden bahseden o pencerenin önünde kayboldum.

Kocam gideli çok olduğunu söylemeliyim. O yazar yüzünden, okulda öğrenmiştim ama hakkında hiçbir şey aklımda kalmadı, kendini bütünüyle özleştirdiği bir dostuna olan tutkusu dışında. Evet, Bay Montaigne yüzünden. Kocamı avcuna aldı, benden, evden, ailemden ve dostlarımızdan soğuttu. Fakülteden eve gelince çalışma odasına kapanır ve ancak salondaki kanepeye uyumaya gitmek için çıkardı.

Denemeler'in birçok baskısını satın almıştı. Evin her yanı bunlarla doluydu. Bir gün kitabı rasgele açtım ve birkaç satır okumayı denedim. Cümleleri anlamak olanaksızdı. Eski Fransızca yazılmıştı. Kocam bu dilin uzmanıydı. Arapça'sını ilerletse ya da bizi anlamak için Fransızca'sını sadeleştirse daha iyi olurdu. Sanki o eski dilin konuşulduğu ya da en azından yazıldığı döneme göç etmişti. Başlangıçta anlayışlı olmaya çalışıyordum, kocamın işini yapmasını engellemek istemiyordum. Kendi kendime bunun geçici olduğunu söylüyordum, ders ya da konferans hazırlama süresiyle sınırlı kalacağını, aylar, yıllar boyu sürmeyeceğini düşünüyordum. Bu tutku onu kemiriyordu. Bir tez hazırlıyordu. Saplantılı bir biçimde o eseri okuyordu. Montaigne bizim evimize yerleşmişti. Çalışma odasının yanı sıra salonun büyük bir kısmını da işgal ediyordu. Artık kendi evimde değildim. Arap stilinde döşenmiş salondaki sedirin üzerine de kâğıtlarını yaydığı oluyordu. Gündelikçi kadının evin o bölümünü temizlemesi yasaktı. Halıların üzeri yazılı kâğıtlarla kaplıydı, duvara da kâğıtlar asılmıştı. *Denemeler*'in farklı baskıları, aynı konuya değinen başka kitaplarla yan yana, kanepelerin üzerinde açık duruyordu. Düğün fotoğrafımızı bile müsvetteleriyle örtmekten çekinmemişti. Kafam yok olmuştu, sadece ayaklarım görünüyordu. Bu kutsal anıya duyduğu saygı bu kadardı! Akşam eve döndüğümde onu çalışmaya gömülmüş buluyordum. Diz çökmüş, yazılı sayfaları gözden geçiriyordu. Beni görmüyordu bile. İtiraf etmeliyim ki ben de ona selam vermiyordum. Ayaklarımın ucunda yürüyordum, sonra mutfağa kapanıp yemek hazırlıyordum, ardından da sevdiğim dizileri seyretmek için televizyonun karşısına geçiyordum. Eften püften hikâyeler sinirlerimi gevşetiyordu. Bunun iyi karşılanmadığını biliyorum, ama aşk hikâyelerinden hoşlanıyorum, özellikle de sonu kötü olanlardan. Benimki bir aşk hikâyesi bile değil. Daha çok bir yanlış anlama hikâyesi. Kuzenimle evlenmeliydim ama hep ağzı kokuyordu.

Böylece, kocam Montaigne dışında her şeye ilgisini kaybetti. Artık yok gibiydi. Bana gelince; bazen kendi ken-

dime konuştuğum oluyordu. Salondan geçerken onu görmüyordum, o da beni görmüyordu. Aramızda hiçbir şey kalmamıştı artık. Her şey yıpranmıştı. Evlendiğimizde, bir gün yazmayı hayal ettiği, yalnızlık hakkında bir kitaptan söz etmişti bana. Sanıyorum kitabın adını bulmuştu, "Yalnızlığa Övgü" gibi bir şeydi. Şaka yaptığını sanıyordum. Ona şöyle diyordum:

"Ama sevgilim, benimleyken asla yalnız olmayacaksın!"

Gülüyordu ve bana Rus bir tiyatro adamının sözüyle karşılık veriyordu, aşağı yukarı şöyle diyordu:

"Eğer yalnızlıktan korkuyorsanız, asla evlenmeyin."

Bu sözü kendi kendime ne kadar tekrar edersem edeyim, anlamıyordum ya da kabullenmeyi reddediyordum. Benim zihnimde, bir erkek ve bir kadın tek ve aynı varlık, bir bütün olmak için evlenirlerdi. Bu amacı gerçekleştirmek için her şeyi yaptım. İki yerine, tek olmak. Hesapta anlaşamadık. O şöyle diyordu:

"İki ayrı kişiyiz, herkesin ayrı bir kimliği, bireyselliği var, ben benim, sen de sensin!"

Bu sözleri çekiç gibi vura vura söylemesindeki kesinlik beni ağlatıyordu. Artık beni istemediğini ve dışladığını anlıyordum. Babamla annem o harika bütünlüğü sağlamışlardı ve mutlu olmuşlardı. Annemin biraz aşırıya kaçtığı doğru, çoğu kez kocasının söz hakkı yoktur. O susar ve karısının söylediğine katılır. Bir an sinirlendiği olur, sonra her şey yoluna girer. Evlilik dediğin budur, her şeyin yoluna girdiği o uyumdur. Galiba ben beceriksizim. Kocamla geçinemedim. Montaigne'in tüm yapıtını okumam gerekiyordu, o karmaşık ve derin araştırmalara girmeliydim, sonunda eski Fransızca'yı bile öğrenmem ve onun suç ortağı olmam gerekiyordu. Onun da benim hayallerimle, hayal dünyamla ilgilenmesi gerekiyordu. Bunu yapmak yerine annemin öğütlerini dinledim, ve işte bugün, Korelilerin ürettiği bir televizyon ekranının karşısında çökmüş bir haldeyim, tek amacım zaman geçirmek ve büyük olasılıkla Montaigne'le birlikte başka bir zamanda başka bir hayat yaşamak için giden kocamın dönüşünü beklemek.

Tek desteğim ailem. Bu yüzden akrabalarım, erkek ve kız kardeşlerim sık sık beni görmeye geliyorlar. Hepimiz masanın etrafında bir araya geldiğimizde, hikâyeler anlatıp güldüğümüzde ve gevşediğimizde kendimi yeniden doğmuş gibi hissediyorum. Yeniden mutlu bir kadın oluyorum. Kocamın bana vermediğini ya da vermek istemediğini, ailem veriyor. Önceden haber vermeden çıkageldikleri doğru, ama bizde hep böyledir, ziyaret önceden bildirilmez. Geleceklerini önceden bildirenler yabancılardır, akrabalar değil. Kocam bu kalabalık ve habersiz ziyaretlere katlanamazdı. Onlara nazik davranmazdı, hemen hemen hiç konuşmazdı, kimi zaman da evi terk ederdi. Ben utanırdım ve durumu nasıl açıklayacağımı bilemezdim. Bir gün, davranışları hakkında açıklama istediğimde, şöyle cevap verdi:

"Ben bir kadınla evlendim, bir kabileyle değil."

Hangi kabileden söz ettiğini anlamıyordum. Ailem bir kabile değil ki. Ben de ona şöyle dedim:

"Biz Faslıyız, İsveçli değiliz!"

Sonra konuşmalarımız seyrekleşti ve aramızdaki sessizlik anahatları kaybolmuş bir yüzdeki kırışıklıklara dönüştü.

Güzellik ölümden daha güçlü bir kaderdir

Yataktan kalkarken Salem kendi kendine söylendi: "Her şey önceden yazıldıysa, ne diye kalkıyoruz, dışarı çıkıyoruz, çalışıyoruz, koşuyoruz, yalan söylüyoruz, umut ediyoruz?" Gördüğü rüya yine onu etkilemişti. Karısını bembeyaz bir balkonda görmesi ilk kez olmuyor, güneşe karşı duruyor, hiçbir ses yok, çarşaf asıyor ve sanki bir yabancıyla işaretleşiyor. Karısı onu görüyor, çekip gitmesini ve onu rahat bırakmasını işaret ediyor. Ona duymadığı bir şeyler söylüyor. O da yolunu değiştiriyor, kendi yanağına bir tokat atıyor ve tuhaf sözler mırıldanıyor. Başını kaldırıyor ve sarhoş iki şempanzenin tuttuğu bir ekrandan geçen reklamı okuyor: "Her şey önceden yazılmış; yapılacak bir şey yok; mesajlarınız için Sony'ye ve Kazablanka birasına güvenin..." Sözcükler tersten tekrar geçiyor, bu arada maymunların da gülmekten gözlerinden yaş geliyor. Yoldan yeşile boyanmış bir at geçiyor. Saçları darmadağınık, ağzı kurumuş ve gözleri yarı açık, uyanıyor. Bu rüya onu yine huzursuz etti. Akşam yemeğinde ne zaman mercimek yese, aynı rüyayı görüyor. İki şey arasındaki bağlantıyı anlamıyor, ama rüyanın devamını öğrenmek umuduyla kendine domatesli ve soğanlı kocaman bir tabak mercimek yemeği hazırlatıyor.

Karısı hâlâ uyuyor. Yüzüstü yatıyor, saten geceliği vücudunun bazı yerlerini açıkta bırakıyor. Sağ eliyle çıplak kalçalarına dokunuyor. Karısı kıpırdamıyor, hiçbir şey hissetmiyor. Bir süre daha onu inceliyor, rüyasında ne gördüğünü bilememek onu öfkeden çıldırtıyor. Belki de kendisi-

nin gördüğü rüyanın aynını görüyordur, belki de kalçalarını okşayan yabancı bir adamla aynı odadadır. Ona yaklaşıyor, ensesini kokluyor, başını dağınık saçlarının içine gömüyor. Kolunu beline doluyor ve onu kendine çekiyor. Sağ kulağının memesini yalıyor. Karısı yavaşça onun kollarından uzaklaşıyor, yatış biçimini değiştiriyor ve uyumaya devam ediyor. Onun uyuyor numarası yaptığına kendini inandırıyor. Buna emin olmak için üzerine çıkıyor ve penisini kalçaları arasına daldırıyor. Karısı zevkten usulca inliyor ve içine rahatça girmesi için kıpırdanıyor. Gözlerini açmadan kendini bırakıyor. Sevişmeden sonra, erkeğine sarılmak için elini uzatıyor, sonra dudaklarında hafif bir gülümsemeyle, mutlu mutlu uyuyor.

Tıraş olurken, iskeleye çıkmış birkaç işçinin tam karşıya bir reklam panosu yerleştirmekte olduklarını fark ediyor: "Siz hayal ettiniz... Sony gerçekleştirdi..." Şempanzelerin izlerini boşuna arıyor. "Şu Sony ne yapmış ki?" diye kendi kendine soruyor. Hiçbir şey. Gülümsüyor ve milli marşı söyleyerek duşunu yapıyor. Bu onu gevşetiyor ve düşünmesine yardımcı oluyor. Şeytanların hazırladığı görüntülerle dolu rüyası aklından çıkmasa da, o memnun. Çocukken ona şeytanın geceleri rahatça dolandığını ve masum kişilerin zihnine kötü düşünceler soktuğunu söylemişlerdi. Her zaman karısının mutlak bir masumiyet içinde olduğunu düşünmüştü. Ama şeytan en ahlaklı kişilerin bile içine girebilir.

Kahvaltıda, karısına soruyor:

"Bu gece rüya gördün mü?"

"Sevişmeden önce mi, sonra mı?"

"Zamanı önemli değil."

"Evet, elbette rüya gördüm, ama çok iyi hatırlamıyorum."

"Sana yardımcı olayım mı?"

"Nasıl istersen."

"Mesela şöyle, göz kamaştıran beyazlıktaki bir evin balkonuda geçiyor... ev denize bakan bir tepenin üzerinde."

"Evet, ışıl ışıl bir balkon, doğru, çamaşır asıyorum..."

"Hayır, çarşafları seni bekleyen birine mesaj gönderecek şekilde asıyorsun, bir adama, bitişik balkonda hasır bir koltukta oturan bir yabancıya... Denize bakıyormuş gibi yapıyor, aslında seni inceliyor."

"Hayır, rüyamda böyle bir adam yoktu."

"Düşün bakalım, beyaz bir takım giymiş ve başında beyaz bir şapka var..."

"İnce bir bıyığı var mıydı?"

"O kadar yakından görmedim."

"O halde bu bir görüntü, hayal gücünün yarattığı bir görüntü sadece."

"Onun kollarına atıldın."

"Ben mi? Hayır! Başka bir kadındı o; ben balkonun öteki tarafındaydım, sırtım denize dönüktü, gelip geçene bakıyordum ve güzel bir kadının ince bıyıklı bir adama sarıldığını gördüm."

"Tuhaf, bana senmişsin gibi geldi, siyah dar elbisen üzerindeydi, hani kalçalarını iyice saran."

"Yanılıyorsun, ben gecelikleydim ve manzarayı seyrediyordum. Ama sevgilim, bu rüyayla canımı sıkma artık; benim bilinçaltımı nereden bileceksin?"

"Hayatım, bir ay içinde bu rüyayı sekiz defa görmemiş olsam sana sözünü etmezdim."

"Rüyanın gerçekleşmesinden korkuyorsun! Endişelenme; ben sadık bir kadınım, bu bir eğitim meselesi. Unutma ben Fezliyim."

"Fezli kadınlardan hiçbirinin kocalarını aldatmadığını mı söylüyorsun?"

Bunu kendini rahatlatmak için söylüyor. Hâlâ içinde bir kuşku var. Karısını seviyor ve feci bir şekilde kıskanmaktan kendini alıkoyamıyor. Karısı da onu seviyor, kendince, yavaşça, aşırıya kaçmadan, gürültüsüz patırtısız. Çocukları yok ve iyi anlaşıyorlar. Derin ve güçlü sezgileri olan, el falına bakan Philippe'i ziyaret etmeye karar veriyor. Philippe uzun boylu, zarif ve çok hassas biri. Bir şey görmediği zamanlar, hiçbir şey söylemiyor. Bir felaket gördüğünde ise eli

kapatıyor ve başka şeylerden söz ediyor. Salem'e de böyle oldu. Uzun uzun inceledikten sonra Philippe sağ elini kapattı. Kötüye işaret. Salem öğrenmek için ısrar ediyor, karısının bir âşığı olduğunu, artık onu sevmediğini, seviştikleri zamanlar zevk alıyormuş gibi yaptığını düşünüyor. Her gün iş çıkışında gittiği jimnastik dersinin onun söylediği gibi iki saat değil de, sadece bir saat sürdüğüne kendini inandırıyor. Kalan zamanı sevgilisiyle geçiriyor. Akşamları eve döndüğünde, kucaklarken onu kokluyor, bir köpek gibi burnunu dayıyor. Teninde bir erkek kokusu arıyor. Bunu yaptığı için kendine kızıyor. Bir gün o banyodayken çoraplarından birine tükenmez kalemle işaret koydu. Akşam gözleri karısının bacaklarına dikildi. İşaret yerinde yoktu. Gün içinde çoraplarını değiştirmişti. Soyunmuştu. Bir adamla yatmıştı. Hayal gücü harekete geçti. Bunu durdurmaya karar verdi ve karısına gün içinde ne yaptığım sordu. O da, sabahleyin giydiği çoraplar kaçtığı için yeni çorap almak zorunda kaldığını söyledi.

Yerinden kalkıyor, evde aşağı yukarı yürüyor, tekrar Philippe'in yanına geliyor ve ne gördüğünü söylemesi için ona yalvarıyor:

"Her şeyi duymaya hazırım; bana gerçeği söyleyebilirsin: Beni aldatıyor, boynuzluyum, evet tam anlamıyla, boynuzluyum. Tek ben değilim, Hamid karısını boşadı. Farid karısının sevgilisine silah çekti, cinayete teşebbüs ve yaralamadan cezaevini boyladı, Ahmed Güney Fas'ta köylerin birinde karısına işkence yaptı, ama ben hiçbir şey yapmayacağım, karımı seviyorum, kıskançlıktan delirmeme sebep olsa bile ona zarar veremem. Haydi söyle!"

Philippe eli tekrar aldı, bir an düşündü, sonra Salem'e kırklı yıllara ait bir filmden söz etti, görüp görmediğini sordu, ünlü bir avukata falcı bir felaket haberi vermişti.

"Hayır, öyle bir film hatırlamıyorum."

"Gördüklerim hoşuma gitmedi; umarım yanılıyorumdur."

Salem sağlığından endişe duyuyor. Kız arkadaşı Aurore'u Philippe'in kurtardığını hatırladı. Fallar bakılsın diye

ellerin uzandığı bir akşam yemeği sırasında, kollarını birbirine kilitlemiş, biraz kibirli bakan güzel bir kadın Philippe'in dikkatini çekti. Ona yaklaştı ve sağ elini uzatmasını istedi. Kadın reddetti. O ısrar etti. Sonunda kadın kabul etti. Gördükleri betini benzini attırdı. En kısa zamanda doktoruna gitmesini önerdi. Kadın ertesi gün Philippe'in dediğini yaptı. Göğsünde kanser başlangıcı görüldü. Philippe'in ısrarı sayesinde kurtulmuştu. Salem tekrar Aurore'u düşünüyor ve önemli bir hastalığı olduğu kanaatine varıyor.

"Hayır, hastalık yok; sağlığın iyi; yaşam çizgin düzgün, ama şans çizginde bir kesinti var, bundan hoşlanmam, gördüğüm şey beni endişelendiriyor."

"Ne gördün?"

Philippe bir bardak su istiyor, ayağa kalkıyor, konuşmak istiyor, duraksıyor, sonra Salem'e şöyle diyor:

"Birini öldüreceksin."

Salem bir kahkaha atıyor. Onun herhangi bir düşmanı yok, birisine kötülük yapmak aklından bile geçmiyor. Duyduğu kıskançlığın kötü bir şey olduğunu kabul ediyor, ama yakın çevresinde ortadan kaldırmak istediği hiç kimse yok. Kendisinde bir katil profili olmadığına çok emin. Böyle sıradan bir insan nasıl olur da cinayete işlemeye sürüklenebilir? İşinde karşılaştığı küçük sorunları gözden geçiriyor, Philippe'in ona bir oyun oynama olasılığı aklına geliyor. Tekrar karısını düşünüyor ve artık onun sadakatinden kuşkulanmamaya çaba gösteriyor. O halde rüyasının anlamı ne? Çözümlemeye çalışıyor: Kocaların eve kapattıkları kadınlar hakkında annesinin söylediklerini hatırlıyor, kadınlar balkona çıkarlar ve renkli çarşaflar aracılığıyla haberleşirlermiş: beyaz, ortalık sakin; açık mavi, durumun biraz iyiye gitmesi; sarı, ortalığı toz duman götürüyor, öfke ve bağrışmalar; yeşil, kaçma ve ihanet arzusu; kırmızı mutsuzluk, dayak ve şiddet; yırtılmış çarşaf ise, boşanma kararı.

O ve karısı birbirlerini huzur dolu bir aşkla seviyorlar, bu tür krizler yaşamıyorlar. Ama mutluluklarının sonsuza kadar süreceğinin hiçbir garantisi yok. El falında Philippe'in karısının onu aldattığını gördüğünü ve bu yüzden biricik

sevgilisine el sürmeye kalkan adamı öldüreceğini düşünüyor. Düşündüğünden de vahim bir durum bu. Çifte felaket. Doğrudan arkadaşına soruyor:

"Öldüreceğim kişi karımın âşığı mı?"

"Hayır, çünkü karının âşığı yok, bunu sana garanti edebilirim. Onu iyi tanıyorum. Sadece seni seviyor. Hayır, sevgili dostum, bir cinayet görüyorum. Bunu önlemenin bir yolunu bulalım."

Bu kehanet Salem'in ruh sağlığını bozuyor. Kendi kendine hikâyeler uyduruyor, aksiyon filmindeki gibi düello yaptığını, hançerle onu tehdit eden bir deliden kaçmak için nefes nefese koştuğunu, balkondan balkona atladığını görüyor. Sonra kendini hayatına kastedilmiş bir kahraman, aşkını ve yaşamını kurtarmaya uğraşan bir adam gibi görüyor. Uykusuz gecelerinde, yok olması insanlığa büyük bir hizmet olacak kişileri gözden geçiriyor: Bin Ladin! Ah onu bir yakalayıp öldürebilse! Hayır, Miloseviç gibi onu da önce yargılamak gerekir... İçinden bir ses işleyeceği cinayetin politik bir nedeni olmayacağını söylüyor. Kendine düşman arıyor. O da herkes gibi bir insan, düşmanları olmalı. Myto gözünün önüne geliyor, liseden bir arkadaşı, kısa boylu, miyop, itici olacak derecede çirkin, kurnaz ve çok hain. Kendisinden birkaç santim uzun olan herkesten nefret ederdi, kızlarla arası iyi olanlardan, kendisinden daha iyi futbol oynayanlardan. Var olma biçimi kötülüktü. Futbolcu ya da aktör olmak istiyordu. Televizyonda sansür dairesi şefi oldu. Özel merakı imzasız ihbar mektupları göndermekti. Salem'in gözünde, yadsınamaz bir zekânın yönlendirdiği bir kötülüğün canlı örneğiydi. Salem'deki her şey gözüne batıyordu, bir seksen ikilik boyu, kumral saçları, açık renk gözleri, okulda beğenilen konuşma yeteneği, sempatikliği, vs... Üniversite öğrencisiyken, fakültede olup bitenleri polise bildiren Myto'ydu. Myto'nun ihbarı üzerine mali polis tarafından Salem'e vergi soruşturması yapılmıştı. Onu uzun zamandır görmüyor, ama zarar vermek için etrafında dört döndüğüne adı kadar emin. Belki de öldürmesi gereken kişi o. Ama tüm yaptıklarına rağmen ölmesini istemiyor. Bu konuyu Phi-

lippe'le konuşuyor, o da hepimiz için, uzak ya da yakın, yok olmasını istediğimiz birisi vardır diyor. Ne kadar ararsa arasın Salem kimseyi bulamıyor. Hayal gücü doludizgin koşuyor, düşüncelerini aşıyor, zamandan daha hızlı gidiyor ve aynadaki görüntüsünde duruyor. Aynada gördüğü onu korkutuyor: bitik bir adamın yüzü, perişan bir yüz, çökmüş ve mahzun gözler, kırışıklıklar... Kendini tanımıyor. Ateşi var, karısını uyandırıyor ve ona doktor çağırmasını söylüyor. Neresinin ağrıdığını ona söyleyemiyor. Hiçbir yeri ağrımıyor. Kendini iyi hissetmiyor. Karısı ona sarılarak sakinleştiriyor, alnını ve şakaklarını ovuyor. Biraz rahatlıyor. Uyuduğunda, aynı rüya tekrar beliriyor: Beyaz balkon, karısı, bu sefer çıplak, renkli çarşafları asıyor, beyazlar içindeki adam balkondan balkona atlıyor, kadın kollarını açıyor ve ona çoşku ve tutkuyla sarılıyor. Salem sıçrayarak uyanıyor ve yeniden uyumamaya yemin ediyor. Rüya görmemek için uyumaması gerekiyor. Çıldırmak üzere. Karısı onu saplantıları ve endişeleri ile baş başa bırakıyor. Bunların gülünç bir senaryo olduğunu düşünüyor. Onun bir ruh doktoruna gitmesi gerekiyor.

Aile geleneğine uygun değil.

"O zaman bir falcıya, bir büyücüye, bir şarlatana..." Kadın bunları düşündüğü için utanç duyuyor ama bir yandan da kaygılanmaya başlıyor. Salem eskisi gibi değil. Zaman zaman sayıklıyor. Bürosuna gitmeyeli üç gün olmuş; ortakları isyan ediyor. Büroda işler birikiyor, müvekkiller arıyor ve onunla görüşmek istiyorlar. Avukat olarak ondan başkasını istemiyorlar. Salem melankoliye kapılıyor, belki de depresyona giriyor. Philippe onu görmeye geliyor ve rahatlatmaya çalışıyor; el falına tekrar bakıyor ve daha önce yanıldığını söylüyor. Salem ona inanmıyor. Karısının bu olaydan haberi yok. Philippe ona konuyu anlatıyor. Kadın gülmekten katılıyor. Hak ve hukuk üzerine yemin etmiş bir avukat nasıl olur da böyle saçmalıklara inanır? Philippe rahatsız oluyor. Kaç defa kendisinden el falına bakmasını rica ettiğini ona hatırlatmak istemiyor.

Philippe ona okuması için Borges'in bir metnini veri-

yor: "Gizli Mucize". Şu cümlelerin altını çizmiş: *Genellikle gerçekler ve tahminler birbirini tutmaz, bundan şu sonucu çıkartıyordu: Koşullara bağlı bir ayrıntıyı tahmin etmek, bunun gerçekleşmesini engellemektir.*

Bu zayıf varsayıma sadık olarak, gerçekleşmelerini engellemek için korkunç sahneler uyduruyordu; bunun sonucunda da, doğal olarak bu sahnelerin birer kehanet olmasından korkmaya başladı: Geceleri sefil bir halde, zamanın akıcı özünün içinde kendini bir şekilde doğrulamaya çalışıyordu.

Salem bir şey söylemiyor. Metni yeniden okuyor ve bu olayı unutmaya karar veriyor. Duşa giriyor, tıraş oluyor, milli marşı söylüyor, sonra giyiniyor ve bürosuna gidiyor. Binanın girişinde bir kalabalık onu bekliyor. Ona sesleniyorlar ve sağlığını soruyorlar. Gri cellabeli birisi ona yaklaşıyor ve kibrit istiyor. Salem sigara içmiyor. Adam onu hızla kendine doğru çekiyor ve karnına bir bıçak saplıyor. Salem yere yığılıyor. Adam kıpırdamıyor, polisi bekliyor. İnsanlar onu tutuyorlar. Onlara şöyle diyor:

"Bu adam hayatımı mahvetti; layığını buldu."

Yarası çok derin değil. Salem'in hayatı tehlikede değil. Adam tutuklandı ve ifade vermeyi reddediyor. Salem bir davada onu iyi savunmamış olabilir mi? Müvekkillerinden biri olduğunu hatırlamıyor. Ona kin duyan eski bir tanıdık mı acaba? Onu tanıdığını hiç sanmıyor. O halde, Salem belki de karısının sevgilisidir. Polis kadını sorguluyor. Ağırbaşlı, hatta tedirgin edici bir güzelliği var kadının. Karakola tüm vücut hatlarını saran bir cellabeyle geliyor. Makyajı az. Kibarlığı, simsiyah gözleri, zarif hareketleri herkesi huzursuz ediyor. Pek az karakol böylesine güzel bir kadını konuk etmiştir. Avukatla ilişkisi olduğunu inkâr etmiyor. Bu konuda fazla konuşmak istemiyor, sadece şu sözleri ekliyor:

"Bu bizim gizli bahçemiz."

Polisin haber vermesiyle dost Philippe, Salem'in dinlendiği hastaneye geliyor. Karısına haber bile verilmiyor. Polis "aile hayatının huzuru"na saygı göstermeye önem veriyor. Karısına, Salem'e dengesiz, işsiz ve evsiz bir adamın

saldırdığı söylenecek. Konu kapanacak. Kocasına ihanet eden güzel kadın boşanmak için başvuruyor ve hem işini hem de yaşadığı kenti değiştirmeyi düşünüyor. Philippe'in falı da, üç aşağı beş yukarı doğru çıkmıştı. Ne bir insan ölmüştü, ne de ailede skandal olmuştu. Her şey yoluna giriyor ve Salem'in rüyası değişiyor. Bu saldırıdan sonra rüyalarında öteki kadını görüyor, skandal yaratan güzelliğinin kuşattığı kentte balkondan balkona atlıyor. Şempanzeler geri dönmüşler: Plastikten yapılmışlar ve karşıdaki binanın üzerinde tuttukları pankartta şöyle yazıyor: "Güzellik ölümden daha güçlü bir kaderdir." Kırışık giderici bir kremin özelliklerini reklam dünyası böyle nitelendiriyor. Karısına gelince; Salem'i elinden kaçırma korkusuyla, ona sarılarak uyuyor.

Salem'in karısı

Adım Kenza. Kocam Salem, bana kâh Kniza, yani "küçük hazine" der, kâh "Şemsi", yani "güneşim". Annesi adımı söylemez.

"Hey, kadın!" diye seslenir bana.

Ona aldırmıyorum. Otuz üç yaşındayım, kocamı seviyorum ama onun sandığı gibi değilim. Beni iyi tanımıyor, ayrıca kendisini de tanıyıp tanımadığını merak ediyorum. Sekiz yıldır bir tür yanlış anlama içinde yaşıyoruz ve bu konuda hiç konuşmuyoruz. Evliliğimizin başında kıskançlığı beni rahatsız etmiyordu. Herkes gibi bunu aşkın ve bağlılığın bir kanıtı olarak görüyordum. Onu rahatlatmak, sakinleştirmek, kuşkuyu aklından çıkartmak için elimden geleni yaptım. Bana öyle geliyor ki, erkek ruhu kadınlarınkinden daha karmaşık. Aynı zamanda gizemden de yoksun. Ben terzilik yapıyorum, bu yüzden erkeklerle az karşılaşıyorum. Daha çok kadınları görüyorum. Kimileri, özellikle mutsuz oldukları zaman, bana hayatını anlatıyor ve intikam almak ya da bu durumdan kurtulmak için bir şeyler yapmak istiyor. Bana büyücülerin, falcıların, kâhinlerin adresini soruyorlar. Fatuma'yı hatırlıyorum, Tafilaletli bir kadındı, teni neredeyse simsiyahtı, kocasının başka kadınlara gitmesini engellemek isterken yanlış bir toz kullanmış ve kocası iktidarsız olmuştu, bunun için ağlıyordu. Bir başkası da kocasının çıldırmasına neden olmuştu ve kocasına yedirdiği otları veren şarlatanı bir türlü bulamıyordu. Hiçbir şey söylemeyenlerin kocalarını aldatanlar ve sevgili sayısını artıranlar olduğunu

fark ettim. Onların büyücüye ihtiyaçları yok. Sessizce alıyorlar intikamlarını. Bu genellikle, kibirli davranışlarından ya da parayla olan ilişkilerinden anlaşılıyor. Fiyat hakkında tartışmıyorlar. İhanet eşiğinden geçmeye korkanlarsa ağlıyorlar, yakınıyorlar ve sonunda acınacak duruma düşüyorlar.

Terzi atölyesi ve hamam kadınların konuştukları, içlerini döktükleri, rahatladıkları ve sırlarını açıkladıkları belli başlı iki mekândır. Onları dinliyorum, kimi zaman onlarla konuşuyorum, ama hikâyeleri beni ilgilendirmiyor; aklım başka yerde.

Bir rüyadan çıkıp gelen bir görüntü zihnimi kurcalıyor. Görüntüyü unutmak için, yerine başka bir şey koymak için ne mümkünse yaptım, ama hep aklımda. Salem hiç kuşkulanmıyor, zihnimi meşgul eden, gecelerimi dolduran, beni hem titreten hem de kaygılandıran şeyin ne olduğunu bilmiyor. Benim de uyandığım ve uyurken onu seyrettiğim oluyor, ama aramızda bir fark var; ben onun uykusunun içini okuyorum, rüyalarını yakalıyorum. Sabah olup da. rüyamda ne gördüğümü öğrenmeye çabalarken, içimden gülmek geliyor. Susuyorum ve onu merakıyla baş başa bırakıyorum.

Görüntü, aşağı yukarı ben yaşlarda ama benden daha güzel ve altın sarısı saçları kalçalarına inen bir kadına ait. Bizim balkondan atlıyor, sokağa düşüp paramparça oluyor, kimse müdahale etmeden toparlanıyor, dış merdivenden balkona tekrar çıkıyor ve yeniden boşluğa atlıyor. Kan yok, yaralanma yok, çığlık yok. Görüntü paramparça ve kırık. Kadın bazen benimle konuşuyor ama ben onu duymuyorum. Zarif bir biçimde uçuyor. Merak ve hayranlık duyuyorum. Kim? Nereden geliyor? Ne söylemek istiyor? Üç aydır sürüyor bu durum. Bu görüntü sürekli rüyalarımı ziyaret ediyor. Her gece. Birkaç gün önce beni kollarına aldı ve beraber düştük. Hiçbir şey hissetmedim. Ben de uçtum, sonra yere düştüm, hiçbir yerim kırılmadı. Yüzüme baktı, sonra kulağıma bir şey fısıldadı, sanıyorum cennete gitmek için bana beyaz bir elbise ısmarladı. Dahası, ertesi gün elbiseyi çizmeye ve kumaş aramaya başladım. Ertesi gece güneş

tam tepemizdeydi; beni karşısına oturtturdu ve benimle konuştu. Bu kez onu duydum. Bana kumaşın ipek olması ve nadide kelebeklerden oluşacak nakışların genç kızlar tarafından işlenmesini istediğini söyledi. Sonra duvardan atladı ve kendini boşluğa bıraktı.

Bu rüyada erkek yok. Yine de, bir erkeğin varlığını hissediyorum. Ortaya çıktığında kadından bir erkek kokusu yayılıyor. Uzun boylu, yeşil gözlü bir kadın. Küçük, diri göğüsleri ve dolgun kalçaları var. Yürürken sanki raks ediyor. Onu gördüğümde, bana konuşacak zaman bırakmıyor. Her gelişinde farklı bir parfüm sürmüş oluyor.

Sık sık tekrarlanan bu rüyayı yorumlamaya çalıştım. Korktum. Bu bembeyaz görüntü ölümün ya da deliliğin öbür yüzü olabilir. Beni allak bullak eden bu görüntüden Salem'e söz etmeye cesaret edemiyorum, bu kadının aslında erkek olduğunu ve rüyamda onu gizlice aldattığımı düşünebilir. Ben de Philippe'e el falı baktırdım. "Yaşam çizgin ve şans çizgin hep bitişik; ilerde önemsiz bir sağlık sorunu canını sıkabilir; için rahat etsin, sen mutlu olma yeteneği olan bir kadınsın."

O akşam gözlerim açık uyudum. Salem endişelendi. Ona uykumun olmadığını ve uyku ilacı almak istemediğimi söyledim. Rüya görmedim, ama halüsinasyonlar gördüm. Kadın belirdi, kapıdan girdi, yatağın kenarına oturdu, elimi tuttu ve onu izlememi işaret etti. Ben karşı koydum, o da kayboldu.

Saban, banyoda hazırlanırken, bileğimde ve sol kolumda morluklar fark ettim. Kadın kolumdan tutmuştu, hatırlıyorum. Oysa, hayaletlere pek inanmam; kötü bir gün geçirmiştim; tatmin olmamış cinselliklerinden şikâyet eden kadınlar canımı sıkmıştı. Sinirliydim ve sabrım taşmıştı. Uykusuzluk, boşluğa atlayan, sonra yeniden balkonuma tırmanan kadının görüntüsü, gördüğüm halüsinasyonlar birbirine karışmıştı.

Atölyeyi kapatmak üzereyken, tepeden tırnağa çarşaflara bürünmüş bir kadın geldi. Müslüman olduğumuz ge-

rekçesiyle bu şekilde saklanmayı onaylamadığımı itiraf ediyorum. Kadınlığı gizleyen kara örtü bizim geleneklerimizde yok. Nereden çıktığını merak ediyorum. Pakistan ya da Yemen'deki gericilerin eşlerinde yaygın olduğunu söylüyorlar. Kadın bana klasik Arapça'yla,

"Elbisemi almaya geldim," dedi.

Ne siparişini ne de ölçülerini aldığımı hatırlamadığımı söyledim. Şaşırdı, sonra ekledi:

"Hatırlayın, beyaz ipek bir elbise yan tarafında nadide kelebek işlemeleri, küçük ellerden çıkma.."

Boğazım kuruyor, ayaklarım titriyor, bayılmamaya gayret ediyorum. Masaya dayanarak ayakta kalabiliyorum. Yüzündeki peçeyi açıp kendini tanıtmasını istiyorum. Sihirbazlarınkini andıran bir el hareketi yapıyor. Üstündeki siyah çarşaf düşüyor. Hayretle bakıyorum. Kadın mı erkek mi anlamıyorum. Beyaz bir giysi, beyaz gömlek, beyaz kravat. İncecik bir bıyık fark ediyorum. Belki de siyah bir kalemle çizilmiş. Tam olarak anlamak için yaklaşmaya cesaret edemiyorum. Sesi kadın sesi, tavırları erkeksi, bütünüyse kaygı verici. Adını soruyorum. Cebinden bir iskambil destesi çıkartıyor ve içinden birini çekmemi işaret ediyor. Siyah sinek dokuzunu çekiyorum. Bir kart daha. Siyah vale. Kendimi hapsolmuş gibi hissediyorum, kıpırdamam, kendimi savunmam olanaksız. Gözlerim kamaşmış, huzursuz bir haldeyim. Göğsümde bir ağırlık hissediyorum. Nefes almakta zorlanıyorum. Bir şey söylemeden çarşafını giyiyor ve kayboluyor. Sandalyenin üzerine yığılıyorum, ne olup bittiğini anlayamıyorum. Belki de uzanmıştım ve yine rüya görmüştüm. Hayır, o kişi ardından keskin bir karanfil kokusu bıraktı, bu kokuya alerjim var. Hemen başımı ağrıtıyor. Üstelik, büronun üzerine iki iskambil kartına ek olarak kurukafa resimli bir üçüncü kart bırakmış. Bir bardak su içiyorum. Yüzümü yıkıyorum ve Salem'e sesleniyorum. Evde değil. Bir taksi çağırıyorum ve beni Résistance Caddesi'ne götürmesini istiyorum. Taksi Mücahidin Mezarlığı'na doğru gidiyor. İtiraz ediyorum, cevap vermiyor. Girişte, siyahlar içinde

biri beni bekliyor –belki biri daha var–. Bana elini uzatıyor, geri çekiliyorum, haykırıyorum, koşuyorum, hızla gelen bir motosiklet beni yere deviriyor ve kafatasım çatlamış, bir kolum ve bir bacağım kırık bir halde kendimi hastanede buluyorum.

Hastanedeki iki haftalık tedavi ve hâlâ süren nekahet döneminden sonra, sağlığıma yeniden kavuştuğumu hissediyorum: Artık o rüyayı görmüyorum. Ölümle burun buruna geldiğimi biliyorum, bundan sonra asla kayınvalidemin özel bir dikkatle hazırladığı "Louisa" denilen mineçiçeği ve nane karışımlı o çaydan içmeyeceğim.

Baştan çıkarma

"Bana bir aşk hikâyesi anlat, bir Doğu masalı, güzel bir aşk, kıskançlık, kan ve ölüm öyküsü! Bana bir hikâye anlat, yoksa seni öldürürüm!"

Bu sözleri tuhaf bir yumuşaklıkla söylüyor. Gözleri hafif yaşlı, bakışı hüzünlü ve tüm bedeni bir süredir ona kur yapan erkeğin kollarına doğru uzanmış.

"Bitki gibiyim, eğer beni sulamazsan, solarım. Beni, bir hikâye anlatan kelimeler ve cümlelerle sulamana ihtiyacım var. Ancak hikâyen beni altüst eder, gözyaşı döktürürse, senin olurum. Bunu başarırsan, ruhum ve bedenimle senin olacağım. Şairin dediği gibi: 'Düşünce denilen çiçekler vardır / Rüyalarımda açanlardan topladım.'"

"Yoksa?"

"Yoksa, seni öldürürüm!"

"Ben ne bir yazarım, ne de bir hikâyeciyim, hele şair hiç değilim, bunu gayet iyi biliyorsun, ben bankacıyım, dünya borsalarının belli başlı merkezlerine bağlı telefon kulağımda, bütün günümü rakamların arasında geçiriyorum. Bir büyücüye, bir şaire dönüşmemi nasıl beklersin?"

"O zaman, vazgeç bu sevdadan. Benim paraya ihtiyacım yok. Duygulara, sözcüklere, seçmesini bileceğin sözcüklere, acı denilen çiçeklere, mevcudiyet denilen güllere, ağaçlara yerleşmiş rüyalara, heykelleri dans ettiren şarkılara, âşıkların kulağına fısıldayan yıldızlara ihtiyacım var... Şiire, kelimelerdeki ağırlığı yakan, tutkuları uyandıran, onlara yeni renkler veren o efsuna ihtiyacım var. Kelimeler

beklenmedik bileşimler oluşturur, ve bizi insanların unuttuğu yerlere götürerek kendimizden geçirir, neşe verir. İşte hayatım, benim buna ihtiyacım var."

"Ama bir orta yol bulabiliriz, bir tür pazarlık yapabiliriz, sana ünlü yazarların hikâyelerini okurum, sen de benim olursun."

"Olmaz, okumak için sana ihtiyacım yok. Galiba beni iyi anlamadın. Beni baştan çıkartacak bir masalcıya, büyüleyici bir masal anlatıcısına ihtiyacım var. Benim de isteğim bu; kimilerinin şampanyalı akşam yemeklerine, limuzine, mücevhere, altına ihtiyacı vardır, benim sadece sözcüklere ihtiyacım var, ama sıradan sözcüklere değil."

"Bana karşı çok katısın."

"Bunu sen istedin; birkaç kez kitapçıya geldin, ekonomi kitapları arıyordun, sonra bir gün arabanla bir tur atmamızı teklif ettin; Korniş'e gittik ve senin kollarına atılmam için bunun yeteceğini zannettin."

"Çok güzelsin, harikasın ama çıtayı yüksek tutuyorsun."

"Ben ısrar etmiyorum. Fas'ta kızlar her gün biraz daha güzelleşiyor; onları böylesine güzelleştiren ve özgürleştiren demokratikleşme olmalı. Pek çoğu seninle birlikte olmak için can atacaktır, yakışıklısın, paran ve mevkin var."

"Bana birkaç gün ver..."

"İstediğin kadar zamanın var. Sözcüklere ve gizeme aç olarak, bekliyorum burada."

Birkaç gün sonra tekrar geldi:

"Sana anlatacaklarım *Binbir Gece Masalları*'nda yer alabilecek şeyler."

"Büyük bir riske giriyorsun, çünkü o kitabı iyi bilirim. Ayrıca, ona uygun bir mekân gerekir."

"Her şeyi düşündüm, Hayet Oteli'nde bir suit ayırttım, onlara nişanlandığımı söyledim..."

"Anlamıyorsun. Güzel bir hikâyenin lükse ve konfora ihtiyaç yoktur. Benim planım Kazablanka-Tanca seferi yapan trene binmek; yol beş saat sürüyor; rüyamızı gerçekleş-

tirmek için yeterli bir zaman."

"Ama kimi saygısız, kimi meraklı pek çok yolcu bizi rahatsız edecektir, öyküye karışacaklardır, duraklarda dilenciler trene binecekler..."

"Harika olur."

"Kalabalıkta konuşmaya alışkın değilim. Ben Jama'el Fena Meydanı'ndaki masalcılardan değilim!"

"Ne yazık!"

"Tanca'ya varır varmaz, Mihzah Oteli'nde bir suitte yerleşmeyi kabul eder misin?"

"Bu bana anlatacaklarına bağlı, ayrıca turist rehberi gibi konuşmayı bırak."

"Zor bir kadınsın; güzelliğini fazla pahalıya satıyorsun."

"Benim bir şey sattığım yok. Şöyle diyelim; bu senin alışık olmadığın bir istek. Bak Aragon ne demiş:

Eğer istiyorsan seni sevmemi,
Arzuları dindirecek o saf suyu bana getir
Yarandaki kana dönsün şiirin
Şarkı söyle çatıdaki usta gibi
Yuva bulamayan zavallı kuşlar için."

"Sen beni reddettikçe, vazgeçme isteğim artıyor..."

"Bu doğru değil, tersine, art niyet ya da kapris yüzünden reddetmiyorum seni; şunu bil ki, benim arzumu uyaran tek şey bir erkeğin anlattığı masallar, hikâyeler. Neredeyse kimyasal bir etki bu. Belki de bu bir kusur, ama bu özelliğimden gurur duyuyorum. Arzu uyandırmak teknik bir mesele değil, ince bir mesele. Nerede ve nasıl başladığını, hangi yıldızın kaymasıyla bir su ve ışık kaynağının oluştuğunu kim bilebilir?"

"Arzunun uyanması sözcüklere bağlı. Anlayamıyorum... Kendini rahat bıraksan..."

"Beni anlamanı değil, bende arzu uyandırmanı istiyorum."

"Okşanmayı tercih etmez misin?"

"Okşama tenseldir. Sözcüklerin tınısı, birleşmelerinden ortaya çıkan sihir, rüyalarımın üzerinde süzülen renkler, hayal gücü, içimizde danseden o muhteşem özgürlük, bunlar zihinseldir."

"Sen entelektüelsin. Harika bir vücut ve çok karmaşık bir kafa. Bu kadar basit."

"Seni yargılamıyorum. Burada bitiriyoruz: Sen bankana dönüyorsun, ben kitaplığıma."

"Mesleki deformasyon dedikleri bu olmalı. Her an çevrende bulunan o kitaplardan mikrop kapmışsın. Bir romanda yaşadığını sanıyorsun. Yaşamak yerine, şiir okumakla zamanını geçiriyorsun, bu çok tehlikeli, tuhaf bir illete yakalanmışsın; borsa çevresinde bunun adı..."

"Bu bir hastalık değil. Senin borsa işlemlerini sevdiğin gibi ben de kitapları seviyorum."

"Öyleyse, bu bir fantezi."

"Bu kelimeden nefret ederim. Yerli yersiz kullanılıyor. Bu ne bir hastalık ne de bir fantezi. Ben böyleyim ve kimse beni değiştiremez. Şiir bana hiçbir erkeğin veremediğini veriyor."

"Delireceğim; Fas'taki en karmaşık kızlardan birine âşık oldum, bula bula onu buldum! İşime dikkatimi veremiyorum, sürekli seni düşünüyorum, görüntün, sesin, kokun aklımdan hiç çıkmıyor."

"Sen âşık değilsin, beni arzuluyorsun, arada fark var; seni sevebilirdim, ama bunun için farklı bir yaklaşım gerekiyor. Biraz hayal gücü, bankacı bey..."

"Hayal gücü mü? Bunun ne olduğunu bilmiyorum."

"Bana hayal üret, beni hayallere sürükle, uçur beni, seni eşsiz, harika, zeki bulmam için gerekçeler ver bana."

"Beni kırıyorsun."

"Elveda, bankacı bey. Kendini hazır hissettiğin zaman beni nerede bulacağını biliyorsun, kitapçı pazar günü bile açık."

Üç ay sonra.

Kapalı olan kitapçının önünde bir kalabalık toplanmış.

Polis meraklıları dağıtmaya çalışıyor. Her kafadan bir ses çıkıyor:

"Böylesine güzel, hoş, zarif ve kültürlü bir kadın... nasıl olur?"

"Görünüşe aldanmamak gerek. Aslında onu pek tanımıyorduk. Hangi şehirden geldiğini bile bilmiyorduk.

"Bana kalırsa hangi gezegenden demek daha doğru, çünkü ürkütücü bir güzelliği vardı, onu baştan çıkarmaya kalkışan erkekler kısa zaman sonra vazgeçiyorlardı, hatta uzaklara kaçanlar bile oldu; onun yüzünden başka bir kente yerleşen aklı başında bir adam tanıyorum, onunla yaşamak için karısını çocuklarını terk etmeye bile hazırdı, ama neler olup bittiğini bilemeyiz."

"Kitapları insanlardan daha çok seviyordu. Ben şunu anlıyorum, sevgili ülkemizde özgür bir kadına yer yok; burada ya annesindir ya da fahişe!"

"Evli değildi, ama bütün erkekler peşindeydi."

"Farklı biriydi, tuhaf güzelliği gökteki kuşları yere indirirdi, ona şarkılar söylerdi. Dendiğine göre, sonbaharda göçmen kuşlar öğleden sonra bir an duruyorlar ve gökyüzünde muhteşem bir dans için bir araya geliyorlarmış, tam kitapçısının önünde; o da dışarı çıkıyormuş ve heyecanla kuşları izliyormuş. Kendisi için geldiklerini biliyormuş."

"Yine de böylesine duyarlı bir kadın, bu harika yaratık korkunç bir şey yaptı."

"Ben gri gözlerini, beyaz, şeffaf tenini, siyah saçlarını beğeniyordum... Ama asla yaklaşmaya cesaret edemedim, kitapçıya geliyordum ve hiç okumayacağım kitaplar satın alıyordum."

"Peki ne oldu? Kimse bilmiyor mu?"

"Tek bilmeyen sensin, bütün medya bundan söz ediyor: Bayan Fatiha sevgilisini öldürdü."

"Sevgilisi değildi."

"Komşusuydu, onunla evlenmek istiyordu, Ticaret ve Sanayi Bankası'nda çalışıyordu, yakışıklı biriydi."

"Nasıl ölmüş?"

"Cesedini binlerce kitabın altında bulmuşlar!"

"Yeni kitaplar mı, yoksa ikinci el mi? Felsefe kitapları mı, yoksa roman mı?"

"Ne önemi var, adam kültürün ağırlığı altında öldü."

"Adamı neden öldürdü acaba?"

"İki kişinin arasında ne olup bittiğini gel de anla, bu bir gizem."

Meçhul kadın

Bir saat içinde tuhaf kokulu bir kadın bu odaya girecek. Kapıyı önce kısa olarak bir kez, ardından uzun uzun iki kez çalacak. O yerinden kalkacak, parmaklarıyla gri saçlarını arkaya atacak, kravatını düzeltecek, sonra kapıyı açacak. İlk saniyenin belirleyici olacağını biliyor. Anlık izlenimlerine hep güvenmiştir. Bu sezgiyi "kaderin göz kırpışı" olarak adlandırır. Aslında bunun hiçbir anlamı yok, ama o kadere ve işaretlerine gerçekten inanır. Küçük bir deftere kulağa hoş gelen bu kalıpları yazar, hatta bunların onu koruduğuna da inanır. Bunlar kimi zaman eski şairlerin dizeleri ya da ülkesinde söylenen atasözleri ve deyimlerdir. Batıl inançları vardır, bundan utanç duymaz, özellikle de *Dünyadaki Batıl İnançların Tarihi*'ni okuduğundan bu yana. Herkesin batıl inançları vardır, uygar insanların bile. Korkuya, yüreği dolduran o kaygıya karşı, kişi kendini öyle zayıf hisseder ki, eline geçen, kimi komik kimi daha komik muskalarla korunmaya çalışır.

O andan önce, yabancı kadın onun mekânına girmeden, ayakkabılarını çıkartmadan, soyunmadan ve tek kelime etmeden, bacakları açık sırtüstü uzanmadan önce, tam o andan önce, çok değerli ve yoğun dakikalar geçirmiş olacak, bekleyişin, hayal kurmanın, düşlere dalmanın ve umut etmenin eşsiz özgürlüğüyle dolu dakikalar. Kadının güzel bir endamı olacak, elbette güzel olacak ve bakışlarında, tercihen ellili yılların siyah-beyaz bir Amerikan filminden fırlamış kişilere özgü o gizemi taşıyacak. Tuhaf bir gönderme!

Bugün oyunculuk yapan kızlar ne gizem ne de romantizm geçirebiliyor insana. Tekno müziğe klip yapıyorlar ya da kalitesiz dizilerde ikinci sınıf rollere çıkıyorlar. Ama onun hüzünlü gerçeği güzelleştirmeye ihtiyacı var. Tüm bedeni çocukluğunu hatırlatan minik heyecanlarla titriyor. Sabırsızlığı küçük bir şölene dönüştürmek, ölçülü bir keyif, büyük mutluluğa bir başlangıç; onu tahrik eden ve ateşlendiren işte bunlar.

Kendini "seks takıntılı" olarak tanımlayan arkadaşının tersine, onun pembe sayfalara ilk başvuruşu. Sadece telefon ederek bir kadını yatağına kadar getirtmek, yorulmadan, tehlikeye atılmadan, bir fahişeyi tavlamak ya da sadece arabasına davet etmek için en ufak bir çaba göstermemek ilk kez yaptığı şeyler. Bir kadını evine yollatmaktan elbette utanç duyuyor, ama merak ve yalnızlık sonunda utanç duyguna baskın çıktı. Yüksek sesle "yollatmak" fiilini tekrar ediyor ve bunu aklından silmeye karar veriyor. Hayır. Evine bir kadın gelecek. O kadar. Nasıl, neden olduğunu, hatta tehlikeli olup olmadığını da bilmek istemiyor.

Haftalar boyu, çarpıltılarak "aşka dair" olarak adlandırılan dizinin karşısında saatler geçirdi. Kesik kesik bir müziğin eşliğinde kadınlar dans ederek soyunuyor, televizyon seyircisine göz kırpıyor ve kameraya yapış yapış öpücükler yolluyorlar. Kadının bütünüyle çıplak kaldığı anda görüntü sabitleniyor; bir telefon numarası beliriyor, altında birkaç dilde cümleler sıralanıyor: "Beni istiyorsan, seninim, beni ara..."; "Ben kötü alışkanlıkları olan bir kadınım, sevişmeyi severim, erkekleri severim, kadınları severim, bırak da evine geleyim..." Bir gün gözlerine inanamadı. Arapça şunları okudu: "Kocaman bir organın varsa, seninim, bir saat içinde gelirim..."; Arapça'da, Fransızca ya da İngilizce'de olduğundan daha bayağı geliyordu kulağa. Cümle kadının bedeninin dalgalanmasını izliyor. Televizyonu kapatıp bir kitap alıyor. Dikkatini toplayamıyor. Cümle devamlı gözünün önünden geçiyordu. Hatta kadının sesinin yandaki odadan geldiğini duyar gibi oldu. Korktu. Organı büzüldü, ufacık oldu. Televizyonu yeniden açtı ve Asyalı çıplak bir kızın kum-

ların içinde yuvarlandığını gördü. Hemen ardından, telefon numarası belirdi. Numarayı gazetenin açık duran "Yakındoğu" sayfasının bir kenarına not etti. Bir an bekledi, numarayı çevirdi, ardından çalma sesini bile duymadan kapattı. Yatağa uzandı ve gözlerini kapattı. Birkaç kolu olan bir kadın ona sarıldı, kulağına Arapça açık saçık sözler söyledi. Korktu ve kendi kendine şöyle dedi: "Gerçek, bu tür fantezilerden daha iyi." Numarayı aradı. Özel bir tınısı olmayan ses ondan telefon numarasını istedi. Ses telefonu kapatmasını söyledi. Aynı ses onu aradı ve şunları söyledi:

"Sevgi Servisi hizmetinizde; özel isteklerıniz var mı?"

"Hayır, sadece televizyonda gördüğüm kızlardan biriyle hoşça vakit geçirmek istiyorum."

"Hangisi?"

"Bilmiyorum, o kadar çok var ki..."

"Tamam. Size Sonia'yı göndereceğim, yirmi üç yaşında, beyaz tenli, bir altmış sekiz boyunda, iki yüz dolar artı taksi ücreti alır. Şirketimize yeni katıldı ve en sadık müşterilerimizi çok memnun etti. Bir saat on beş dakika sonra sizde olur. Sevgi Servisi, size esenlikler diler, güveniniz için teşekkür eder."

Tüm bunlar postayla satış şirketlerinin santral memurelerinin konuştukları ses tonuyla söylenmişti. Bu ses her şeyi satabilirdi, kasetçalarlar, piller, şişme bebekler, plastik bardaklar, kız kardeşini ya da en iyi arkadaşını.

Telefonu kapattıktan sonra evin içinde dolaşmaya başladı. Sinir ve kaygı içinde, telefon numarasını ve adresini verdiğine pişman oldu. Kendini tuzağa düşmüş hissetti. Geriye dönüş yoktu. Sonia burada olacak, bu hüzünlü odada, bu soğuk çarşafların içinde, ve o, kravatını çıkartacak, onun üzerine yatmadan ve aralarında aşk varmış gibi yapmadan önce bir sohbet konusu arayacak. Kadın onu hoyratça itecek ve organına prezervatifi takacak. Bu arada organı sönecek, kısacası gülünç olacak.

Işığı kapatıyor, yatağa uzanıyor ve organını okşayarak, hayal kurmaya başlıyor. Bu yabancının yüzü nasıl olmalı? Gözleri açık renk mi olsun, dövmeleri mi olsun, yoksa plas-

tik küpeler mi? Saçları kızıl mı olsun, elleri nemli mi olsun, çökmüş mü olsun, hüzünlü mü? Neden kızıl saçlar? Yine televizyondan bir görüntü hayaline takılıyor. Sonia, gerçek adı değil. "Fahişeler asla isimlerini söylemezler ve öpüşmezler," demişti bir gün arkadaşı, seks takıntısı olan. O da sahte bir isim vermişti: Jonathan! Kendi kendine söylendi: "İyi bir kız olabilir, antropoloji öğrencisi, okul masraflarını ödemek için geceleri çalışabilir. Uysal ve sevecen olabilir. Belki bedensel bir kusuru vardır, bozuk bir diş yapısı ya da takma bir göz. Sevişmeyiz. Zamanı konuşarak geçiririz." Arzunun yükseldiğini hissediyor ve büyük bir organ isteyen dolgun kadın aklına geliyor. Elini organında gezdiriyor: "Kamışım büyük mü, erkeklerin aralarında dedikleri gibi, takım taklavatım yerinde mi?" Kısa bir sessizlikten sonra, birden aydınlanıyor: "Televizyondaki kadınlar gerçek değil; sanal kadınlar, yani o sapık kadının buraya ayak basması mümkün değil!" Rahatladığını hissediyor, endişesi azalıyor: "Hayatımda hiç görmediğim bir kadını bekliyorum; bir saat içinde burada olacak; bu yatakta, kollarımda; bana prezervatif takacak, sonra başlasın jimnastik... Zevk almış gibi yapacak, hoşuma gitsin diye çığlıklar atacak, hemen boşalacağım ve her şeyden iğreneceğim, kendimden, kızdan, seksten ve yalnızlıktan, çekip gidecek ve bu gri odada arkasında bıraktığı ucuz parfüm kokusu kalacak. Giderken 'Hoşçakal Jonathan,' ya da 'İyi geceler efendim,' diyecek, belki de 'Bir sigaranız ya da esrarınız var mı?' diye soracak, ona 'Sigara içmem, hiç içmedim, tütüne alerjim var,' diyeceğim, o zaman 'Önemli değil,' diyecek ve bana tekmelenmiş bir köpekmişim gibi bakacak, sonra kısa ve yumuşak bir öpücük konduracak, heyecanlanacağım ve elini yanağıma değdirip hafifçe gülümseyecek." Görüntüler hızla birbirini izliyor, ardından zihnine korkunç bir düşünce takılıyor: "Ya kapıyı açınca öğrencilerimden biriyle burun buruna gelirsem? Daha da beteri..." Sonrasını gözünün önüne getirmeye cesaret edemiyor. Porno film seyrederken, bir süre önce kaçan öz kızını tanıyan Japon işadamının hikâyesi geliyor aklına. Adam otelin yirminci katından kendini atmıştı. Hayır, onun

kızı yok, ama asi bir kız kardeşi var, dik kafalı...

Kendini bu duruma düşürdüğüne pişman oluyor. Hayal gücünün zaman zaman insana kötü şakalar yaptığını ve kontrole alınması gerektiğini düşünüyor. Yazsaydı, bu kadar fazla görüntü oluşmazdı kafasında. Ama yazmak onu korkutuyor. *Binbir Gece Masalları*'nı öğretmeyi tercih ediyor, serbest yorum tutkusuna uygun bir ders aracı.

Telefon çalıyor:

"Bay Jonathan, özür diliyoruz ama Sonia'nın son dakikada acil bir işi çıktı. Gelmeyecek. Size Katia'yı önerebilirim, onun kadar güzel..."

Sözünü kesiyor:

"Hayır, önemli değil. Başka bir sefere. Gidip uyuyacağım. İyi geceler."

Bu hikâyeden arınmak için banyoya giriyor ve derin bir uyku çekiyor. İstediği bir saatlik arzu ve umuttu, onu da elde etmişti zaten.

Terlikler

Etkileyici bir görünüşü, karizması ve adalete karşı tutkusu vardı. Ülkenin en ünlü avukatlarından biriydi. Genç nesiller onu örnek gösteriyordu. Bütün gün çalışıyor ve eve dosyalar getiriyordu. Karısı isyan ediyordu. O da onu dinliyormuş gibi yapıyor, özür diliyor, çalışma odasına kapanmadan önce de pijamasını giyiyordu. Şişmanlığı yüzünden, takım elbisenin içinde rahatsızdı ve kravattan nefret ediyordu. Üstelik sol ayağının başparmağındaki küçük kemik çıkıntısı sessizce acı çekmesine yol açıyordu. Kendine sipariş ayakkabı yaptırmaya olanakları elvermediğinden, Mephisto marka ayakkabılarla yetiniyordu, çünkü bir kitapta ortopedik sorunları olan General De Gaulle'ün çirkin olmasına rağmen hassas ayaklar için üretilen bu ayakkabıları tercih ettiğini okumuştu. Eve gelir gelmez, ayakkabılarını çıkartıyor ve terliklerini aramaya başlıyordu. Onları asla aynı yerde bulamıyordu. Karısına nereye kaldırdığını soruyor, ondan da "temizlikçi kadına sor" yanıtını alıyordu, oysa kadının bu saatte evde bulunmadığını pekâlâ biliyordu. O anlı şanlı avukat, baronun gürleyen sesi, herkesin saydığı o adam dizlerinin üzerine çöküp kanepenin, yatağın altında terliklerini arıyordu. Gülünç gözüktüğünü biliyordu. Ama kimse onu görmüyordu. Çocukları büyümüştü ve artık aynı evde yaşamıyorlardı. Tüm zamanını televizyonun karşısında geçiren karısıyla yalnızdı. Homurdanıyor, dudakları arasından öfkeli öfkeli mırıldanıyordu. Fransa'ya, daha doğrusu La Rochelle'e yaptığı yolculuklardan birinde satın aldığı

terliklerini her akşam aramak zorunda kalmaktan onu utanç duyuyordu. Bu terlikleri seviyordu, onlarla kendini iyi hissediyordu, ayakları rahat ediyordu, hatta ayak başparmağı bile acımıyordu. Onlardan öylesine hoşlanıyordu ki, savunmalarını yaparken bile onları giymek istiyordu. Böylece düşüncelerinin daha üstün, daha adil, daha parlak olacağına bile inanmıştı. Ama görgü kuralları buna izin vermiyordu.

On beş dakikanın sonunda terliklerini buluyordu. Bir seferinde mutfaktaki lavabonun altında, başka sefer kütüphanede, cahil biri tarafından iki sözlüğün arasına sıkıştırılmış olarak, kimi zaman da banyoda, ya da temizlik malzemelerini ve elektrikli süpürgeyi kaldırdıkları dolaptaydılar. Asla yerinde olmuyordu. Peki yeri neresiydi? Her zaman soyunduğu yer olan çalışma odasında olmalıydılar, normalde. Ama asla orada olmuyorlardı. Bir süre sonra karısına sormaktan vazgeçmişti. Onları, çalışma masasının çekmecesine koymak aklına geldi. Ama yer yoktu. Kasaya kilitlemeyi düşündü. Anahtar karısındaydı. Bir sürü soru sorardı, bu yüzden vazgeçti. O halde ne yapmalıydı? Bütün geceyi, eve döndüğünde terliklerini nerede rahatça bulabileceği hakkında planlar yapmakla geçirdi. Hiçbir yer uygun değildi. Rüyasında, tüm avukatların mahkemeye terlikle geldiklerini görerek uyudu. Bu bir moda olmuştu. Renk renk terlikler vardı. Charente'daki fabrikada siparişler artmıştı ve Fas'taki önemli kişilerin hepsi yün, pamuklu, deve derisi, süet ya da içi kürklü terliklerle yürüyordu. Kendisi de, modaya öncülük etmiş olmaktan dolayı Rabat'ın sokaklarında gururla dolaşıyordu. Televizyon reklamları bu hevesi körüklüyordu. Kurbağa-adamlar denizin derinliklerine dalarken Charente ürünlerini de yanlarına alıyorlardı. Milletvelilleri sarı babuşların yerine, bayrağın renklerini taşıyan terliklerle geziyordu. Camilere de, temiz olması koşuluyla, terlikle girilebiliyordu. Bu mutluluğun içinde yüzmekten memnundu, ama uyandığında siyah ayakkabıları ona umutsuzluk veriyordu. Ayakkabılarına bakıyor, elinde evirip çeviriyordu ve yüksek fiyatlarına rağmen çöpe atmaya yelte-

niyordu. Ama şöhreti, mevkii ve hiçbir şey söylemeyen karısı yüzünden, kendini hemen topluyordu. Onları elinden bırakıyor, biricik terliklerinden ayrılacağını düşünerek duş yapıyordu. Saplantıya kapılmaktan, usul usul delirmekten korku duyuyordu. Kafasını en çok kurcalayan nokta, onları her akşam aramamanın bir yolunu bulmaktı. Terlikleri bir naylon poşete koyup portmantoya astı. Akşam poşet yok olmuştu. Karısının Kızılay'a vereceği eski giysileri yerleştirdiği sandıkta buldu poşeti. Deri ürünleri satan bir dükkâna gitti, tezgâhtara: "Bu terlikler büyüklüğünde bir çanta istiyorum," dedi, "daha doğrusu, dosyaları ve terlikleri birlikte koyabileceğim bir şey." Şaşıran tezgâhtar:

"Bir çanta mı, yoksa bir bavul mu?"

"Hayır, bavul değil, her gün kullanmak için. Bana ikisi arası bir şey bulun."

"Yumuşak deri mi olsun, kalın plastik mi?"

"Malzemesi önemli değil, yeter ki içine terliklerimi ve dosyalarımı koyabileyim. Aynı zamanda zarif bir şey olsun. Pilotların kullandıkları cinsten bir bavulunuz yok mu?"

"Hayır, onları özel sipariş üzerine üretiyoruz, ayrıca havacılık sektöründe çalışmanız gerekiyor."

"Ha, demek ki, pilot olmayanın onları kullanmaya hakkı yok?"

"Sanıyorum öyle."

Sonunda, kesif bir plastik kokusu yayan siyah bir evrak çantası satın aldı. Terliklerini içine koydu, tekrar çıkarttı, kokladı. Kendi kendine söylendi, bu kötü fabrika kokusu rahatsız ediciydi, ama hiç olmazsa terliklerinin nerede olduğunu bilecekti.

Böylece, Rabat'ın en büyük avukatı meslek hayatının en çetrefil davalarından birini çözmeyi başardı.

Zanlı

Adım Mohamed Buşaib. Temizlikçiyim. Polonyalı değil, Faslıyım. Bir süredir kimileri bana Moha diyor, daha şakacı olan kimileri ise, Buş diyor. Gülüyorlar, neden olduğunu bilmiyorum. Adımla ilgili şakalar yapıyorlar. Adımın komik olduğunu bilmiyordum. Orta boyluyum, esmerim, çok esmerim, sakalım ve kıvırcık saçlarım var. Nereye gitsem, küçülüyorum. Ben Arabım, fakir bir Arap ve kendi evimde değilim.

Her yerde göze çarpıyorum. Metro giriş ve çıkışlarında sistemli olarak kontrol ediliyorum. Kalabalığın arasında daima beni işaret eden bir parmak var. Sanki her gittiğim yerde beni bekliyorlar. Buna öylesine alıştım ki, çoğu zaman aranmak için polise kendim gidiyorum. Polislere şöyle diyorum:

"Ben geldim!"

Kimileri gülümsüyor; bazıları çekip gitmemi işaret ediyor. Tüm aramalar için biçilmiş kaftan oldum. Sıkıcı olan, üzerimde tehlikeli bir şey bulamamaları, bu da onları sinirlendiriyor. Boşu boşuna çalıştıkları izlenimine kapıldıkları için öfkeleniyorlar. Onlar için üzülüyorum. Onlar haklı çıksınlar ve tatmin olsunlar diye üzerimde bomba ya da silah taşıyacak değilim ya! Böyle olsa günün sonunda eve döndüklerinde şöyle diyebilirlerdi: "Nihayet enseledik! Serseri, alışveriş merkezine bomba koyacaktı, giderken de lise çıkışındaki çocuklarımıza uyuşturucu satmayı planlıyordu!" Hayır, onların oyununa alet olmayacağım. Onları hayal kırıklığına uğratıyorum. Bu oyun beni eğlendirmiyor.

Bunları söylemesine söylüyorum da, ne kadar masum olursam olayım, vicdanım ne kadar rahat olursa olsun, yine de zaman zaman kuşkulandığım oluyor. Kendimden kuşkulanıyorum, ailemden, dostlarımdan, belgelerimden kuşkulanıyorum. Evden çıkmadan önce aynanın karşısına geçiyorum, kendimi sorguya çekiyorum. Hiçbir şey bulamıyorum. Sadece bir tomar kullanılmış metro bileti, bir mendil, birkaç bozuk para. Onların yaptığı gibi, elimi gür saçlarımın arasına sokuyorum, ne çakı buluyorum ne de uyuşturucu paketi. Yine de endişeliyim. Kendimden kuşkulanıyorum. Kendimden ne kadar çok kuşkulanırsam, polislerin de o kadar dikkatini çekiyorum ve beni durdurup kimlik kontrolü yapıyorlar.

Elbette her şey olması gerektiği gibi. Belgelerimi plastikle kaplatmam gerekti çünkü ellene ellene parçalanma tehlikeleri var. Bir noktaya dikkat çekiyorum, ben hasta değilim, sadece ideal bir zanlıyım. Her şey aleyhime. İş gününün sonunda kapkarayım. Paris'teki binaların camları gerçekten kirli. Tıpkı kömür ocağından çıkmış gibiyim. Önlüğüm kirli. Yüz hatlarım gergin ve gözlerim yorgun. Ayrıca, yıllardır tembelliğimden uzattığım sakalım beni "köktendinci İslamcı" sınıfına sokuyor. Bana en sık sorulan soru: "Köktendinci misin?", sanki bu bir ırk ya da milliyetmiş gibi. Şöyle yanıtlıyorum:

"Müslüman olup olmadığımı mı soruyorsunuz? Evet, Müslümanım, ama ara sıra arkadaşlarla bir bardak şarap içerim; domuz eti yemem ve camiye oldukça seyrek giderim. Ramazanda oruç tutarım. Kutsal bir görev bu. Çocuklarım bile, yaşları geldiğinde oruç tutarlar. Bu zorunlu, dinimizin gereği, kimseye zararı yok. Her gün namaz kılmam, ama ramazanda kılarım. Fransa'ya gelmeden önce 'köktendinci' sözcüğünü bilmiyordum. İlk kez, televizyonda duyduğumu hatırlıyorum."

Yani, Müslüman olduğum için ya da güzel olmadığım için mi zanlı oluyorum? Onlara korku salmak için sakal bıraktığımızı söylüyorlar. Korkutacak halim mi var? Belki de öyle! Garip bir şey, daha çok dikkat ettikçe, görünüşüme da-

ha çok özen gösterdikçe, polislerin daha çok kuşkusunu uyandırıyorum. Şöyle diyorlar: "Bu herif düzgün değil." Düzgün biri ne demek? Beyaz tenli ve iyi giyimli biri mi? Düzgün olmak için insanın gözlerinin ne renk olması gerek?

Arkadaşlar bana Buş demeye başladığından beri başım dertten kurtulmadı. Geçen gün bir polis bana şunu sordu:

"Saddam'ın askerlerinden olmayasın?"

Ona, Saddam'la aramdaki tek ortak yönün bıyık olduğunu söyledim. Gülüştüler, sonra tüm bunları yeniden düşündüm. Hemen ardından savaş çıktı. O zaman, haklı olarak korktum. Tıpkı bir kafeye girer gibi savaşa girdim. İstemeden ve farkında olmadan kendimi içinde buldum. Pek çok insan gibi ben de savaşın televizyonda olup biteceğini düşünüyordum. Yanılmışım. Çünkü savaş bizim işyerine kadar geldi. O gün, Montparnasse Kulesi'nin camlarını silecek ekipte olmam gerekiyordu. Bu, uzun süre önce belirlenmişti. İki Mağripli, iki Etiyopyalı, bir Portekizli ve bir Fransızdık. Ekip şefi Cezayirli arkadaşıma ve bana şöyle dedi:

"Bugün olmaz, siz burada kalacaksınız; temizlik işleri var, tuvaletlerden başlayın."

Şaşırdım, çünkü Martin genelde kibar ve iyi niyetliydi. Ama o sabah bakışları düzgün değildi. Bizi suçladığı bir şeyler vardı. Oysa kötü hiçbir şey yapmamıştık. Cezayirli arkadaşım bana şöyle dedi:

"Görüyorsun, savaş tam anlamıyla başladı!"

Savaş yüzünden işimizden olduğumuz için, gün boyu oradan oraya dolaştık. Savaşın Körfez'de olduğunu düşünüyordum, ama görünen o ki, bizi bir kenara ayırıp, ne olduğunu bilmediğim bir cinayetten zan altında tutup, Saddam'ın ve İslam'ın askerleri olarak kabul ediyorlar. Belki de biz birer teröristiz de, bunu bilmiyoruz. Belki de bizim bilmediğimiz bir görevimiz var.

İşte bu çaresizlik ve sıkıntı anlarında köyümü düşünmeye başladım. Köyüm gözümün önünde güneşli, çiçekler içinde ve yemyeşil olarak beliriyor. Aslında pek güzel değil; hatta kurak ve zorlu. Orayı bu yüzden terk ettim. Ama, onu

başka türlü hayal etmek hoşuma gidiyordu. Her şeyde içsel bir güzellik bulunur. Taşlar bile güzeldir. Köyüm uzaklarda. Patron televizyon izliyor. Hiçbir görüntü yok; bir ses Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasında uzun bir savaşın başladığını söylüyor. Savaşta olduğumu biliyordum ama kime karşı olduğunu bilmiyordum. Neyse ki, bunu bana öğreten televizyon var. Bana bunun cihat olduğunu, İslam'ın inançsızları yeneceği söyleniyor... Sonra Arapaların başka Araplarla savaştığını öğreniyorum. Tüm bunlar çok karmaşık. Tek bildiğim, Montparnasse Kulesi'ni temizliyor olmam gerektiği ve teknik sebepten işsiz kaldığım.

O zaman çocuklarım aklıma geliyor. Bu akşam onlara ne diyeceğim? Arapların altın çağlarını yaşamış olduklarını, sıfır sayısını ve cebiri bulduklarını, Hıristiyan Avrupa'ya Yunan felsefesini ve tıp alanında büyük buluşlar getirdiklerini mi anlatmalı... Onlara, parlak geçmişin ardından gelen yenilgileri, bağımsızlık savaşlarını, sonra derimize yapışan geriliği ve bugünü anlatabilirim, ama bu onları düşlere sürükleyemeyecek kadar kötü olur... Bana inanmayacaklarına eminim. Arapların bir altın çağı olduğunu, onları sakinleştirmek için uydurduğumu düşüneceklerdir. Zaten umurlarında bile değil.

Çocuklarım büyüdü. Üç çocuğumun yaşları on beş ile yirmi arasında. Onlarla Arapça konuştuğumda bana Fransızca cevap veriyorlar. Babalarıyla gurur duymuyorlar. Onları anlıyorum. Hiçbir şey söylemiyorlar, ama temizlikçi bir babada gurur duyulacak bir yan olmadığını biliyorum. Az konuşuyoruz. Tatil günlerinde arkadaşlarıyla çıkıyorlar. Onları pek az görüyorum. Bu akşam televizyonun karşısında olmalılar. Eve dönecek cesaretim yok. Benim durumumdan, kendi durumlarından dolayı kuşkusuz beni suçluyorlardır. Bir gün Raşid –en küçükleri– okulda Arap öğrenciler arasında çıkan bir kavgadan sonra, gözetmenlerden birinin şöyle söylediğini aktarmıştı:

"Yakında, fareleri yok edeceğiz."

Fareler, biz miyiz? Bize fare dendiğini bilmiyordum. Arap yerine "raton", yani sıçan, Araplara karşı yapılan saldı-

rılara da "ratonnade", yani sıçan zulümü dendiğini duymuştum. Bunu hak etmek için, Tanrı'ya ve onun Peygamberi'ne ne yaptık? Belki de bizim kaderimiz böyle. Göç etmek alınyazımız olmalı. Peygamberimiz Muhammed göç eden ilk Müslüman değil mi? 622'de Mekke'yi terk edip Medine'ye sığınmak zorunda kaldığını biliyorum.

Şimdi savaş patladı, biz ne olacağız? Biliyorum: Eskisinden daha fazla zan altında olacağım; günde birkaç kez üstümü arayacaklar, tepki göstermeden katlanacağım; gözlerimi yerden kaldırmadan yürüyeceğim, kimseyi rahatsız etmeden; kendimi her zamankinden daha fazla küçülteceğim, zar zor görülen, göze çarpmayan bir nesne olacak kadar küçüleceğim. Ezilmek, susmak, dişini sıkmak, her yeni sıkıntıyı sineye çekmek...

Bu umutsuz düşüncelere dalmıştım ki, Martin bana Notre-Dame ekibine katılmamı söyledi. Ayda bir kez, şirketimiz Paris Notre-Dame Katedrali'nin vitraylarını temizler. Şaşırdım. Savaşın bittiğini sandım. Bundan söz etmek istemiyordum. Hıristiyanlar kazanmış olmalı. Martin eline omzuma koyup şöyle dedi:

"Efendi bir adamsın sen! Sana güvenebilirim; seni tanıyorum, sen aşırı uçlardan değilsin, kötü değilsin..."

Bu karmaşık ve anlaşılmaz övgüleri yuttum ve ekibe katıldım, tek Arap bendim. Yolda içimden düşünüyordum: "Ben efendi bir adamım, patron böyle söylediyse doğrudur. Peki ya her şeyi kırıp dökme hevesine kapılırsam? Ya kendimi tutamazsan ve kötü olursam? Efendi adam ne demek? Başını önüne eğen ve tepki vermeyen biri mi?"

Radyonun dediğine göre –her zaman yanımda küçük bir transistorlu bulunur– Amerikan uçakları Irak üzerine on sekiz bin ton bomba atmışlar. On sekiz bin ton bomba, kaç ölü eder? Bunu radyoda söylemediler. Öyle çok kişi olmalı ki, susmayı tercih ediyorlar. Ben Iraklı değilim, ama beni etkiliyor; midemde sancı ya da ağırlık gibi bir şey var. Bombalanan Araplar, benim gibi Müslüman. Radyoda, televizyonda bizim fanatik olduğumuzu söylüyorlar. Şu Amerikalılar çok güçlü: Uçaklarının tepesinden fanatikleri saptıyorlar ve

onları bomba dolu selamlar gönderiyorlar! Uygarlık bu mu? Bize savaşmayı ve öldürmeyi bildiklerini gösteriyorlar."

Paris Notre-Dame Kilisesi o gün kalabalıktı. Erkekler ve kadınlar küçük gruplar halinde dua ediyorlardı. Sessizce yakarıyorlar, Tanrı'dan merhamet ve esenlik diliyorlardı. Heyecan vericiydi. Benim de canım dua etmek istedi. Ama çalışmaya başlamam gerekiyordu. Radyoda misillemeden ve İsrail'den çok söz edildi.

İskelemin üstünde, içimden dua ediyordum. Dünyada barışın sağlanması, biz Araplara daha iyi gözle bakılması, daha az kuşkulanılması, sevilmesek de en azından saygı görmemiz için Allah'a ve Peygamberi Muhammed'e yalvardım.

Ertesi gün, sanıyorum şubatın ilk günüydü, şahane bir vitrayın üzerine temizlik malzemesi sürerken kulağım transistorda olduğundan şu haberi duydum: "Başkan François Mitterrand 31 Ocak Perşembe günü Kfar Hanassi Köyü'ndeki İsrailli bir çiftçi ailesiyle telefonda görüştü. Ülkedeki durum hakkında bilgi aldı ve zor günler geçiren Yahudi halkına destek ve dayanışma sözü verdi." İşimi daha tam bitirmeden iskeleden son hızla indim, arkadaşlarımdan özür dileyerek kendimi eve attım. Karım her zamankinden erken gelmeme şaşırdı. Bayramlık kıyafetlerim olan beyaz cellabe, beyaz şalvar, ipek gömlek hazırlamasını, sonra tütsü yakmasını söyledim. Bana, misafir bekleyip beklemediğimizi sordu ona şöyle dedim:

"Belki, kim bilir!"

Tıraş oldum, yıkandım, salonda telefonun yanına oturdum ve Başkan'ın aramasını bekledim.[1]

[1] Bu öykünün ilk versiyonu 1991 Şubat'ında *Le Nouvel Observateur*'de yayınlanmıştır. Buradaki versiyon kesin ve son biçimidir.

Tricinti

Her yıl aynı zamanda gelir, ilkbahardan hemen sonra, havaların ısınmaya başladığı günlerde. Beyazlar içinde, elinde kocaman bir çantayla köhne arabasından iner. Çocuklar ona doğru koşarlar. Onu iyi tanırlar ve "Mul Tricinti" derler, köye elektrik ve su getirmeye söz veren kişi. Aslında Mul Tricinti'nin adı Nur Eddin yani "dinin ışığı". Köyün delisi ona "Mur Eddin" diyor, "dinin gerisinde" demek.

Her ziyaretinden önce köye teknisyenler gönderiyor, bunlar araziyi adımlıyorlar, ölçümler yapıyorlar, krokiler çiziyorlar, köy sakinleriyle tartışıyorlar, "gelecek mevsim görüşmek üzere" deyip gidiyorlar. Işığın hemen yarın hazır olmayacağını biliyorlar. Ama işlerini oldukça özenli yapıyorlar, özellikle de merkezi Marakeş'te bulunan elektrik idaresi Rade'ın (Regie Autonome de l'Électricité) memuru Nur Eddin'in emirlerine titizlikle uyuyorlar.

Rade'ın öteki iki memuruyla paylaştığı büro bir hayli pis. Bu durum, en çalışkan ve en iyi niyetli Faslıyı bile bezdirecek boyutta. Her şey eski püskü: masalar, sandalyeler, kapanan bir meyve suyu şirketinin bağışı olan küllükler, itfaiyecilerin on yıl önce bıraktıkları takvim, üç adamın görev panosuna astıkları çizelgeye göre sırayla kullandıkları tek daktilo. Nur Eddin bu daktiloda, su ve elektriği olmayan köylerde yaptığı incelemeler hakkında raporlar yazıyordu. Şu tür metinlerdi:

"Göklerin, sırların, gerçeklerin, nurun kaynağı, Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla; hicri 5 *Dulhijja* 1407, ru-

mi 11 Ağustos 1987 günü, aşağıdaki gözlemleri, üstlerimin bilgisine saygıyla sunuyorum:

Imintanut bölgesinde, taşlı ve tozla kaplı küçük bir köy olan Mzuda'da, Allah'ın ışığı insanların ışığının belirmesini beklemektedir. Ovalar belli belirsiz bir hareketle gökyüzüne yükseliyor, kırmızı toprakla narin ve şeffaf bulutların renkleri her şeyi terk ederek, Allah aşkının tozu içine sığınma hevesi veriyor.

Bu köyün sakinlerini Allah'ın ışığının, insanlarınkinden daha güzel olduğuna inandırmak için ne yapmalıyız? Mutluluğun elektrik direkleri ve kargaların tünedikleri kara tellerde olmadığını nasıl kanıtlamalıyız? İnsanoğlu ne kadar inatçı, hele bu bölgede, inat etmenin cezası çoktan burayı çarpmalıydı!

Mzuda'da bin yıldan uzun bir zamandır köy hiç değişmemiş, elektriğin gelmesi için erkekleri zorlayan kadınlar. Egemenlik kadınların elinde; bu da olağan, çünkü erkeklerden iki kat fazla çalışıyorlar. Durum böyle olmasına rağmen, bildiğimiz kadarıyla bu yöreye ayrılan bir bütçe yok. Kadınlar Imintanut'daki, hiç dışarı çıkmayan, geceleri canlanan, akrep ve yılanlarla iletişim kuran, en büyük büyücüyü devreye sokmuşlar.

Tüm bu nedenler yüzünden, müdür beni onları sakinleştirmekle ve her mevsim tekrar etmem gereken sözler vermekle görevlendirdi...

Allah ışığın yolunda bize rehberlik etsin ve büyünün zehirli oklarından bizi korusun; dinimiz büyücüleri ve büyüye başvuranları lanetler."

Nur Eddin az para kazanıyor. Geçinmek için ne yapacağını bilemiyor. Otuz sekiz yaşında, hâlâ evli değil. Parasızlıktan olduğunu söylüyor. Kadınlardan hoşlanıyor. Paralı ya da bedava, sık sık kadınlarla birlikte olmayı başarıyor, sonra da onları kaderleriyle baş başa bırakıyor. Seksi aşktan daha çok sevdiğini içtenlikle itiraf ediyor; evliliğin kendisine değil, arkadaşlarına uyan bir hapishane olduğunu, layıklarını bulduklarını ekliyor.

Kısa boyu ve miyop gözlerine rağmen, Nur Eddin kadınların hoşuna gidiyor. Küçük dairesine oldukça güzel kadınlar girip çıkıyor. Kimileri evli, kimileri boşanmış. Boşanmışları tercih ediyor, çünkü erkeksizlik onları buhrana sokuyor, böylece arzuları daha da artıyor; ayrıca kıskanç bir koca tarafından yakalanma tehlikesi de safdışı edilmiş oluyor. Daha çok otobüslerde çapkınlık yapıyor. Hoşuna giden kadınlarla orada karşılaştığı için büroya otobüsle gitmeyi tercih ettiğini söylüyor: Bu kadınlar yoksul –yoksa otobüse binmezlerdi–, basit ve açık sözlü. Yoksul çevrelerdeki cinsellik hakkında kitap yazabilecek durumda.

Maaşıyla ancak karnını doyuruyor ve haftada bir paket Amerikan sigarası alabiliyor; geri kalan zamanda yerli sigaralarla yetiniyor, bunlar yabancı sigaralardan daha sert ve sağlığa daha zararlı. Ayın sonunu getirmek için arkadaşlarının yolsuzluk yaptığını biliyor. Kendisinin işi ise sadece yoksul yörelerde. Köye geldiğinde, onu yemeğe davet ediyorlar ve ne yapacağını bilemediği canlı tavuklar hediye ediyorlar. Genellikle, bu tavuklar dönüş yolunda ölüyor. Bu yüzden arabası pis kokuyor. Temizlemeyi ihmal ediyor, Amerikan sigarasının kokusunun tavuk leşini bastıracağını düşünüyor. Bir seferinde siyah bir oğlak hediye ettiler, ortaya çıkan sorunlar başına büyük dert açtı. Bu hayvanın kutsal olduğunu ve öldürülmemesi gerektiğini söylemişlerdi. Başlarından atmak için kendisine armağan ettiklerini anladı. Oğlaktan feci bir koku yayılıyordu. Köyden çıkar çıkmaz onu yolun kenarında bıraktı. Yüz metre sonra Nur Eddin bir kaza geçirdi. Neyse ki sağ salim kurtuldu. Hayvan uğursuzdu.

Zamanla, köylülerden hediye almayı reddetmeye karar verdi ve Devlet'in verdiği sözleri satabileceğini anladı, bu sözler onu bağlamıyordu. Kadıya köyün erkeklerini toplamasını söyledi ve onlara şu konuşmayı yaptı:

"Hükümetin hazırlamış olduğu ve Parlamento tarafından onaylanan beş yıllık plan çerçevesinde ve Majesteleri'

nin –Allah ona uzun ömür versin, iki cihanda muzaffer eylesin– yüce tavsiyeleri doğrultusunda, Dünya Bankası ve IMF'nin ve aydınlığın, huzurun, yapay ışığın varlığı ya da yokluğunda gündüz ve gece öngörünün lideri Hacı Baraka' nın tahminleriyle, Güney-Batı bölgesi sorumlusu mühendisin ruh haline bağlı olarak ve özellikle bağlı bulunduğu bölgenin önde gelenlerinin bize iletme lütfunda bulundukları duyumlara bağlı olarak, iklim şartlarının elverişliliğine, Güney İspanya'daki ve özellikle ülkemizin güneyinde, Allah'ın lütfuyla yeniden kavuştuğumuz sahra bölgesindeki bulutların durumuna bağlı olarak, göçmen kuşların ve yapacakları büyük istilayı bu yıl iptal ettikleri söylenen Moritanya çekirgelerinin geçecekleri yola bağlı olarak, size şunu söylemeye yetkiliyim, şu anda açıklıyorum ki, hem elektrik, hem de denetimli paralı içme suyu için öngörülen yarı-acil projelere ayrılmış mavi deftere köyünüz kaydedilmiştir.

"Ayrıca yetkim dahilinde olarak şunu da açıklamak isterim ki, öncelik verilecekler, yerden yüksek, bir kapısı ve iki penceresi bulunan evler olacaktır. Bunun kadınların isteği olduğunu biliyorum. Onları anlıyorum. Önce iç mekânlar. Daha sonra yollar ve kamu alanları. Böylece, inşallah, Yüce Allah izin verirse, evlerden başlayacağız. Elektrik tesisatı için yerinizden kalkmadan, yorulmadan, uzaktan açıp kapatabileceğiniz bir projemiz var. Sihirli bir nesne olan uzaktan kumanda aletiyle, ister aydınlık ister karanlık elde ediyorsunuz. Hatta aydınlığın yoğunluğunu bile ayarlayabiliyorsunuz. Bir tür sihir gibi. Tarihöncesi çağlardan yirmi birinci yüzyıla geçiliyor. Fas 2000 yılına girerken sizinki gibi elektrik gelmemiş hiçbir köy kalmayacağına söz vermişti. Bunun nasıl bir utanç olduğunu düşünebiliyor musunuz? Japonya'dan, Amerika'dan televizyoncular sizi çekmeye gelecekler, çünkü siz hâlâ tarihöncesi çağların izini taşıyor olacaksınız. Yani Fas, 2000 yılına boydan boya aydınlanmış olarak girmek zorunda. Ama böylesine önemli bir proje için İdare'nin yardımlarınıza ihtiyacı var. Bu yardım iki türlü olacak. Birincisi: çekimserleri ikna etmek (bunların sayısının giderek azaldığını biliyorum, ağaç kovuğunda yaşa-

yan ve sizin ışıktan payınızı düşeni almanızı engellemek için durmadan saçmalayan Moha'ya rağmen); ikincisi: köyünüzü 'yarı-acil' denilen mavi dosyadan 'acil' denilen kırmızı dosyaya geçirmek için elleri cebe atmak, ayrıca toplanacak miktar yüklü olursa aradaki süreci kısaltabileceğimizi ve beyaz dosyaya, yani hemen, şu anda yapılacaklar listesine gireceğimizi sizden saklamıyorum; bu durum, ne gecikme ne de zorluk tanır, bir tür sihirli değnek, tüm bakanlıkların, tüm müsteşarlıkların, tüm büroların kapısını açan bir altın anahtar gibidir. Kararı siz vereceksiniz. Her türlü bilgiyi vermek için hizmetinize hazırım, sizden bu kez bana tavuk ve özellikle de oğlak hediye etmemenizi rica ediyorum. Bunları kesmeyi de pişirmeyi de bilmiyorum. Buna karşın, mavi banknotları kabul ederim, onlar aydınlığın kapısını açacak!"

Kadı başıyla onayladı ve kendisi de topluluğa yönelerek ona destek verdi:

"Kabul edin ki, köyümüz uygarlıktan uzakta kalamaz. İlerlemeler bizi ilgilendirmiyormuş gibi yaşamaya alıştık. Asfalt yola giden toprak yolun bizim için dünyanın sonu olduğu dönem bitti. Bugün artık, kentlerin yararlandığı olanakları bizim de talep etmeye hakkımız var. Bunun için dosya renklerinin oluşturduğu gökkuşağından geçmeyi beklememek gerekir. Bize uygun tek bir renk var, atalarımızın en çok sevdiği, Peygamberimizin tercihi, kalbimizin rengi, ruhumuzun rengi olan beyaz. Ama renk bu pahalı. İmanın, güvenin, namusun, ruh ve yürek paklığının timsali, dostum Nur Eddin ile birlikte toplanması gereken miktarı hesapladık: Otuz beş bin dirhem, kuruş hesabı yapanlar için üç buçuk milyon ya da yedi yüz bin riyal ediyor. Büyük bir rakam olduğunu biliyorum, ama yaşamınızı, yaşamımızı değiştirmek için fazla değil. Ne demişler: 'Tanrı'nın eli bizimkilerle beraberdir!'"

Cılız alkışlardan ve birkaç alaylı kıkırdamadan sonra, Nur Eddin elektriğin getireceği yararlardan söz etme gereğini hissetti:

"Buzdolaplarını, renkli televizyonları çalıştırmak için artık bütan gazına gerek olmayacak, gazla çalışan televizyonlardaki görüntüler asla renkli olmaz, ayrıca gaz tehlikelidir. Bulaşık makinesi, çamaşır makinesi, dikiş makinesi, kışın ısıtıcı yazın soğutucu, zarifçe aydınlatılmış odalar, akreplerin, sineklerin yanı sıra, yorucu evişlerini yaparken sinirlenen kadınları rahatsız eden migren ağrılarının da yok olması bunların hepsi elektiriğin gelmesiyle gerçekleşecek. Size tüm bunları garanti ediyorum, evet, ama bedelini ödemeniz koşuluyla."

Geçen yılki söylevin aynı. Tek eklediği migren ağrıları. Geçen yıl aybaşı kanamalarının migrene neden olduğunu söylemişti. Bu yıl konuşma metnini düzeltti. Topluluk önünde böyle şeylerden söz edilmez. Her şeye rağmen, cebinde, kadıyla paylaşması gereken iki yüz bin riyalle, Marakeş'e gitmişti. Bu ilk parayla dosyanın renk değiştireceğini iddia ediyor.

Kadınlar kendi aralarında toplanıp işleri yoluna koymaya kalkışmasalardı, her şey alışıldığı şekilde gidecekti. Tesadüfen, Moha da onlara katıldı ve söz aldı:

"Elbette yine geldi. O Mur Eddin, siftahsız bir gün, yağmursuz bir kış gibi yine geldi, amansız bir hastalık gibi, alçaklıktan sevimsizleşmiş bir yüzle, yozlaşmış bakışlarla yine geldi. Mur Eddin, bu insan müsveddesi, zavallı köylülerin saflığını sömürmeye gelen önemsiz bir memur. Ama o kâfir bozuntusu, yolsuzluğun ve yalanların çürüttüğü kentin çocuğu unutuyor, her köylünün arkasında bir kadın olduğunu unutuyor. Kadınların neler yapabileceğini henüz bilmiyor. Teklifim şu..."

Yaşlı Rahma onu susturdu ve şöyle dedi:

"Bize elektriğin geleceği sözünü vermeleri ilk kez olmuyor. Her defasında para verdik. Hiçbir şeyin geldiğini görmedik. Bunlar hırsız, layık oldukları gibi davranılması gereken birer sahtekâr."

"Dinden nasibini almamış olan bu adamın, bizi soymak için beyazlar giymiş bu serserinin ikinci gelişi. Para istiyor," dedi ekmekçi Hatica.

"Pekiyi, ne yapacağız?" diye sordu Ayşa, yeni evlenmişti, hemen hamile kalmıştı.

"Evet," dedi ebe Kenza, "para verilecekse, veririz, ama bu paranın bize elektriği getireceğinden nasıl emin olabiliriz? Mum ışığında doğum yaptırmaktan bıktım."

"Tricinti'ye ne ihtiyacınız var," dedi Moha, "yüreğinizde, ruhunuzda bunca ışık varken. Ne kadar şanslı olduğunuzu bilmiyorsunuz..."

"Mesele o değil," dedi Rahma. "Sorun, hırsızlık, ahlaksızlık, dolandırıcılık. Bu tip insanlara kaldıysak, bize asla ışık gelmez. Harekete geçmeliyiz ve Mul Tricinti'yi zindana attırmalıyız. Cezasını çeksin."

"Onu hadım etme ya da bu tür bir işkence yapmaya niyetiniz mi var?" diye sordu Moha.

"Onunla sadece biraz ilgileneceğiz, hepsi bu. Canını yakmayacağız. Ona iyi bir gelecek hazırlıyoruz. Sen Moha, bu gece onu bize getireceksin, yemekten sonra, tam para topladığı saatte."

Erkekler Buhta'nın evinde balkonda yemek yiyorlar. Moha hizmet ediyor, erkekler ve mutfaktaki kadınlar arasında kendini parçalıyor. Çay vaktinde, Nur Eddin'i kenara çekiyor ve kendisini izlemesini söylüyor. İçeri girince, kadınlar şarkılar söylemeye başlıyor, en gençleri de saçlarını açıp masanın üzerinde dans etmeye başlıyor. Onu iki büyük yastık arasına yerleştiriyorlar ve çevresinde tütsüler gezdiriyorlar. Bir çocuk ayakkabılarını çıkartıyor ve ona ilk çayı ikram ediyor. Ne olduğunu anlamıyor ama kendini çok iyi hissediyor. Bir başka çocuk ona bir tepsi ballı kurabiye getiriyor. Nur Eddin ballı kurabiyeleri çok seviyor. Bir yandan çay içerken bir yandan da kurabiyeleri atıştırıyor ve karşısında dans eden genç kızın kıvrak bedenine bakıyor. Belli etmeden, sağ elini cellabesinin altına sokup penisinin ateşini dindirmeye çalışıyor. Sinirli bir halde organını okşuyor ve gözleri çift görüyor. Yaşlı bir kadın ona doğru yaklaşıyor ve başka bir ballı kurabiye uzatıyor. Kurabiyeyi yutuyor ve

kadının elini öpüyor. Cennet gibi bir yere girmek üzereyim, diye düşünüyor. Rakkasenin kıvrımları onu tahrik ediyor. Bu yörede cinselliğin sadece evlilikte yaşandığını biliyor. Bu konudan hiç söz edilmiyor, şu ya da bu kızın güzel olduğunu söylemeye bile cesaret edilmiyor. Bunu biliyor. Kendini bu kadınlardan biriyle yatakta düşünemiyor. Hem sertler hem de korkunçlar. Başının hafifçe döndüğünü hissetse bile, direniyor, tuhaf bir ağırlık çöküyor. Uykusu geliyor. Kadınlar el çırpıyorlar. Pilli bir radyodan kulakları sağır eden bir müzik geliyor. Kulaklarını tıkamayı deniyor. Etrafındaki her şey dönüyor. Karnı ağrıyor. Ayağa kalkıyor, sonra yere düşüyor. Kadınlar radyoyu kapatıyorlar, bardakları ve tepsiyi kaldırıyorlar, sonra Moha'ya Si Mahmud'u çağırmasını söylüyorlar.

"Artık size teslim. İyice kızıştı," diyor Rahma.

"Yazık değil mi, dozu kaçırdınız!"

"Hayır, ballı kurabiyeleri fazla yiyen kendisi. Biliyorsun, macun ve bal birleşince bomba etkisi yapar. Onu öldürmez. Dert etme, yarın Kadı'nın evinde uyanır, tanırsın, yörenin en eski çöpçatanı."

"Kimi ayarladın?"

"Dawiya'yı".

"Ne? Deli Dawiya mı, hani şu, hayvanlarla yaşayan?"

"Evet Dawiya, evde kalmış kızların en çirkini, en yaşlısı ve en haini, kimsenin istemediği, doğumu bile felaket getiren kız, erkek gibi kaba saba, nankör ve sevimsiz, illet kadar kötü, kıtlık yılının ürünü, köyün uğursuzu."

"Ona Nur Eddin'i mi vereceksin?"

"Evet, evlenecekler."

"Bu evlilik değil, cehennem azabı!"

"Kız biliyor mu?"

"Kurabiyeleri o yaptı."

"Elinin ayarı bozulmuş, uyku otunu haşhaş ve balla karıştırmış. Çeyizi hazır. Kocasıyla Marakeş'te yaşayacak. Elektriğe gelince; istemiyoruz. Kendilerine saklasınlar. Dawiya kentli biriyle evlenmeye can atıyor. Bayram yapacak."

"Kız için korkmuyor musun?"

"Hayır, adam için korkuyorum!"

"Belki de kız sakinleşir, hele birkaç çocuğu olursa..."

"Yaşına bakılırsa, bu kolay değil."

"Hacı Baraka'nın yöntemlerinin gücünü unutma..."

"En azından, aşiretimize verdiği utanç sona erecek. Ondan kurtulmamız için iyi bir fırsat. Memuru evlendiriyoruz, bizi soyup soğana çeviren o ziyaretler sona erecek."

Nur Eddin, Mohamed ile Rahma'nın yatağında derin derin uyuyor. Kızları Dawiya yanında uzanmış. Yüzündeki makyaj çirkinliğini daha da belirginleştirmiş. Çok fazla karanfil esansı sürünmüş. Dışarıda herkes nikâh töreni için hazır. Sadece damadın uyanması bekleniyor. Öğleye doğru Nur Eddin hafif bir baş ağrısıyla uyanıyor. Dawiya kollarını boynuna doluyor, sarılıyor ve Mısır yapımı bir dizide duyduğu cümleyi kulağına söylüyor: "İyi uyudun mu, yüreğimin sevgilisi? Şeker ve bal dolu rüyalar gördün mü? O rüyalarda ben var mıydım? Gel sevgilim, erkeğim, karıcığın seninle ilgilenecek."

Tepki vermeye de, başına gelenleri anlamaya da zamanı olmuyor. Bir tür noter olan iki *adul* eşliğinde dışarıdaki erkekler odaya giriyor, ellerinde nikâh ve boşanmaların kaydedildiği büyük defter var. Baba söz alıyor:

"Burası Rif değil. Orada, senin yaptığını yapan erkeği öldürürler. Biz daha anlayışlıyız: Sevgili Peygamberimiz Yüce Muhammed'in emri ve yasalarına uygun olarak sana kızımızı veriyoruz. Bir anlık bilinçsizlik. Onu baştan çıkarttın, bundan böyle yasal yollardan baştan çıkartacaksın. Kendini şanslı kabul et. Dün bekâr olarak geldin, bugün evli olarak gidiyorsun; böylece iyi bir Müslüman olarak görevini yaptın, biz de, ne büyük bir kusur işlediğini unutuyoruz."

"Ben bir şey yapmadım. Onu tanımıyorum bile... Bu bir tuzak, dava edeceğim, şikâyetçi olacağım, skandal olacak, asla elektriğe kavuşamayacaksınız..."

"Durumunu zorlaştırma. Tecavüz demesek bile, güveni

kötüye kullanma eylemi saptandı, zabıt on iki şahit tarafından imzalandı; delil olarak kanlı şalvar ellerinde. Bu yadsınmaz bir kanıt. Uyurken kızlığını bozduğun kızımın kanı. İyi birer Müslüman olan, dinibütün on iki erkeğin ifadesi karşısında senin sözünün hükmü olmaz."

Dawiya, çarşaflara sarılmış, ağlıyor. Sevinçten mi yoksa kederden mi ağlıyor belli değil. *Adul*'lar, nikâh işlemini yapmak için Nur Eddin'den nüfus cüzdanını istiyorlar. Karşı koyuyor, ama bunun işe yaramayacağını biliyor. Tehdit ediyor. Kadı, ona fazla ileri gitmemesini tavsiye ediyor. Nur Eddin ağlamaya başlıyor. Dawiya ona kendi gözyaşlarıyla ıslanmış mendilini uzatıyor. Mendili alıyor ve karanfil kokusunu hissedince bayılacak gibi oluyor. Kadınlar çay getiriyorlar. Şarkılar söyleyip çığlıklar atıyorlar. Nur Eddin ne yapacağını bilemiyor. Gelinin yüzünü örten duvağı açıyor. Sanki dehşete kapılmış gibi tekrar örtüyor, sonra haykırıyor. *Adul*'lardan biri eliyle onun ağzını kapatıyor. Nikâh sözleşmesini uzatıyorlar, imzalıyor. Sayfanın en altında bir madde dikkatini çekiyor: "Bu nikâh İslam'a ve şeriata uygudur. Ortak bir karar ile boşanma yasaklanmıştır. En az beş yıl birlikte yaşadıktan sonra, iki tarafın da rızasıyla ve Fas Medeni Kanunu'ndaki yeni düzenlemelere uygun olmak koşuluyla boşanma gerçekleşebilir."

Öğle vakti, Mahmud bir koyun kesti ve akşam yapılacak davet için hazırlıklar başladı. Tüm Mzuda davetliydi. Dawiya ve Nur Eddin ölüm onları ayırana kadar birleşmişlerdi.

"Bu birleşmenin yüreğine ışık getirmesini dilerim, sen ki insanların mutluluğu için elektriğin yeterli olacağını zannederdin. Şimdi ise Allah'ın ışığının, senin cinsinden olan yozlaşmış ve günahkâr insanların ışığından, daha güzel daha üstün olduğunu öğreneceksin," dedi Moha, sabrı ve aşkı öğrenmeye zorlanan, kentten gelen bu zavallı memura acıyarak.

Nur Eddin Dawiya'dan anlayışlı olmasını ister:

"Sana kötü davranmayacağım. Hassas bir insanım. Çaresiz bir kentliyim. Hayatın zorluklarına karşı sen benden daha hazırlıklısm... Çetin koşullar ve güneş tenini karartmış. Ama rica ediyorum, bana bir iyilik yap, şu karanfil esansını sürünme, bana dayanılmaz bir baş ağrısı veriyor."

"Bununla yaşamaya alışacaksın; o koku benim ikinci tenim, bu yüzden sürekli başın ağrıyacak. Ayrıca, gevezeliği de kes. Sert göründüğüme bakma, bu sadece dış görünüş. Benim de bir kalbim var ve çok mutluyum çünkü eşeğe benziyorsun. Bildiğin gibi, sana söylemişlerdir, sadece hayvanlarla anlaşırım. Bundan sonra senin adın Nur el Hamir! Yani Eşeklerin Işığı! Benim eşeğim olduğun sürece, sana karşı bal gibi tatlı olurum..."

O anda midesi bulanıyor ve haykırıyor:

"Elveda hayat: Ben mahvoldum!"

Dawiya ve Nur Eddin'in çocukları olmadı. Nur Eddin giderek bir eşeğe benzemeye başladı, Dawiya da bir yılana. Mzuda'ya da elektrik gelmedi. Rade'ın hiçbir memuru bir daha o yöreye adımını atmadı.[1]

[1] Bu öykünün ilk versiyonu "*Des plumes au courant*" adlı derlemede yayınlanmıştır (Stock, 1996). Buradaki versiyonu kesin ve son biçimidir.

Üçüncü Bölüm

İHANET

"Sen dost değilsin, zehrisin dostluğun!
Dostluğun yüreği süt kadar solgun ve dayanıksız mı ki,
Akşamdan sabaha bozuluversin?"

3. Perde, 2. Sahne

"Yoldan çıkmamış, yoldan çıkarmamış
kim var bu dünyada?
Dostun iyiliğine bir kez olsun ihanet etmeden
Mezarı boylayan tek bir kişi var mı?
Ben korkarım karşımda hora tepenlerden,
Gün olur benim tepemde tepinirler.
Görülmemiş şey değil.
İnsanoğlu kapar kapısını batan güneşe."

1. Perde, 2. Sahne

"Hani şu yanı başında oturan adam,
Onunla ekmeğini bölüşen,
Aynı kadehten aynı yudumu paylaşan konuğu,
Herkesten önce öldürebilir onu."

1. Perde, 2. Sahne

"Nankörlükleri soydan gelir;
kanları donmuş, buz kesmiş,
zoraki akar. Cömert değillerse eğer,
doğal sıcaklıklarını yitirdiklerinden."

1. Perde, 2. Sahne

William Shakespeare, *Atinalı Timon*

Hamam

Uzun süredir hamama gitmeyi hayal ediyorum. Her sabah duş yapsam da, neredeyse saplantı halinde vücut temizliğime özen göstersem de, kendimi kirli hissediyorum. Hamamı özlüyorum. Bir çocukluk özleminden öte, su buharı ve belli belirsiz görüntülerle dolu o yıllar, Mağrib hamamı ya da oryantalistlerin deyimiyle Türk hamamı denilen, masum olduğumuz için annemizin yanında gitmemize izin verilen, ikircikli bir mahremiyetin sergilendiği o yerler, ayrıcalıklı mekânlardır, her Faslı çocuğun belleğinde özenle sakladığı bir tür sırdır. Gözler kapatılır ve çocukluk ortaya çıkar. Tellak kadının gözünden bir şey kaçmaz; kadınların vücutlarına iç gıcıklayıcı ve görkemli biçimler veren, arzu ve gizemle dolduran o ışığın altında önemli hiçbir şey olmuyormuş gibi yapar. Zamanla bu görüntüler giderek büyür ve endişe verici boyutlara ulaşır. Kimileri kaybolur, kimileri de karmaşık rüyalarda yeniden belirir. Alacakaranlıkta yıkanan tüm bu kadınlar bazıları için birer devdir, bazıları içinse sadece kendi anneleri vardır, ondan başkasını görmezler.

Gitmek istediğim yer bu tür bir hamam değil. Bu anıyı gizli bir çekmecede saklı tutuyorum ve ne olup bittiğine bakmak için ara sıra açtığımda, o kadınların bacakları arasında çocukları yemek için dişler olduğuna asla inanmadım. Bu söylenti, kadınlardan korkan erkeklerin uydurması. Kendileri annelerinin göbeğine sürtünürken, öteki annelerin çocuklarını cinsel organlarıyla yuttuğunu düşünürler.

Zaman içinde giderek güzelleştirsem ve sonsuza dek

yeniden yaratsam da, o dönem hoşuma gidiyor. Hamam sık sık rüyalarıma giriyor: sihirli ve gerçekdışı bir mekân, her birimizin kendine ait tarihöncesi mağarası. Herkes oraya birkaç çivi çakmış. Aslında bir mekân değil, buhardan örtülere sarınmış bedenlerin dolaştığı karanlık bir oda görüntüsü ve ben de sonsuza kadar çocuk kalarak, annem soyunduğunda gözlerimi kapatıyorum.

Ergenlik çağıma girmek üzereyken haftada bir kez ağabeyimle boy aptesi almaya gittiğim Fez'deki eski hamamda, sabahtan öğleye kadar kalmak için şiddetli bir ihtiyaç hissediyorum. Neden bu arzu, bu ihtiyaç? Yanıtı basit: Kendimi gerçekten kirli hissediyorum! Ölü derilerimin direndiğini ve tenimin içine girdiğini hissediyorum. Her sabahki duşa ve uyumadan önce sinirlerimi gevşetmek için girdiğim sıcak banyoya rağmen, cildimin altında kirlerin saplanıp kaldığını ve inatla kötü kokular yaymayı sürdürdüklerini hissediyorum. Her sabah hafif kokulu bir kolonya dökünüyorum, yine de kirler baskın çıkıyorlar ve bu belirsiz kokuyu ekşitiyorlar. Ne olduğunu bilmediğim bir mikrop kapmış gibiyim. Neyse ki, bu kokuları sadece kendim duyuyorum. Arkadaşlarım hiçbir şeyin farkında değiller, yoksa bunu bana söylemekten çekinmezler. Bilimsel bir dergide ender görülen hastalıklar hakkında bir makale okudum. Okuduktan sonra kendimi nadide hissettim. O hastalıklardan birkaçıyla kendimi özdeşleştirmiştim. Tuhaftır, benim hastalığım hakkında tek bir söz yoktu. Ender bile görülmüyordu, çünkü yoktu böyle bir hastalık. O halde hayal görüyordum. Bu hastalığı kendimin uydurmuş olması sapıklık olurdu. İyi koku alıyorum ama burnum sorunlu. Evet öyle, burun deliklerim çıldırmış olmalı: Sadece kötü kokuları algılıyorlar.

Deri değiştirmek! Bir sürüngen gibi kabuk değiştirmek. Ama değişmesi gereken deri değil, bunu biliyorum. Kendi senaryomu yazıyorum. Başlı başına bir vakayım, ama kimse beni ciddiye almıyor. Kız arkadaşım Lila, manyak olduğumu söylüyor, başkalarıyla birlikte yaşamakta zorlanan kimi sanatçılara özgü bir durummuş bu. Karşı koyma yeti-

leri yok oluyor ve çevrelerindeki kişilerin ellerinde oyuncak oluyorlarmış. Düzeni ve temizliği seviyorum. Eşyalarımı koyduğum yerde bulmak istiyorum. Kız arkadaşım dağınık. Belki de bu yüzden onu seviyorum, ilişkimiz beş yıldır sürüyor, öteki maceralarımla karşılaştırınca bu bir rekor. Her şeyi hafife alıyor, asla dolapların ve odaların kapısını kapatmıyor, banyodaki kremleri kapakları açık olarak sağda solda bırakıyor, diş macununu üst tarafından sıkıyor, elektrikleri açık unutuyor, külotlarını lavaboda yıkıyor, özellikle de her şeye gülüp geçiyor ve hayatıma biraz şiirsellik ve fantezi katıyor. Görüştüğüm kişilerin bazılarını beğenmiyor ve bunu söylemekten çekinmiyor:

"Şu Berry'den hiç hoşlanmıyorum, aptal aptal gülüyor ve hiç samimi olmadığını biliyorum, onu sana bırakıyorum, o tiple yemek yiyeceğin zamanlar ben müzik dinlemeyi tercih ederim, ayrıca biçimsiz bakışları var, seks takıntılı, ona her gün gireceği bir delik lazım!"

Bir başka defasında şöyle dedi:

"Kendini kollaman gerektiğini söylemem gereksiz, insanların senden ne istediklerini anlayabilecek yaştasın... Ben her şeyi tüm açıklığıyla görüyorum!"

- Onu dinliyorum, yine de önerilerini ve sezgilerini pek önemsemiyorum.

Birkaç gündür, mendilimin içine sümkürdüğümde küçük, siyah solucanlar görüyorum. Gerçek solucanlar, tıpkı bir küfün içindekiler gibi. Ben küflü peynir değilim ki! "Elbette öylesin," dedi kıkırdayan bir ses. Bunun hava kirliliğinden kaynaklandığını sanıyorum, çok basit, gribi ya da sinüziti tedavi edemediğinde doktor da lanet olası hava kirliliğini suçluyor. Ben de aynı şeyi yapıyorum, çünkü gerekçe bulamıyorum, çünkü mendilimin içinde itişip kakışan bu solucanların nereden geldiğini bilmiyorum. Aslında, bir yıldan fazla bir süredir biriken pislikler solucan kümeleri halinde dışarı çıkıyorlar. Havaya dayanılmaz izler, kokular bırakıyorum, yazın susuz, gölgesiz ıssız bir yolda ölen bir kediyi hatırlatan birkaç günlük leş kokusu. Abartıyorum, ama dışarı atamadığım ölü bir şeyler taşıyorum içimde. Mendili

kız arkadaşıma gösterdiğimde, gülmekten katıldı:

"Bunlar çok kirli bir kentte yaşayanlarda görülen türden burun kirleri! Saçmalamaktan vazgeç!"

Böylece sorunum burun kirine indirgenmiş oluyor! Fazla basit! Peki ya kötü koku? Nereden geliyor? İç cebimde boğulmuş bir sıçandan mı? Hayır, tüm bunlar insanlıktan kaynaklanıyor, genel anlamdaki değil, yani büyük İ harfiyle yazılıp herkesi ve hiç kimseyi belirten kavramdan bahsetmiyorum, hayır, benim insanlığım, orada her şey küçük, harfler de, anlamlar da. İşte böyle, benim hastalığım kurallara saygı göstermeyen kimi bireylerin küçüklüğünden kaynaklanıyor olmalı. Öyleyse neden insanlıktan söz ediyorsun ki, zaten sen onların insan kafalı birer fare, birer köstebek olduğuna inanmışsın. Ben hâlâ kibarım. Hastalığımdan, zayıflığımdan, açık deliklerimden sıçanlar geçiyorlar.

Mademki hastalığımın neden kaynaklandığını biliyorum, o zaman ender görülen türden değil. Şöyle: Bana kendilerinden bir parçayı verdiler, ruhlarının siyah bölümünü, iğrençliklerinin gizli yanından kurtuldular. Kendilerini hafif hissediyorlar ve neşeyle, kandıracak başka birilerini aramaya gidiyorlar. Düşmanlarımdan söz ediyorum, onları dost biliyordum, ellerinden kaçmama katlanamayacaklarından bana mikrop bulaştırmaya karar verdiler. Onlara hiçbir şey yapmadım, kendi yoluma devam ettim ve kafileden ayrıldım. Başkalarının başarısı insanı deli edebilir. Yabancılardan, yoldan gelip geçenlerden sakınmamız öğretilir bize, ama en yakınlarımıza, en çok görüştüğümüz kişilere, dost çevremize kabul ettiklerimize, yan yana yürüdüklerimize, sürtünüp dayandığımız kişilere karşı bizi uyarmayı unuturlar. Hiçbir yabancı zarar vermedi bana. Oysa, bana ihanet eden, yalan söyleyen, güvenimi sarsan ve bunların bedelini ödemeyen nice dostum oldu, en azından ben onları dost bilmiştim.

Doktoruma danıştım. O da güldü, sanki Lila önceden onu uyarmıştı:

"Ama dostum, burnunuzdan solucan çıkmıyor, bunlar,

aslında görmediğimiz ve bizi içten içe kirleten tozların oluşturduğu pislikler; koku alıyormuş izlenimine kapılıyorsunuz; bununla birlikte biraz melankoliksiniz, kafanız meşgul, endişelisiniz ama depresyon hali yok, kesinlikle hayır, şimdilik böyle bir şey yok, ama her yerde solucanlar görmeye devam ederseniz, bunu o zaman düşünürüz ve çaresine bakarız!"

"Depresyon ha! Kendimi hiç de depresyonda hissetmiyorum; belki kâbus görüyorum ama depresyonda değilim! Depresyonun ne olduğunu biliyorum, bizim kapıcı on yıldır o derdi çekiyor, sahneye çıktığım her ülkeden ona depresyon ilaçları getiriyorum."

"Öyleyse mercimek yiyin, kâbus görmezsiniz!"

"Neden mercimek?"

"Çünkü, bu bir çocuk yemeğidir, hele mercimek kavrulmuş etin suyunda pişmişse. Çok lezzetlidir, tüm çocukluğumuz geri döner ve bizi rahatlatır. Benim gibi siz de Fezlisiniz. Haydi dostum, o halde annenize söyleyin size güzel bir mercimek yemeği pişirsin, kendinizi daha iyi hissedeceksiniz. Ama aşırıya kaçmayın çünkü yağlı yemekler kolestrolü yükseltir. İçimizdeki çocuğa özen göstermeliyiz, işte Amerikalıların sinemada yaptıkları tam da bu, başarıları ve servetleri buna dayanıyor, ama size ve Fez'e dönelim, etli mercimek yemeği yiyin."

"Mercimek? Neden nohut püresi değil?"

"Hayır, dostum, 'kaliente' denilen o pürenin çıkış yeri İspanya'dır ve Tanca'da hâlâ yapılır. Bir hayli doyurucudur ama o kadar şifalı değildir. Çocukluğunuza dönmeniz gerek. Çare orada."

"Söyleyin, kırmızı mercimek mi yeşil mercimek mi?

"Fark etmez. Bizde sadece bir tür mercimek var, küçük gri renkte, sorunu o çözer."

Muayenehanesinden çıkarken ona sordum:

"Bana açıkça söyleyin, kokuyor muyum?"

"Bu da ne demek? Nereden aklınıza geldi?"

"Yaklaşın, koklayın ve tenimden yayılan kötü bir koku

olup olmadığını söyleyin. Koltuk altlarımı koklayın, erkeğin en çok kokan bölgesi orasıdır derler."

"İnsanın kıvrım yerleri kokar."

"Yaklaşın, koklayın ve doğduğunuz şehrin hatırı için gerçeği söyleyin."

"Madem ısrar ediyorsunuz... Çok güzel bir sabun ve hafif bir losyon kokusu alıyorum."

"Demek öyle! Tüm bunları aklımda üretiyorum, öyle, hayal görüyorum, olmayan bir şeyi hissediyorum. Bu yüzden hamama gitmeliyim, hiç olmazsa oradaki yıkanma ve kese kaygıya yer bırakmaz, kökten çözüm getirir, hele Bilal'i bulursam, hani o Mekfiyalı kara masörü; yaptığı masajla tüm ölü derileri atıyor, hem görünenleri hem de deri altında olanları. Biraz daha çabalarsa, belki de tüm derimi değiştirmeyi başarır."

"Endişelenmeyin, aşırı stres yüzünden olmalı, şu sıralar pek çok konseriniz ve yolculuğunuz var, öyle değil mi? Karınız, sizi kızdırıyor..."

"Hayır, şu anda sahneye çıkmıyorum; piyanomu sarsmaktan, akordunu bozmaktan korkuyorum. Elimi sürmüyorum, bekliyorum. Evli değilim, beş yıldır sevgilimle beraber yaşıyorum, çok sık görüşmemize rağmen aynı evde kalmıyoruz. Beni kızdırmıyor."

"Şanslısınız!"

"Size söylemeyi unuttum, idrarım pek açık renk değil. Sanki, kaynağı belli olmayan bir mikrop almış gibi."

Bir kavanoza idrarımı yaptım ve incelenmesi için laboratuvara götürdüm. Sonuç şu:

"Özel bir durum yok, dostum! İdrarınız pırıl pırıl. Size söylüyorum, tüm bunları kafanızda kuruyorsunuz. Haydi siz hamama gidin. Taze domatesli ve etli mercimek yemeğini unutmayın."

Kış mevsimi Fez'de sert geçer. Kuru bir soğuk olur. Evler ısınmaz. Eski şehrin dışında bir otel seçiyorum. Kimseye burada olduğumu söylemiyorum. Kız kardeşim çok alınır, teyzem de aile bağlarının önemi hakkında bir kez daha

ders verir. Televizyona çıktığımda tebrik etmek için ikisi de annemi ararlar. İkisinden biri beni misafir etmek için ısrar edecektir. Oysa başkalarının evinde yatmaktan nefret ederim, aileden olsalar bile, hatta özellikle onlarda. Küçükken Kazablanka'daki amcamın evine tatile gittiğimizde, hepimiz aynı odada kalırdık, yatak olarak kullanılan şiltelerle dolu bir tür büyük salonda. Bu sıkışıklık yüzünden bir türlü uyuyamazdım. Sanıyorum, uykusuzluğumun kaynağı da bu. O zamandan beri otelde kalmayı tercih ediyorum, mümkünse yalnız. Uyumak bir anlamda ipleri kopartmak demektir, insan uyku kuyusuna bırakır kendini, karşı koymaktan vazgeçer, bir tür ölümdür bu. Bunu ancak uyku ilaçlarıyla başarıyorum. Yoksa, tüm geceyi bedenimde kaynayan ve baş ağrısı yaratan siyah kirleri düşünerek geçiriyorum. Başlarını yastığa koyar koymaz uyurlar. Bu, salaklara has bir özellik. Hiçbir şeyden korkmazlar, ne geceden, ne de cezaevinden. Her şeye karşı kayıtsızlar. Hiçbir vicdan rahatsızlığı uykularını kaçırmaz. Eğer batıl inancım olsaydı, lanetlenmiş olduğumu, beni cinlerin çarptığını, içimde şeytan olduğunu söylerdim. Sadece kötü ilişkilerim yüzünden kendimi kirlenmiş hissediyorum. Kim beni onların yoluna çıkarttı? Kötü ilişki mikrobu nasıl bulaşır? Mantık ve dikkat eksikliğinden mi? Biri bana bunların D.B.H. olduğunu söyledi, yani dostlukla bulaşan hastalıklar! Evet, kesinlikle dostlukla.

Peki bu mikropları nasıl kaptım? Bu zararlı şeylerin içimi sarmasına nasıl izin verdim? Neden kendimi korumadım? Neden bu pislik taşıyacılarından kuşkulanmadım? Onları mimlemem gerekirdi, ama görünürde kötülüğe dair hiçbir ipucu yoktu. Biliyorum, bana kaç kez söylendi, fazla iyimserim! Hatta bir arkadaşım bana şöyle dedi:

"Saflığın aptallık sınırına yaklaşıyor!"

Bu sözlere alındım. Genellikle insanlardan, özellikle de dost olduklarını iddia edenlerden kuşkulanmayı bana kimse öğretmedi, bu doğru. Kimse D.B.H'lerin belirtilerini göstermedi. Doğruyu yanlıştan, içten birini hainden, ikiyüzlüden, iyi niyeti suistimal edenden nasıl ayırmalı? Belirli bir

kural, bir reçete yok ki. Bu bir eğitim, kültür ya da sezgi meselesi. Genellikle sezgilerim doğrudur, ama onları izlemem, bana yararı olmaz, başıma bela olurlar, ben de hiç dikkate almam. Sanki biri onları yönlendiriyor. Lila'nın iddia ettiği de bu. Kimi insanlar inandırıcı olmak amacıyla fazlasıyla yaltaklanırlar, güzel cümleler kurarlar. Dalkavukluk yaparlar, başınızı şişirirler ve fırsatını bulduklarında ya da çıkarları gerektirdiğinde hemen sizi sırtınızdan hançerlerler. Ömrüm boyunca bu güruhun tuzağına düştüm: Birileri seni kucaklar, sarılır, hatırını sorar, aileni komşularını sorar, sen ise sağlığınla ve akrabalarınla bu kadar ilgilenen kişinin adını bile bilmezsin, ama sırtını döner dönmez, büyük bir zevk ve acımasızlıkla senin aleyhinde konuşur:

"Budala, *kaimbo,* 'Mickey', bu ne hava, afra tafra, burnu Kaf Dağı'nda, bizi nasıl da küçümsüyor, bizi *walloou*[1] yerine koyuyor, bir *dilenci* gibi görüyor. Kendini ne sanıyor? Onu bir ele almak gerek, bu adam pek sağlam ayakkabı değil, beş para etmez, yeteneksiz, yaptığı da sıradan bir müzik, *za'ama*![2] Piyanist! *Za'ama* Avrupalı! Konuş bakalım, *khroto* ne dediğin anlaşılmıyor, kelek bir karpuz gibi; Arap olmaktan utanıyor, ne diyorsun, piyyaaanist! *Musikar!*[3] Onu piyanolayalım, hayatını müzikileştirelim, kolay iş, ne diyorsun, o Franssız, kökkenlerini, kökklerini unutmuş, bu böyle, Fransa onları kabul eder etmez, her şeyi inkâr ederler, serseri, bahşişleri toplamış, şoförlü arabalar, bahçeli villalar, aşağısı kurtarmaz, ama asla telefona çıkmaz, önce sekreteri aşmak gerekir... ah, ah! Tıpkı bir bakan gibi, cebi para dolu ama cimri, tatsız tuzsuz, acı bakla gibi ha ha! Serseri, başarıyor! Geçen gün yine bir ödül aldı, Almanya'da mı, İngiltere'de mi, zaten İngilizce'yi Fransızca'dan iyi konuşuyor, tabii sanatçı o, bize gelince, canımız çıkıyor. O da görecek gününü, yere batası züppe yaşantısında bir şeyler bulacağız, hizmetçisiyle yattığı söyleniyor, cinsel taciz sayılır, hizmetçiye şikâyetçi olabileceği hatırlatılır, göreceksin piaaa-

[1] Hiç. (Y.N.)

[2] Sözde. (Y.N)

[3] Rüzgâr estikçe, gagasındaki deliklerden türlü sesler çıktığına inanılan bir masal kuşu. (Y.N.)

nistimizi, hâkimlerin, gazetecilerin önünde süklüm püklüm olacak, şimdiye kadar medya onu göklere çıkarttı, ama artık her şey değişecek. Bosna'dan gelmiş zavallı bir kızdan faydalanırsın, onun ırzına geçersin ha, çünkü patronsun, ha! Ne eğlence olacak, göreceksin, aşçı kızı yola getirmek kolay, eline üç-beş kuruş tutuşturmak yeter, ne istenirse yapar, sonuçta ne piyanist ne de mesleği onun umurunda, *kaimbo, Mickey,* onunla yatıyor, bu kesin, besbelli, ona karşı çok yumuşak, hey gidi serseri, başına gelecekleri görecek. Düşünsene, geçen gün telefon ediyorum, şöyle cevap veriyor, daha doğrusu sekreter karıya şöyle dedirtiyor, biliyorsun hani şu kart olanı, beyefendi çalışmakta olduğu için rahatsız edemezmiş, evet. Beyefendi, kıçımın kenarı beyefendi, taşaklarım gözlerini öpsün, görüntüyü hayalinde canlandırıyor musun, taşaklarım gözlerinin üstünde. Serseri, kesin ibnedir, ama onun canına okumak istiyorsak bunu söylemeyeceğiz, hizmetçiyle yatıyorsa ibne değildir, bu da bir başka sefere kalsın... Hizmetçi fikrini sevmiştim, ne yazık ki doğru değilmiş, yanlış istihbarat, ah, bir hizmetçisi olsaydı, o zaman *fissa*[1] kölelikle savaş komitesine, ya da onun gibi bir şeye, hani evdeki dadıları aşağıladıkları için elçileri, konsolosları mahkemelerde süründüren o kuruluşlardan birine... Ama bu durumda, mümkün değil... Altı aydır otelde yaşıyor, evet. Beyefendinin büyük bir otelde suiti var, parasını da plak şirketi ödüyor, evet, işte böyle, görüyorsun, Franssızların önünde yerlere kapandıkları bir hokkabaz, ama biz onun nereden geldiğini biliyoruz, hayatı ona zindan edeceğiz, bu da bizim zevkimiz, serseri her gittiği yerde alkışlanıyor, bir dâhi olduğunu diyorlar, şeyimin dâhisi, beri gelsin o dâhi! Para içinde yüzen o dâhiye, o rezil cimriye neler yapacağız göreceksin, öyle çok parası var ki, avuç avuç çalsalar fark etmez bile, onu biraz hafifleteceğiz, üstünde smokin, o egzotik müzikle nasıl başarı sağlanıyormuş, öğreteceğiz, sıkı dur, smokinli bir *khoroto,* daha neler göreceğiz, neler de çalıyor, ciddi ciddi Moazart çalıyor, Bitovan çalıyor, hatta Hacı Hamdavya çalıyor, işte şimdi dalga geçiyorum, onun

[1] Hemen (Y.N.)

kim olduğunu bile bilmez, gerçek bir Faslı sayılmaz, peşinde koşuyorlar serserinin, kendini bir şey sanıyor, o küçük adamla biraz ilgileneceğiz. Lisedeyken kimseyle konuşmazdı, Beyefendi düşünürdü, konsantre olurdu... Gününü görecek..."

Bizim o iyi toplumumuzda arkadan konuşma giderek egemen oluyor. Böylece insanın kendi yetersizliğini örtmesi kolaylaşıyor. İnsanların canı sıkılıyor ve zamanlarını başkalarını kötülemekle geçiriyorlar, yargısız infazlar yapılıyor, söylentiler yayılıyor. Kimi zaman kendime şöyle diyorum: "Dalkavukluk yapan birini soğuk ve mesafeli birine tercih ederim." Hayır, Kuzey Avrupalıları tercih ederim, kibarca konuşurlar, kişilikleri bana yük olmaz, sıkıcı ve renksiz olmaları hiç önemli değil. Benim yaşam alanıma ve mahremiyetime saygı gösteren birini, aynı ülkeden olduğumuz bahanesiyle yerli yersiz laubalilikleri kendine hak gören sırnaşık birine tercih ediyorum. Evet biliyorum, insanlar bana şöyle cevap vereceklerdir: "Uzun zaman ülkenden uzakta yaşadın!" Bu doğru! Ve ekleyeyim: Buna şükrediyorum! Çünkü aradaki mesafe, yolculuklar ve başka insanlarla tanışmak, insanın kendi toplumunu daha iyi tanımasını sağlıyor. İnsan birine ya da bir şeye ne kadar yapışırsa, onu o kadar az tanıyor. Uzakta olmam, kimilerinin yaşamımın içine sızmalarını ve bana pisliklerini bulaştırmalarını engellemedi. Küçük dünyalarının bir parçası olmamak, onların gözünde affedilemez bir şeydir, bu onları sinirlendirir, hatta mutsuz kılar. O zaman da, uzaklaşanları yıpratmak için onları kirletmeye ihtiyaç duyarlar. Onlar, onu bunu çekiştirdikleri içki âlemlerine katılmamı tercih ederlerdi. En adi şaraptan içerler, olur olmaz konuşurlar, sonra da hepsini unuturlar.

Nasıl oluyor da sen orada, o çirkeflerin arasında bulunuyorsun. Fıkra gibi gelecek ama şöyle bir şey geçti başımdan: Bir konser için Viyana'ya gittiğimde, ikiz kardeşler de tesadüfen oradaydılar. Konser sonrası beni görmeye geldiler, yanımda fotoğraf çektirdiler, beni tebrik ettiler ve öbür

memleketlilerle birlikte bir şeyler içmeyi önerdiler. Ertesi gün Berlin'de konserim vardı, benimle geldiler, bana armağanlar verdiler. Ardından, beni evlerine davet ettiler, sonra olaylar hızla gelişti. Genelde bu tür davetlerden kaçınıyorum, ama kimi zaman insan direnmekten yorgun düşüyor ve suçluluk denilen o çirkin duygudan kurtulmak istiyor. "Hayır" denilemiyor. Bu macerayı kazasız belasız atlatırsam, insanlara "hayır" demeyi öğretecek gece kursları açacağım. Başlı başına bir eğitim, bir teknik, bir ikna etme meselesi bu. Her şeye "evet" diyenler zayıflıklarını açıkça sergilemiş oluyorlar. Dozu ayarlamayı bilmek gerekiyor, insan seçim yapmalı, ne ret ne de kabul sistematik olmalı. "Hayır" deme okulu pek çok kişiye faydalı olacaktır. Çünkü ben de, açık ve kararlı bir şekilde "hayır" diyecek kadar soğukkanlı olamadığımdan onlara kolayca güvendim. Çok meşgul olduğumu ve samimiyetleri ya da gerekçelerine ilişkin konularla zamanımı harcamak istemediğimi söylemem gerekirdi. Müzikten hiçbir şey anlamadıklarını hemen fark etmiştim, orada kestirip atamadım. Bunu yapmalıydım. Evet, bu tür yüzeysel ilişkilerle karşılaşmışsındır. Şu suçluluk duygusu da nereden çıkıyor? Bazıları için yıkıcı olabilen bu duyguyu da nereden çıkarttın? Onurunu lekeleyecek bir şey yapmadın, kimseden bir şey çalmadın, hiçbir dostuna ihanet etmedin, kimseye kabalık etmedin, o halde, bu suçluluk duygu da neyin nesi? Bu benim zaafım, sapmam, kusurum.

Her şeyin temelinde güven sorunu var. İki tür insan var: sürekli olarak herkesten kuşkulananlar ve başkalarına gereğinden fazla değer verenler. Sen ikinci türe dahilsin, bir yandan da güçlü bir önsezi yeteneğin var. Ama bu pek işine yaramıyor. Tedbiri elden bırakıyorsun, tembellikten ya da kolayına geldiği için kendini olayların akışına kaptırıyorsun ve bu insanlarla karşı karşıya kalıyorsun, zaman zaman onlara içini döktüğün bile oluyor. Bu arada onlar senin zayıf noktalarını, varlığına, yaşamına, mahremiyetine sızacakları açıklarını bir kenara yazıyorlar. Onların palavralarına inanı-

yorsun, senin gibi olduklarını düşünüyorsun, sözlerinden kuşku duymuyorsun, acımasız taraflarıyla karşı karşıya kalacağını hayal bile etmiyorsun, kendi kendine bunun olanaksız olduğunu, sıcak ve güler yüzlü olduklarını söylüyorsun, oysa onların iki farklı yüzü, iki farklı söylemi var. Aslında yüzleri yok, üzerine duruma uygun yüzün çizildiği bir çeşit ince deriden yapılmış, değişken bir maske var, bir tek gözler değişmiyor, onlar hep aynı. Bakışları okumayı biliyorsun ama asla senin gözlerine bakmadıklarını fark ediyorsun, hep kaçamak bakıyorlar ya da gözlerini indiriyorlar, gözlerin yalan söylemeyeceğini biliyorlar, bu yüzden de yakalanmamaya çalışıyorlar, ve işte sen de böylece ahlaksızca ve rezil işlere bulaşmış oluyorsun. Farkına varman ve kendini kurtarman zaman alacak. Önsezi yeteneğin seni azarlıyor, kendini suçluyorsun, saatlerce kıvranıyorsun ama işe yaramıyor, olan oldu, onlarla aynı zihniyetteysen ve onlara savaş açmayacaksan, ki bu pis bir iş, yapabileceğin tek şey ardına bakmadan çekip gitmek. Onlarla aynı oyunları oynuyorsun, onların seviyelerine inmiş oluyorsun, bir hırsız ve profesyonel bir yalancı olmayı kabul etmiş oluyorsun. Kendi kendine asla onlar gibi olmayacağım diyorsun, onurum benim için önemli, onlarınsa onurla işi olmaz, uzun zaman önce vazgeçtiler onurlarından, kendilerini yetiştiren amcalarını örnek aldılar –babaları genç yaşta bir kazada ölmüştü–, amcaları aşağılık bir adam, onlara güçlü kişiler karşısında yerlere eğilmeyi ve zayıfları hor görmeyi öğrettiği gibi, tuzaklarına düşen insanları soyup soğana çevirme sanatını da öğretti. Tüm bunlara karşın, hoş olmayan ilişkilerin oldu ve güvendiğine pişman oldun, örneğin şu plak şirketi sahibi, hayır amaçlı konserler vermeni istemişti; sen para almıyordun ama o, senin şöhretinden faydalanıp kendi markasının reklamını yapıyordu. Bir gün şöyle dedin:

"Bu kadar yeter, bırakıyorum."

Yahudiler hakkında ırkçı söylemlerde bulunduğu için böyle bir tepki vermiştin. Aynı tarafta olduğunuzu düşündüğü için sana içini dökmüştü, sen onu tersledin, onun evindeydin, masadan kalktın ve evi terk ettin. Kendinden gurur

duyuyordun. O da "Cezayir Savaşı sırasında askerî görevini" yapmış olmaktan gurur duyuyordu, ama aynı dünyaların insanı değildiniz. Senin hatan burada, hiç layık olmayan kişilere kolaylıkla dostluğunu sunuyorsun. Kısacası, onunla ilişkini kestin, onun da programı ciddi biçimde zarar gördü. Öç almaya karar verdi –çünkü kinci bir adam, Sicilya asıllı, hatta bir ara mafyayla bağlantısı olduğunu düşünmüştün, ama emin değildin–, adamın bir tür casus olduğunu, müzikten de, hangi amaçla konser verdiğini de anlamayan bir adamla iş yaptığını fark ettin, herkesi tanıdığını iddia ediyordu, şu bakanın ya da diplomatın arkadaşıyım diye geçiniyordu. Plak şirketi paravandı, başka işleri örtmek için bir vitrindi. Dünyanın karmaşık olduğunu, kelimelerin söylemek ve anlatmak istenileni ifade etmediğini öğrendin. O dünya seni kirletti, sana zarar verdi ve çıtayı yükseltmek için zorlandın. O adamın ırkçı olduğunu ve Faslıların çoğunu hor gördüğünü söylediğinde kimse sana inanmıyordu. İnsanların ondan çıkarları vardı, kimileri de bu işbirliğini anlamıyordu. O karanlık adamla hiçbir işin olamazdı. Görkemli evine güçlü bir politikacıyı davet ettiğinde, hiç zaman kaybetmeden kadınlardan mı, erkeklerden mi hoşlandığını öğrenmeye çalıştığını hatırlıyorsun, çünkü onlara körpe bedenler, taze etler ayarlıyordu. Her türlü kurumla sıkı bağlantıları olan ve her türlü tüm hizmeti veren bu serseriye güvendiğin için sonuçta bin pişman olmuştun. Bir gün maskesi düşer, diyordun kendi kendine. Oysa hâlâ yaşıyor ve çevirdiği dolaplar sayesinde servetine servet katıyor. Birisine yardım ettiğinde bunu bire bin katarak sergileyen tiplerden. Her şeyi hesaplı kitaplı. Sense, bu yaşadıklarından ders almadın. Önüne gelene güvenmeye devam ettin.

Burada duruyorum ve kendime soruyorum: Bu pislik sadece başkalarından mı bulaştı bana, yoksa içimde vardı da farkında mı değildim? Nasıl olur? Yoksa mikrop taşıyıcısı mıydım, kendime, sadece kendime kızmak yerine, başkalarına çamur atmaya mı çalışıyorum? Beni kızdıran ve başkalarında gördüğümde kaldıramadığım bir tutum değil mi

bu? Kuşkusuz, sütten çıkmış ak kaşık değilim, masum, lekesiz değilim. Benim de içimde bir miktar mikrop var. Bunları başkalarına bulaştırsam iyi olurdu, ama yapamıyorum. Çok utanç duyuyorum, çok suçluluk hissediyorum. Oysa Hıristiyan değilim! Ah, tepki vermemi engelleyen o duygu yok mu! Peki ya başkaları, dost sandığım kişiler, neden hiç suçluluk duymuyorlar, neden benim şöhretimi, başarımı, servetimi kıskanıyorlar? Ahlaksızları çeken ne ver bende acaba? Neden, o gizli soyguncu, kendine "işadamı" diyen cahil adam, beş vakit namazını aksatmadığını, cuma günleri sadaka verdiğini, aç insanlarla dayanışma olsun diye haftada bir gün oruç tuttuğunu iddia ediyor, neden o ikiyüzlü yalancı benden para sızdırmayı başarıyor? Nasıl yaptı da beni avcuna düşürdü, neredeyse büyülenmiş gibi gözlerimi kör etti? Karşısına çıkan kadınların mücevherlerini, paralarını çalmak için onları hipnotize eden bir soyguncunun hikâyesini hatırlıyorum. Tutuklanmıştı ve neredeyse beraat edecekti, çünkü hâkime bakışıyla istediği kararı verdirecek gibiydi. Neyse ki, kurbanların avukatı oyununu fark edip müdahale etmişti. Sözde "işadamı" zengin ve yaşlı dullara musallat olan jigolo, göz boyayıcı cahil bana şöyle demişti:

"Sen benim dostumsun, benim gözümde dostluk kutsaldır, bir dost için her şeyi yaparım, hatta kardeşime yapmayacağımı dostuma yaparım, bu böyledir, biz dostluğa sadakat göstermemiz gerektiği öğretilerek yetiştirildik, pazarlığa gelmez ve dostluğa bulaştırılmaması gereken tek şey vardır, o da çıkardır, paradır, etle tırnak arasına giren o pislik, bu konuda oldukça katıyım, dostlarımla asla iş yapmam, çünkü önemli bir beyefendinin söylediği gibi, işler başkalarının parasıyla yapılır, anlıyor musun neden seninle asla iş yapmayacağımı, yine de ara sıra seni kıyak işlere dahil etmek hevesine kapılıyorum, fırsat olduğunda bu konuyu sana açacağım, biliyorsun, müzik yeteneğini takdir ediyorum, Bâke çalışına hayranım, sanki Muzarre'nin daha iyisin, daha Doğulusun, bu yüzden, piyanoya her oturduğunda bizde uyandırdığın güzel duygular için sana teşekkür etmek istiyorum, biliyorsun, Allah, inananlara, senin ve benim gibi al-

çakgönüllü kullarına yaşam kapılarını açar. Benim de para kazanma konusunda benzersiz bir yeteneğim var, mucizevi bir şey, çalışmak ve parayı işletmek günah değil, günah olan tembel tembel oturup gökten nimet yağmasını beklemektir, yani bu muhteşem bir fırsat, senin de bundan faydalanmanı istiyorum, ben, ayrıca Lahbib, kuzenim Hacı Lahbib, dostumuz William ve karısı Julia bu şanstan yararlandık, ama galiba geç kalındı, sanıyorum hesap kapandı, New Jersey' deki Repobank bana yirmi dört saat tanımıştı. İstersen, senin paranın da bizimkiyle birlikte yatması için ısrar edebilirim, aynı hesapta oluruz, harika olur, dikkat et, seninle iş yapmıyorum, parayı işleten ben değilim, sadece sana olan hayranlığımı ve sadakatimi ifade etmek istiyorum, parana dokunmayacağım, unutma, dostlar arasında alışveriş olmaz, asla bu hayat dersini unutma, dostluğun sürmesini istiyorsan, araya para karıştırma, ama bu durum farklı, anlıyor musun, dostluk budur, gerçek kardeşlik... biraz daha çal, beş dakika bile olsa, beş dakika daha katıksız bir mutluluk, ne yetenek, senin ve ailenin bir yakını olmak büyük şans, kendimi ailendenmiş gibi hissediyorum... Öyle değil mi, ne zaman evleniyorsun? Çocuklarınla ilgilenmekten büyük mutluluk duyacağım! Biliyorsun, çocuklara bayılırım, ne yazık ki çocuğum olmuyor, genetik bir şanssızlık, yani biyolojik bir şey demek istiyorum, biliyor musun, doktorlar doğuştan olduğunu söylediler, ben inanmıyorum, neyse, sen benim kardeşimsin, senin gibi mükemmel bir kardeşim olsun isterdim, öteki kardeşlerimi de seviyorum, ama sen aynı zamanda dostumsun, emrindeyim, emret kardeşim, emrine amadeyim."

Dolandırıcılık, halkın ve medyanın yanı sıra, yakınlarımın ve sözde dostlarımın da beni göklere çıkarttığı bir dizi konserden sonra ortaya çıktı. Yine de şöhretin beni sarhoş ettiğini, burnumun büyüdüğünü sanmıyorum. Belki biraz başımı döndürdü, bu yüzünden de tedbirli davranmayı ihmal ettim. Dönem ve koşullar ne olursa olsun, insanoğlu övgülere duyarsız kalamıyor, özellikle de bunlar dostlardan ve şu sözde kardeşlerden geliyorsa. Öteki kardeş, deli gibi gü-

len o bodur, benden birkaç anımı çaldı. Her yerde, ilk nişanlım Zina'nın sevgilisi olduğunu söyledi, fotoğraflar üzerinde hileler yaptı ve benim yerime geçti. Benim adımla bir günlük tutuyor. Bir gün bürosunda yalnız kaldığımda keşfettim bunu. Böylece başkasına ait bir yaşamı kendine mal ediyor. Aslında kardeşiyle o, işi ve ganimeti paylaşıyorlar, biri paramı çalıyor, öteki yaşamımı. Soygun gündüz vakti oldu ve aylarca sürdü. Her şey, bayram havası içinde, kahkahalar arasında kolaycacık oluverdi. Ah! Tüm cümleleri noktalayan o gülüş yok mu, etrafa mikrop saçan, kadınların eteklerini yırtan ve mahremiyetlerine sızan o rezil gülüş, camın üzerinden kayan balgama benzeyen o vıcık vıcık gülüş. Ah, çalımlı ve kaygı dolu o gülüş, uyuyan çocuğu sokmaya hazırlanan bir engerek kadar çıplak gülüş, gülüş değil sanki bir intikam çığlığı, avı öldürmek, ezmek, pestilini çıkartmak için yardım isteyen bir çağrı. O gülüş kötü bir uğultu gibi beni izliyor, sonsuz bir gecedeki patırtı gibi. Zamanla, şeytanla karşılaşmış olduğuma inandım. Sanmyorum ki, şeytanın çirkin olmaya gereksinimi olsun ya da kara cüppe giysin ve ağzından alevler çıksın. Şeytan da ötekiler gibi bir insandır. İnsan şekli onda eğreti durur; içinde taşıdığı kötülük öylesine fazladır ki, bunu başkalarına akıtmaya ihtiyacı vardır, yoksa o katran karası yapışkan karanlık onu nefessiz bırakır, boğarak öldürür. Son derece kötücül bir varlığın, bir yandan sevimli bir yüzü, kibar tavırları, beyefendi bir görüntüsü, özenle seçilmiş bir kelime dağarcığı olabilir, öte yandan kanında zehir bulunur. Artık şunu biliyorum, sürekli gülümseyen o tıknaz adam, bir iblis. İblisin ekranda boy gösterdiğini de görmüşümdür: Genelde egzotik olarak betimlenmesinin tersine, iblisin siyahlar giymesinin nedeni içinde taşıdığı şeytana benzemek değil, şişmanlığını saklamaktır. Sevecendir, güleçtir, eğlencelidir. Gözlerini bürüyen kırmızılığı saklamak için çoğu zaman siyah gözlük takar. Gözlerinin içindeki renk bazen kırmızı, bazen sarıdır. Gözlerinin en dibini yakından gören pek az kişi vardır. Dikkatleri dağıtmak için sık sık ve kocaman gülümser, hemen ardından da gevrek kahkahalar atar. Bu adamın zayıf bir yanı,

büyük bir açığı var, intikam almaya karar verirsem bundan yararlanacağım. Kamışını bir deliğe sokabilmek için her şeyi yapar. Düzüşme programı yapılmadığı akşamlar deliye döner. Onun takıntısı da bu. Ne olursa olsun, düzüşecek. Bir gün bana şöyle dedi:

"Maigret'nin yazarı gibiyim, neydi adı, Simeon mu, Sanato mu, bana her akşam bir kadın lazım! Aile geleneği, amcamın dört karısının yanı sıra pek çok da metresi var, evdeki hizmetçi kızlar da cabası."

AIDS'li bir kızı onunla tanıştırmayı düşündüm, daha doğrusu gözümün önüne getirdim, kız rahatlıkla onunla yatağa girer ve prezervatif olmadan şevişir. Utanç duyuyorum! Bunu düşündüğüm için kendimden utanıyorum. Kendi kendime şöyle dedim: "Peki ya o kızı öldürürse, kendi mikroplarını bulaştırıp kızın hastalığını ağırlaştırırsa, zavallı kız zarar görürse..." Çünkü kötülük kale gibi dimdik ve kendinden emindir, her zaman o kazanır.

Mikroplar bir kez kanına girdi mi, mahvoldun gitti. Usulca olur bu; tatlı sözler eşliğinde, hoş akşam davetlerinde, neredeyse hiç görmeyen bir adam lût çalar, bir göçmen kız da şarkı söylemeye ve şöhret olmaya çabalar. Sevimlilik adına ne varsa kullanılan bir akşamdır bu, folklorik öğelerle, *tajin* ve *pastilla* gibi yemeklerle vatan hasreti giderilir; bu tür tuzaklarda ekmek ve şarap temel unsurlardır, nane çayı ve *ceylan boynuzu* tatlısı gecenin sonuna doğru gelir, beyninde hâlâ uyuklayan nostaljiyi şöyle bir dürter. Gazeteciler davet edilir. Medyadan insanlarla ilişkiler çok önemlidir. Kimileri bu göz boyamacayı yutmaz, ama Doğu misafirperverliği her şeyi zekice planlanmış bir belirsizlikle örter. İçkiler içilir, yemekler elle yenir, yöresel mutfağımıza özgü baharatlı soslar kullanılır, parmaklar yalanır ve görgü kuralları unutulur, çatal ve bıçaklar misafirlere bırakılır; memleket tütünü içilir, müzik dinlenir, dans edilir. Göç kargaşasında kaybolup gitmiş köylü kadınlar, memleketten fahişeleri bulunur, bunlar şarkı söyler ve dans eder. Huzursuzdurlar, gülümsemezler ve acı içinde kendilerine düşen görevi ya-

parlar. Gerisini gürültü ve duman halleder. Daha sonra onlara, mutfağın bir köşesinde yiyecek verilir, memleketin pezevenkleri "ücreti" öderler, böylece senaryo sona erer. Avrupalı kadınlar birkaç oryantal figürü yapar. Kimileri pek gülünç dans eder, ama ikizler eğlenir, onlarla alay eder ve histerik gülüşlerini seyircilere de geçirirler. Böylelikle, eğlenceden eğlenceye, toplantıdan şenliğe, itiraftan maceraya gide gele, sen, kapana kısılmış, çiğ çiğ yenen bir fareye dönüşürsün. Bu sırada onlar eğlenirler. Senin hakkında tüm bilgileri toplamışlardır, zayıf noktalarını, geçmişini ve gücünü bilirler. Profesyonellerin eline düşmüşsündür artık. Kendini akıntıya bırakırsın; güvenini kazanırlar, onlar gibi gülersin, saçma sapan şakalarını komik bulursun, kendini onlara beğendirmeye, hoşlarına giden şeyleri yapmaya çabalarsın, onları dostlarınla tanıştırırsın, birkaç kapının önlerinde açılmasını sağlarsın. Kendi kendine şöyle dersin: "Onlara yardımım dokunuyor, doğrusu bunu hak ediyorlar" ve zamanının büyük kısmını onlarla geçirirsin, kucak kucağa. Dikkatli davranma güdün bütünüyle körelmiş, bilincin uyuşmuştur ve her şeyi kabullenirsin, ayırt etme yeteneğini kaybedersin, her şeyi isteyebilirler senden, onları reddedemezsin. İşte bu şekilde mikrop kaparsın, onların mikrobu sana bulaşır, leş gibi kokarsın, yıkanırsın, tenini ovuşturursun, arındığını sanırsın, ama ertesi gün yine kirlisindir. Kendi kendine sorarsın: "Neden ben? Beni böylesine açık seçik dolandırmaları için ne kusur işledim?" Asıl neden şu, onlar gibi değilsin, hemşerilerine ve köyüne ihanet ettin, ülkeden ayrıldın ve onların beceremediğini yaptın, kendine dışarıda bir yer edindin, onların düşlediği yerdesin; senin varlığın onları rahatsız ediyor, çünkü onların zayıflığını ve yetersizliklerini kanıtlanıyor. İşte dostum, ben böyle düşünüyorum. Bu yüzden, sorunu çözümü hamamda olabilir. Elbette, kesin bir çözüm olmayacak, çünkü mikroplar teninde hücrelerini bırakır. Bir ya da iki ay sonra, bunlar faaliyete geçer ve etkinleşirler.

Kendi kendine "neden ben" diye soracağına, soruyu başka türlü sor: "Bende, ihanete elverişli ne var?" Dost bil-

diğin insanlar sana ihanet ediyorsa, bunun nedeni davranışlarında, bakışlarının gerisinde, içeri sızmalarını sağlayarak, kötülüklerine zemin açacak küçük bir aralık bulmalarıdır.

Sabit bir fikir, inatçı bir ümit oluştu: Hamama gitmek, sanki orada mucizevi bir çözüm vardı. Neden olmasın? Gizemli mekânların buharı içinde, gerçeğe yaklaşma olasılığı bulunur. Uygun günü seçmek gerek, Bilal vardiyada olmalı, çünkü bana bulaşan o pisliği ancak Bilal'in masajı temizler. Cuma günü olmamalı, o gün bir metrekare bile boş yer yoktur. İnsanlar cuma namazına gitmeden önce, boy apteslerini hamamda almayı âdet edinmişler. Bu durumda, en uygunu pazartesi. Rahat rahat benimle ilgilenecek zamanı olur, Bilal'in. Ona "filozof" diyorlar. Masaj yaparken, vecizeler söyler, düşüncelerini anlatır, onları geliştirir, onun bunun fikrini sorar. İleri düzeyde din kültürü vardır. Kuran'ı ezbere okur, özellikle hadisleri, Peygamber'in sözlerini iyi bilir. Kendi kendime soruyorum: "Ona bundan söz etmeli miyim, yoksa kendi bildiği gibi mi yapsın?" Kafamı kurcalayan düşünceyi ona açmaya karar verdim. Pek şaşırmış görünmedi, hoşuna gitti:

"İçindeki pislikten kurtulmak için sen de benden medet umuyorsun. Biliyorum, bunu yaşamamış olanlar, anlayamazlar. Şu sıralar, kötülük kol geziyor. İşte kanıtı: Senin gibi büyük bir sanatçıya bulaşmış. Ne tuhaf, bize iyilik yapmayı, kötülükten kaçınmayı öğrettiler. Ne yazık ki, günbegün kötülerin gemi azıya aldıklarını fark ediyorum. Bu hamamın müdavimlerinden pek çok kişi gelip yıkanıyor, apteslerini alıyor, yandaki camide namaz kılıyor. Ama benim gözümde onlar kirli, leş gibi, doğal sabunla ne kadar yıkanırlarsa yıkansınlar, bedenlerine ne kadar *rasul*[1] sürerlerse sürsünler, temizlenmiyorlar; asla ellerini sıkmıyorum, çünkü bulaşabilir, onları gülümsemelerinden, bilgiç tavırlarından tanıyorum, üstünlük taslıyor gibiler, buraya adım atar atmaz ayırt edebiliyorum onları. En yakınlarındaki insana

[1] Yıkanırken vücuda sürülen, doğal mineraller içeren bir çeşit kil. Fas'ta hamam kültürünün önemli bir unsurudur. (Y.N.)

mikroplarını bulaştırmadan önce fark edebiliyorum onları. Siyah tenim beni koruyor; beni küçümsüyorlar, bu yüzden bana dokunmuyorlar. Beni dünyaya bu şekilde getirdiği için anneme şükran duyuyorum. Siyah! Bu bir ırk değil, renktir. Ya sen, nasıl oldu da tuzağa düştün? Senin gerekçen var, nasıl bir insan türüyle karşı karşıya olduğunu bilmiyordun, düşmanlarına, 'hamamböceği', hayır 'fare' diyelim, onlar kahkahalarla gülüyorlardı ve asla gözlerinin içine bakmıyorlardı, o bulanık su yaratıklarını tanırım, evlere dolarlar, her yere sinsince girerler ve kendilerini olduklarından başka türlü gösterirler. Bahse girerim debdebeli bir yaşantıları vardır, milyoner geçinirler, masraflara aldırmazlar. Bu da normal, kendi paraları değil ki, aziz dostum, bu insanlar başkalarının parasıyla yaşarlar, herkes bilir bunu, tuzağa düşürecek, soyup soğana çevirecek senin gibi insanlar ararlar sürekli, eski hikâyedir bu. Her neyse, ama senin durumun biraz karmaşık, seni dolandırmakla kalmadılar, onları asla unutmaman için sana mikroplarını da bulaştırdılar, onlar güçlü, ben de sana acıyorum. Haydi, bakalım senin için ne yapabilirim, sana iki kez masaj yapacağım, birincisi yüzeysel olacak, zemin hazırlamak için, mikropları uyuşturmalıyım, ikincisinde, canını acıtmam gerekecek çünkü iyice ovuşturmak, sana bulaştırdıkları tüm pisliği dışarı atmak için kasları zorlamam gerek. Belki de ayağının altını bıçakla çizmeliyim. Kanla birlikte mikroplar da akıp gider."

İlk masajdan sonra Bilal durdu, ardından bana şöyle dedi:

"Direniyorlar. Bana şu farelerden birini tarif etsene, görünüş olarak nasıl, adını söyleme, nasıl konuştuğunu, neye benzediğini söyle."

"İkiz kardeşler, hiç ayrılmazlar, biri kısa boylu tıknaz, yuvarlak yüzlü, siyah gözlü, hareketleri biraz kadınımsı. Bir lisede jimnastik öğretmeni, kendine anlaşılmamış şair diyor, kimsenin umursamadığı şarkılar yazıyor, viyolonsel çalıyor, daha doğrusu o enstrümanı katlediyor. Onunla bir şiir

festivalinde tanışmıştım, ödül gecesi piyano çalacaktım. Öteki orta boylu, muzip gözleri serseri yönünü eleveriyor, sürekli gülümsüyor, ortada gülecek bir şey olmasa bile ikisi de gevrek gevrek gülüyor. İkisinin de karizmatik bir görünümleri var, bundan fazlasıyla yararlanıyorlar. Çılgın ve tehlikeli olduklarını anlamam uzun sürdü. Deli olduklarını söyleyemem, hayır, akılları başlarında, ama zekâlarını ve mantıklarını hep zarar vermek, çalmak, çırpmak, dolandırmak için kullanıyorlar, sonra da kurbanlarıyla alay ediyorlar. Kötü insanlar. Meslekleri kötülük. Bunu ta kundaktayken öğrenmişler. Ama belli olmuyor. Hamamböceğine ya da fareye benzemiyorlar, akılları başlarından gittiğinde sağa sola saldıran bir engereğe benziyorlar. Ne dinleri var ne imanları, ahlak da yok, vicdan da. Kurbanlarından biri bana şöyle demişti:

"'Onların kalbi yok, bir nebze bile duyguları yok, amaçlarına ulaşmak için her şeyi yapmaya hazırlar: Amaçları da kibarca çalmak.'

"Mekke'ye Hacca gittiklerini biliyorum, ruhani ayinlere katılıyorlar ve kendilerini iyi Müslümanlar olarak yutturuyorlar. İkizlerden biri içkiye ve kadınlara olan düşkünlüğünü açıkça sergiliyor, öteki mistik etkiler altında olduğunu iddia ediyor, her sabah Kuran okuduğunu söylüyor, aslında neredeyse okuma yazma bilmeyecek derecede cahil, ama tavırlarına bakılırsa okur-yazar biri gibi. İhtiyarların etrafında dolanıyor. Yaşlı kadınları gözüne kestiriyor, özellikle de zengin olanları, zamanla güvenlerini kazanıyor, onlardan para sızdırıyor, hatta kendisini tek mirasçı olarak göstermelerini sağlıyor. Bu yaşlı kadınların ansızın kalp krizinden öldükleri de oluyor."

"Betimlediğin şey kötülüğün ta kendisi, mutlak kötülük. Ama maskeleri düşmediği sürece, çevreye zarar vermeye devam edecekler ve cezasız kalacaklar. Maskelerini düşürmek için buradan bir şey yapamam. Şu an için, seni tüm bunlardan arındırmaya çalışacağım. Bu denli mikrop kapmış olman onlarla uzun süre yakın temasta olduğunu gösteriyor."

"Güvendim onlara, öte yandan, bildiğin gibi insan değişmiyor. Size karşı cephe almamaları için onların akıllarına güveniyorsunuz. Eğlenceye ve gürültüye düşkünlükleri, kurbanlarını daha çok sersemletmek için. Aslında, yemeğe davet etmeleri, iş icabı. Misafirperverlikleri de bir tür ticari yöntem. Görünüşte her şey karşılıksız bir ikram, ama aslından her şey paralı, her şey hesaplanmış, hiçbir şey bedava değil. Ama bunu anlamak için, onların avlarından biri olmak gerekli. Ben insanların sadece iyi yönlerini görüyorum, birkaç kusur fark etmiş olsam da görmezden geliyorum, peşinen güveniyorum. Bu böyle, insan değişmiyor."

"Elbette, insan değişmiyor, ama uyanık olmak gerek. Ne tuhaf, sen gençsin, kırk yaşın altında olmalısın, oysa tükenmiş bir adam gibi konuşuyorsun! Karşı koymalısın, savaşmalısın. Benim de savaşmam ve okulu bırakmayı kabul etmemem gerekiyordu. Ama, beyaz tenli Fezlilerin bana hayatı zindan ettiklerini de eklemeliyim. Neyse, tüm bunlar eskide kaldı. Senin durumuna gelince; belki birçok seans yapmamız gerekecek. Zamanın vardır umarım."

"Şu hamamböceklerini unutmak ve kurtlarından kurtulmak için, gerektiği kadar zaman ayıracağım."

"Sorun sadece zaman değil, sırtındaki yükü bırakmaya karar vermen gerekir, çünkü seni tuzağa düşürmelerine izin vermen buna eğilimin olduğunu gösterir. Atasözü ne der bilirsin: 'Banyodan girdiğin gibi çıkamazsın.' Elbette, çok zarar verdiler, senin yaşamını berbat ettiler, o sırada kendileri de eğlendiler. Adaletin kendiliğinden oluşacağına inanıyorsun! Öyleyse, inan bakalım, böylesi hoşuna gidiyorsa inan. Bu da bir zayıflık göstergesi. Adalet sensin, kendini bu dehlizden ancak sen çıkartabilirsin. Sorunlarını çözmek için ne Tanrı'ya ne de insanlara güvenmelisin. Hırsız avını gözetler, tersi olmaz. Kurbanının zayıflıklarını ve olası tepkilerini belirler. Ahlaksız adam bir tür 'sanatçı'dır, aynı zamanda da hiçbir vicdan muhasebesi yapmayan bir psikologdur. Söylesene, neden adalete başvurmadın?"

"Adalete güvenmiyorum. Onlardan şikâyetçi olan hiç kimse davayı kazanamadı. Brezilyalı ya da Meksikalı, iyi

hatırlamıyorum, yaşlı bir kadın hırsızlık ve taciz iddiasıyla dava açmıştı. Ölümünden birkaç gün önce davasını geri çekti. Yozlaşma, dostum, her türüyle yozlaşma, en akla gelmedik şekillerde. Evet, ne dediğimi çok iyi biliyorum. Sonunda adalete başvuracağım, ama hemen değil. Uygun ânı bekliyorum."

Er ya da geç bir gün elbette adalete hesap verecekler, insanların adaletine ya da ilahî adalete. O sırada, orada bulunacağımı ümit ediyorum. O zamana kadar o kapıyı da kapatmış olurum.

Ah o kapı! Benim ayak bağım, başımın belası. Neden aldırmazlık edemiyorum? Kendimi bir hayalet gibi hissediyorum, kararsız bir esinti, süzülen bir yaprak, adil olmayan bir savaşın şiddetini bastıran sözcük paketi gibi. Namussuzlara karşı nasıl savaşmalı? Serseriler sadece kendi benzerlerinden çekinirler, onlardan daha ahlaksız olanlardan. Hayatını çözüm aramakla mı geçireceksin? Sen asla serseri olamazsın. Ya her şeyi unut ya da sahaya çık ve sonuna kadar dövüş. Amaçları seni mahvetmek. Sebebinin önemi yok. Onları sevindirme. Pislikleri bulaşmış, boyun eğmiş, çökmüş ve tükenmiş değil, canlı görsünler seni. Onları rahatsız eden senin yaşantın, yeteneğin, başarın. Bu durumda onları gururunla, zekânla rahatsız etmelisin! Onlarda kötülük yapma dehası varsa, sende de dile gelmeyeni ifade etme ve onların asla tadamayacakları duyguları verme yeteneği var. Onların sıkıntısı bundan, bu yüzden sana kin besliyorlar ve zarar vermek istiyorlar. Yeteneğin apaçık ortada, seni dinlemeleri ve hayran olmaları için kimseye rüşvet vermek zorunda değilsin.

Durmadan konuşan bu iç ses beni sakinleştiriyor. Kendime, bir başkasıymışım gibi hitap ediyorum. Gizli bir aynada kendimi görüyorum ve korkuya kapılıyorum: Kırışık bir yüz, bitkin gözler, donuk bakışlar, acınası bir haldeyim. O zaman ayağımı yere vuruyorum ve bu görüntüyü değiştiriyorum: Gencim, olduğum yaştayım, otuz sekiz yaşında, yeni tıraş olmuşum, taptazeyim, bakışlarım ışıl ışıl. Her şey

bitmedi, yaşıyorum, konuşuyorum, piyano çalıyorum ve içinde notalarımın gezdiği sessizliği duyuyorum. Bir aydan uzun bir zamandır Lila'yı ne aradım ne de sordum. Bu sorunu ona söylemeden halletmek istedim. Onu tanıyorum, sert ve kesin çözümlerden yanadır, her şeyi kırıp dökebilirdi. İkizlerin o güzel evine hışımla girip tüm değerli eşyaları yerle bir ettiğini gözümün önüne getirebiliyorum. Hatta evi ateşe bile verebilir. Belki de böyle yapılması gereken buydu. Ahlaksızlığa şiddetle karşılık vermek, akıllarına eseni yapamayacaklarını göstermek gerekiyordu. Çözümü kendimde aramayı, daha sonra, zamanı gelince onu haberdar etmeyi tercih ediyorum.

Bilal'in elleri sayesinde, birkaç seans sonra, sanıyorum kendimi biraz daha iyi hissettim. Artık kötü kokmuyorum, ama sürekli terliyorum. Hava sıcak olsun, soğuk olsun, cildimden ter fışkırıyor. Bu durumu anlamıyorum. Zayıf olmama rağmen, kilo kaybediyorum. Galiba mikropların kaybolmaya başlaması bünyemin dengesini bozdu. Ne yapmalı? Yattığım zaman, biraz hafifliyor. Yatay pozisyon terlemeyi durduruyor. Ama ömrümü yatarak geçiremem. Doktor da neredeyse sürekli bir hal alan bu salgının kaynağını bulamıyor. Her zaman olduğu gibi bunun psikolojik olduğunu söylüyor. Beni sinirlendiriyor ama bir psikiyatra danışmak içimden gelmiyor. Ter, kokmuyor ama çok fazla. Günde üç kere üstümü değiştiriyorum. Temizlendiğimi duyumsuyorum. Belki de bu iyileşmenin başlangıcı. Ayrıca fareleri de daha az düşünüyorum. Bir gece, rüyamda fare zehri aldım. Bir başka defa, bunu zehirli mantarlarla yapılmış pilava karıştırdım. Bir başkasında ise zehirli mantarları Fez'de bir evde yiyorum, bu sırada *tolba*'lar[1] Kuran okuyorlar ve kefenleri hazırlıyorlar.

Hâlâ Fez'deyim, şehir merkezinde dolaşıyorum ve çocukluğumun geçtiği evi arıyorum. Bulamıyorum, sonunda nane satıcısı ihtiyar Benjbara'ya soruyorum. Artık gözleri

[1] Öğrenci. (Y.N.)

neredeyse hiç görmüyor, ama beni tanıdığını söyledi; yirmi yıl önce ölen amcamı sordu, sonra bana yolu tarif etti:

"Şimdi, Kayalığa doğru inen yola sapacaksın, Hamu' nun önünde duracaksın, hani şu komşusunu öldürdüğü için yirmi yıl hapse mahkûm olan kasabın karısıyla evlenmişti, Hamu'nun yerini hatırladın mı? Hasır sepetler satıyor, onu sağına alacaksın ve yukarı doğru tırmanan yokuşu çıkacaksın, mahalledeki fırından ve hamamdan yayılan kokuları takip et. Hamama vardıktan on metre sonra paşanın evinin önüne varıyorsun, hani Fransızlara karşı yapılan gösteriler sırasında bir gözünü kaybetmişti, o adam bir hain, milliyetçiler onu dövmüşlerdi, her neyse, öldü ve evi bir el sanatları çarşısı oldu, senin evin dükkânın arkasında, işte böyle dostum, biraz nane satın al Molla İdris Zarhun'dan, sağlığa iyi geliyor, hatta başka neye iyi gelir, biliyorsun...."

Doğduğum ev tanınmaz halde, kent çevresinden gelen kişiler işgal etmiş. Köylüler her şeyi değiştirmişler. Komşumuzun oğluyla karşılaşıyorum, eğitimli zarif bir insan, akli dengesini yitirmiş, serseri gibi yaşıyor. Öfke dolu:

"Farkında mısın? Eski kent artık bize ait değil; betonu ve kirli havayı tercih eden pek çok aile buradan kaçtı, 'yeni kent' dedikleri yere yerleştiler, evlerini, bu ata yadigârını hiç tanımayan zavallı cahillere, ilkel ve geri kafalı insanlara bıraktılar. Ben Fez'i terk etmiyorum, asla terk etmeyeceğim, bu şehirde oturan son kişi olacağım, istersen dünyayı dolaş, ne kadar yolculuk yaparsan yap, döndüğünde beni burada bulacaksın, toprağıma sadık kalacağım, fareler ve eşeklerle çevrili evimde olacağım, evet fare ve eşek besliyorum. Sakın unutma, evini yitiren, aklını yitirir! Ha ha ha..."

Hamama doğru gidiyorum. Bilal'in birkaç gündür gelmediğini söylüyorlar. Acaba yolculuğa mı çıktı? Burjur'da bir çıkmaz sokaktaki evini tarif ettiler. Oraya gitmek için bir hayli dolanacağım, fakir ve ihmal edilmiş bir mahalle, alışveriş mahallelerine gitmek için yolları değiştirmişler. Kapıyı kızlarından biri açıyor. Melez güzeli olduğunu fark ediyorum. Teni bal ve tarçın rengi karışımı. Benimle konuşurken

gözlerini yere dikiyor. Elimden tutuyor ve beni babasının odasına götürüyor. Adı Dawiya, "parlak" demek. Bilal yatakta. Ateşi var ama konuşabiliyor:

"Sen nasılsın? Neyse ki beni görmeye geldin, belki sen beni kurtarabilirsin. Biliyor musun, sana şunu söylemeyi unuttum: Bir vücuttan mikropları çıkarttığımda, mutlaka hastanın bana bir altın para vermesi gerekir, yoksa onun hastalığı bana bulaşır. Sanıyorum başıma gelen bu. Üstelik, bu küçük altın parayı bulman senin için de iyi olur, çünkü illet sürekli etrafta dolaşıyor ve yeniden bedenine girme tehlikesi var. Bu yüzden, iyi misin diye soruyorum."

"İyiyim, ama devamlı terliyorum."

"Bu iyiye işaret değil. Hemen *kissaria*'ya[1] mücevhercilere git, bir altın para al ve bana getir, kaç ayar olduğu önemli değil. En ucuzunu al, önemli olan altın olması. Doktora ihtiyacım yok. Neyim olduğunu biliyorum. Uyuklarken, düşmanlarını görür gibi oldum, bana ikiz olduklarını söylemiştin, ama yanlarında bir başkası da vardı, oldukça silik bir tip, çok bayağı. Dişleri çarpık çurpuk, alçak sesle konuşuyor ve hep geride duruyor. Belki yardımcıları, uşağı ya da onlara çok borçlu olan biri. Gri biri. Evet, tamamen gri. Kentin bütün griliğini yüzünde taşıyor. Entelektüel geçiniyor ama bir uşak, bir tek parmak hareketine ya da bir bakışa itaat eden biri. Düşmanların çok güçlü. İnsanları nasıl terbiye edeceklerini biliyorlar. Her neyse, bana altın parayı getir, yoksa başıma üşüşecekler, etrafımda dolaştıklarını hissediyorum."

Bu bana, annemin üzerimdeki kemgözlerin etkisini yok ettiği dönemi hatırlattı. Dua ediyordu, bir defne dalını yakıp yedi kez yüzümün önünden geçiriyordu. Esnediğimi hatırlıyorum. Kemgözün etkisinin uzaklaştığına işaretti bu. Karşılığında anneme bir şey vermek gerekiyordu, bir demir para, bir parça ekmek ya da bir fıske tuz. Yoksa illetin ona bulaşma tehlikesi vardı.

[1] Tarihi çok eskilere dayanan bir ticaret merkezi bulunan mahallenin adı. (Y.N.)

Eski şehrin dehlizlerinde, ipek satılan *kissaria* ile altın satılan *kissaria* arasında, baharatçılar *divanı* ile kuru meyve satılan meydan arasında, dericiler ve bakırcılar mahallesinde kaybolmuş durumdayım. Zombi gibi yürüyorum. Mekânları tanıyorum ama birbirlerine bağlayamıyorum. Kayboluyorum, oysa hiçbir şey değişmemiş. Benim için yeni olan sadece yüzler. Duvarlar ve taşlar ölümsüz. Çocukluğumda yaptığım gibi bu dar sokakları arşınlamaya devam ediyorum. Acaba kime başvursam? Eski bir kuyumcunun önüne geliyorum; M'alem Bennis, annemin uzak akrabalarından. Beni tanıyor ve sarılmak için atılıyor, sonra naneli çay ikram ediyor. Fez'e annemle birlikte geldiğimi düşünüyor. Evimizi ve ailenin ondan aldığı takıları hatırlıyor.

"Ne günlerdi! Ne dönemdi! Ne insanlardı! Şehri terk eden son Fezli ben olacağım; ben bir direnişçiyim, bu şaheserin, evrensel uygarlığın eşsiz mücevheri olan bu kentin, on dördüncü yüzyıldan kalma bir kapıyla, evin önüne takılan formika parçasını ayırt edemeyen bu cahiller, görgüsüz herifler tarafından yok edildiğini görmeyi reddediyorum! Ah dostum ah, doğru dürüst insan iyice azaldı, kalanlar da sokaklarda dolaşmıyor, hele kentlerin kraliçesi, şu sevgili vatanın tüm kentlerinin ruhunu taşıyan Fez'in sokaklarında hiç kalmadı. Seni tanıdım, yurtdışından geldiğini biliyorum, bu belli oluyor, ama yüzün, konuşma şeklin bana Lalla Fatiha'nın oğlu olduğunu söylüyor. Öyle değil mi? Fezli ailelerinin seceresini tutarım. Bağımsızlıktan bu yana, ailelere yeni eklenen herkesi ezbere bilirim, yetmiş iki yaşındayım ve şükürler olsun sağlıklıyım, söyle bakalım senin için ne yapabilirim?"

Ona bir altın paraya ihtiyacım olduğunu açıkladım. Haykırdı:

"Nihayet evlenmeye karar vermişsin! Bu iyi haber! Evlenme teklifi için, bir altın vermek yeterli değil, çok az, senin düzeyindeki birine yakışmaz. Hayır, Lalla Fatiha buna karşı çıkar, sana bir dizi bilezik ya da bir inci kolye gerekecek. Parayı düşünme, eskiler para hakkında ne düşünürler

bilirsin, hayatın tozudur, hayatın kirli tozudur, o halde parayı unut ve müstakbel eşinin hoşuna gidecek bir şey yap."

Bekâr kalmaya niyetim olduğunu söyleyerek onu hayal kırıklığına uğratıyorum ve bu altına, eski bir dosta hediye etmek için ihtiyacım olduğunu söylüyorum. Bana, ellili yıllara ait güzel bir altın para satıyor. Gitmeden önce bana doğru eğiliyor ve kulağıma fısıldıyor:

"Senin için harika bir kız tanıyorum, ceylan gibi bir güzel, beyaz tenli, beline kadar simsiyah saçları var, dolgun göğüslü, iyi aile kızı, kusursuz bir aşçı. Düşün, dinimizin gereklerini yerine getirmelisin, evlilik de bunlardan biri. Ne zaman istersen, beni görmeye gel, mağazanın arkasına git otur, ben onu çağırırım ve o seni görmez, sen onu görürsün, tamam mı? Ayrıca annene söyle, M'alem Bennis her zaman onun hizmetinde! Dikkat et, doğru dürüst insanlar giderek azalıyor! Etrafımızı serseriler sardı, bizim gibi giyiniyorlar, bizim gibi konuşuyorlar ama onlar sahtekâr ve ikiyüzlü, Allah ikiyüzlüleri lanetlemiştir, cehennemin bir köşesini onlara ayırmıştır. Ama bu günlerde sinekler gibi çoğalıyorlar, her yanı sarmışlar, dünyayı onlar yönetiyor. İnsanları yönetmekte iyilik etkisiz kalıyor, buralarda ne denir bilirsin, insanlarda saygı değil korku duyarlar, devir ahlaklı olma devri değil, şiddet ve unulmuş değerler devri. Utanmazlar kazanıyor, dürüst insanlar değil. Unutma, evlenmeye karar verirsen..."

Altın parayı inceliyorum. Yazı olan tarafına bir yıldız, tura olan tarafına ise bir general kafası çizilmiş, hangi general olduğunu hatırlayamıyorum. Elli franklık bir para. Bunu Bilal'e verirken, düşer gibi oluyorum. Kanım çekiliyor, müthiş bir halsizlik hissediyorum. Dawiya bana bir bardak soğuk su getiriyor, kolumdan tutuyor ve yatağın kenarına oturtuyor. Yanıma sokuluyor, sıcak bedenini hissediyorum. Bilal sağ elimi, altını tutan elinin içine alıp kuvvetle sıkıyor ve gözlerini kapatarak dua okuyor. Yanaklarından yaşlar aktığını görüyorum. Doğruluyor ve şöyle diyor:

"Dostum, sanıyorum her şey bitti. Kötülüğün uzaklaştı-

ğını hissediyorum. Prensipte artık sana zararları dokunamaz. Daha önce söylediğimin tersine, terlemek aslında iyiye işaret. Onlardan kalan son mikropları da dışarı attın. Şimdi güven içinde gidebilirsin. Onlara kötülük yapmak elimden gelmez ama sanırım, en azından sana zarar vermelerini engelleyebilirim; bu yüzden Hacı Ben İbrahim'e danışman iyi olur, ermiş bir insandır, çok bilgili, hoşgörülü ve zarif bir kişidir, gelişmiş sezgileri olan üstün nitelikli bir adam. Benden selam söylersin. Karayin Üniversitesi'nde beraber okuduk. O, sonra Kahire'de El Ezher'e devam etti; bense kara tenim ve yoksulluğum yüzünden öğrenimimi bıraktım ve hamamda çalışmaya başladım, ama okumaya hiç ara vermedim. Aynı zamanda şehirdeki en aranan ölü yıkayıcısı benim; ölüye baş başa kalıyorum ve bedenine en yüce duaları okuyorum; bu dualar ruhun öteki tarafa yaptığı yolculuğu kolaylaştırmak içindir; tatlı ve huzur verici sözlerdir; saf ve katıksız şiirdir."

"Senin bir *fakih* olduğunu, zehirleri arınmada uzman bir âlim olduğunu bilmiyordum."

"Masaj tedavinin sadece bir bölümüdür. Dua da gerekir, ama sen Hacı Ben İbrahim'in söyleyeceklerini iyi dinle."

Giderken bana sağ elini uzattı. Avcunun içinde, altın paranın kestiği yerde biraz kan vardı. Parayı bana geri verdi.

"Artık bu paraya ihtiyacım yok. Al onu."

"Hayır, o senin, ücretin."

"Mümkün değil."

Parayı alıp Dawiya'ya veriyorum. Babasıyla göz göze geldikten sonra gülümsüyor, elimden tutuyor ve beni kapıya doğru götürüyor. Kapıyı kapatmadan önce, bana doğru yaklaşıyor ve boynuma kaçamak bir öpücük konduruyor. Diri memeleri omzuma değiyor. Gözlerim kamaşıyor.

Artık terlemiyorum ama kendimi yorgun hissediyorum. Bir uyku kürü yapmam gerekiyor. Ara sıra kollarımı kaldırıp koltuk altlarımı kokluyorum. Kötü koku yok. Ola-

ğan biçimde yıkanıyorum ve deodoran kullanmıyorum. Gördüğüm kâbuslar acımasız bir gerçekliğe dönüşüyor. Etrafım solucan ve hamamböcekleriyle çevrili. Çıplak bedenimin çevresinde dolaşıyorlar. Görünmez bir engel onları tutuyor, ama er ya da geç bedenime girecekler. Kesin olarak yok olmaları için ne yapmalıyım? Hamamböcekleri konuşuyor. Düşmanlarımın sesiyle. Gülüyorlar ve benimle alay ediyorlar. Araya Fransızca sözcüklerin karıştığı bir Arapça konuşuyorlar. Hamamböcekleri hızlı koşuyor, ayakkabılarımla onları ezemiyorum. Birini yakaladığımda ötekiler etrafımı sarıyor. Kötü kokuyorlar. Her yandan fareler çıkıyor. Etrafım beni yutmaya çalışan köstebeklerle çevrili. Duvara yaslanıyorum, kıpırdayacak gücüm yok, sesim gırtlağımda takılıp kalıyor, çarşaflara yapışıyorum, fareler örtüyü dişleriyle çekiştiriyorlar, terden sırılsıklam olmuşum. Sıçrayarak kalkıyorum ve yatağın üzerine koydukları bir akreple burun buruna geliyorum. Bir halüsinasyon. Huzur bulmak için, Dawiya'yı düşünüyorum. Elimin içindeki elini hatırlıyorum. Onu çıplak olarak gözümün önüne getirmeye cesaret edemiyorum. Unutmak en iyisi.

Hacı Ben İbrahim uzun boylu, parlak gözleri ve küçük, beyaz bir sakalı var. Şehrin modern bölümünde yer alan küçük bir dairede tek başına yaşıyor. Kentin, bu çirkin ve sevimsiz bölümüne yerleşmek için eski şehirdeki evi satan çocuklarına lanet okuyor. Bana atalarımın Endülüs'ten mi yoksa Arabistan'dan mı geldiklerini soruyor. Köklerim hakkında kesin bir bilgim olmadığı için, bu konuda açıklama yapmasını rica ediyorum.

"İnsanın nereden geldiğini bilmesi gerekir. Kökler önemlidir, her sorunu çözmez, ama temel bir veridir. Köklerini bilmeyen kişilerden sakınmamızı öğrettiler bize. Söz konusu olan güvensizlik yaymak değil, ama insan köklerini bilirse kendini daha iyi hisseder ve başkalarıyla uyumlu yaşamaya daha yatkın olur. Dikkatini çekiyorum, çok kolay bir şey değildir bu, insan başkalarıyla yaşamayı zamanla öğrenir. Ne yazık ki, okulda ve üniversitede öğretmeyi unut-

tukları derslerden biri de bu. Senin köklerine gelince! Ataların İspanya'nın Küçük Krallarından olmalı. Engizisyon' dan ve Arapların Endülüs'ten çıkartılmalarından sonra, kimisi Fez'e göç etti, kimisi Granada'nın yukarısındaki Albukra sıradağlarına sığındı. Kilise, onları kaçırmak için domuz yetiştirilmesini destekledi, sığır ve koyun yetiştirmeyi de durdurdu. Bobion adlı küçük bir kasabada toplanmış olan Müslümanlar bu domuz istilasına dayanamadılar ve başka yerlere gittiler. Ataların Yahudi dönmesi Müslümanlar olabilir. Biliyorsun, kimileri Fezlileri Fas'ın Yahudileri olarak görür. Onlara göre, bir tür hakarettir bu. Gerçek Müslüman olarak bizlerin, Hıristiyanlara olduğu kadar Yahudilere de saygı duymamız gerekir. Pekiyi, senin için ne yapabilirim?"

Ona sorunumu anlatıyorum. Bana bakıyor ve şöyle diyor:

"Sen, kökleri olmayan *'la dine wa la mella'*, yani *'dinsiz ve ırksız'* kişilerle görüşen saf insanlardansın, doğrusu, kısaca söylemek gerekirse, bunlara serseri diyebiliriz. Peygamberimiz güveni ve güvensizliği aynı düzleme koymuştur. Görmek ve karar vermek kişiye düşer. Şimdi anlıyorsun ki, kalbini açtığın insanlar, bu armağanı hak etmek bir yana, kökleri de çöplükte olan kişiler. Melezliğe bir itirazım yok, bütün mesele kiminle karşılaştığın ve kime güvendiğin. Bugün, Fez şehri Fez'de değil, her şey birbirine karışmış durumda, büyük bir kargaşa içinde yaşanıyor. Bu yüzden köklere, eskilerin düşüncelerine ve bilgeliğine geri dönme zamanı. Sana şu sırrı veriyorum: Serseriler kaliteli insanların kılığına girmişler. Aralarındaki farkı anlamak çok zor. Biliyorum, devir onların devri. Sana bir şeytan çıkarma operasyonu öneriyorum. Bu bir büyü ya da sihir değil. Biz Müslümanız, şarlatan değiliz. Sana şu çelik levhayı ve şu iğneyi veriyorum. Yandaki odaya çekileceksin ve levhanın üzerine sana ihanet eden ya da sana zarar veren kişilerin adını ve soyadını kazıyacaksın. Bana getireceksin ve ben de levhayı yaktıktan sonra ortaya çıkan şeyleri sana söyleyeceğim. Levha küçük, umarım çok fazla düşmanın

yoktur, yoksa büyük tencereyi kullanmak gerekecek."

Hiç güvenmiyorum. Bunlar tam anlamıyla büyücülüğe benziyor. Levhaya yazmakta güçlük çekiyorum. Gözlerimi levhaya dikiyorum ve işte, başlıca düşmanımın yüzü beliriyor. Onun yılışık ve hain kahkahalarla güldüğünü görüyorum. Levha ışıkta parlıyor ve sanıyorum gördüğüm kendi yüzüm. Bu ruhun aynası, sanki kaygılarımın yansıması gibi. Tamamen ikna olmadığım halde, üzerine birkaç isim yazıp levhayı ona veriyorum. Dikkatle inceliyor, sonra bir tencerenin içine koyup ocağı yakıyor. Birkaç saniye içinde levha küçük metal parçacıklar haline geliyor. Sıcak metal, gözlerin yerini deliklerin aldığı bir akrep kafası şeklini alıyor. Kendimi çaresiz hissediyorum ve yaptıklarımdan gurur duymuyorum. Bir piyanist ve gülünç uygulamalara sürüklenmiş bilimsel bir akıl. Utanıyorum. Lila bu yaptıklarımı öğrenirse, benimle alay eder. Hayır, sanatçı, mantıklı insan, ağırbaşlı adam yok oldu, beni bıraktı, şunları söyleyerek çekip gitti: "Kendini kurtarmak için ne istiyorsan yap, ben bu tür şarlatanlıklara karışmıyorum. Evet, dostum, her önüne gelene kapılıyorsun, seni öylesine yıprattılar ki sağduyunu kaybettin, yazık sana. Ne olursa olsun ben çekiliyorum, sen bir metal parçası yakarken ben kuyruklu bir piyanoda çalışmaya gidiyorum!"

"Affedersin, bir şey mi dedin? Sen mi konuştun?"

"Hayır, yüksek sesle düşünümüş olmalıyım."

"Düşmanların çok etkin ve saldırgan. Gerçekten kötüler, senin mahvolmanı istiyorlar. Ne tuhaf, bunlar sana çok yakın olmuş insanlar, onlara yardım etmişsin, bizden insanlar, Hıristiyan ya da Yahudi değiller. Fezli de değiller, belki yakın çevreden. Birbirimizi parçalamamız ne çılgınlık, sürüden ayrılanları sevmiyoruz, ne yazık ki bize özgü bir kusur bu. Başkalarını sorumlu tutamayız, hatalarımızın sorumluluğunu almalıyız. Alman bir düşünür şöyle demiş: 'Gurur duyacağım düşmanlar verin bana!' Senin düşmanların beş para etmez, insanın üstüne başına, tenine yapışan

pislik bunlar, kimse görmüyor bile. Kötülük yapmak için dost gibi, yavaş yavaş sokulmuşlar sana. Gel bakalım, nedenmiş öğren... Kimi başarını kıskanıyor, kimi şöhretinden yararlanıp düşlediği ancak ulaşmasının neredeyse olanaksız olduğu bir sosyal konumu senin sayende elde etmeyi planlıyor, bir başkası daha dolaysız, sadece paranı çalmak istiyor, sıradan bir hırsız, servetini almak için iyi duygularla hareket ediyor. O tehlikeli bir adam, çünkü hırsızlığı meslek edinmiş, adalet olsaydı çoktan demir parmaklıklar arkasında olurdu. Bir de, bir örümcek var, seni arayan aç bir hayvan, sanıyorum yaşlı bir ahtapot kollarından birini sana doğrultmuş. Korkunç olmalı. O, asla dostun olmamış. Yaptığı işlere burnunu sokmuş olmalısın, her yerde destekçileri var, insanlar ondan çekiniyor ve istediği zaman ona yardım ediyorlar, 'Örümcek' diyorlar ona, çünkü oldukça etkili bir irtibat ağı oluşturmuş. İyi duygularla iş yapıyor ve yoluna çıkanları tatlılıkla katlediyor. Ondan sakın. Örümcek falan tanımadığını söylüyorsun, ben de tanımıyorum dostum, o bir simge. Sana zarar verebilecek yaşlı bir kadın da tanımadığını söylüyorsun, demek ki yanılmışım, sezgilerim beni yanıltmış, sık sık böyle oluyor, bu durum giderek artıyor. Yine de, gördüklerim oldukça açık...."

"Bana ne öneriyorsunuz?"

Kısa bir sessizlikten sonra:

"Unutacaksın. Unutacaksın. Unutacaksın. Başka çare yok. Bu azgın mahluklarla boy ölçüşecek güçte değilsin. Onlardan uzaklaşacaksm ve unutmayı öğreneceksin. Zihnini meşgul etmeye değmediklerini söyle kendi kendine. Tuzağa düşmüşsün. Ataların Katolik Kilise'yle boy ölçüşecek güçte değillerdi, bu yüzden boyun eğdiler. Zayıflık değildir bu, saygınlığı korumak zekâ işidir. Saygınlığının, serseriler tarafından ayaklar altına alınma tehlikesi olduğu durumlara düşürmeyeceksin kendini. Her sabah, ahlak duygusu olmayan, belirli bir soya sahip olmayan bir sürü insan şehrin sokaklarına çıkıyor, tuzaklar kuruyor. Bu tuzaklara herkes düşmüyor, ama zaman zaman saf insanlar, fazla kurnaz olmayanlar diyelim, tuzaklara yakalanıyorlar. Sen iyi bir in-

sansın, hatta fazla iyi, evlen, birkaç çocuğun olsun, en azından onlarla oyalanırsın. Aklıma gelmişken, mesleğin nedir senin?"

"Piyanistim. Avrupa'da yaşıyorum, dünyanın dört bir yanında konserler veriyorum."

"Ah, ben de o işi isterdim. Piyanist, kemancı! Görüyorsun, burada yaşamaya uygun değilsin, sen bir hatasın, zamanlaması yanlış birisin demek istiyorum. Biliyor musun, Bach'ı, Mozart'ı ve operayı sevdiğimiz gün, kurtulacağız! Endülüs müziğini seviyorum, *malhoune*[1] şarkılarını seviyorum, pes sesli sanatçıların söylediği Sufi ezgilerini seviyorum, ama itiraf ediyorum ki, o görkemli klasik müzik bizde eksik. Kahire'de bulunduğum sürede, büyük müzisyenlerle birlikte oldum. Yaşamaya ve bu dünyadaki tutarsızlıklara dayanmaya yardımcı olan o yüce müziği dinlemeyi öğrendim. Öyle deseler de, müzik her zaman ruhun gıdası değildir, ama kulağın terbiyesine yardımcı olur. Biz ise bunun çok uzağındayız, insanlar televizyonlarını sabah erkenden açıyorlar, komşuları hiç düşünmeden bütün gün basbas bağırtıyorlar. İtiraz etmeye kalkıştığımda, burnuma özgürlük bahanesini dayıyorlar! Eskiler daha eğitimli, daha terbiyeliydi. Uyumlu ve sakin bir toplumduk. Zaman ve ilerlemeler her şeyi altüst etti. Neyse, biz senin sorununa dönelim. Evet, unutmalısın! En iyisi bu, kendi değer yargılarından ve ilkelerinden vazgeçip onlar gibi olacaksan, onların silahıyla dövüşeceksen, o başka. Öyle yaparsan, sonunda onurunu yitirirsin. Karşı karşıya gelmeyi ve tanıklar önünde hesap sormayı isteyebilirsin. Onlardan, her şeyi bekleyebilirsin, hepsi birer yalancı, sahtekâr, ikiyüzlü. Tekrar yüz yüze gelmekten vazgeç. Aynı dünyadan olmadığınızı iyice anla. Sen aynı hamurdan değilsin. Unutmalısın ve kayıtsız kalmalısın. Yükseğe çık, atış menzilinden çık, ulaşılmaz biri ol, aslında öylesin, başka bir deyişle, neysen öyle ol ve buna saygı duy, işte bu kadar. Unutmak etkili bir yöntemdir."

"Bunu nasıl başaracağım?"

"Mücadeleye alışkın değilsin! Unutmak, jimnastik gibi-

[1] Mağrip'e özgü, Arap-Endülüs müziği. (Y.N.)

dir: Hareketler otomatikleşinceye kadar tekrar tekrar yapacaksın. Artık düşünme. Bundan böyle, o kişileri düşünmemeye karar ver. Gerçekler ve insanlar değiştirilemez, ama onlarla ilgili algını değiştirebilirsin. Büyük romancıların da yaptığı budur, gerçeği bir tuvale dönüştürürler ve inanılmaz olanı, dünyanın esrikliğini ve insanların deliliğini resmederler. Onların gördüklerini insanlar görmez ya da görmeyi reddeder. Müzikte ise durum farklıdır, toplumun içi deşilmez, onu tanımlamak, kelimeler ve cümleler halinde yansıtmak için kimse derinliklerinde kendini kaybetmez. O halde çal, her gün çal, sonatlar yaz, durmadan çalış, yarat, sanatınla var ol, düşmanlarının asla gerçekleştiremeyeceği şeyleri yap."

"Zaman zaman beste yaptığım oluyor ama yaptıklarımı ortaya çıkartmaya cesaret edemiyorum. Büyük ustaların yazdıklarını çalıyorum, benim çalışımda farklı bir şey var, bu yüzden insanlar beğeniyor."

"On yedinci yüzyıl düşünürlerinden biri, XIV. Louis'nin düşmanı bir düşünür şöyle demiş: 'Girişimde bulunmak için umut etmeye, çalışmayı sürdürmek için de başarmaya ihtiyaç yoktur.' Sen de devam et, besteler yap, bestele ve yazdıklarını çalmaya cesaret et, var olmak gerekir, tekrar ediyorum, var-ol-mak. 'Zavallı, hapı yuttu, fazla ileri gittik, yapılanları hiç de hak etmemişti,' demelerindense, 'Vay namussuz, gebermedi, hâlâ ayakta!' demeleri iyidir. Onların merhametine ihtiyacın yok. Sadece unutacaksın. Esenliğin, sağlığın, huzurun ve aynı zamanda intikamını alman için, zaman ve sabır gerekiriyor, şunu söylemek istiyorum: Şimdilik unut, öyle ya da böyle bir gün yaptılarının bedelini ödeyecekler. Nasıl olacağını bilemem, ama adaletin belleği vardır, senin hakkını verecek ve sen memnun olacaksın. Şimdilik, unutmak için çabala. Bunun için, sana okuman gereken bir metin ve yatmadan önce içeceğin bir su vereceğim. Yeni şehrin çıkışındaki küçük dağın eteklerinde bulunan bir kaynağın suyudur bu. Suyun yararlarını rastlantı sonucu öğrendim. Bir gün bu kaynağın yanında durdum ve çevrede yaşayanlara bu suya ne ad verdiklerini sordum. En yaşlıları 'Ma'a El Nisyane' dedi, yani unutma suyu. Kimi

korkunç ve uğursuz yüzleri silmene yardımcı olabilir. Sana hiçbir şey için söz veremem, iş sana düşüyor, her şey sende başlıyor, kendini düşün, bil ki sağlığına ve dengene sadece kendi çabanla kavuşabilirsin, yüreğine ve yaşamına yalnız sen huzur getirebilirsin. Diğerleri çeşitli takviyeler, sakinleştiriciler, zamanın geçmesini sağlayan küçük şeyler. Onları düşünmemeye başladığın gün, düşmanların artık var olmayacaklar. Belleğin onların varlığıyla dolu olduğu sürece için oyulacak, solucanlar ve pislikler her yanını saracak, bu durum saygıdeğer bir insana, hele bir piyaniste hiç uygun değil. Bana on sekizinci yüzyılda yaşamış bir filozofun güzel bir düşüncesini aktarmışlardı, sanıyorum Fransız'dı, ama emin değilim: 'İftira, sizi rahatsız eden bir arı gibidir, öldüreceğinizden emin olmadan ona karşı hiçbir hareket yapmamalısınız, yoksa öfkesi daha da artar.' Sen de benim gibisin, arı katili değilsin, asla da olamayacaksın."

"Bana elyazması bir metinden söz etmiştiniz, görebilir miyim?"

"Uzun zaman önce, yaklaşık yarım yüzyıl, elime geçen bir defter, vaktinden önce ihtiyarlamış bir adam vermişti, ufak tefek çelimsiz bir Zenci, El Glavi Paşa'nın şürekâsından biri, bilirsin, Marakeş'in efendisi olan paşa, Fransızlarla işbirliği yapmıştı, rahmetli V. Mohamed döndüğünde önünde diz çöküp ondan af dilemişti. Paşa o zamanlar tüm yörenin tartışılmaz hâkimiydi, binlerce kişinin hayatı onun elindeydi. Köleleri vardı. Kölelerinden birinin oğlu, adı İssa'ydı, okula gidiyordu; babası ölünce onun yerine kölelerin arasına katılmıştı. Bir günlük tutmuş, elbette gizlice. Öldürüleceğini anlayınca, paşanın Fez'e yaptığı bir ziyaret sırasında, Karayin Camisi'nde namaz kılma bahanesiyle uzaklaşıp defteri bana vermişti. Okuduğumda ağladım. Kırklı yıllarda, bu insanların hangi yaşam koşullarda yaşadıklarını tahmin bile edemezsin. Sen de oku, göreceksin bir hayat dersi, maneviyat ve zihinsel direncin ifadesi, zihnin gücünün ve kararlılığının abideleşmesi. Kölelere nasıl davranıldığını, ıslak kırbaçlarla, çelik teller eklenmiş iplerle nasıl dövüldüklerini, nasıl aç bırakıldıklarını, nasıl farelerle birlikte kapa-

tıldıklarını anlatıyor. Işte o zaman, insanoğlunun neler yapabileceğini görüyorsun ve kendi sorunun ufacık oluyor. Çektiğin acıyı küçümsemeye çalışmıyorum, ama bil ki, insanın insana yaptığını, hiçbir hayvan, en vahşisi bile başka bir hayvana yapamaz."

Fez'e dönüşte, Bilal'le ve Hacı İbrahim'le buluşmam, zaten bildiğim, ama göz ardı ettiğim şeylere dikkatimi çekti: İnsanda kardeşliği kalleşlikten ayıran sınır çok incedir. Kimileri kendilerini hiç sorgulamadan bu çizgiyi aşar, kimileri de kendi köşelerinde direnç gösterirler. Görünüşe bakılırsa dünyayı yönetenler bu ilk gruptakiler. Ötekilere gelince; onlar yüreklerinin katılaşmasını beklerler, ama bazen yürekleri kırılır.

İssa'nın yazdıklarını okudum. Mürekkeple değil kanla yazıldığı duygusuna kapıldım. İssa asla şikâyet etmiyor, ne göklere ne de insanlara yakarıyor. Gözlemlerini ve olayları tüm çıplaklığıyla aktarıyor. Bu da insanın yüreğini ve ruhunu dağlamaya yetiyor.

Hacı İbrahim'in kitabı okumam için neden bana verdiğini sordum kendime. Sadece her şeyin göreceli olduğunu anlamam için değildi. Kitabın sonuna doğru, bir sayfanın altındaki not, işkenceciyi, zenci kölelerin gözetim sorumlusunu anlatıyor. Adam heybetli biri olarak tarif edilmiş, Fransız polisinin dostu, Marakeşli eski bir arabacı, atlarına bakmak için El Glavi'nin maiyetine girmiş. Kısa zamanda paşanın güvenini kazanmış ve "Mokhazni" denilen köle eğiticisi olarak görevlendirilmiş. Aslında bu köleler, hizmet etmek ve ölmek üzere yetiştirilen uşaklardı. Bu köle eğiticisinin adı, benim baş düşmanımın adıyla aynıydı. Belki de düşmanımın büyükbabası ya da amcasıydı. Tuhaf bir rastlantı bu.

Sadece sembolik olduğunu bile bile unutma suyundan içtim. Hemen o anda inandım suya. Esenliğimin, unutmakta olduğuna ikna oldum. Daha sonra, ikizlerden birinin müzik eğitimi almış olduğunu ve kendini sanata vermeyi seçtiğini öğrendim. Ancak ne yazık ki, yeteneği yoktu. Viyolon-

seli seçmişti, ama başarısızlıkları onu hasta etmişti. Zaman zaman orta halli aileler onu ve grubunu düğünlerde müzik yapmaya davet ediyordu. Geleneksel ezgiler çalıyordu, sesi sonuna kadar yükseltiyor ve çay bardaklarında sunulan kötü şaraptan içiyordu. Bu tür gecelerin sabahları çok dokunaklı oluyordu. Sarhoş uyanıyordu, hiçbir şey hatırlamıyordu, ülkedeki tüm ünlü sanatçılara küfürler, hakaretler yağdırıyordu. Birçok kez onu kaldırımlardan da toplayıp hastanenin acil servise kaldırmışlardı. Herkes şöyle diyordu:

"Ah, Şeyh Falne ben Flane'nin oğlu, ne acı. Rahmetli babası, ruhu şâdolsun, hayatta olsa bu manzarayı görmeye dayanamazdı!"

Onu tedavi ediyorlar, sonra hastaneden çıkartıyorlardı. Yaşamının o dönemini bilmiyordum. Onu beden eğitimi öğretmeni olarak tanımıştım. Bu kırgınlığından hiç söz etmemişti bana. Kıskançlığının ve zarar verme arzusunun açıklaması buydu.

Kıskançlık çirkinliğin aynasıdır. Bize aşağılık ve kötü duygularımızı yansıtır, içimizi zehirle doldurur, ruhu kirletir ve bizi, olağanüstü eylemler yapabilme yeteneğine sahipmişiz gibi davranmaya iter, örneğin sadece varlığıyla kıskançlık uyandıran birini ortadan kaldırmak gibi, yani cinayete kadar varabilen sağlıksız ve ürkütücü bir arzu.

Kıskanç biri, ünlü bir dansçı olmayı hayal eden topal bir insan gibidir. Hem kendini hem de başkalarını kandırır ve sonunda yeteneksizliğin, sahip olmayı hayal ettiği niteliklerin öteki yüzü olduğuna inanır, sanki karşısındaki bunu sınırlamakta, özgürce ifade etmesini engellemektedir. Kıskanç biri, rüzgârda bükülüp parçalanan eski ve hantal bir makineye benzer. Onu, için için kemiren ve parçalayan pas, asla tatmin olmayan o arzudur, karşısındakinin kimi zaman kendiliğinden, çabalamadan sahip olduğu şeyi elde etme arzusu. Kıskanç biri, sağlıksız eğilimlerinin ağırlığı altında ezilir ve bu yüzden ölebilir. En dolambaçlı hastalıklardan biridir bu. Büklüm büklüm tüm bedeni dolanır, akıldışı kıvrımları vardır. Karaciğeri kemirir, kalbi zorlar, gözün dibine sarımsı bir sıvı akıtır ve tuhaf sanrılara neden olur.

Bu hikâyeyi ikizlerden birini kemiren hastalığı ayrıntısıyla anlatarak bitirmek isterdim, Rio'da bir kavgada jigolonun yüzünü nasıl dağıttıklarını, mobilyalarına ve tüm malvarlığına tefecilerin el koyduğunu keşke anlatabilseydim, ayrıca uzun zaman aldı ama bugün onlara acıyorum ve artık başka yöne bakıyorum da demek isterdim. Ama merhamet kötü bir duygudur. Belki de kesin bir tedavisi yoktur ve Ma'a El Nisyan kaynağına dönmek gerecektir. Büyük olasılıkla bir gün gidip bir ırmağın kıyısına oturacağım ve düşmanlarımın cesetlerinin geçmesini bekleyeceğim. Hayır, ne Sebu'nun kıyısına ne de deniz kıyısına gideceğim. Bu intikam duygusunu körüklemeyeceğim. Bırakacağım, zaman işini ve seçimlerini yapsın. Çevremdekilere, yakınlarıma, hatta uzaktakilere bile, kıskançlığın ciddi bir hastalık olduğunu, belirtilerinin dışarıdan fark edilmediğini öğreteceğim. Ne ateş, ne de titreme yapar. Sadece av kollayan, inen ve çıkan bir zehir. Kıskançlık ve nefret kol koladır. Gözlerini diktikleri nesne kadar, taşıyıcılara da zarar verirler.

Uyumaya hazırlanırken, onların sinirli, hain ve sadist gülüşmelerini duydum, tıpkı paslı bir otomatik testerenin cızırtılı sesi gibi tizdi, artık sevinç duyamayan, her şeye lanet okuyan ve bir mahzenin karanlığında kaybolup giden insanların gülüşüydü, o mahzende kader onları farelerle yan yana koymuştu.

Terk edilmiş, eski bir evin bodrumundaki fareler konferansına davet edildiklerini hayal ettim, tıpkı farklı bir zamanda, adaletin ansızın sağlandığı akıldışı bir zamanda yazılmış bir masaldaki gibi, çaresiz ve acınacak bir halde türdeşlerine hesap vermeye çalışıyorlardı.

Bir yıl sonra.

O insanların bana yaptıkları kötülüğü tam olarak unutmadım. Hâlâ düşünüyorum ama etkilenmiyorum. Maddi

olan her şeyin üzerine bir çarpı işareti koydum. Yaşamın kirli tozu süpürüldü. Artık intikam alma peşinde değilim, rastlantıları, gerçekleşecek adaleti ve kaderi bekliyorum.

Tam da bu sabah, gazetede bir haber başlığı okuyorum: "Tanımlanamayan bir hastalığa yakalanan ikiz kardeşler, Saint-Antoine Hastanesi acil servisine kaldırıldı. Bedenlerinden yayılan iğrenç bir koku oturdukları binayı sardı ve bina sakinleri evlerini terk etti. Çevre sağlık birimlerine durumu bildiren komşular, binada hayvan leşleri ya da uzun zaman önce ölmüş insan cesetleri olabileceğinden kuşkulanmışlar. Belediyenin böcek ve farelerle mücedele ekiplerini olay yerine geldiler, ancak müdahaleleri korkunç kokuyu gideremedi. Olayın en inanılmaz boyutu ise, iki kardeşin oldukça temiz göründükleri ancak yaydıkları koku nedeniyle yanlarına ancak maskeyle yaklaşılabilmesidir. Deri hastalıkları profesörü Dr. Bill Warning bu hastalığın veterinerlerin ilgi alanına girdiğini açıklamıştır. Sadece hayvanlarda görünen bir hastalığı taşıdıkları ve uzun süredir tedavi görmedikleri sanılmaktadır. Yakalandıkları hastalığa karşı bir ilaç bulunması beklenirken, kuduz köpeklerin konulduğu veteriner servislerinde karantinaya alınmışlardır. Anlaşılması kolay nedenlerden dolayı kimlikleri gizli tutuldu ve kimsenin onları ziyaret etmesine izin verilmiyor. Avrupa'da ilk kez böyle bir vaka görülüyor. Kesin tanı için, bilinmeyen hastalıklar uzmanı bir Amerikalı araştırmacının gelmesi bekleniyor..."

Öldüren dörtlük

İzlanda taş ve su memleketidir. Taşların üzerinde gri bir küf oluşur. Ot yoktur. Ağaç yoktur. Orman yoktur. Kayalar vardır. Buzlu su çağlayanları vardır. Sıcak su gölleri vardır. Sıcak su buharı vardır. Uçsuz bucaksız araziler ve bembeyaz bir gökyüzü. Her şey farklıdır. O ülkede su renklidir, bazen beyaz, bazen mavidir. Taşlardan ve kayalardan çıkar, fışkırır coşar, büyük bir güçle ortaya çıkar tıpkı tutku gibi, efsaneye göre, İsa'yı yüceltmek için kâfir putların atıldığı buz gibi soğuk ve sakin göllere karışmadan önce özsuyunu bırakır. Toprak hareketli ve canlı, kıpırdıyor ve kabuğunu zorluyor çünkü içi su ve ateş dolu, çünkü buzullar, dalgalar, fırtınalar ve esrime boğazını sıkıyor.

Devasa iki kaya boş bir alanın ortasında, bir ırmak yatağında, göğe doğru yükseliyor. Bana bunların Karl ve Kerling (İhtiyar Karı-Koca) olduğunu söylediler, zaman içinde rüzgârların yonttuğu iki dev heykel. Öyle büyükler ki, görkemleri beni öylesine etkiledi ki kendi sorunumun ne kadar küçük, anlamsız olduğunu fark ettim. Karl ve Kerling bana her şeyin göreceli olduğunu öğretti. Çevirmenim ve dostum olan Fredrik, onların yanında fotoğrafımı çekti. Kırmızı kazağımla, granit heykele yaslanmış bir gelincik gibiydim. Onları seyrederken, ihaneti unuttuğum gibi intikam alma hevesinden de vazgeçtim, en azından eski hırsım kalmadı. Bu sütunların insanları sessizliğe zorlayan heykeller olduğunu düşünüyorum. Ben de kalın bir sessizliğin içine girdim ve kendimi iyi hissettim, neredeyse kötü duygularım-

dan arınmış gibi dinginim. İzlanda terapiye benzeyen bir ülke. Hekla'dan uzakta yaşıyorum, hani on yılda bir lavlar püskürten o volkan, ve doğanın böyle bir kesinlikle kendini ifade edişinin bir rastlantı olmadığını düşündüm. On yılda bir taşların üzerine ateş iniyor ve insanlar için bir alçakgönüllülük ve yalınlık mesajına dönüşüyor. Hem tuhaf hem de kışkırtıcı bir ülke. Uçsuz bucaksız bir alanda çok az sayıda insan. Oysa, İzlanda hakkındaki bir kitapta insan nüfusunun az olduğunu, ama en az 4 milyon penguenin (Fratercula arctica) yaşadığını okuyorum, papağana benzeyen ama o kadar parıl parıl parlamayan şu kırmızı gagalı kuşlar.

Ertesi gün, Fredrik beni mavi Lagün'e yüzmeye götürdü. Toprağın derinliklerinden sıcak su çıkıyor. Bu bana Fez yakınlarındaki Sidi Harazem'i hatırlattı, çocukluğumdaki kaplıcayı. İlkbaharda ailemle giderdim. O sıcak suda yüzerdim, sonra kendimi çok hafiflemiş, enerji dolu hissederdim. İki metrede bir ısının değiştiği o gölün içinde yürüdüm. Bir sürü kalabalık aile vardı yüzen. Mutlu görünüyorlardı. Kendi kendime, "Belli ki, yakınlarından birinin ihanete uğramamışlar!" diyorum. Bu konuda bir şey bilmiyordum, ama saplantısal düşüncenin işleyiş biçimi böyledir, her yeri sarar ve her olup biteni kendine döndürür. Düşünmekten vazgeçerek bundan kurtulamayacağımın bilincine vardım. Eski dostumun görüntüsü belirdiğinde, bir el hareketiyle hemen onu uzaklaştırıyordum. Belki gülünçtüm, ama bu biraz mesafe almama yardımcı oluyordu.

Bu ülkeyi keşfetmek üzerimde sakinleştirici bir etki yaptı. İhaneti tamamen unutmadım ama başka türlü algılıyordum. Buzulların, kayaların, çağlayanların, sıcak suyun, o tuhaf enginliğin içimdeki sızıyı bastırdığını hissettim. Sinirliliğim, karamsarlığım azalmıştı.

İzlandalılar çok kitap okumalarıyla ünlüdür. Güçlü şairleri vardır. Sigurdur Palsson'la tanıştım. Kusursuz Fransızca konuşuyor, şiirin tiyatrodaki önemi hakkında konuştuk. "İnsan ve Tuz Şiirleri" adlı derlemesini okudum. Şu dizeler

hoşuma gitti:

Kurtulmak istemiş olmalı
Buzulun çıplak kafatasını parlatan
Latin grisi şu ay ışığı

Zarlar atılmış
Akıntıyla sürüklüyor
Buzulların ırmağı[...].

Şiir hayal gücümü besliyor, duygularımı yatıştırıyor, coşkularımı güçlendiriyor. Şiirsiz yaşayamayacağım biliyorum. Her gün bir şiir okuyorum, ara sıra da yazıyorum. Tiyatro oyunlarımda dizeler oluşturmadan şiirsel bir atmosfer yaratmaya çalışıyorum.

Fredrik'le hikâyem hakkında konuştum. Bana yardım etmek istedi:

"İzlanda'da size acı veren, size kötü davranan, size ihanet eden bir dosttan ya da canınızı sıkan bir komşudan intikam almak için şık ve ürkütücü bir yöntem vardır. Bir dörtlük hazırlayıp seslendirmek ve yayınlamak. Elbette, dörtlüğün kusursuz ve çok nitelikli olması gerekir. İzlandalıların başlıca oyuncağı dörtlüklerdir. Şairin elinde bir bıçak kadar tehlikeli ve delici olabilir. Çok eski bir geleneğe dayanır bu. Herkes bir dörtlüğü ezberler ve tekrarlardı. Böylece herkes haberdar olurdu. İyi bir şair rakibinin şöhretini zedeleyebilirdi, tabii rakibi ondan daha iyi bir şair değilse ve daha güçlü bir dörtlükle yanıt veremezse. Karşılıklı şiir savaşı, 'sözlü dövüş' kimi zaman ciddi sonuçlar doğururdu. Sanıyorum sizin arkadaşınız, yanlış anlamadıysam, kötü bir yazar, bu durumda sadece zehirli oklara dönüşecek sözcüklerinizle onu alt etmekte hiçbir güçlük çekmezsiniz. Oklar ona zarifçe saplanır ama bir daha toplumun önüne çıkmasına izin vermez. Kendiliğinden ortadan yok olur ve problem sona erer. Örneğin İzlandalıların en tanınmış dörtlüklerinden biri şöyle; öyle bir gücü ve etkisi var ki hitap ettiği kişiyi son-

suza dek yerle bir etti:

"Ferskeytlan er Fronbuans
Fyrsta barbaglingur,
En verdur seinna i hondum hans
Hvoss sem byssustingur."[1]

Ne uygarlık! Güçlü bir ilhamla yazılan şiir müthiş bir intikamdır! O haini bir kez daha düşündüm ve bu dörtlüğü okuyuşunu hayal ettim. İlkin kâğıdı buruşturup çöpe atıyor. Evi arşınlamaya başlıyor. Sonunda o birkaç sözcük belleğine işliyor. Çöp sepetine eğiliyor ve dörtlüğün yazılı olduğu kâğıdı alıyor, yeniden okuyor, mesajı çözmeye uğraşıyor, sonra hiç aldırmamaya karar veriyor.

Bir hain, dostunun güvenini kötüye kullanan biri, bir soyguncu, bir serseri gibi davranmaya cesaret eden biri, şiire duyarlı olabilir mi? İhanete uğramış bir dostun tepkisini anlaması için onun seviyesine inmek, onun silahlarını kullanmak gerekmez mi?

İkilemle karşılaştığımda, bir odaya çekilirim ve babamı hatırlarım, sıra dışı zekâya sahip bir adamdı. Çarpıcı bir mizah anlayışı, engin bir hayal gücü vardı. Binlerce atasözü ve deyim yazmıştı. Sık sık kafiyeli konuşurdu ve durum gerektirdiğinde sövüp saymalara şiir karıştırırdı. Pek çok kez yaptığım gibi, kendime sordum: "O olsa ne söylerdi, ne yapardı?" Kuşkusuz bir dörtlük yazardı, belki de bir dörtlük değil, kinayeli bir ahlak dersi, hedefine şimşek gibi isabet eden, özenle seçilmiş sözcüklerden oluşan bir metin yazardı. Olup biteni öğrenmek isterdi. Nasıl salakça tuzağa düşmüş olduğumu söylemekten utanırdım. Sahtekâr birilerinin sahtekârlık hikâyesi. Kötüye kullanılmış bir güven.

Ana caddeye çıkıyorum, bir kitapçıya giriyorum. Üzerinde Karl ve Kerling'in olduğu bir kartpostal alıyorum, çıplak ırmakta dimdik duran iki dev kaya, ve eski dostuma şu

[1] Dört satırlık bir şiir / İzlandalıların ilk oyuncağı / ama onun elinde / bir süngü kadar keskin olur. (Y.N.)

sözleri yazıyorum:

Onlara "İhtiyar Karı-Koca" derler,
Kötü havalara direnen o iki kayaya.
Başka bir yerde, hayatın kötü tozu
Sindi kabukla özsuyun arasına
Kuru bir ağaçın gövdesinde.
Bir esinti siliverdi anıları
Coşku bir hata oldu
Güvense, kabalık.
Yalanın yamru yumru yüzeyidir
O kalaylı yüz.

Akşam şiiri eşime gösteriyorum ve ona bu ülkede biraz daha kalma niyetimi söylüyorum.

"Buradayken kendimi emniyette hissediyorum, ne tuhaf, zorlu ve sert bir doğayla karşı karşıya kaldığında insanlığın farklı olduğu hissine kapılıyorum. Sanki daha alçakgönüllü, hatta daha iyi diyebilirim!"

"Neye karşı emniyettesin?"

"Vasatlığa, aşağılığa ve insanların ihanetine."

"Ne yanılsama! Seni uyarayım, şiirin dörtlük değil, ayrıca fazla eliptik, yeterince çarpıcı da değil."

"Evet, biliyorum, Baudelaire'in *Deniz Fenerleri* şiiri değil, ama elimden gelen bu, öldürücü dörtlüğü bulan İzlandalı şairdeki yetenek bende yok, ama bir mesaj vermeye çalışıyorum."

"Bu şiirinle onu öldürmeyi düşünmüyorsun, herhalde?"

"Herhangi öldürmek asla söz konusu olmadı. Hayır, amaç, yalnızca düşündürmek."

"Hiçbir işe yaramaz. Ama seni mutlu edecekse, şiiri ona gönder, ahlaksız biri üzerinde nasıl bir etki yapacağını görürüz."

"Hiçbir etki yapmayacak."

"Böylesi daha iyi. İnsan başkalarından bir şey beklememeli. Bu da, seninle tanıştığımızda bana söylediğin ilk düşüncelerinden biri."

"Biliyorum, ama insan değişmiyor. İçimde, mutlak bir doğru gibi gördüğüm başka bir düşünce var. Hatta, bildiğim tek doğru da bu."

"Haydi, bu dönemi unut ve başka bir şeye geç."

"Kuzey ırmaklarında yabani somon avlamaya gitmek istiyorum."

Kısa bir sessizlikten sonra:

"Eğer insan iyi olsaydı, yazmaya ihtiyacım olmazdı. Genellikle sadakat, iyilik, barış hakkında pek yazılmaz. Buna karşılık, kötülük edebiyatın yakın akrabası gibidir; ona ihtiyacı vardır; yazarı dürttüğü söylenebilir."

"Öyleyse, yaşasın ihanet!"

"Oyunumu yazamadıkça, kendimi güçsüz hissediyorum.

"Haydi yabani somonun peşine gidelim!"

Adına ihanet eden adam

Şehre gelince, adını değiştirmeye karar verdi. Adı çirkin değildi, ama taşralı olduğunu ele veriyordu. Oysa bunamış inekleri, eli ayağı dolaşan horozları ve hastalıklı kedileriyle birlikte *douar*'ı,[1] herkes ona köylülüğünü hatırlatsın diye terk etmemişti.

Adı Ahmed Lemzudi idi. Ahmed, Marakeş yöresinin en yoksul köyü olan Mzuda'da doğmuş ve büyümüştü. Belki en ihmal edilmiş köydü, ama bu topraklarda daha yoksul köyler de vardı. Mesela Lahjar, Marakeş'e on sekiz kilometre uzaktaydı, "taş köy" adıyla bilinirdi. Orada, hiçbir şey yoktur. Hiçbir şey, sadece kahverengi ya da gri toz, siyah taşlar ve dikenler. Bir de, daha çok çocuklardan, yaşlı bir kadından ve yaşı belirlenemeyen bir adamdan oluşan küçük bir kabile var. Ötekiler şehirdeler. Kimileri otopark bekçiliği yapıyor, kimileri de alışveriş yapan hanımların paketlerini taşıyor, hatta bazıları hiçbir şey yapmıyor, ya dilenerek ya da hırsızlık yaparak ayakta durmaya çalışıyor.

Ahmed Lemzudi Jebilatlı değil. Bu köyün varlığını biliyor, sağda solda ondan söz edildiğini duymuş. Kendi köyünden daha çıplak ve daha yoksul bir yermiş, bu ilgisini çekiyordu. Jebilat her aklına gelişinde oralı olmadığı için Allah'a şükretmek onun için zorunluluk gibiydi. Ama son zamanlar aklını daha çok, ne Mzudalı ne de Lahjarlı olmanın çaresini bulmak meşgul ediyordu. Doğduğu bu lanet yeri nasıl terk etmeli, sadece göçmen ve çoban yetiştirmiş bu ka-

[1] Köy. (Y.N.)

bileden nasıl kurtulmalıydı? İnsan nasıl gider? Nasıl ortadan kaybolur? Özellikle bu konudan ona bahsetmemek gerekiyordu. Pişmiş topraktan yapılmış o evlerden, tüten o ocaktan, yıkanmak için cambazlık yapması gereken o daracık banyodan bıkmıştı. Sürekli gülümseyen, oynamaya ve eğlenmeye her an hazır olan o kadınlardan, buldukları her şeyle, hatta ölü bir kediyle bile oynayan o çocuklardan da bıkmıştı. Hiçbir şeyden korkmuyorlardı. Ne anne-babalarından ne de Kuran okulundaki hocalardan. Bir gün bölgeye kurtların indiği söylentisi yayıldı: Önlem almak bir yana, öldürmek için hayvanın peşine düştüler. Ne kurt buldular, ne de çakal, sadece birkaç yılan ve akrebi sopalarının ucuna takıp getirdiler. Kendi kendine, belki buralarda çocuk olmak kabul edilmiyor, diyordu. Yaşam çok zor ve çocukluk Mzuda'ya uygun olmayan bir lükstü. Ufaklıklar zamanlarını yalınayak koşuşturarak geçiriyor, şeytanla ve onun yandaşlarıyla aşık atıyorlardı. Ahmed o çocukların şeytanın özel elçileri olduğunu düşünüyordu. Hiçbir şey canlarını yakmıyordu. Ayak parmakları taşlara vuruyor, kanıyordu; hiçbir şey hissetmiyorlardı, koşmaya devam ediyorlar ve keyifle kıkırdıyorlardı.

Mzuda'da bir gün nasıl geçer? Kimin günü olduğuna bağlı. Kadınlar Mzuda'da asla sıkılmazlar. Her zaman yapacak işleri vardır. Her şeyle onlar ilgilenir, hayvanlarla da, adamlarla da. Güneş doğar doğmaz tarlada çalışmaya başlarlar. Ekin olmasa da tarlaya giderler. Bir alışkanlık. Şarkı da söylerler. İki büklüm çalışırken şarkı söylemeyi severler. Eve döndüklerinde, ekmek yaparlar, o fırında pişerken, sebze tenceresi fokurdar. Önce erkeklere yemek verirler, sonra çocuklara; erkekler avluda bir köşeye kıvrıldıklarında, kadınlar tadını çıkara çıkara yerler yemeklerini. Sonra yeniden tarlaya giderler, hayvanlar eve dönene kadar kalırlar. Hayvanlar insanlarla aynı yerde yaşar. Kokuya alışılır. Çok kötü gelmez.

Ahmed ineklerin yanında uyumaya hiç alışmamıştı. Yaşlıların namaz kıldıkları öteki odaya gitse de, nefes ala-

mazdı. Annesi ona, bir şehirliye benzediğini söylerdi. "Beyaz tenli bir *Fezli* kadar nazlısın," derdi. Şehirli olmayı isterdi, Fez'den ya da Sale'den. Uygar insanların Fez'de ya da Sale'de doğduklarını çok duymuştu. *Fezlilerin* içinde bir *Fezli* olduğunu, bir prensin sarayında doğmuş gibi üstün nitelikli, çekinilen ve sayılan biri olduğunu düşlerdi. Küçükken, inekleri götürmeyi reddettiğinde büyükannesinin ona anlattığı hikâyeleri düşünerek hayal kurmayı severdi. Başkaları gibi değildi. Herkesten uzak dururdu ve pirelenmiş gibi kaşınırdı. Elbette pireliydi. Bu küçük böcekler herkesi ısırıyordu, ama kimse şikâyet etmiyor, homurdanarak kaşınmıyordu.

Öteki çocuklarla oynamıyordu, özellikle de "nişan tahtası" dedikleri o oyunu: Taştan bir heykel dikiliyor, sonra çocuklar iki takıma ayrılıyordu; çakıllar ya da orta boy taşlar topluyorlar, hedeften belli bir uzaklıkta durup sırayla taşları atıyorlardı; hedefi düşürmeyi başaran çocuk arkadaşlarıyla birlikte ötekilerin sırtında biniyor, devrilen nişan tahtasına kadar gidip dönüyorlar ve oyun yeniden başlıyordu.

Onlara uzaktan bakıp Fez'i hayal etmeyi tercih ediyordu. Kendini şehir merkezinde beyazlar giymiş bir çocuk olarak görüyordu, mücevher satıcılarının önünde duruyor, annesi için altın bir broş alıyordu. Kendine de, üzerinde adının yazılı olduğu altın bir bileklik almayı isterdi.

Köylüler neredeyse hiç hastalanmazlardı. Hep sağlıklıydılar. Hava koşullarına direnç gösteremeyenler doğal olarak elenirlerdi. Ölürlerdi ve konu kapanırdı. Doğanın kanunu. Zayıflara, inleyenlere, yaralılara, sakatlara, kabileyi zayıflatanlara yer yoktur.

Birçok kez ölümden dönmüştü. Rastlantı eseri. Bununla gurur duyuyordu. Kendi kendine şöyle diyordu: "Ben, Ahmed, Mohamed ve Rahma'nın oğlu, Salem'in ve Fatna'nın torunu, hastalığı yendim ve Mzuda'yı terk edeceğim. Yılda bir ay gördüğüm babam gibi Fransa'ya gitmeyeceğim. Kentlerin kraliçesi, kitapların, bilginin, iyi yemeklerin kenti Fez'e gideceğim. Tüm bunları Hatica'nın anlattıklarından biliyorum, uzun süre önce Fezlilerin yanında çalışmıştı. Köye dön-

düğünden beri Fez'i ve orada yaşayanları anlata anlata bitiremiyor. Fez'e nasıl inmişti ve nasıl orayı terk etmeye cesaret etmişti. Tek bir kelime bile Arapça bilmiyordu. Yerleri siliyor ve mutfakta öteki hizmetkârlara yardım ediyordu. O zamandan beri Fez onda bir saplantı olmuş. Ben de o şehri görmeye heves ettim. Biraz Arapça konuşuyorum. Kuran' dan pek çok sure biliyorum. Bununla idare edebilirim."

Kentli görünümü nasıl edinilir? İnsan, yüzünden okunan köklerini nasıl siler? Bölgeyi iyi bilen, şivesiz konuşan, zarif yürüyen, Avrupalı gibi giyinen bir kentli nasıl olunur? Ahmed'in aklına soyadını değiştirmek geldi önce. Nüfus dairesine gitmeden önce Jama El-Fena Meydanı'nda bir kahveye oturdu, gazete istedi ve bir soyadı aramaya koyuldu. Önüne dikilen ve gazetenin baş sayfasını boylu boyunca kaplayan ilk isim Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'inkiydi, Adis-Ababa'da bir suikast girişiminden kurtulmuştu. İkinci isim ise Turabi idi. Soyadının Mübarek olmasının küçük bir sakıncası vardı: Bir zamanlar Mabruk adında bir kedisi vardı. Mabruk, Mübarek aynı şeydi. Kedi adı olmazdı. Ayrıca bu isim ona uğursuzluk getirebilirdi. Bunun kanıtıysa Mübarek'in öldürülmekten kılpayı kurtulmuş olmasıydı, sekiz kez öldürülmek istenmişti; kedisine gelince, o da bir traktörün altında kalmıştı. Geriye Turabi kalıyordu. Bu soyad hoşuna gitti. Turabi *turab* kökünden geliyordu, toprak demekti. Ona çok uygundu. Ahmed Turabi. Zaten, birkaç defa toprağa batmıştı. Bu bir oyundu, üstüne daha çok toprak yığan kazanıyordu. Tuhaf bir oyundu. Üstelik, yıkanmak için su da yoktu. Böylece Ahmed Turabi kulağına hoş geldi. Önüne bir de "al" ekledi, daha çok Arap ve kentli etkisi yaratıyordu. Başlığın altındaki makaleyi okuyunca, Turabi'nin "İslam dünyasının akıl hocası" olduğunu öğrendi. Ahmed iyi bir Müslüman'dı, ancak dinî şartları her zaman yerine getirmiyordu. Su bulunmaması, kışın fazla soğuk, yazın da fazla sıcak olması günde beş kez aptes alma isteğini kırıyordu. Bir İslam bilgininin adını almak onu neşeyle doldurdu. Ama Mısır cumhurbaşkanına yapılan suikastın arkasında onun adının olduğunu duyunca içi-

ni bir korku kapladı. Bir hata olmalıydı. Toprakla aynı adı taşıyan biri katil olamazdı. Gazeteyi bıraktı ve düşündü. Polis bunu bir tahrik olarak algılayabilirdi. Suikast düzenlemekle suçlanan birinin adını almak! Hayır, asla. Gazete sayfasına göz gezdirdi ve bir pil reklamına takıldı: "Mazda". "Mzuda", "Mazda"; "Mzudi", "Mazdi"... Ahmed Mazda? Turabi kadar güzel değil, iyi çağrışım yapmıyor. Eline bir kalem aldı ve "z"yi "j" yaptı. Majda ismi, Mısırlı bir kadın oyuncu sayesinde yaygınlaşmıştı. Adı "Majdi" olabilirdi. Memnundu. Nihayet iyi bir karar vermişti.

Peki ya köydekiler ne diyecekti? Kabilesi ne düşünecekti? Onu kendilerinden biri olarak görmeye devam ederler miydi? Herkesin adı Lemzudi. Gel gör ki, Ahmed yenilik yapıyor ve kendine Mısır kökenli bir soyad koyuyor! Ahmed Majdi! Oyuncu mu? Şarkıcı mı? Basit bir köylü.

Nüfus dairesinde büyük bir kalabalık vardı. Kendi kendine söylendi: "Tüm bu insanlar adlarını mı değiştirmek istiyor acaba? Ne tuhaf, demek ki kimse adından memnun değil, benim nedenlerim var, köylü olmak istemiyorum, kentli olmak istiyorum, bu yüzden de önce adımdan başlıyorum." Tüm günü orada geçirdi, plastikle kaplanmış kimlik kartı cebindeydi. Ara sıra çıkartıyor, okuyor, sonra yeni adının Kûfi harflerle yazılışını gözünün önüne getiriyordu. Fas yönetimi onun durumuyla ilgilenmediği sürece, kendini mutlu edecek her şeyi hayal etmeye, gözünün önünde canlandırmaya hakkı vardı. Şimdilik, iki isim, iki konum arasındaydı. Bocalıyordu.

Ona sıra geldiğinde, neredeyse devlet dairelerinin kapanış saati gelmişti. Karşısındaki, bıyığı, dökülmüş şaçları, eski kravatı, kahvrengi gömleği, ucu kırılmış Bic marka tükenmez kalemiyle tipik bir memurdu, sigara içiyordu. Ahmed düşünmeden söyledi:

"Adımı değiştirmek için geldim."

Gülüşmeler.

"Sayın Bay Köylü neden adını değiştirmek istiyorlar?"

"Mzudalıyım, dolayısıyla adım Lemzudi. Orada, herkes bana Lemzudi der. Biliyorum, kimsenin köyünün adını taşı-

maya hakkı yok, Fez ya da Marakeşli olanlar dışında. Onlar El Fezi ya da El Marakeşi adını alabiliyor. Ben de artık Lemzudi adını taşımak istemiyorum. Hepsi bu."

"Mahkeme ilamı gerekir. Kimse gömlek, pardon, gandura değiştirir gibi ismini değiştiremez."

"Ama, Lemzudi'yi silip yerine..."

"Yeni ismin ne olacak? El Fezi mi?"

"Hayır, sevimli bir isim buldum bile: Majdi."

"Bir köylünün şarkıcı adı taşıdığı nerede görülmüş?"

"Görmedim, ama ben yapabilirim."

"Hayır, yine hayır. Yeterince eğlendik. Devletin verdiği kimlik kartının sahtesini yapabileceğini mi sanıyorsun? Alman mühendisler, senin gibi bir tarla faresi gelip üzerine olur olmaz şeyler yazılmasını istesin diye gece gündüz uğraşıp taklit edilemez bir sistem bulmadılar, herhalde? Hayal görüyorsun! Haydi, köyüne dön. Orada hangi adı alırsal al, ister İbni Haldun desinler, ister De Gaulle!"

Çökmüştü. Yıkılmıştı. Kırılmıştı. Ahmed yavaş yavaş yürüyordu, arabalara, motosikletlere dikkat bile etmiyordu. Ayağını sürüyordu. Hayal kurmaya ne gücü ne de cesareti kalmıştı. O memur buluşunu kıskanmış olmalıydı. Ahmed kapının üzerinde memurun adını fark etmişti: Az El Arab El Herrass. Ne kadar uzun ve çirkindi! "Arapların sevgilisi Sakar" adını taşımak, ne korkunçtu. Bağımsızlık döneminde adını değiştiren o köylülerden biri olmalıydı. O günlerde her isim kabul ediliyordu. Ahmed geç kalmıştı.

Otobüsle Mzuda'ya dönerken, daha doğrusu köye iki kilometre kala, "İbni Haldun da kim?" diye kendi kendine sordu. Yolun geri kalanını, yani delik deşik araziyi yürümesi gerekiyordu. İbni Haldun! İyi. "Haldun'un oğlu". Peki ya, Haldun kimdi? Akşam, eski öğretmeniyle karşılaştı ve ona sordu:

"Haldun adında bir köy ya da bir kişi tanıyor musunuz?"

"O ünlü isimle ne alıp veremediğin var?"

"Adım Ahmed İbni Haldun olsun istiyorum."

"Güzel. İbni Haldun, on dördüncü yüzyılda yaşamış bü-

yük bir Arap tarihçisidir. Onun ismini taşımak için yeniden okula başlamak gerektiğini düşünmüyor musun? Söyle bakalım, neden adını değiştirmek istiyorsun? Atalarından utanıyor musun? Doğduğun topraktan gurur duymuyor musun? Mzuda elbette bir cennet değil, ama yine de insanların yüz yaşına kadar yaşadıkları bir köy. Ayrıca, nereye gidersen git, ne yaparsan yap, her zaman köyün çocuğu, kabilenin bir üyesi olarak kalacaksın."

"Mzudilere karşı değilim. Ama burada nefes alamıyorum."

"Ne yapmak istiyorsun?"

"Sanatçı... olmak..."

"Ne sanatçısı?"

"Flüt çalmak, hikâyeler anlatmak, şarkı söylemek..."

"Tüm bunları adını değiştirmeden de yapabilirsin."

"Evet, ama kendime ait bir adım olsun istiyorum, sadece bana ait, hiçbir kabileyi çağrıştırmasın, değişik bir isim, kimsenin taşımadığı bir isim, yeni bir kıyafet gibi. Ben 'benim'. Kabile değilim."

"Sen devrim yapmak istiyorsun! Burada herkes birbirini tanır; benim olan senindir..."

"Bir şeye sahip olmayınca, söylemesi kolay..."

"Ataların da böyle yaşadılar. Sen kim oluyorsun da başka türlü yaşamak istiyorsun? Bencil, ahlakı olmayan, şükran duygusu olmayan bir bireysin."

"Birey mi dedin?"

"Evet, ne olmuş?"

"Adım 'Birey' olsun isterdim..."

"'Kimse' olmasından farkı yok! Hiçbir yere ait olmayan biri, hiçbir bağı olmayan, köklerini yakmış birisi, yalnız, çok yalnız, yapayalnız biri... bir solucan gibi, evet, sen bir solucansın..."

"Hepimiz yalnızız."

"Hayır, kabile var oldukça, asla yalnız olmazsın."

"Kabileyi yok etmek gerekecek! Bu yüzden şehre gittim. Ama anlayışlı birini bulamadım."

"Kendine kendine bunalım yaratmışsın. Yirmi yaş için

normal. Eğer senin yerinde, senin yaşında olsaydım, İspanya'ya, Fransa'ya, Almanya'ya, hatta Japonya'ya göç ederdim. Orada özlemin ne olduğunu, kökenlerin önemini anlardın, yalnızlığın acısını tadardın. Haydi, ne pasaportun var ne de vizen. Hayvanlarınla ilgilen, kuraklık yüzünden bu mevsim çok hırçınlaştılar."

Birden Ahmed'i sıcak bastı. Terliyordu, kendini kötü hissediyordu. Bu durağan yerde, bu ölümsüz taşlar arasında, bu kırmızı ve gri tozun içinde, yeşilsiz, denizsiz umutsuz bu ufkun karşısında yaşamaya ve ölmeye mahkûm olduğunun bilincine vardı. Hayatı planlanmıştı, alınyazısı tüm Aid Mzuda kabilesiyle birlikte yazılmıştı, geri dönüş yoktu. Nereye giderse gitsin bu köy onu, bir pişmanlık gibi, bir gölge gibi izleyecekti ve bu kabilenin dışında ona hayat olmadığını hatırlatacaktı. Ilık bir Cola içti, midesi bulandı, eski öğretmeninden ona İbni Haldun'un hayatını anlatmasını istedi.

Birkaç ay sonra, köyün dışındaki bir tepeye bir kulübe inşa etti, oradan başka dağları da görebiliyordu. Kulübeyi döşedi, öğretmeninden tarih kitapları aldı ve okumaya başladı. Köyün entelektüeli oldu. Ona Si El Âlim, Bilge Efendi, demeye başladılar. Bir inek sattı ve kendine bir motosiklet satın aldı. Her cuma, İngilizce dersi almak için Marakeş'e gidiyordu.[1]

[1] (Bu öykünün ilk versiyonu "*Le Temps des clans*" (Le Chêne, 1966) adlı kolektif bir derlemede yayınlanmıştır. Buradaki kesin ve son biçimidir.)

Gasp

Razik cezaevinden yeni çıkmıştı. Çok çetin şartlar altında altı yıl tutuklu kalmıştı. Politik eğilimleri, Marksist bir hareketin içindeki eylemleri ve liderlik karizması dolayısıyla seksenli yılların en tanınmış politik mahkûmlarından biri olmuştu. Dişlerini, bir böbreğini ve politikaya karşı tüm ilgisini yitirmişti. İşkencenin, kendisinde neredeyse hiç bilmediği bir özelliği ortaya çıkarttığını söyledi: cesaret. Uğruna savaş verdiği idealleri sürekli düşündüğünü söylüyordu, bu da acıya dayanmasını sağlıyordu. Tamamen inandırıcı olması için arada bir korkuyu da hatırlıyordu. Her canlının celladı karşısında hissettiği derinlerden gelen korku değildi, içini kemiren bir korku değildi, panikli korkuydu, insanın kendine duyduğu tüm saygıyı yok eden, onu bir böceğe, ayaklar altındaki bir paspasa dönüştüren türden bir korkuydu. Cezaevindeki arkadaşları onun işkencecilerin önünde diz çöktüğünü, ağlayarak ayaklarına kapandığını söylüyorlardı. Bu, kimi zaman işkencecileri güldürüyor, kimi zamansa öfkeleniyordu, türlü türlü hakaretlerle onu hücresine geri gönderiyorlardı.

Bir kitapta okuduğu ya da bir konuşmada duyduğu kalıplaşmış deyişi tekrarlıyordu: "Cesaret, korku duymaktan korkmaktır." O ise sadece korkuyordu, midesine çöken korkuyla yaşıyordu. Nedensiz bir kötülük üreterek korkuyu korkutacağını düşünüyordu. Onun kötü olduğu söyleniyordu; kimi durumlarda nedensiz öfkeye kapıldığı için kötü karakterli olduğunu vurguluyorlardı. Tutsaklık insanı hoş-

görülü yapar. Daha da kötüsü, bir tür gerekçe oluşturur. Korktuğu için kimse onu kınamıyor, yargılamaya kalkışmıyordu. Cezaevinde geçirdiği yıllar boyunca, kişiliğinin etrafında bir efsane örülmüştü. Militanlar, toplantılarında onu hiç görmediklerini söylüyorlardı, kimileri de cesur olduğu kadar alçakgönüllü de olduğunu söylüyordu. Olur olmaz şeyler söylüyorlardı, çünkü Razik başlı başına bir "vaka" idi. Gerçekte kim olduğunu konusunda neye inanacaklarını bilemiyorlardı. Ama politik nedenlerle tutuklanmış olması ona bir tür dokunulmazlık kazandırıyordu. Kurbanın azizlik konumuna aday olma eğilimi, düşünce suçlarının hapisle cezalandırıldığı ülkelerde sıkça görülür. Başının üzerinde belli belirsiz bir kutsallık halesi dalgalanıyordu, ama insanlar, saçma sapan şeyler anlatarak en dirençli toplulukları bile ikna edebilen, bu etkileyici konuşmacıdan çekiniyordu. Uzun boyluydu, ufacık ve derin gözleri vardı, bu da onu, eski iç güvenlik sorumlusu General Kâfir'e benzetiyordu.

Serbest bırakıldığı gün, arkadaşlarından, sempatizanlarından, komşularından ve meraklılardan oluşan büyük bir kalabalık evine koştu, cehennemden çıktığı için onu tebrik etti. Aralarında gazeteciler, fotoğrafçılar, dilenciler vardı. Kimileri ona sarılıyor, kimileri elini öpüyordu. Zayıflamıştı, sinirliydi, yine de genel aftan yararlandığı için mutluydu. Alçakgönüllü davranıyordu, yaşadıklarının halkın adalet ve özgürlük savaşının bir parçası olduğunu, herhangi bir militanın yapması gerekeni yaptığını, özverinin yazgısının bir parçası olduğunu, özgürlük savaşının bir aile geleneği olduğunu söylüyordu, babasını örnek gösteriyor, Fas'ın Fransız korumasında olduğu dönemler direnişe katıldığını, kardeşlerinden birinin baskı rejimine karşı yapılan gösteriler sırasında bir gözünü kaybettiğini anlatıyordu... Aftan yararlanmak yerine aklanmayı tercih ettiğini de ekliyordu.

Kutlamalar birkaç gün sürdü. Ağabeylerinden biri, şişmanlığından memnun olan iri cüsseli olanı, *şekhat*'lar getirtti, bunlar hafifmeşrep tavırları ve kalçalarının haşmetiyle ünlü profesyonel dansçı ve şarkıcılardı. Sözlerini biraz

değiştirip cinsel öğelerle süsledikleri geleneksel, neşeli halk şarkıları söylerlerdi. Kadınlar ne kadar bayağılaşırlarsa, şişman ağabey ve topluluktaki diğer bazı erkekler o kadar keyifleniyordu. Kimileri kadınların göğüslerine dokunmak için el kol hareketleri yapıyor, kadınlar da kaçmaya çalışıyordu. Ziyaretçiler arasında, yüzünde zamanın izlerini taşıyan biri vardı, hiçbir şey söylemiyordu. Salonda bir köşeye oturmuş, sigara üstüne sigara içiyordu. Dansözler dinlenmek için ara verdiklerinde ve etrafa biraz sessizlik çöktüğünde, ayağa kalktı, ceketini düğmeledi, sakince Razik'e doğru yürüdü, onu tanıyan Razik kucaklamak için kollarını açtı. Adam, Razik'in birkaç santimetre uzağında ansızın durdu ve onun yüzüne tükürdü. Yapışkan, koyu, beyaz balgam iki yanağından yavaşça akacak kadar yoğundu. Nefret ve öfke dolu bu tükürüğü uzun süredir biriktirmişti. Razik şaşkınlık içinde bakakaldı, beyaz cellabesinin koluyla yüzünü silerken, adam hiç acele etmeden salondan çıkıyordu. Ağabey üstüne atladı ve onu yere serdi. Adam daha güçlüydü, tıknaz ağabeyden kurtuldu ve arkasına bakmadan çıkıp gitti.

Dansözleri gönderdiler. Kutlamaların tadı kaçmış, eğlence bitmişti. Razik başını eğmişti, utançtan mı yoksa öfkeden mi anlaşılmıyordu. Kimse soru sormaya cesaret edemiyordu ama fısıltılar içinde diller çözüldü:

"Bu bir intikam; bir hakaret; bir hesaplaşma; gizli servisten biri olmalı; hayır, büyük olasılıkla ihanete uğramış bir dost; tuhaf, çok tuhaf, ne olursa olsun kötülüğü, sertliğiyle tanınmış bir adama kalabalığın içinde sataşmak büyük cesaret; kim bilir aralarında neler geçti, belki de aynı hücredeydiler; doğrusu Razik çok şaşırdı... Yüzünün ortasına bir tükürük yemek çok ağır bir hakaret... Haydi, iyisi mi gidelim!"

Ertesi gün bütün aile toplandı. Hatta sinema oyuncusu bir kuzen, yalnızca Razik'in serbest bırakılışını kutlamak için ta Avustralya'dan gelmişti: Kendine Andrew dedirtiyordu ve topal bir mirasyediyle yaşıyordu. Teşhirciydi, cinsel

fantezilerini çekinmeden, uluorta anlatıyordu, "Topal bir kadınla sevişmek, hazların en büyüğüdür," diyordu. Annesi anlamazlıktan geliyordu. Baba oturuma başkanlık ediyordu. Sanki mahkemedeydiler. Razik'in konuşması, açıklama yapması, sert bir karşılık, korkunç bir intikam hazırlanması için emir vermesi gerekiyordu.

"Bu orospu çocuğunun adı Malek. Hapiste birlikteydik. Polise muhbirlik yapıyordu, bir hain, bir ödlek, bir kalleş, cezaevi müdürüne yaltaklık ediyordu. Bana kin besliyor, çünkü yaptığı üçkâğıdı öğrenmiştim, o da intikam almaya yemin etmişti."

Annesi sözünü kesti:

"Oğullarımdan hiçbiri asla böyle bir hakarete uğramadı. Acımasız bir intikam istiyorum."

Baba:

"Anneniz haklı. Bizim kim olduğumuzu ve neler yapabileceğimizi öğrenmeli. Saygın bir aileyiz. Atalarımız kentin kurucularından. Mezarlarında kemikleri sızlıyor olmalı. Ona iyi bir ders verilmeli. Tek gözlü pankreas güreşçisi Burjel'i aramalıyız."

Şişman ağabey atıldı:

"Hayır, şiddet kullanmak, zor kullanmak yok. Soğukkanlılıkla gebertilmesi gerek. Ayrıca Burjel üç yıl önce öldü."

Uyuklayan anne yerinden fırladı ve bir feryat kopardı:

"Burjel öldü mü? Hani yanımızda çalışan? Ben onu Mekke'ye Hacca gitti sanıyordum..."

Ağabeyi Razik'e bir planı olup olmadığını sordu.

"Hayır. Ne önerirsin?"

"Onun malını mülkünü elinden alalım."

"Bu da olabilir, ama yeterli değil. Ömrü boyunca, yaptığına pişman olmalı. Burnundan fitil fitil getirmeli..."

"Öncelikle, ona yaklaşmayı, özür dilemeyi, güvenini kazanmayı öneriyorum, darbeyi sonra vururuz."

"Hayır, bu yöntem biraz sakat. Sana inanacak kadar saf mı sanıyorsun? Hayır, çocuklarına, mallarına zarar vermeliyiz.... parayla her şey satın alınır. Birilerine biraz rüşvet ver-

dik mi gerisi kolay. Ne olursa olsun, birkaç ay sonra hareke-te geçmeliyiz. Bizi unutması gerek."

"Sanıyorum çocuğu yok. Biliyorum, çünkü bana karısının kısır olduğunu söylemişti."

"Bunun önemi yok, doğduğuna pişman edeceğiz."

Babanın hafızası gidip geliyordu, yeniden araya girdi:

"Kim olduğumuzu öğrenmeli, kentin en saygın ailelerinden biriyiz; saygı görürüz; insanlar önümüzde eğilir. Bir fikrim var: Şu kör Burjel'i bulsak?"

"Hayır baba, Burjel artık yok!"

"Ne oldu, taşındı mı? Ülkeyi terk mi etti? Polisliğe geri mi döndü?"

"Bu dünyayı terk etti, öldü ve gömüldü."

"Öyle mi? Bilmiyordum. Özür dilerim, hafızam eskisi gibi değil. Galiba bir oğlu vardı, onun gibi güçlü kuvvetli..."

"Baba, şiddet istemiyoruz, iz kalmayacak. Ayrıca Burjel'in oğlu da yok."

Sessiz duran kuzen Andrew söz istedi:

"*I will speak in English, I forgot my Arabic and my French, I have a proposition: a deal with a secret organisation in Sidney... you just say who and when, just three words...*"

Baba kulak kabarttı. Oğlu açıkladı:

"Yeğenin, orospu çocuğunun hakkından gelmemizi istiyor, Amerikan filmlerinde olduğu gibi. Bizim yöntemimiz bu değil."

"*Thanks, Andrew, but forget...*"

Kötü İngilizce'yle yapılan bu çeviri gergin havayı gevşetti ve anneyi güldürdü.

"Bu yeğen çok ilginç! Şu topalla ne işi var ki? Sirkte mi çalışıyor?"

"Evet anne, tuhaf bir sirkte."

Kutlamalara katılanlardan biri, bir gün kent merkezinde Malek'le karşılaştı, kendini tanıttı ve onu kahve içmeye davet etti. Büyük bir tedirginlik içindeki Malek hiç konuşmuyordu. Yabancıyı dinliyordu.

"Aileden değilim, yakınları da değilim, polisim, rahat olun, işte kimliğim, başınıza yeni dertler açmaya niyetim yok, sadece tarihimizin o karanlık dönemine ilişkin dosyaların birinde bulduğum bilgileri doğrulatmak istiyorum."

"Ne öğrenmek istiyorsunuz?"

"Bana Razik'ten söz edin."

"Cezaevinde birlikteydik. Kimse için kolay değildi. Ama Razik sanıldığı gibi kahraman değildi, söylediği gibi bir kurban da değildi. Özetlemek gerekirse, o devrimci militan, uluslararası medyanın solun sembolü, lideri, rejim karşıtı diye tanıttığı o kişi, aslında bir rezil, bir alçak, bir sapık, daha sonra tutuklanan arkadaşlarını ihbar eden bir kalleş. Bir hain. İşte bu yüzden onun yüzüne tükürdüm. O, neden olduğunu gayet iyi biliyor. Elbette, palavralar atacak, herkesi aldatmaya devam edecek, gazeteci arkadaşları da dahil..."

"Kanıtınız var mı?"

"Madem polissiniz, tek bir olayı araştırmanız yeter, Mehidi Zeintun meselesi."

"Ölümü aydınlatılamadı. Bugün 'zor yıllar' olarak adlandırdığımız dönemdi; insanlar evlerinden çıkıyor ve ortadan kayboluyorlardı. Mehidi'yi Razik ihbar etmişti. O dönem aşıldı, bitti, ortalık duruldu."

"Polis teşkilatının diğer birimine onu teslim eden Razik'ti. Elimde somut delil yok, ama cezaevinde bunu ima ediyordu, onu sevmeyenleri tehdit ederken, 'Senin sonun da Mehidi gibi olur,' diyordu. Tam olarak benden ne istiyorsunuz?"

"Bu konuşma resmî değil. Size bir komplo hazırladığını bildirmek durumundayız. Hemen olacağını sanmıyoruz, fazla yakın olur. Militanlarla ve tekinsiz kişilerle bağlantıya geçti. Yeniden politikaya atılmak istiyor gibi görünüyor. Ama politika sadece bir vitrin, karanlık işler için bir tür altyapı, toplumsal imaj. O tehlikeli biri. Çok kurnaz, ahlaksız ve kötü. Çevresini iyi besliyor. Bir polis müdürünün ailesini Mekke'ye hacca göndermiş. Rastlantı eseri öğrendim. Kadı efendi Şaban'ın kızının da hastane masraflarını ödedi."

Malek polis memurunun kartını aldı, kimsenin varlığı-

nı bilmediği bir daireye kapandı ve anılarını yazmaya başladı. Tehdit altında olduğunu biliyordu, başına bir felaket gelirse, her şeyi belgelemek istiyordu.

Beş ay sonra.

Malek doktorluk mesleğine dönmeye karar vermişti. Aynı zamanda Kazablanka Tıp Fakültesi'nde bazı dersleri izlemeye başlamıştı, bilgilerini güncelleştiriyordu, cezaevindeki işkencelerin ve uykusuzluğun yıprattığı belleğini tazeliyordu. Muayenehanesinde işler iyi gidiyor sayılırdı. Siyasal bilimlerde öğretim görevlisi olan karısı gündelik işlerle ilgileniyordu. Şehrin yükseklerinde, Polo Mahallesi'nde küçük bir evde oturuyorlardı. Birbirlerine büyük bir sevgiyle bağlıydılar. Alçakgönüllü ve cömert bir çifttiler. Yemek yerlerken bir adam ve bir kadın kapıyı çaldı.

"Doktor Malek'i görmek istiyoruz, ev ziyareti için pek uygun bir saat değil ama, ikimiz de çalışıyoruz ve küçük sorunları sadece yemek saatinde halledebiliyoruz..."

Malek'in eşi ne söylediklerini anlamamıştı.

"Yanlışlık olmalı... Burası muayenehanesi değil, oraya gitmelisiniz, 27 numara, cadde..."

"Hayır, muayene olmak için aramıyoruz onu, Malek ailesinin oturduğu, 8 numaralı 'Saada' villası için..."

Malek geldi:

"Nedir mesele? İçeri buyrun, ayakta kalmayın."

"Nasıl olur? Haberiniz yok mu?"

"Ne haberi?"

"O evi birkaç gün önce satın aldık, ev sahibinin ödemediği borçlar yüzünden açıkartırmada satıldı!"

"O ev yirmi yıldır bize ait, kısa süre önce borcu bitti, son taksit sekiz ay önce ödendi; tapumuz var, ayrıca hiçbir borcumuz yok; büyük bir yanlışlık olduğuna eminim."

"Yanlışlık ya da değil, bizim de bir satış belgemiz var, tapu ve satış vekâletnamesi maliye şubesinin kasasında. 15 Temmuz 1960'ta Sale'de doğmuşsunuz, pratisyen doktorsunuz, mesleğinize üç yıl ara vermişsiniz, bize verilen dosyadan bunun nedenleri belirtilmemiş; eşiniz Lubna M. Tetuan'da doğmuş 23 Temmuz 1967, öğretim görevlisi..."

Lubna şaşırmıştı, aynı zamanda da eğlenmişti, deli taklidi yaptı:

"Evet, minareden leylek uçtu, biz de ham incirleri yedik, önceden de koyu bir çorba içtik, bu da berberin midesine dokundu, berberin de kömür dükkânında hiç müşterisi yoktu, hamamdaki tellak kadın bu işi beğenmedi, fırıncının karısını Buya Ömer Tekkesi'ne gönderdi, çünkü kadın delirmişti, ben de onun gibi delirmek üzereyim, çünkü taksitle satın aldığımız evimiz artık bizim değil, ve satış vekâletnamesi olsun olmasın ona yaklaşanlara mezar olacak..."

Kapıdaki çift korkuya kapıldılar ve koşarak kaçtılar.

Malek'in zihninde bir şimşek çaktı: Razik! Kasayı açtı. Evin tapusu yoktu.

Kırk gün sonra, Malek ailesi evi boşaltıyordu. Konu yargıya intikal etmişti. Dosya uzun ve tozlu bir yolculuk için mahkemeye gönderilmişti. Sahtekârlık ustaca planlanmıştı. Her şey kusursuzdu. Hırsızlık, sahte belgeler, imzalar, satış ilamı, her şey olması gerektiği gibiydi.

Olayın hiçbir aşamasında, ne Razik'in ne de kardeşlerinin adı anıldı.

Malek şaşırmadı bile. Hukuk devletinin tam olarak oturmadığı bir ülkede, yolsuzlukların yaygın olduğu, sahtekârlığın mümkün olduğu, ahlaklı ve dürüst insanların her an suçlanabileceği ve mallarının talan edilebileceği bir ülkede her şey olabilir, diye düşünüyordu. Yeniden "zor yıllar" aklına geldi ve içinde bulundukları dönemi tanımlayacak bir deyim aradı: Arapça'da "yozlaşma"nın karşılığı olarak "içten içe çürüyen tahta" demiyorlar mıydı?"

Pratisyen Doktor Malek, Kazablanka yakınlarında halkın yoğun olarak yaşadığı bir mahalleye taşınmak istemişti. Hastaları, sık sık parasız muayene ettiği oluyordu. Müşterilerinin günden güne azaldığını fark etti. Sekreteri de şaşırıyordu, muyanehanenin ön cephesini boyatmayı teklif etti. Boyattı, ne var ki, hasta sayısında hiç artış olmadı. Sekreter bu kez de, tabelayı değiştirmeyi ve Arapça'nın Fransız-

ca'nın üzerine yazılmasını, hatta Fransızca'nın kaldırılmasını önerdi, çünkü fanatik İslamcılar ikidillilikten hoşlanmıyorlardı. Bu konuyu birkaç arkadaşına danıştı. Arkadaşlarından biri, bu ani müşteri azalmasının nedenlerini açıkladı:

"Mahallede söylentiler dolaşmaya başladı, tedavi ettiğin birçok hastanın ölümünden seni sorumlu tutuyorlar. Hatta senin kimseyi iyileştirmediğini, katlettiğini söylüyorlar! Başka dedikodulara göre ise, bir kadın hastaya tecavüz etmişsin, o da savcılığa başvurmuş. Ayrıca senin AIDS olduğunu, yanına yaklaşmamak gerektiğini söylüyorlar. Bütün bu dedikodular hızla yayılıyor ve durdurmanın, yalanlamanın çok zor, hatta olanaksız olduğunu biliyorum. Yapabileceğin tek şey başka bir mahalleye, hatta daha da iyisi başka bir şehre taşınmak."

"Bunların yalan olduğunu çok iyi biliyorsun."

"Evet, ben biliyorum, hatta söylentilerin kaynağını bile söyleyebilirim sana, ama insanlar 'ateş olmayan yerden duman çıkmaz' diyorlar...

"Bu saçmalıkların kaynağına nasıl ulaşırız?"

"Söylenti yaymaktan kolay bir şey yoktur. Memnun olmayan bir müşterinin yaydığı dedikodu yüzünden batan bankanın hikâyesini hatırlarsın. Müşteri bankanın iflas ettiği söylentisini yaydı, insanlar paralarını çekmeye koşutular, bir haftanın sonunda banka gerçekten battı."

"Kimden kuşkulanıyorsun?"

"Evini çalandan!"

"Razik, kendini baskı rejiminin kurbanı olarak gösteren, düşünce suçu yüzünden yıllarca hapis yattığını iddia eden, kendini aziz olarak tanıtan, gazetecilerin, özellikle de yabancı gazetecilerin dinleyip hizmet ettikleri Razik. Bunu polise bildirmeliyim."

"Farkında mısın? Solcu bir militan, başka bir solcu militan hakkında polise suç duyurusu yapıyor!"

"Aramızda fark var, o bir militan değil, bir sahtekâr, bir dolandırıcı, bir falso, yani sahte demek istiyorum, bu falso sözcüğünü çok severim, namussuzları tanımlamak için ba-

bam sık sık bu sözcüğü kullanırdı. O tür insanların vicdanları yoktur, ilkeleri yoktur, değer yargıları yoktur, bunlar canidir, alçaktır, yaşamları mahvederler. Cezaevinde kalmış olmak ona bir azizlik mertebesi veriyor, bu da yaşamları altüst etme yetkisi veriyor ona ve cezasını çekmiyor. Hani, nerede adalet?"

"Bu konudan bağımsız olarak, ortaya çıkan soru şu, eğer kurban iyi bir insansa, işkence görmüş olması, onun da başkalarına işkence etmesini mi gerektirir?"

"Bu bir felsefe sorusu, yanıtı da beni içine düştüğüm tuzaktan kurtarmayacak. Basit bir gözlem yapıyorum: Özgür bırakılmış bir insan, her durumda özgür bir insan olmuyor. Kendi eksiklerinin, kusurlarının, zayıflıklarının, bilgisizliğinin esiri oluyor. Cezaevi kusurları düzeltmiyor, acı çektiriyor, eksikleri belirginleştiriyor, ama insanları değiştirmiyor. Cezaevinin, insanlardaki iyi nitelikleri ortaya çıkartması çok ender görülür, buna karşılık kusurları büyütür. Yine de, baskı kurbanı birinin Razik gibi davrandığı ender görülür. Bu kez, herkesi aldatan rezil bir adama çattık. Çıkarcı ve sahtekâr, kendini olduğundan farklı gösteriyor. En kötüsü de insanların her şeye inanması, hiçbir şeyi derinlemesine incelemiyorlar ve bu tür insanlardan fazla kuşkulanmıyorlar."

"Başka bir deyişle, sorun kötülük. Kötülüğün kaynağı ne? Neden kimi insanlar başkalarına oranla kötülük yapmaya daha eğilimli?"

"Kötülüğün temelleri insanın en derinlerindeki köklerine uzanıyor."

"Haklısın, lisedeki arkadaşlarımıza bir bak: Mübarek hile yapardı, beden eğitimi dersinde arkadaşlarının ceplerini karıştırırdı, profesyonel bir dolandırıcı oldu, başkalarının parasıyla geçiniyor. Drissi kibar ve zayıftı, kibar ve zayıf kaldı; karısı onu aldatıyor, herkes biliyor. Hasan, şık ve biraz da kendini beğenmişti, büyükelçi olmak istiyordu, bakan oldu. Sense, saf ve dürüsttün, herkese güvenirdin, partide seni aldattılar ve Zuin yerine sen tutuklandın, o serseri, kaşarlanmış bir politikacıydı. Ben kızlardan hoşlanırdım, hâlâ peşle-

rinden koşuyorum, servetim yok, çapkın ve seks düşkünü yapım değişmedi... Razik lisede bizimle değildi, ama biraz karanlık, üçkâğıtçı biri olduğu biliniyordu. Siyasi düşünceleri yüzünden tutuklandığına herkesi inandırdı, oysa tutuklanmasına politik süsü veren rüşvet verdiği bir albaydı..."

"Biliyorum, peki ne yapmalıyız? Bu dünya ahlaksızlara ait, onlar kazanıyor, her zaman bir yolunu buluyorlar. Adalet nerede? İnsanların adaleti çoğu zaman ahlaksızlık yüzünden çürüyor, ilahî adalete gelince, onun için sabır gerek, iman gerek."

Kısa bir sessizlikten sonra, Malek devam etti:

"Karım mücadele etmekten yoruldu. Çocuğumuz yok; ülkeyi terk etmeyi teklif etti, galiba Kanada doktorlara, öğretim görevlilerine, mühendislere iş veriyor... Gitmek, bir avuç serserinin kirletmekte olduğu bu ülkeyi terk etmek; ama vatanımı seviyorum, bu halkı seviyorum, günbatımındaki ışığı seviyorum, kentin uğultusunu seviyorum, bu kentteki kokuları seviyorum, Quebec'in karma ve soğuğuna gitmek istemiyorum, orada mahvolurum!"

"Hayır, müdacede etmelisin, ama tek başına olmaz, bütün arkadaşlarımızı harekete geçiririz, o lanet olası karpuzu çatlatırız, görürüz bakalım son söz ahlaksızların mı olacak. Yeniden evine kavuşacaksın, hastalarına kavuşacaksın, bunun için örgütlenmemiz gerek. Her sorunun bir çözümü vardır."

"Bu kalleşlerle savaşmak için onların silahlarını kullanmak gerek, bu da, benim açımdan söz konusu olamaz."

Malek bir süre kararsız kaldıktan sonra, birkaç ay önce ona yaklaşan sivil polisi aradı. Polis onu hemen tanıdı.

"Beni aramakla iyi ettiniz. Başınıza gelen felaketleri izledim, bir dolandırıcının kurbanı olduğunuzu biliyorum. Kanıt bulamıyoruz, ama bilin ki, polis teşkilatında, herkes değil ama gerçeğe ve adalete tutkuyla bağlı bir kuşak var. Sayıca çok kalabalık değiliz, ama düşmanınızın kardeşini, sizinle dövüşeni yakalayacağımızı sanıyorum, zayıf bir noktasını bulduk."

"Açıklayabilir misiniz?"

"Hayır, gizlilik önemlidir."

"Benim de onun hakkında bildiklerim var: Namussuzun teki, sapık, oğlan çocuklarına düşkün, adi bir sübyancı."

"Ona ulaşabileceğim bir telefon numarası verin."

On beş gün sonra, polis o kardeşi tuzağa düşürmeyi başardı. Kurbanlarını götürüp tecavüz ettiği ve filme çektiği garsoniyerde suçüstü yakalandı. Bir rafın üzerinde yaklaşık yirmi tane kaset vardı. Polis kasetlere el koydu. O kaçmaya çalıştı, üst makamlardaki dostlarına durumu bildireceği tehditleri savurdu. Polis hiç umursamadı.

"Ne kadar?" diye sordu.

Sessizlik.

"Kaçmama ve kasetleri yok etmeme göz yummanızın karşılığı ne kadar, diye soruyorum."

Bu soru karşılığında ilk tokadı yedi. Ardından, iki adamı meslekten attırmakla tehdit edince ikinci tokadı da yedi.

"Peki, ne istiyorsunuz? Burası Fas, İsveç değil, burada her iş aracılarla, müdahalelerle yürür. Biraz bahşişe herkes boyun eğer. Bu ülkede işler böyle yürür, kendisini namuslu sanan iki kişiyle hiçbir şeyi değişmez!"

"Haklısın, burası Fas, ve biz de, bu ülkeyi bir hukuk devletine dönüştürmek istiyoruz, sizin gibi namussuzların her şeyi yerle bir edip yozlaştırmaya meydan bulamayacakları temiz bir ülke yaratmayı istiyoruz. Tüm söylediklerinizi kaydedilmiştir. Hem vatanınıza, hem anayasasına, hem kralına hem de hükümetine hakaret ediyorsunuz. Şimdi, itiraflarınızı bekliyoruz."

"Evet, seksten hoşlanıyorum, oğlan çocuklarından hoşlanıyorum, ne olmuş? Bir tek ben değilim."

"Senin cinsel tercihin umurumuzda değil. Bizim istediğimiz, senin ve kardeşinin dürüst insanlardan çaldıklarınız. İsterseniz, belleğinizi biraz tazeleyelim."

"Avukat istiyorum."

"Sorun değil: reşit olmayan çocukları kandırmak, teca-

vüz, sübyancılık, ahlakdışı porno kaset ticareti, devlete hakaret, vs... patlayacak skandalın yanı sıra üç ile beş yıl arası hücre hapsi. Skandala gelince, biz de patlatmasını iyi biliriz. Elimizde fotoğraflar var, görgü tanıkları var, basın bu tür haberlere bayılır. X lisesinin eğitim danışmanı, on iki yaşındaki bir çocuğun ırzına geçerken yakalandı! Ne olursa olsun hesap vereceksiniz, iyisi mi bizimle işbirliği yapın. Yoksa sizi polis teşkilatında öyle bir birime teslim ederiz ki, kanun metinlerini ne büyük titizlikle uyguladıklarına şaşarsınız."

Bir süre düşündükten sonra, kardeşini aramak istedi. İtirafları imzaladıktan sonra, o ve kardeşi hırsızlık, dolandırıcılık, sahte belge düzenleme, ırza geçme suçlarından yargılandılar ve hapse atıldılar. Fas basını duruşmayı gazetelere yansıttı. Bir politika yorumcusu şöyle yazdı: "Hukuk devleti yavaş ama sağlam adımlarla kuruluyor. Bu dava bir adalet ve kararlılık örneğidir. Bugünden itibaren, yolsuzluk ve rüşvet kanun karşısında ceza gören bir suçtur, ırza geçme kanun karşısında ceza gören bir suçtur, sahtekârlık kanun karşısında ceza gören bir suçtur, vatana hakaret de bir suçtur. Nihayet, bu kez, Razik ve kardeşinin neden cezaevinde olduklarını biliyoruz."

Gazeteciler, özellikle yabancı basın, bu davanın politik bir hesaplaşma olduğunu ve iki kardeşin gerçekten rejim düşmanı oldukları için suçlu bulunduklarını üstü kapalı olarak ima etti.

Son Söz

Öykünün sonu gerçeği yansıtmamaktadır. Haksızlığa karşı adaletin, kötülüğe karşı erdemin, ahlaksızlığa karşı namusun, yolsuzluğa karşı dürüstlüğün, kısaca kötüye karşı iyinin zafer kazanmasını hâlâ umut ediyoruz. Düşünmesi bile güzel. Bu dünya görüşü oldukça elverişli: Alçaklığa, yalana ve insanların onursuzluğuyla yüzleşmemizi engelliyor.

Oysa, hikâyeleştirilmiş ve dönüştürülmüş olsa da gerçek olaylardan esinlenen bu öyküde kötülük, ahlaka ve gerçeğe baskın çıkıyor.

Razik giderek zenginleşiyor. Sağlığına kavuştu ve kendinden yirmi yaş küçük bir kızla evlendi. Çocuklarının annesi olan ilk karısını da nafaka vermeden boşadı. "İşadamıyım" diyerek, sürekli seyahat ediyor, çok para harcıyor ve kimse onu rahatsız etmiyor. Satılan ev meselesi karmaşık bir bürokrasi dehlizinde kayboldu, sonunda Malek ve karısı olayın peşini bıraktılar.

Sübyancı ağabey tüm kuşkulardan arındı ve X lisesine müdür atanmayı ümit ediyor. Başka bir garsoniyere geçti ve uygulamalarını belli bir gizlilik içinde yapıyor.

Dolandırıcıların kurbanlarına gelince; Malek ve Lubna, Montreal'den gelen bir iş teklifini sonunda kabul ettiler. Orada hüzünlü bir yaşam sürüyorlar.

Ama, iki dürüst polis memuru gerçekten var. Onlar, ülkeyi kirleten ve ilerlemesini engelleyen kişilerle savaşmaktan vazgeçmediler.

İhanete uğrayan çocuk

10 Eylül 2001

Gökyüzü berrak. Kentin üstünde tuhaf bir sessizlik hüküm sürüyor. Burası Amerika'da bir kent. Bembeyaz. Otuz Yedinci Sokak'ta ahşap bir ev. Küçük, sakin bir ev. "Mühendis" diye çağrılan Ala, aptes almayı bitirmiş. Mekke yönünde namazını kılıyor. Hata yapıyor, selam vermeyi unutuyor. Arkadaşları onu uyarıyor. Tövbe ediyor ve yeniden namaza devam ediyor. Aklı başka yerde. Dikkatini okuması gereken surelere vermiyor. Başka şey düşünüyor. Namazı yarıda kesiyor ve yüksek sesle,

"Daha sonra kılacağım, Allah affetsin," diyor.

Küçük bahçeye çıkıyor, arkadaşlarının göremeyeceği şekilde bir ağacın arkasına yaslanıyor ve bir sigara yakıyor. Birkaç nefes çekiyor, sonra söndürüyor. Geçen arabalara bakıyor, bakışlarını gökyüzüne kaldırıyor ve ardında, rüzgârın yuttuğu iki beyaz iz bırakan bir uçağın geçişini izliyor. Komşunun köpeği, başını eğmiş ona bakıyor. Köpeğe yaklaşmayı ve onu okşamayı kendine yasaklıyor. Kısa bir an için, kendini o köpeğin yerine koyuyor ve onu kıskanmayı kendine yediremiyor. Bu şeytani düşünceyi aklından uzaklaştırıyor, sonra bakışlarıyla, ağaca doğru ilerleyen bir salyangozu izliyor. Yerinden kalkıyor, onu ayağıyla eziyor. Eve gidiyor ve Kuran'ı açıyor. Okumaya başlıyor ama aklı başka yerde. Zihni, kimi berrak ve belirli, kimi karmaşık görüntülerle doldu. Hayvan bedenleri üzerinde insan yüzleri. Başı ol-

mayan kadın vücutları. Lime lime yüzler. Devrilmiş nesneler. Denize karşı bir evin beyaz duvarında siyah lekeler. Kendi kendine söyleniyor: "Düşünmemeliyim, düşünmemeliyim, anımsamamam gerekiyor, hayır, anı yok, düşünce yok, anı yok, duvarın üzerindeki görüntüler de yok, zihnimi boşaltmalıyım, her şeyi çöpe atmalıyım, kıpırdamak yok, bulunduğum yüksekliği değiştirmemeliyim, hayır, kendim ve kendimle aramdaki uçurum, hiçbir düşünceye yer vermeyecek kadar büyük."

Babasının şöyle söylediğini hatırlıyor: "Uykun kaçarsa, yıldızları say." Canı yıldızları değil, onu ölümden, planlanmış ve uzun süredir kabul edilmiş mutlak bir ölümden ayıran saatleri, dakikaları saymak istiyor. Bunları aklından geçiriyor, arkadaşlarının fark etmesini istemiyor. Ölümden korkmuyor. Utanmaktan korkuyor. Utanmaktan utanıyor. Sarsılmaz bir kararlılık abidesine dönüşmüş. Kusursuz ve titiz olması gerekiyor. İç sıkıntısı yok. İniş çıkışlar yok. Soru yok. Düşünmek, kuşkulanmak, zaten vazgeçmek demek. Onun için artık söz konusu değil. Ölüm evcilleştirildi; ölümün içine yerleşmiş ve onun karanlığını örtünmüş. Rüyalarının gemisi, sessizliğindeki sır olmuş. Kendi kendine cennete inandığını söylüyor, ama orada, kesinlikle burada değil. Allah'ın nimetlerinden söz eden ayet aklına geliyor, sonra kendini daha iyi hissediyor. Gizlice kendisini izleyen arkadaşlarının gözünde, o Kuran okuyor, başka bir şey yapmıyor. Ayağa kalkıyor, yerine kaldırmadan önce kutsal kitabı öpüyor ve bir taşkınlığın içini kapladığını hissediyor. Hareket etme, bir şeyler yapma ihtiyacı duyuyor. Yatağa yatmayı, kendinden geçmeyi beklerken gözlerini kapatmayı reddediyor. Yeni kıyafetleri içinde kendilerini iyi hissediyormuş gibi duran arkadaşlarına bakmaya cesaret edemiyor. Birbirlerini pek az tanıdıklarını fark ediyor. Aynı kuşaktanlar, ama hepsi aynı ülkeden değiller. Artık ne ülkeleri, ne bağları, ne de aileleri var. Sözün büyüsüyle her şey yok oldu, silindi. İsimleri bile değişti. Ala gerçek adı değil. Adının ne olduğunu hatırlamıyor. Nabile ve Nassim arasında çelişkiye düşüyor. Oturuyor, kollarını kavuşturuyor, perdeyi çe-

kiyor. sonra tekrar ayağa kalkıyor. Bir bardak su içiyor ve jimnastik hareketleri yapıyor. Kendi kendine "Korkuyu yok eden en iyi şey sudur," diyor. Sakinleştiğini hissediyor, bir duş alıyor. Gün içindeki üçüncü duşu. Önce koltukaltındaki, sonra cinsel organının etrafındaki tüyleri tıraş ediyor. Mümkün olan en küçük boyuta inmiş penisini inceliyor. Kendi kendine, "O çoktan ölmüş, korkudan ölmüş," diyor. Organına baktığına pişman oluyor. Bunu yapmamak gerekiyordu. Yasak. Duşun altında tek başına. Kimse onu göremez. Ağlamak, haykırmak, korkuyu dışlamak için başını duvara vurmak geliyor içinden, göğsünün üzerinde bir tonluk karanlık var. Hazırlıklı olduğu tehlikeden korkmuyor. Her an korku duymaktan korkuyor. İçindeki çocuk ansızın uyandığı için korkuyor. Bir süredir aklına gelmiyordu. Giyiniyor ve masanın etrafında oturan arkadaşlarının yanına gidiyor. Hiçbir şey söylemiyor. Kargaşa yaratan, başına dert açan içindeki öteki benle artık konuşmamaya karar verdiği o günü hatırlıyor. Onu susturmayı ve ondan kurtulmayı başaramadı. Neden başkaları bu tür ziyaretlerle karşılaşmıyor, neden onların içindeki çocuk, sessiz bir suçortağı olarak uzakta durmakla yetiniyor, diye kendi kendini sorguluyor. Neden olduğunu bilmiyor. Belki de numara yapıyorlar, hiçbir şeyden etkilenmezmiş gibi görünüyorlar. Ara sıra, onun içindeki öteki ben uyanıyor ve bağırmaya, şarkı söylemeye, olur olmaz şeyler yapmaya başlıyor. Bir zamanlar kendisi olan çocuk kulağını çekiyor, ona tuzağa düştüğünü, ölümden başka seçeneğin olmadığı bir çıkmazda bulunduğunu söylüyor. O çocuğu, yetişkinlere özgü bir öfke içinde görüyor. Yerinden kalkıyor, kanepeye oturuyor. Gözlerini kapıyor, arkadaşlarına karşı dinleniyormuş gibi yapıyor. Onun sesini duyuyor:

"Senin beynini yıkadılar, zihnindeki düşünme yetisini yok ettiler, sana masallar anlattılar, cenneti vaat ettiler, ama vaat edecek bir şeyleri olmadığını biliyorsun, kişinin cenneti mi, yoksa cehennemi mi hak ettiğine yalnız Allah karar verir, Ahiret Günü'nde sadece eylemlerin değerlendirilir; iradenin yerini aldılar, onlar birer kâfir, hain, cani, ruhumu-

zun düşmanları, belleğindeki asalaklar, anılarının yerine ahmakça vaatler koydular, seni için için oydular, zekânı çaldılar, yaşamını ve umutlarını ezip geçtiler, ve sen, bilimsel eğitimine, mühendis diplomana, kıvrak zekâna ve duyarlılığına karşın, anne babanın sevgisine ve hayır dualarına, evde öğrendiğin barış ve hoşgörü ilkelerine karşın onların saçmalıklarına inandın... Nasıl oldu da her şeyini verdin, her şeyini kaybettin? Külleriyle tüm bedenini örtecek kadar, kendine bir yandaş, eski bir dost bilecek kadar ölümü nasıl sevebildin? Doğduğun topraklardan, çocukluk düşlerinden, rahmetin nurundan, yaşamın ürkütücü o muhteşem güzelliğinden seni nasıl kopardılar? Hatırla: Annen, annem, uzun saçlarını örer, bir lastikle tuttururdu. Sokakta seninle alay etmelerinden korkardı. Hatırla: mutfaktaki buharı, mutfaktaki kokuları, baharat kokularını, kimyon, zencefil, tarçın, hindistancevizi, kişniş taneleri... Çocukluğundaki gökyüzünü hatırla, aydınlanıyor, badem ağacının dalları ürperiyor, gözlerini açıyorsun, birbirine karışan tüm kokuları içine çekiyorsun ve annenin kucağına kıvrılıyorsun... Arkana bakmak istemiyorsun, eğilip anılarını toplamayı ve benim ardımdan gelmeyi reddediyorsun... Bir şey söylemiyorsun, içinden ağlamak geliyor ama arkadaşlarının seni görmesinden çekiniyorsun, ölecek bir adam ağlamaz, müstakbel şehit zayıf davranmaz, duygulara direnir, hiçbir duygusu yoktur, yasaktır... Yaşamını mahvettin, parlak bir mühendisken boş bir çuvala, iradesiz bir insana dönüştün, iyi bir ailenin oğluyken katletmeye ve katledilmeye hazır bir haine dönüştün... Ben, seni terk ediyorum, göğün ortasında alevler içinde kızarmaya da, binlerce masum insanı öldürmeye de niyetim yok benim, çekip gidiyorum, seni ölümünle, dinimizin de ağır bir suç olarak gördüğü bir ölümle, yüz yüze bırakıyorum, haydi elveda, ben canımı kurtarıyorum, sen bana ihanet ettin, ben küçük bir oğlan çocuğuyum, seni terk ediyorum ve senin bütün hatıralarını da beraberimde götürüyorum, iyileri de kötüleri de. Sokaklara çıkıp başka bir bellek aramaya başlayacağım, belki barışsever biri, kaybettiği çocukluğunu arayan biri beni evlat edinir. Seni terk ettiğim

anda rahatlayacaksın, bilincin olmayacak, belleğin olmayacak, öldürmeye hazır bir makine olacaksın, kendini peygamber sanan bir delinin emirlerini yerine getirmek için başka makinelerin kumanda ettiği bir makine olacaksın. Arkadaşlarınla birlikte İslam dinine, Müslümanlara ve Araplara ve katlettiğiniz masumların ailelerine verdiğin korkunç zararı göremeyeceksin çünkü burada olmayacaksın. Sana ders vermiyorum, zaten bunun için çok geç, ama seni uyarıyorum: Artık benim için bir yabancısın, insanlığını, aklını ve çocukluğunu kaybetmiş birisin. Seni sonsuza kadar seni reddediyorum."

Ala'yı titreme alıyor, kaçmaya başlayan içindeki çocuğu yakalamak için boşlukta elini kolunu sallıyor. Yaşamının önemli bir bölümünün onu terk ettiğini duyumsuyor. İçinin boşaldığını hissediyor. Bedeninin içinde rüzgârlar esiyor. Başı şişiyor. Cildi kızarıyor. Dudakları kuruyor. Yerinden kalkıyor, sallanıyor sonra duvara yaslanıyor. Terliyor, tuvalete koşuyor ve kusuyor, boğazından sarı ve acı bir sıvı dökülüyor. Safra boşalıyor. O andan itibaren artık korkmuyor. Kendi kendine: "O çocuğu öldürdüm, bedenimden dışarı attım, tıpkı biraz önce ezdiğim salyangoz gibi. Hiçbir şey hissetmiyorum, vicdanım rahatsız değil, artık hiçbir anım yok, kendime ait değilim, gidebilirim, her istenileni yapabilirim, hazırım." Kulağına, iki yıl önce ölen annesinin sesi geliyor, eğilip yere tükürüyor, masanın etrafında oturan arkadaşlarının yanına gidiyor.

Dördüncü Bölüm

DOSTLUK

Genet ve Mohamed
ya da
meleği uyandıran peygamber

Apaydınlık bir gün gibi, kader, bir kış sabahı, zamanın adını sildiği bir sokakta durdu. Kimileri bu sokağa "küçük yokuş", kimileri de "küçük rampa" diyorlardı. Burası, eski kentin meydanına gelen eşeklerin izledikleri zorunlu yoldur. İnsanlar bu yolu kullanmaktan kaçınır, çünkü mal teslimatı ya da sadece yürümeyi reddeden bir katırın inadı dolayısıyla çoğunlukla tıkalı olur.

Jean Genet, Mohamed'e eski Fas'ın bu sokağında rastladı, terk edilmiş bir evin eşiğinde uyuyordu. Ev halkının, yandaki hamamdan kaçan bir cinle dövüştükten sonra evi terk ettiği anlatılır. Ayrıca lanetli olduğu, kısırlık şeytanının eve musallat olduğu ve hiçbir kadının hamile kalamadığı da söylenir. Serseriler ve kediler oradan hep uzak durur. Mohamed bunları bilmiyordu. Yalnızlık ve umutsuzluk, onu kimsenin istemediği bir çocuk gibi o kapıya bırakmıştı. İki büklüm, sırtını eski kapıya dayamış yatıyordu. Sabahın köründe Genet'nin orada ne işi vardı? Akşamı da geceyi de sevmezdi. Güneş batar batmaz iki hap alır ve on saat deliksiz uyurdu. Uzun süredir ilgisini çekmeyen geceyi yaşamından çıkartmıştı. Sabah beşe doğru çıkıp dolaşmaktan hoşlanıyordu. O gün de, eski kentin meydanında kendini kaybetmek, ekmeklerin, taşların ve çok eski tahtaların kokusunu içine çekmek istiyordu. Bindiği taksi onu Bab Bujlud'a bıraktı, günün o saatinde etrafta kimsecikler yoktu. Bu kapı-

nın altından geçerek eski kente girdi. Hamamdan çıkan birkaç kişiyle karşılaştı, kimileri de kahvaltı için nane ve çörek almaya gidiyordu. Sabahın erken saatlerinde sokakta karşılaşan insanlar karşılıklı selamlaşıyorlardı: "Selamünaleyküm!" Genet gülümseyerek karşılık veriyordu: "Ve aleyküm selam!"

Mohamed hamamla fırın arasında yatıyordu. Duvar sıcak olmalıydı. Fetüs pozisyonu almış olan bu beden Genet'nin dikkatini çekti. Fetüsün üstünde, büyük olasılıkla Amerikalıların tüketim fazlası olan haki renkli bir gabardin vardı. Yanına yaklaşmasıyla bu yabancının kirpiklerinden büyülenmesi bir oldu, simsiyah, uzun kirpikleri vardı. Duraksamaksızın, onu uyandırmaya karar verdi. Genç adam sıçradı, polise yakalanmış gibi hemen ayağa fırladı. Kaçmaya çalışırken Genet kolundan tuttu ve Arapça şunları söyledi:

"*Ana sahbek mahfiş!*" (Ben dostunum, korkma!)

Öteki ona Fransızca cevap verdi:

"Arapça'yı nerede öğrendin?"

"Suriye'de, uzun zaman önce. Karnın aç mı?"

"Evet. Ama önce gidip hamamda yıkansam iyi olur. Param yok."

Genet pantolonunun cebini kapatan çengelli iğneyi açtı, etrafına lastik geçirilmiş bir deste para çıkarttı, arasından yüz dirhemlik bir kâğıt para çekti ve ona uzattı.

"Fırının hemen solundaki kahvede seni bekliyorum."

Bir saat sonra, Mohamed bir melek gibi geliverdi. Sakalını kesmişti, kirli gabardinini çıkartmış, üzerine küçük gelen bir ceket giymişti. Hamamdaki buhardan kızaran gözlerini ovuşturuyordu. Rahatsızdı, Panter marka ince purolardan içmekte olan Genet'ye bakıyor, ceketinin kısa kollarını çekiştiriyor ve karşılaştıklarından beri kafasını kurcalayan tek soruyu sormak için yanıp tutuşuyordu: "Neden? Neden ben?" Genet'nin alaycı bakışları ona güven veriyor ya da konuşmasını engelleyecek kadar ürkütüyor gibiydi. Bir kilo çörek ve büyük bir bardak naneli çayı ısmarladı. Genet onun yemesini seyrediyor ve tek bir kelime söylemiyordu. Mohamed acıkmıştı. Büyük olasılıkla, Genet eskilerde yaşa-

dığı benzer durumu hatırlıyordu. Teninin rengini hayranlıkla seyrediyordu, duru ve esmerdi, gözleri kapkaraydı, kirpikleri çok uzundu, elleri hem zarif hem de güçlüydü. Hayatını, başından geçenleri, yazgısını, hakkındaki her şeyi bilmek istiyordu. Mohamed fazla konuşkan değildi. Söyledikleri bazen çelişiyordu, ama özü birkaç cümleyle özetlenebilirdi:

"Fez Cedid'de doğdum, yani büyük şehrin dolaylarında, 'klas', kültürlü insanların, bu ülkedeki gerçek kentlilerinin yaşadığı kentte, Endülüs'ten geldikleri söylenir, taşıdıkları adlar onlara yardım eder, korur. Burada adın Ben bilmem neyse başka, Sahravi'yse başka, ya da benimki gibi Katrani'yse başka davranırlar insana. Katran Arapça'da 'mürekkep' demek, okuma yazması kıt olan biri için gülünç bir ad! Nüfus müdürlüğünün verdiği bir ad, pek bir anlamı yok. Ben köylü çocuğuyum, Arabiyalardan, yoksul insanlardır. Hiçbir şeyleri yoktur, başkaları için çalışırlar; orduya girdim; babam için besleyecek bir boğazın eksilmesi demekti, benim içinse çok zordu. Boyun eğmeyi, duygusuz olmayı, sert ve vahşi olmayı öğretiyorlar, zayıf olmaya ya da karnının ağrımasına hakkın yok. Şikâyet edersen, çıtkırıldım gibi davranıyorlar, ben de kaçtım. Bir iznin bitiminde geri dönmedim; oraya, El Hacib'e geri dönersem, beni deliğe tıkarlar ve orada unuturlar. Sokağı tercih ettim, her koşulda kışladan iyidir, sokaktan geçen bir peygamber her zaman bulunur. İşte kanıtı, siz o peygambersiniz, Allah affetsin, onun elçisi Muhammed de affetsin, ama ne demek istediğimi anlıyorsunuz. Ne tuhaf, yüzünüz bir bebek yüzü gibi kırmızı, teniniz yumuşacık, gören çocuk sanır..."

Genet güldü, sonra şöyle dedi:

"Benimle Fransa'ya gelmek ister misin?"

"Fransa mı? Ama çok uzak, üstelik pasaportum da yok. Burada asla pasaport alamam, para vermek gerekir, beklemek gerekir, sonra yine para vermek gerekir, ayrıca ülkeden çıkacağına asla emin olamazsın."

"Belgelerin, kimliğin var mı?"

"Evet, ama kışlada."

"Gidip alırız."

"Beni hapse attırmak mı istiyorsunuz!"

"Dert etme, hapse girmeyeceksin."

"Peki, nasıl yapacaksın, affedersin, nasıl yapacaksınız?"

Batha'da küçük bir otele gittiler. Genet resepsiyona Mohamed'e bir oda vermelerini söyledi, ardından Paris'de Gallimard Yayınevi'nde onun işleriyle ilgilenen kibar bir beyefendi olan Laurent Boyer'ye telefon etti.

"Laurent, sizden bir ricam var, tanıdıklarınız arasında Faslı bir kodaman var mı, büyükelçi ya da eski bir bakan, hani belki size bir gün yazdığı kötü bir kitabı getirmiştir, her neyse, ne demek istediğimi anlıyorsunuz değil mi ?"

"Neye ihtiyacımız var, sevgili Jean?"

"Fas Savunma Bakanlığı'ndan bize yardımcı olacak biri gerekiyor, eski bir askerin ordudan kaçmadan önce, kışlada unuttuğu kimlik belgelerini geri alabilmesi için..."

Telefon hattının öteki ucunda bir sessizlik.

"Anlıyorum. Benim tarafımdan M.A.'yı arayın, emekli bir işadamı, her yerde saygı görür, özellikle üst makamlarda. Size yardım edecektir. Telefon edeceğinizi ona bildireceğim. Yazdığı kitabı getirmedi, ama kültürlü bir insandır ve büyük bir yazara yardım etmekten mutluluk duyacaktır."

Efsaneye göre, Mohamed kimliğini böyle geri aldı. Pasaporta gelince; Genet Paris'teki Filistin temsilcisi Azzedine Kalak'ı devreye soktu, onu Filistin'deki göçmen kamplarını ziyaretinden sonra tanımıştı. O da Paris'teki Fas büyükelçiliğini aradı, büyükelçilik içişleri bakanlığına bir telegraf çekti, birkaç gün sonra Mohamed'e bir pasaport verildi! Sanki sihirli bir değnek değmişti. Kimse Genet'ye yardım etmeyi reddetmeye cesaret edemiyordu. Efendi bir insan olan Fas büyükelçisinin, ünlü Fransız yazarın Sahra'nın Fas'ın olması tezini destekleyen bir-iki makalesinin Fransız basınında çıkmasını gizliden gizliye umut ettiği anlatılır! Bu konuda Genet hiç konuşmadı. Pasaport büyükelçinin bürosunda ona teslim edildi, büyükelçi tüm Faslıları yoğun bir şekilde meşgul eden mesele hakkında Genet'ye diplo-

matik dille birkaç soru sordu. Genet, Sahra hakkında konuşmak yerine Filistin sorununu dile getirdi, göçmenlerin içinde yaşadıkları zor koşullar üzerinde durdu ve şöyle sordu:

"Ülkeniz Filistinlilere nasıl yardım etmeyi düşünüyor?"

Aynı gün Genet, cebinde Bay Katrani'nin pasaportuyla uçağa bindi.

Mohamed gözlerine inanamadı. Değerli yeşil belgeyi aldı ve öptü. Bağırarak sokakta koşmaya başladı:

"Jean Bey bir peygamber! Bir peygamber!"

O dönemde, Faslıların Fransa'ya girmeleri için vize gerekmiyordu. Paris'te kalmak için basit bir gerekçe bulunmasıyla geçen birkaç haftadan sonra, Mohamed Genet'nin yanına gitti. Komünist Partisi ileri gelenleri aracılığıyla, Saint-Denis şehri ve Gerard-Philippe Tiyatrosu yöneticileri Mohamed'in gelişini ve ikametgâh sorununu yasal zemine oturttular. Hatta Genet "L'Humanité"de Chartres Katedrali hakkında bir makale yazdı ve gazetenin yazı işleri müdürüyle bir öğle yemeği yedi.

Komünistlere olan dostluğunu bana kendisi anlattı:

"Çok yardımseverler; Cezayir hakkında çalıştığımı söyledim, bana arşivlerini açtılar. Mohamed'in ikametgâh belgesi ve iş iznini onlar hallettiler. Saint-Denis'deki küçük daireyi de! Pigalle'deki stüdyoyu ayarlayan Bouglione partiden değil, ama uzun süredir tanışıyoruz. Ben yalnız bir adamım, arkamda büyük bir kurum yok, sağda solda tanıdıklarım var, olaylar birbirine bağlı değil..."

Mohamed kötü bir çocuk değildi. İyi huyluydu, başına gelenler onu biraz sersemletmişti ve bazen kendini yalnız hissediyordu. Canı sıkılıyordu. Genet'yle ne yapıyordu? Ne konuşuyorlardı? Bu bağ, bu ani ilişki nasıl tanımlanmalıydı? Onunla o günlerde tanıştım. Fransızca biliyordu, ama benimle Arapça konuşmayı tercih ediyordu.

"Bay Jean senin kitap bestelediğini söyledi..."

"Müzisyenler partisyon besteler..."

"Ama Arapça'da kültürlü bir adam için kitap besteliyor denir. Bay Jean beste yapıyor, ama bundan söz edilmesini sevmiyor, nefret ediyor."

"Bu ülkenin en büyük yazarlarından biridir."

"Hapis yatmış, bu doğru mu? Bu ülkede yazarları hapse mi atıyorlar?"

"Evet, o bir hırsızdı, birçok kez hapse girdi, kitaplarını orada yazdı, hem de çok güzel kitaplar."

"Tarih kitapları mı?"

"Hayır, roman, yaşadıklarını ve hayallerle birleştirerek anlattığı kitaplar yazdı."

"Hayal mi? Bulutlar gibi mi? Bulutlar geçip gider, insan onların yağmura dönüşeceğini zanneder, ama sonra gecenin karanlığında kaybolurlar... Böyle mi?"

"Bir bakıma öyle sayılır."

"Bay Jean'ın Filistinlilerin yanına gittiği doğru mu?"

"Evet, Ürdün'deki Eylül katliamından hemen sonra işgal altındaki bölgelerdeki göçmen kamplarında birkaç ay kaldı.

"Pasaportumu Filistinli bir dostu sayesinde alabildiğimi söyledi, biliyorsun Fas'ta, özellikle darbeden sonra, pasaport almak çok zorlaştı, inanılmaz müdahaleler, güçlü torpiller gerekiyor. Ben, yoksul bir sokak çocuğuyum, şu küçük yeşil kâğıdı elimde tutacağımı hayal bile edemiyordum. Bu kaderde yazılmış, *mektub,* beni yoksulluktan kurtarmak için Allah Bay Jean'ı gönderdi, bunun Allah tarafından olduğuna eminim, ama onu söylediğim zaman, kızıyor."

"Fransa'da kalmayı düşünüyor musun?"

"Bir iş buldum, daha doğrusu, Bay Jean uzun zaman önce yazdığı bir tiyatro oyununda bana bir rol buldu."

"Oyuncu mu olacaksın!"

"Hayır, konuşmadığım bir rol. Bir köşede oturuyorum ve hiç kıpırdamıyorum. Fez'deyken gün boyu bir duvara yaslanıp oturduğum olurdu, hiçbir şey düşünmezdim, hiçbir şey beklemezdim, bugün yaptıklarım uzun zaman önce kaderde yazılmıştı, hiçbir şey öyle durup dururken olmaz, kaderin temposunu izlemek gerekir. Benimki yavaş, her ak-

şam iki saati bir tiyatro sahnesinin dibinde oturarak geçiriyorum, bu beni rahatsız etmiyor. Üstelik, bu sayede oturma iznim oldu! Geçen gün, polis beni durdurdu, titriyordum, onlara pasaportumu ve oturma iznimi gösterdim, korktum, polisten hep korkmuşumdur, hem burada hem de orada Fas'ta. Üstelik, Bay Jean bana burada Arapların sevilmediğini, insanların ırkçı olduklarını söyledi, bu doğru mu?"

"Anne-babandan haber alıyor musun?"

"Hâlâ asker olduğumu sanıyorlar, orduda insanın canı istediğinde dışarı çıkamayacağını biliyorlar, ama onlara para göndereceğim. Yoksul köylüler, onlara yazacağım, aslında köydeki bakkala yazacağım, mektupta ne olduğunu o onlara anlatacak. Ama gönderdiğim paranın çalınmasından korkuyorum, Bay Jean hediye alıp onları görmeye gideceğimizi söyledi..."

"Onları özlüyor musun?"

"Hayır, çünkü orduda bize, insanın ailesinin ordu olduğu öğretildi..."

"Peki, orduyu özlüyor musun?"

"Hayır, canım sıkılıyordu, oradakileri sevmiyordum, dışarı çıkmak, geneleve gitmek, sokakta yaşamak, maceraya atılmak istiyordum. Haklıydım, öyle değil mi?"

"Bilmiyorum. El Haceb'deki kadınları ziyaret etmek mi istiyordun?"

"Ara sıra, grup halinde gidiyorduk, bir eve giriyorduk, bir sürü kız vardı, çay içiyorduk, sonra yaşlı kadın ışığı kapatıyordu ve herkes bir kızla yalnız kalıyordu. Çok çabuk oluyordu. Sonra insan iğreniyor. Koşa koşa kışlaya dönüyorduk. Mikropları atmak için hemen işemek gerekir. Ama aramızda hastalık kapanlar oldu. Ben değil, kaderde yazılı! Yaşamım, sağlığım, aldığım nefes hep Allah'ın elinde. Kendini Allah'a emanet edersen, sana yardım eder, zorlukları aşmanı sağlar, sana yol gösterir... Her şey Allah'ın karar verdiği gibi olur."

Mohamed bir an rüya görür gibi olduktan sonra, bana şöyle dedi:

"Bay Jean bir peygamber, öyle değil mi?"

"Bu hoşuna gitmez!"

"Allah onu Fez'deki o küçük sokağa götürdü ve tam benim önümde durdurdu, ben uyuyordum, Allah onun elini yönlendirerek beni uyandırdı ve bak işte, şimdi neredeyim! Ben Allah'a inanıyorum. Ya sen Allah'a inanıyor musun?"

Bu hikâyeyi Genet'ye anlattığımda, gülerek şöyle dedi:

"Benim *şeytan* olduğumu bilmiyor, Arapça'da iblise böyle denir, zaten *şeytan* sözü de 'jitan'dan geliyor. Ben Çingene değilim ama *şeytan*'ım! Klasik Arapça'yı iyi biliyor mu?"

"Öyle sanıyorum, okuyup yazdığını düşünüyorum."

"Bu konuyu açmamın nedeni şu, eğer sen de ona yardımcı olmak istersen, Gallimard'la konuşup *Binbir Gece Masalları*'nın yeni çevirisini onun yapmasını sağlamayı düşünüyorum. Ürdün'deyken bu kitabın eksiksiz bir baskısını aldım. Sanıyorum, ikiniz birlikte iyi bir çeviri yapabilirsiniz."

Binbir Gece Masalları'nı çevirmek! Bu bir çılgınlık! Yıllardır bunun için çalışan birini tanıyorum. Öneriyi reddettim. Buna rağmen, Genet, Laurent Boyer'nin bürosunda bir toplantı ayarladı ve projesini ciddiyetle anlattı. Birkaç gün sonra Mohamed'e bundan söz ettim, biraz telaşlandı:

"Bu işi yapabilecek seviyede değilim, ama Bay Jean'ı reddetmeye cesaret edemiyorum."

Bir gün Genet bana şöyle dedi:

"Biliyor musun, Mohamed hırsız değil! Birkaç kez masanın üzerine desteyle para bıraktım, elini sürmedi, içinden birkaç banknot bile almaya yeltenmedi... Ayrıca, çok edepli, giyinirken kapıyı kapatıyor, geçen gün vücudunu gördüm, mükemmel, çok güzel."

"Seni dolandırmasını mı istiyorsun?"

"Bu daha normal olurdu."

Yazın, Genet ve Mohamed Fas'a gittiler. İki ay boyunca onlardan haber alamadım. Ekim ayında Genet bana Mohamed'in evlendiğini bildirdi, daha doğrusu onu yeğeniyle evlendirmiş, köyden bir kız, kibar ve iyi huylu. Kocasının aile-

sinin yanına taşınmış ve bebek bekliyormuş. Mohamed Fez'e birkaç kez geldi gitti, bu arada Genet de genç çift için bir ev arıyordu. Bulduklarının hiçbirini beğenmiyordu. Böylece, yeni bir çılgınlığa kapıldı: bir arsa alıp Mohamed'e ev yaptırmak. Bana fikrimi sordu.

"İnşaat yaptırmak çok zordur, işleri takip etmek gerekir, dolandırılmamak gerekir... Ayrıca insanlar söz verirler gelmezler, ustalar asla söz verdikleri sürede bitirmezler. Burası zaman kavramının çok gevşek olduğu bir ülke, sabretmek, insan tanımak gerekiyor, bu maceraya girmeni salık vermem."

"Evi ben çizeceğim, inşaatla uğraşacak insanlar tanıyorum."

"Bu evi nereye yaptırmayı düşünüyorsun?"

"Fez'den uzağa! Ailenin baskınına uğramasın!"

"Aklında bir yer var mı?"

"Evet, geçen gün taksi beni Tanca'dan Fez'e getiriyordu, küçük bir kasabada durdu, her şey uykuda gibiydi, gerçekten sevimliydi. Orada dolaştım, denizi gördüm, arsa fiyatları hakkında bilgi aldım ve Mohamed'in evinin orada Larraş'ta olmasına karar verdim. Larraş'ı bilir misin?"

"Evet, İspanyol etkisini koruyan bir yer; biraz unutulmuş, ihmal edilmiş, çok sakin. Bilmiyorum, Mohamed gibi genç bir adamın hoşuna gider mi, o sevimli kentte yapacak hiçbir şey yok, emeklilere, sakin sakin ömürlerinin sonunu bekleyenlere uygun...."

Denize bakan bir arsa satın aldı, bir kâğıdın üzerine planları kendisi çizdi, Paris'ten bir mimar dostuna gösterdi, inşaatın aşamalarını denetledi. Bir yıl sonra, ev hazırdı. Bu arada Mohamed'in karısı bir erkek çocuk doğurdu. Genet ona Azzedine adını koydu.

"Paris'te 1978 Ağustos'unda öldürülen Filistinli Azzedine Kalak'ın anısına. Görüyor musun, ne kadar güzel? Gözleri mavi, bana benziyor!"

Azzedine'in gözleri siyahtı, güzeldi ama Genet'ye benzemiyordu.

Mohamed karısıyla ve oğluyla birlikte Genet'nin haya-

lindeki eve taşındı. O da onlarla birlikte oturabilirdi. Ona güzel bir oda ayrılmıştı, ama kent merkezinde küçük bir pansiyonu tercih etti. Evi ziyaret ettiğimde, mimarisi beni şaşırttı. Ne Avrupa'daki, ne de Fas'taki herhangi bir eve benziyordu. Genet'nin bir kitabı gibiydi, iddalı ama hiç gözükmeyen roman kahramanları için bir alan. Bana kocaman bir oda gösterdi, birkaç rafa kitaplar ve Genet'ye gönderilen ama hiç okumadığı yayınlar dizilmişti.

"Bu Azzedine'in kütüphanesi olacak. Burayı kitapla dolduracağım. Gallimard'dan *La Pléiade* dizisinin bütün kitaplarını, Mohamed'e gönderilmesini istedim. Güzel olacak!"

"Bunu yapar mı?"

"Belki. Pahalıya patlar, ama Gallimard, özellikle de Gaston, istediğim hiçbir şeyi reddetmedi. Oğlu da beni sever."

Genet yayıncısından böyle bir istekte bulundu mu, bunu asla öğrenemedim. Mohamed Larraş'ta yaşıyordu. Sık sık Genet'yi arayıp karısını, komşularını, karısının ailesini şikâyet ediyordu. Genet'nin canı sıkılıyordu. Mohamed kif içiyordu, belki şarap bile içiyordu, parayı nereden bulduğunu öğrenmek isteyen kişilerle ara sıra kavga ediyordu. İnsanlar merak ediyorlardı ve kıskanıyorlardı. Bu Arabi'nin (taşralının), büyük arsaları olmayan basit evlerin ortasında hiçbirine benzemeyen bir evi nasıl yaptırdığını anlamıyorlardı. Hiç çalışmayan ve yurtdışından para alan kişilerin oturduğu tuhaf bir ev. Mohamed'in terası çok büyüktü. Üstteki komşular çöplerini oraya atıyorlardı. Mohamed çöpleri topluyor ve belediyenin çöp kutularına atıyordu. Hamamda Mohamed'in karısı tanımadığı kimseler tarafından rahatsız ediliyordu, ondan para istiyorlar, hakaret ediyorlar, fahişe ya da *zamel*'in (homoseksüelin) karısı diyorlardı. Genet araya girmeye, daha doğrusu bu kötü tutumun sona ermesi için birilerini araya sokmaya karar verdi. Beni aradı:

"Fas'ta tanıdığın etkili bir politikacı var mı, insanların çekindikleri, saygı duydukları biri, örneğin bir general. Düşünebiliyor musun, günün birinde Mohamed'in kapısına Fas ordusundan yüksek rütbeli bir subay geliyor, herkes

onun önemli biri olduğunu, korkutucu ilişkileri olduğunu anlayacak ve artık kimse onu kızdıramayacak, karısını taciz etmeyecek, terasına çöp de atılmayacak. Fas'ta insanlar yetki sahiplerinden çok çekinirler, bizim atasözlerinden biri şöyle der: 'Faslılar utanmaktan ziyade korkarlar.' Söyle, bana yardım edebilecek misin?"

"Ülkedeki söz sahibi insanlardan hiçbirini tanımıyorum."

"Politikacılardan kimi tanıyorsun?"

Biraz düşündüm, sonra Paris'e geldiğinde, zaman zaman gördüğüm bir politikacı aklıma geldi. Genellikle, o beni arıyor, yemeğe davet ediyordu. Ama bu adam iktidarda değildi, sol muhalefetin lideriydi, Mehdi Ben Barka'nın eski arkadaşı, sosyalist parti yöneticisi Abderrahim Buabid.

"Abderrahim Buabid'i biraz tanıyorum!"

"Ülkede ondan korkarlar mı?"

"Korku salmak onun tarzı değil. Saygı duyarlar..."

"Çok tanınmış mıdır, demek istiyorum? Mohamed'i ziyarete gelse, insanlar onun önemli biri olduğunu bilirler mi? Çünkü benim istediğim, Mohamed'in sokağına gösterişli bir ziyaret, kortejin gelmekte olduğunu bildiren motosikletler, sirenler, biraz gizem, Mohamed evden çıkıyor, politikacı onu kucaklıyor, böylece onu rahatsız eden tüm ahmaklar korkacaklar ve ona saygı duyacaklar. Şahsiyetin geliş ve gidişi arasında on dakika yeter, erkek kadın tüm komşuların onun kim olduğunu öğrenmeleri için gereken süre bu, o çulsuz biri değil, herkesin küçük görebileceği, hakaret edebileceği bir zavallı değil. Anlıyorsun değil mi, bir daha ona zavallı bir köylü gibi davranılmaması için Mohamed'e değer verilmeli, bundan sonra o da rahat eder, ben de!"

"Anlıyorum, ama tacizleri önlemek için tüm bu oyunlara ne gerek var. İnsanlarla konuşmak, belki onlara hediyeler almak yetebilir, o insanlar azla mutlu olurlar, nabızlarını tutmayı bilmek gerek. Mohamed onları sinirlendiriyor, çünkü biraz kaba, yeterince kibar değil, yeterince esnek değil."

"Tanıdığın politikacıdan bana yardım etmesini isteyebilir misin, evet mi hayır mı?"

"Hayır."

Genet bir an sessiz kaldı, sonra mırıldandı:

"Mohamed'in karısını boşaması gerek. Bu sorunları başına açan o."

Hikâye kötü bitti. Mohamed, Fas'ta tek başına yaşıyordu, çalışmıyordu, Genet'nin gönderdiği üç-beş kuruşla geçiniyordu. Mohamed'in sık sık telefon etmesi Genet'nin canını sıkıyordu, ama aynı zamanda, belki de çocuk yüzünden onu yüzüstü bırakmak istemiyordu. Azzedine'i Larraş'taki evde kalan annesi büyütüyordu. Emin değilim. Genet kanserdi, bilinmesini istemiyordu; tedavisini pek umursamıyordu, sigara içmeye ve kötü beslenmeye devam ediyordu. Ölümünden altı ay sonra, mirasın bir bölümünü alan Mohamed elden düşme bir araba satın aldı. Çok şiddetli yağmur yağan bir gün Kazablanka ve Rabat arasındaki yolda bir kazada öldü. Sokakta uyuyan bir meleği uyandıran bir peygamberin macerasını kader sona erdirmişti. Böyle yazılmıştı.

Naima ve Habiba

Her şey sağ elin işaretparmağındaki sinsi bir ağrıyla başladı. Naima önemsemedi. Kendi kendine, "İklim değişikliği. Londra Tanca'dan daha rutubetli," dedi. Çek imzalaması ya da çocukların okul defterine bir yorum yazması gerektiğinde kalemi tutarken romatizma ağrısından daha güçlü bir acı, bir tür güç kaybı hissediyordu. İşaretparmağına komut veremiyordu, daha doğrusu parmağı verdiği komutlara uymuyordu. Başlangıçta, endişelenmek yerine gülüyordu; bedeninin küçük bir parçasının ona ihanet etmesini, beynine aldırış etmemesini, rengini, biçimini ve yerini koruyarak ondan kopuşunu eğlenceli buluyordu. Sizi terk eden bir parmak pek ciddi bir mesele değildir. Geçici bir tembellik, ilkbaharın gelişiyle bitmesi gereken bir arızadır. Güneş ortaya çıkmış ve Londra eskisinden daha güzel görünmeye başlamıştı. Naima dört çocuğunu parka götürüyor, en küçüğüyle kendi oynuyordu, o da nefes nefese kalıncaya kadar annesini koşturuyordu. Mehdi'yle saklambaç oynarken onu da kucağına alıyor, "canım ciğerim" diyordu. İki kızı onunla alay ediyordu, çünkü Mehdi'ye olan düşkünlüğünü açıkça sergiliyordu, özellikle, IRA örgütünün Londra metrosundaki bomba eyleminden sonra. Çocuklarını okula Naima götürürdü. Polis yolculara metroyu boşaltmalarını söylediği anda, Naima hiç düşünmeden, Mehdi'yi kaptı ve fırladı, öteki çocuklarını başlarının çaresine bakmak üzere arkada bıraktı.

Arada bir işaretparmağını tutuyordu. Parmağına doku-

nuyor, bir kitabın üzerine bırakıyor, sonra kaldırmaya çalışıyordu. Parmak gereksiz bir eşya gibi düşüyordu. Bir şey batırdığında canı acıyordu. Bir romatizma uzmanına muayene olmaya karar verdi, o da Londra'nın en ünlü nörologlarından birini salık verdi.

Doktor S. açık konuştu, otuz yaşında, iradeli ve canlı bir kadının her şeyi duyabileceğini, kaldırabileceğini düşünmüştü.

"Bu S.L.A."

"Ne demek?"

"Amyotrofik laterel scleroz, kısaca Charcot hastalığı denir."

Hastalığın ciddi olup olmadığını, tedavi edilip edilemeyeceğini anlamadan, Doktor S.'nin açıklamalarını dinlemeden, büyük bir uçuruma yuvarlandığını hissetti, kanı dondu. O anda yaşamının altüst olacağını anladı, Mehdi ve öbür çocuklarını düşündü. Kendini öteki dünyada, çiçekli bir çayıra ulaşan düz çakıl taşlarının üzerinde yürürken gördü. Adını bir türlü söyleyemediği ölüm, bu beklenmedik gezintinin sonundaymış gibi geldi. Mavi gökyüzünde koşan küçük bir bulut gibi beyaz ve hafif. Kalın gözlüklerinin arkasındaki bakışlarını kaçıran bu İngiliz doktorun ağzından çıktığını duyduğu cümle aynı böyleydi. Nefesini tuttu, evlendiğinden beri yanında çalışan Habiba'ya doğru eğildi ve şöyle dedi:

"Sarıl bana."

Tek bir kelime Fransızca ve İngilizce bilmeyen Habiba ona sıkı sıkı sarıldı ve şöyle dedi:

"Senin yanındayım, üzülme, Allah bana ömür verdiği sürece yanında olacağım."

Naima ağlıyordu. Habiba da. Rahatsız olan Doktor S. muayenehaneden çıktı, sonra geri geldi.

"Bu, bir sinir sistemi hastalığıdır, omurilik zedelenmesinden kaynaklanır, dil, eller, ayaklar gibi vücuttaki bazı organlara kademeli olarak felç inmesiyle sonuçlanır; buna kas erimesi denir, reflekslerde bozukluğa neden olur."

"Oldukça ciddi..."

"Yavaş seyreden bir hastalıktır. Şanslı olduğunuz söylenebilir, çünkü kimi zaman solunum yollarından başlar, o durum daha vahimdir. Sizi tedavi etmeyi deneyeceğiz, ama genellikle..."

"Tedavisi yoktur!"

"Evet, şu an için araştırmalar bunun tersini söylememize izin vermiyor."

Naima, bir süre Ayet-el Kürsi başta olmak üzere, içinden birkaç dua okudu, sonra iyi bir Müslüman'ın, onun gibi kaderini Allah'a emanet etmiş bir inananın sormaması gereken soruyu sormaya cesaret etti. Cesareti inancından daha üstün çıktı.

"Yaşamın ve ölümün Allah'in takdiri olduğunu biliyorum, ama her şeye rağmen soracağım: Ne kadar ömrüm kaldı, sizce?"

"En iyi olasılıkla... altı yıl!"

Yere yığılmak yerine, Naima ayağa kalktı, sağ elini doktora uzatarak:

"Savaşacağım, yanımda kocam olmadığı ve dört çocuğum olduğu için savaşacağım, en azından üniversite çağına gelmeliler. Mehdi'nin iyi bir eğitim alması için savaşacağım. Çok küçük, ama onun hassas olduğunu biliyorum. Onun için, kardeşi ve ablaları için iyileşeceğim."

Çok kararlıydı. Şu ünlü, ama hiç insancıl olmayan doktorun teşhisinden sonra kendilerini bırakanlara cesaret dersi vermek istermişçesine hemen direnmeye karar vermişti. Şöyle demek istemişti: "Altı yıl sonrası için size randevu veriyorum, nasıl bir savaşçı olduğumu göreceksiniz. Zaten, hayatım, aynı sizinki gibi, Allah'ın elindedir."

Etkilenen Doktor S. hiçbir yorum yapmadı. Akşam, Naima iki erkek kardeşini çağırdı. Ertesi gün geldiler. Gece çalışan kocasını giderek daha az gördüğü için, ona haber vermeyi düşünmedi. Ondan "çocukların babası" ya da "var olmayan" diye söz ederdi. Onunla, tanımadan evlenmişti. Erkek kardeşinin arkadaşıydı, iyi bir koca ve iyi bir baba olabilecek düzgün bir adamdı. Aralarında ne geçtiğini, ne-

den bir diyalog, bir tartışma, bir ilişki olmadığını belki kimse, asla bilmeyecek. Anlaşmazlıkların büyümesinin ve devam etmesinin başlıca nedeni, bu tür görücü usulü evlilikler. Kocası, okuma yazma bilen, çocuklarına yapısal olmayan bir eğitim veren, kızlarına Londra sokaklarında Arapça konuşmayı yasaklayacak kadar kökenlerinden utanan, bir halk adamıydı. İncir çekirdeğini doldurmayacak bir şey için kızına vurduğu olmuştu. Naima yavaş yavaş ondan uzaklaştı, sadece erkek kardeşlerine güveniyordu, onlar da her şeyine yardım ediyorlardı. Kardeşlerini topladı ve durumu açıkladı:

"İşte böyle, ölüme mahkûmum, doktor en fazla altı yıl verdi... Biliyorum, o bilemez, Allah, sadece Allah son günümüzü bilir. İnançlıyım, ama aynı zamanda da akılcıyım. Allah hastalıkla savaşmamı ve tedavi olmamı yasaklamayacaktır. Ama söyeledikleri gibi 'inanan kişi felaketlere açıktır' (*El muminu mussab*). Biliyorum, bu haksızlık. Neden ben? Böyle bir ceza almak için kötü hiçbir şey yapmadım. Çok acımasızca. Düşünmeden edemiyorum. Allah affetsin, ama kendi kendime sorular soruyorum ve bu haksızlığı düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum. Haksızlık, bu genç yaşımda, yüzüme kırbaç gibi çarpıyor. Yaşantım kesintiye uğradı, yani dolu dolu bir yaşadığım hayat, özgür yaşamım. Zor nefes alıyorum, kalbim sıkışıyor, çocuklarımı düşünmeden edemiyorum. Bu durumu kolay atlatmaları için size güveniyorum, biliyorsunuz babaları hiç evde olmuyor ya da sabah işten geldip bütün gün uyuyor, çayını, sigarasını içerken çocukların okulda ne yaptıklarını hiç merak etmiyor. Ara sıra kızlarıyla biraz ilgileniyor, Sawsan ve Sabrina'yla. Babalarını seviyorlar ama pek görmüyorlar. Belki de, en çok küçük oğlanı seviyor."

Ağabeyi Abdeslam, onu bu hastalığın en büyük uzmanlarına göstermeye karar verdi. Teşhis hep aynıydı. Değişen tek şey, yaşam süresi hakkındaki tahminlerdi:

"Dört ya da beş yılı var..."

"Üç yıl..."

"Bir mucize olmazsa, kız kardeşinizin ömrü..."

"Biliyorsunuz, köye dönmesi daha iyi, orada sadece dervişler umut verebilir. Burada bilim kesindir. Bu ölümcül bir hastalık."

Abdeslam umutsuzluğa düşmemek için gayret ediyordu. Kız kardeşini dünyadaki her şeyden çok severdi. İki ağabey ve küçük kız kardeşleri birbirlerine çok bağlıydılar; boşanmışlardı ve yeniden yaşam kurmaya niyetleri yoktu. Onlar için mutlak öncelik Naima'ydı. Öyle sağlam bir üçlü oluşturmuşlardı ki, anneleri bile kıskanıyordu. Hiçbir eşin böylesine aşırı bir sevgiye katlanamacağını biliyorlardı. Bekâr kalmaları, bu sevginin ve kusursuz dayanışmanın kanıtıydı. Kız ve erkek yeğenlerini kendi çocukları olarak görüyorlardı. Kocanın söyleyecek bir sözü kalmamıştı. Zaten asla bir şey söylemezdi. Olup bitenlerin hep dışında olduğunun farkındaydı. Kendini dışlanmış hissediyordu. Her şey onu sindirmek için gibiydi. Kimse onun fikrini almaya zahmet etmiyordu, o da susuyor, içine kapanıyordu. İki ağabey, bu durumun bir bakıma onun işine geldiğini düşünüyorlardı. Çocuklarına bağlı olsa da bunu onlara gösteremeyi bilmiyordu. Bu sessiz adam, aile için bir gizemdi. Her türlü masrafı ağabeyler karşılıyordu. Kız kardeşlerine ve kocasına onlar bakıyordu. Çocuklara gelince; fazlasıyla şımartılmışlardı. Hayatın hızla akıp gittiği kaygısı, büyüdüklerini görememe korkusu, tüm bunlar eğitimlerini olumsuz etkiliyordu. Neredeyse istedikleri hiçbir şey reddedilmiyordu.

Bir yıl içinde Naima sağ elini kullanamaz oldu. Konuşması da yavaşladı. Plaka halindeki sklerozun özellikle bu türü hakkında bilgi edinmeye başladı. Televizyondaki ve radyodaki hiçbir sağlık programını kaçırmıyordu. Odasına internet bağlattı, hastalıkla ilgili son gelişmeleri içeren sayfaları saatlerce okuyordu. Birkaç ay içinde neredeyse Doktor S. kadar bilgi sahibi olmuştu.

Çok küçük olduklarından çocuklarına açılamıyordu, annelerinin hasta olduğunu biliyorlardı, ne var ki ölüme mahkûm olduğunu bilmiyorlardı. Başlangıçta, büyük kızı

Sawsan'dan ya da küçük Sabrina'dan giyinmesine, saçını taramasına, yıkanmasına yardımcı olmalarını istiyordu. Bundan rahatsızlık duyuyordu, onları yormak istemiyordu. Sonradan Habiba sağ elinin yerini aldı, dostu, sırdaşı, en değerli yardımcısı oldu.

Naima'dan biraz büyük olan Habiba Aşkarlıydı, daha doğrusu, Tanca'daki Herkül mağaralarının karşısındaki tepeye kurulmuş Jebilat Köyü'ndendi. Hiç okula gitmemişti. Küçük yaşta geçirdiği bir hastalık sonrası bir gözünü kaybetmişti. Belki de tek gözü görmediği için Habiba evlenmeyi hiç düşünmemişti. Bu konuda ona takıldıklarında "Tek gözlü bir kadını kim ister?" diyordu. Şaka yapmaktan, özrüyle dalga geçmekten hoşlanıyordu. Hiç kuşku yok ki, Naima onun patronuydu ama onu bir kız kardeş, bir dost, bir yandaş olarak görüyordu, özellikle de hastalığı başladıktan sonra. Habiba ona sık sık şöyle diyordu:

"İkimiz de özürlüyüz, kaderimiz birbirine bağlı: Ayrılamayız, savaşmak ve birlikte yenmek için yaratılmışız. Ben evde kalmış tek gözlü bir kızım, sen de hastalığa yakalanmış genç ve güzel bir kadınsın. İkimiz bir bütün oluşturuyoruz, güçlü olabiliriz."

"Biliyorsun, evliliğim bana çocuk verdi, mutluluk vermedi. Kocamla pek gülmedik. Gülmek önemlidir. Seninleyken, beni bekleyen kötü şeyler olmasına rağmen gülüyorum. Sen hep sahip olmak istediğim kız kardeşsin."

"Sen de benim dostumsun, hayatımdaki en değerli varlıksın."

Ortada hiçbir neden olmadan gülüyorlardı. Kimi zaman Naima gülme krizini durduramıyordu. Habiba da o çılgınlığa eşlik ediyordu. Habiba usulca bir mendil alıyor, Naima'nın gözyaşlarını siliyordu. Fırsattan yararlanarak, aynı anda gözünün üstüne düşen bir tutam saçı kaldırıyor ya da burnunun üstüne konan bir sineği kovalıyordu. Naima teşekkür etmek için onun yüzüne bakıyor ve gülümsüyordu. Bir gün, umutsuzluk ve ağlama krizinden sonra, Habiba Naima'nın sağ elini eline aldı ve Allah onları ayırıncaya kadar yanında olacağına yemin etti. Birbirlerini alından öptüler,

sıkı sıkı sarıldılar ve kahkahalarla güldüler. Ciddileşince, namazlarını kıldılar. Ayağa kalkarken Naima sağ bacağının tutmadığını hissetti. Namaza ara verdi, oturarak bitirdi, ardından Habiba'dan kalkmasına yardım etmesini istedi:

"Görüyorsun, elimden sonra sıra ayağıma geldi. Tamamen sana muhtaç olma yolunda hızla ilerliyorum."

"Sana yardım etmek bir zevk; senin elin ayağın olmak için doğmuşum; hayattaki tek zevkim sana faydalı olmak için yanında olmak. Sadece bir gözüm var, ama sen rahat edesin, korunasın, sevilesin, hiçbir kötülük sana dokunmasın diye Allah yüreğimi genişletti. Şimdi biraz gülelim!"

"İlk kez sinemaya giden köylünün hikâyesini bilirsin, içeri girer ve 'selamünaleyküm' der ve tüm izleyicilerin elini sıkar..."

Habiba insanları taklit etmeyi beceriyordu. Naima da gülüyordu. Kardeşi Ahmed gibi, o da şaka yapmaktan, ciddi durumları hafife almaktan, kendisiyle alay etmekten hoşlanıyordu. Abdeslam bu çılgın kahkahaların hastalığın bir parçası olduğunu düşündü. Sinir boşalmasıydı.

Felç önce sol eline, sonra sol bacağına sıçradı. Naima tek başına ayağa kalkamıyor, yürüyemiyordu. Habiba yanından ayrılmıyordu. Ama Naima sosyal hayatından da vazgeçmiyordu. Lisedeki hiçbir toplantıyı kaçırmıyordu. Akşamları evde çocukların ödevlerini o kontrol ediyordu. Onların üzerinde doğal bir otoritesi vardı. Bağırmaya ya da tehdit etmeye hiç gerek yoktu. Bir bakışı yetiyordu. Ne Abdeslam'ın ne de Ahmed'in yeğenleri üzerinde böyle bir otoritesi vardı. Onlar çocukları şımartıyor, sürekli hediyeler alıyor, gezmeye götürüyor, bir yandan da kimlerle arkadaşlık ettiklerini denetliyorlardı. Kendilerini baba yerine koyuyor, kimi zaman sertmiş gibi yapıyor, kimi zaman da gerçekten sertleşiyorlardı. Sawsan suskunluğa sığınıyordu. İçi içini yiyiyordu, üzülüyordu ve kimseye söylemiyordu. Boğuluyor gibiydi ve annesini kızdırmaktan çekiniyordu. İyi bir öğrenciydi, zekiydi, çok hassastı ve sessizce acı çekiyordu. Sabrina insanlara karşı pervasızdı, aklına geleni söylüyor

ve Habiba olmadığında ya da hasta olduğunda onun yerini alıyordu.

Naima kaderine asla boyun eğmemeye, asla ruhsal çöküntüye uğramamaya, hastalığın sosyal yaşamını asla etkilemesine izin vermemeye kararlıydı. Aynı hastalığa yakalanmış kişilere örnek olmak onda bir saplantı olmuştu: Savaşmalı, yenildiğini itiraf etmemeli, cesaretini korumalı ve sürekli sınamalıydı.

Fiziksel engellere rağmen, otomatik arabasını hâlâ kullanıyordu. Alışveriş yapmayı seviyordu. Bütün gününü Harrod's'ta ya da kıyafetlerini aldığı başka büyük mağazalarda geçirebilirdi. Kimi zaman kızları onun için modaya uygun giysiler seçiyorlardı, her konudaki danışmanı olan Habiba'nın zevkini beğenmiyorlardı. Çeşit çeşit kıyafetler deniyor, kendini Mısırlı bir aktris gibi görüyordu. Aralarında bir tür oyun olmuştu bu.

"Farkında mısın! Cahil bir köylü gibi giyiniyorum."

"Cahil ya da değil, güzel şeyleri seviyorum, giymeyi değil, senin üstünde görmeyi seviyorum."

"Sen de kendine güzel bir elbise seçmelisin, belki bir İngiliz sana çılgın gibi âşık olur ve seninle evlenir. Benden daha mutlu olacağma eminim, çünkü buralı erkekler kadınlara saygı duyuyor, içip içip onları dövdükleri zamanlar hariç. Geçenlerde televizyonda İngiltere'de dayak yiyen kadınlar hakkında bir program izledim: İnanılır gibi değil, yüzbinlerce kadın dayak yiyor; bizde de kadınlar dövülür, ama bundan söz edilmez. Her neyse, sen güzel bir elbise seç..."

"Benimle alay mı ediyorsun! Evlenmek ha! Delilik bu, şaka yaptığını umuyorum, üstelik bir Hıristiyan'la!"

"Neden olmasın? İyileştiğim zaman sana ihtiyacım olmayacak."

"Beni üzüyorsun."

"Yoksa hiç iyileşmeyeceğimi mi düşünüyorsun?"

"Kesinlikle hayır, ilaçların ve Allah'ın yardımıyla iyileşeceksin ve ben de sonsuza kadar senin yanında olacağım. Anlaşmamızı unutma."

"Evet, biliyorum Habiba, sana takılıyorum, hepsi bu.

Haydi, gidip çocukları okuldan alalım ve onları güzel bir lokantaya yemeğe götürelim!"

"Yer ayırtmak gerekir."

"Haklısın, İtalyan lokantasına gidelim istersen, yer ayırtmak gerekir. Telefonu çantamdan al..."

"Evet, ama numarayı kim tuşlayacak? Ben rakamları daha tam öğrenemedim, nasıl yapacağım?"

"Kolayı var, kızlarımdan birinden isteyeceğiz."

"Bu akşam büyük kızınla çalışacağım; mutlaka rakamları öğrenmem gerek, tüm rakamları, sonra Allah izin verirse, alfabeyi de öğreneceğim, sonra kelimeleri, cümleleri, hatta kitapları!"

Gülüştüler, sonra arabaya bindiler; çocuklar onları okulun önünde bekliyordu. Lokantada, Naima anahtarları kâhyaya bıraktı, küçük ailesi ve Habiba'yla birlikte bir masaya yerleştiler:

"Balık yiyeceğiz, kılıç balığı olsun, kılçıksızdır. İçecek olarak maden suyu ve bir kamış, evet bayım, küçük çocuklar gibi kamışla içiyorum. Öteki hanımefendi için, bir kadeh şampanya getirin..."

Çocuklar kahkahayla güldüler.

"Tercih ettiğiniz bir marka var mı, hanımefendi?"

Habiba konuyu anladı ve atıldı:

"Allah esirgesin!"

Naima garsona bunun bir şaka olduğunu anlattı.

"Çocuklarla birlikte ona da bir cola getirin."

Habiba Naima'ya yemeğini yedirdi, ara sıra ağzını peçeteyle sildi. Boğazına kaçmasından korktuğu için yavaş yavaş yiyordu.

Bir gün polis kapıyı çaldı. Habiba açtı, iki İngiliz memurla karşı karşıya geldi. Onları salona aldı ve gidip Naima'yı çağırdı, gelmesi biraz zaman aldı.

"Hanımefendi, kimliği belirsiz kişiler tarafından aleyhinizde suç duyurusu yapılmış, ellerinizi ve ayaklarınızı kullanamadığınız halde, P22LX plakalı, siyah bir Mercedes sürdüğünüz ihbar edilmiş."

"Evet, araba kullanıyorum ve hiç kaza yapmadım."

"Biz sadece suç duyurusundaki unsurları kontrol etmekle yükümlüyüz, sonra bir ekip gelip yeterliliğinizi değerlendirecek."

"Sorun değil. Hazırım. Elbette ki, eğer ihbarı yapan kişi belli değilse, ihbarı yapanın kim..."

"Hayır, efendim."

Naima yavaş yavaş konuşuyordu. Habiba ihbarı kimin yapabileceğini anladı.

"Biliyorsun, o kişiyi çevremizde aramalıyız, yardım ettiğin insanlar olabilir, hep böyle olur, uzağa gitmek gerekmez."

"Aklına kim geliyor?"

"Aileden biri! İşte, düşündüğümü söylüyorum; İngilizler bunu yapmaz; belki birbirlerine yapar, ama burada, özürlülere saygı gösteriyorlar."

"Ne fark eder! Uzmanları bekliyorum; bundan böyle araba süremeyeceğime karar verirlerse, senin öğrenmen gerekecek..."

"Ama tek gözle nasıl kullanırım?"

Bu sözlerin ardından bir kahkaha patladı, sonra Naima odasına çekildi. İlk kez, Habiba'dan onu yalnız bırakmasını istedi. Çıkmadan önce kayıt cihazını çalıştırmasını rica etti. Naima'nın konuşmaya ihtiyacı vardı. Bu şekilde bir günlük tutuyordu:

"Bugün 5 Şubat 1996, moralimin bozuk olduğunu hissediyorum. Bu sabah televizyonda izlediğim bir programda, benimle aynı hastalığa yakalanmış yirmi sekiz yaşında bir genç kız solunum yetersizliğinden öldü. Hastalık, kollarımdan ve bacaklarımdan başka yere sıçramadığı, bedenimin sadece belli bölümlerini etkilediği sürece savaşmaya devam edebilirim. Görevim sona erinceye, yani çocuklarımı yetiştirinceye kadar, eğitimleri bitinceye, tek başlarına ayakta durabilmelerini sağlayıncaya kadar dayanamamaktan korkuyorum. Biliyorum, ağabeylerim var, ama onların bekâr olmalarından, kendilerini tamamen bana adamalarından biraz suçluluk duyuyorum. Mehdi için korkuyorum, sınıfta iyi

çalışmıyor; zeki, hareketli olduğunu biliyorum ama tembel; aşırı çalışan ağabeylerim için korkuyorum, onları kıskananlar var, düşmanları var, çünkü bizde, biri başarıya ulaştığında onu yıkmaya çalışırlar; araba sürmeme izin verilmemesinden korkuyorum, eğer ehliyetim iptal edilirse, yalnızlığım artacak. Biliyorum, kocam arabayı almamdan hoşlanmıyor, bunun özgürlüğüm olduğunu biliyor: Çocuklarımla gezmekten, mağazaları dolaşmaktan, ona buna hediye almaktan zevk alıyorum, bir şeyler vermeyi, insanları mutlu etmeyi seviyorum, bu benim doğamda var, hastalık olsun olmasın. Habiba'nın yorulmasından ya da hastalanmasından korkuyorum, onu kız kardeşim gibi seviyorum, ona ihtiyacım var, onsuz bir gün bile düşünemiyorum. Elbette, kızlarım da var, ama rahat değilim, onlara ne kadar çaresiz olduğumu göstermek istemiyorum. Habiba her gün tüm vücudumu yıkıyor, saçlarımı çok beğeniyor, özen gösteriyor, kolonyalarımı, parfümlerimi, kremlerimi o seçiyor. Öylesine fedakâr ki, nasıl teşekkür edeceğimi, onu nasıl ödüllendireceğimi bilemiyorum. Benim gibi bir zavallının ona veremediklerini Allah verecektir.

Bugün kendimi iyi hissetmiyorum, kırılgan hissediyorum, artık şaka yapacak halim yok, gülme isteğim yok, kalp atışlarım anormal; ağabeyim Ahmed aklıma geldi, kalp hastası olduğu halde beni üzmemek için gerçeği saklıyor. Sık sık Amsterdam'daki doktorunu görmeye gittiğini biliyorum, formda olmadığını görüyorum. Onunla ilgilenecek iyi bir aile kızıyla evlenmesi gerek, dengeli bir yaşama ihtiyacı var. Oysa sürekli kaygı içinde, Londra'ya geldiğinde, hep yorgun. Abdeslam daha sağlıklı ama o da yalnız, her şeyle o ilgileniyor; kıskançlara, gündüz yüzüne gülüp akşam beddua eden ikiyüzlülere karşı Allah ona yardım etsin ve kemgözlerden korusun.

Bugün, tuhaf bir duygu olan utancın, benliğimi, düşüncelerimi kapladığını ve kibarlığımı korumakta zorlanacağım o anla ilgili korku duymama neden olduğunu hissettim.

Yaşamın komik bir tadı var, kimi zaman tatlı, kimi zaman acı. Anne babamı düşünüyorum, Asilah'ta alçakgönül-

lü bir yaşam sürdüler, fazla olanakları yoktu, mutlu oldular mı bilmiyorum. Babam evini bırakmak istemiyor, annem Tanca'da benim evimde yaşıyor. Hâlâ hayat dolu. Babam yavaş yavaş belleğini kaybediyor. Doksan yaşını geçti. Benim hasta olduğumu bilmiyor. Onu gördüğümde, benimle hâlâ küçük bir kızmışım gibi konuşuyor, bana hayır duaları ediyor, önemli olan da bu, insanın anne ve babasının dualarını alması, onları üzmemesi, onları değiştirmeye uğraşmaması.

Ah, bu akşam kocam hakkındaki her şeyi söylemek istiyorum, çocuklarımın üzüleceğini bile bile; kimilerinin hiç rahatsızlık duymadan yaşadıkları bir özrü var; kalbi yok, duyguları yok, katı biri ve başkalarıyla ilgilenmez; eve önem vermez, çocukların defterlerine bir göz bile atmaz, hangi sınıfta olduklarını bile bilmez, okul toplantılarına gitmez, asla alışveriş yapmaz, her şeyi benim yapmamı bekler. Çocuklar ona bağlı. Bu yüzden, kötü bir baba bile olsa, onları babalarından mahrum etmek istemiyorum, ayrıca dinimize göre, bir kadın hasta bile olsa boşanmaz.

Paraya ihtiyacı olduğu zaman sevimli davranıyor. Maaşını ne yapıyor bilmiyorum. Galiba borsada hisse senedi alıyor. Bütün aileye erkek kardeşlerimin baktığını biliyor. Bu yüzden de bir kuruş harcamıyor. Geçen gün, Londra'nın orta yerinde arabası bozulmuş, uyarı lambalarını yakmış ve çekip gitmiş; bir tamirci bulmam, küçük sorunları hallettmem için beni aradı. Habiba ondan hoşlanmıyor. Kalbinin yerinde bir taş olduğunu söylüyor. Benim kadar iyi tanıyor onu. Düğün fotoğraflarıma baktığımda, o zamanlar başka biri olduğumu düşünüyorum, büyülenmiş bir genç kız, bilinçsiz bir kız, ağabeyine ve ailesine boyun eğen ve geleceğe ait umutları olan bir kız.

Yavaş konuşuyorum, kendi kendime konuşuyorum, anlaşılmak için çaba göstermeye ihtiyacım yok; beni tanıyanlar her kelimeyi bana tekrarlatıyorlar, bu çok yorucu, ötekilerse selam vererek ellerini uzatıyorlar, kolumu kaldıramadığımı bilmiyorlar, elleri boşlukta kalıyor, şaşırıyorlar. O zaman, ağabeylerimden biri yanımdaysa kulaklarına eğilip,

'Kız kardeşim hasta, kolunu kaldıramaz,' diyor. Neyse ki kayıt cihazı sözlerimi tekrarlatmıyor. Konuşuyorum. Bandın sonuna kadar konuşuyorum. Daha söyleyecek çok şeyim var. Geçen gece rüyamda Claude'u gördüm, Ahmed'in hanım arkadaşı. Benimle büyük bir şefkat, fedakârlık ve sabırla ilgilenmişti. İyi anlaşıyorduk, ama ağabeyimle olan ilişkisini yasallaştırmak, evlenip onun karısı olarak kabul görmek istiyordu, bunu da çok normal buluyorum. Aralarında gerginlik vardı, bu da ilişkimizi bozuyordu. Onu eleştireceğim hiçbir şey yoktu, ayrıca yaşamını yeniden kurmasını engelleyen kişi olmak istemiyordum. Claude gitti; ara sıra onu düşünüyorum, sevgiyle, şükranla. Hayatım işte böyle geçiyor, durumum ağırlaştıkça, tüm zamanını bana ayıracak birine ihtiyacım artıyor, bunu da bana Habiba verdi ve vermeye devam ediyor."

Uzmanlar onu görmeye geldiler. Sağlık dosyasına baktılar ve yeniden ehliyet sınavına girmesini istediler.

"Sorun değil; bunu yapmak bir zevk olacak."

"Hanımefendi, kesinlikle hiçbir önyargımız yok; araba kullanırken hiçbir tehlikeyle karşı karşıya kalmayacağınıza emin olmak istiyoruz, o kadar. Reflekslerinizin iyi olduğunu bir kez daha kontrol etmek istiyoruz."

"Sadece otomatik araba kullanıyorum."

Naima ehliyet sınavını başarıyla geçti. Kendini kanıtlamak için bir fırsat oldu bu. Cesaretle göğüs gerdi. Olanları kardeşlerine anlattığında, öfkeye kapıldılar.

"Hayır, öfkelenmeyin, özürlü biri araba kullanmaya devam ediyorsa, kaygılanmaları olağan. Artık endişelenecek bir şey kalmadı, şikâyette bulunanlar, tüm enerjilerini kötülüğe harcıyorlar, hainlik onları harekete geçiriyor."

"Kuşkulandığın birileri var mı?"

"Kötülere uymayalım; onları Allah'a havale ediyorum."

Habiba araya girdi:

"Benim kuşkularım var ama söylemiyorum; Naima'yla aynı düşüncedeyim, bize kötülük yapmak isteyenlerin cezasını Allah verir."

Doktor V. Méninger olağanüstü biri. Bir yandan, bu hastalık üzerine araştırmalar yaparken öbür yandan bazı hastaları tedavi ediyor. Naima'yla ilişkileri çok iyi oldu. Hastalığın ilerlemesini durdurmayı başardı ama geleceğe yönelik umut vermekten kaçınıyor. Üç ayda bir, Naima Paris'e onu görmeye gidiyor. Muayeneden çıktıktan sonra, kutsal bir görev gibi Rennes Sokağı'nda ve Montparnasse'da alışveriş yapıyor. Hayatını şık ve güzel olarak sürdürmeye ihtiyacı var. Sabrina en güzel kıyafetleri alması için onu destekliyor. Onu için için kemiren üzüntünün yarattığı ruhsal çöküntüyle, melankoli ve hüzünle başa çıkma yöntemlerinden birinin bu olduğunu biliyor.

Kendisini Londra'ya geri getiren Eurostar'ın içinde, düşün kapılarından geçme ümidiyle Naima gözlerini kapatıyor. Düşsel bir dünyaya gitmiyor; yakın geçmişindeki görüntüleri anımsıyor. Kendini, iki oğlu da küçükken onların peşinde koşarken görüyor. Mehdi hep koşardı, Adam'sa tenis oynardı. Kendisi maviler giymiş, altın bir kemer takıyor, güzel ve mutlu. Tanca'dayız, 1994 yazı, iki oğlunun sünnet günü. Şenlik havası var, herkesin görevi iki oğlanı şımartmak. Orkestra geleneksel ezgileri çalıyor. Genç kızlar dans ediyor. Kadınlar harika kaftanlar içinde oturmuşlar, orada olmaktan memnunlar. Naima düğünü izliyor. Konuklar arasında gidip geliyor. Hastalık henüz ortaya çıkmamış. Bu görüntüler yeniden gözünün önüne geliyor ve ağlamamak için direniyor.

Endişe zihnine çöreklenince, hayal gücü taşıyor ve felaket senaryoları beliriyor;

— hastalığın ansızın hızlanması;

— kocasının çocukları ondan alması;

— kardeşlerinden birinin başına bir felaket gelmesi;

— Habiba'nın hasta olması ve onunla ilgilenememesi;

— kıskanç insanların Habiba'ya büyü yapması ve onu kendisinden soğutması (onun kendisine asla ihanet etmeyeceğini biliyor ama endişe kötü bir yoldaştır, insanın dünya-

sım karartır, ilişkileri bozar); ihanet düşüncesi endişe kaynağıdır; onun çevresinde pek çok dostu ihanete uğramıştır ve acı çekmiştir;

— o yalnızdır, terk edilmiştir, ayağa kalkamaz, bağıramaz... Yerdedir, en küçük bir hareket yapamaz durumdadır.

Kuran'dan birkaç ayet okuyor, yatağında oturarak namaz kılıyor, ilaç istiyor ve uyuyor. Ertesi gün daha iyi bir ruh haliyle uyanıyor. Hayata gülüyor, projeler yapıyor ve Habiba'ya neler düşünmeye cesaret ettiğini anlatıyor. Habiba çok kızıyor, onu azarlıyor ve sarsılmaz bağlılığını göstermek için ona sarılıyor.

Habiba da bir günlük tutuyor, onunki zihninde. Naima'nın aklından geçebilecekler her şeyi düşünüyor, bunları sıralıyor ve gözünün önüne getiriyor, sonra Allah'a ve Peygamberlerine sesleniyor.

"Yirmi yıldır Naima'nın yanındayım. Önce temizlik ve ev işleri için geldim, çamaşır yıkamak, ütü yapmak gibi, ama kısa sürede Naima bir hizmetçi, en azında bir besleme, bir uşak olmadığımı hissettirdi bana. Hastalığından çok önce dost ve sırdaş olmuştuk. Bana kocasının anlayışsızlığını, ne kadar yalnız olduğunu anlatırdı. İlk kızının doğumunda daha da yakınlaştık. Onun başına gelen her şeyin beni ilgilendirdiğini hissediyordum. O dönem, temizlik işleri için eve bir kız aldı. Güzel ve zarifti. Bir yıl sonra evlenmek üzere yanımızdan ayrıldı. O yıllarda, zaman zaman da olsa, daha iyi bir gelecek hayal ettiğim oluyordu. Mısır yapımı filmi görmüştüm, büyük bir cerrah hastalarından biri olan kör kıza âşık olmuştu. Yeniden görmesi için her şeyi yapmaya hazırdı. Doktorun zengin olduğunu ve kızı ameliyat olması için Amerika'ya götürdüğünü anımsıyorum. Filmin sonunda kız yeniden görür ve doktorla evlenir. Güzel bir aşk hikâyesi. Ama ben görüyorum. Sorun, kimsenin tek gözü gören bir kızla evlenmek istememesi. Yüzüme bakan herkes bana acıyor. Bunu insanların gözlerinden okuyorum. Naima bana hiç acıma duygusuyla yaklaşmadı, tek gözümün gör-

mediğini ilk anda unuttu. Ben bile düşünmüyorum artık bunu, bana unutturdu. Ama kocası öyle değil, bana ters ters bakıyor. Yazları Tanca'ya döndüğümüzde, bazen ailemin yanına birkaç gün geçirmeye gidiyorum. Naima'nın yanına dönmek için sabırsızlanıyorum. Onu özlüyorum, sanırım, o da beni özlüyor. Yemek yedirirken, onu güldürmekten kaçınıyorum, çünkü herhangi bir şeyi bahane edip sık sık gülüyor ve gülmesi bitmek bilmiyor. Yemeğin boğazına kaçmasından ve yediklerini çıkartmasından korkuyorum, çünkü genelde iştahı yok. Bunun hastalıktan mı, yoksa bir bebek gibi, düşkün bir ihtiyar gibi, yemek yedirilmesinden mi kaynaklandığını bilmiyorum. Ne bir bebek ne de bir ihtiyar, hâlâ genç ama elleri hareket etmiyor. Yürürken dizlerini bükemiyor artık. Bana dayanarak ilerliyor.

Geçen gün biri bize şöyle sordu:

'Birbirinizin neyi oluyorsunuz? Arkadaş mısınız?'

İkimiz aynı anda yanıtladık:

'Kardeşiz, hayır, kardeşten de ileri, daha yakınız! Birbirimizden ayrılmayız.'

Bilmiyorum bana takılmak için mi, yoksa başka bir nedeni mi vardı, bir gün Naima ciddi bir tavırla bana şöyle dedi:

'Biliyor musun, ağabeyim Abdeslam sana bir koca bulmuş, senin köyündenmiş, benim yüzümden ömür boyu bekâr kalamazsın, dediğine göre adam genç ve ağırbaşlıymış, seni tanıyormuş ve istiyormuş!'

Ağlamaya başladım. Ona şöyle söyledim:

'Beni göndermek istiyorsun, anlaşmamızı bozmak istiyorsun; evlenmekten vazgeçeli uzun zaman oldu; bana emir verecek, belki de dövecek bir adamla eve hapsolmaya hiç niyetim yok...'

Naima da ağlamaya başladı ve birbirimizin boynuna sarıldık, gözyaşlarını kahkahalar izledi. Naima'yı kız kardeşimden ve ailemden daha çok sevmem, anne babamın, kız ve erkek kardeşlerimin herhangi bir kötülüğünü gördüğümden değil. Naima'yla birlikteyken kendimi yararlı hissediyorum, içimdeki en iyi şeyleri ortaya çıkarttı: sevecenlik, fe-

dakârlık ve cömertlik. Aynı özellikleri onda da buldum. Kendindeki tüm iyilikleri bana iletti, bunu bir armağan olarak kabul ettim, kendimi ona öylesine yakın hissediyorum ki, zaman zaman benim de uzuvlarım ağrıyor, ellerim, bacaklarım, ama kendimi çabucak toparlıyorum, çünkü sağlıksız da olsa sağlıklı da olsa Naima'nın bana ihtiyacı var. Hasta birini ziyaret ettiğimizde, o kişinin moralini yükseltecek sözleri Naima buluyor. Bu yüzden ona hayranım. Naima başkalarına umut vermeyi başarıyor, çünkü sağlığın değerini biliyor. Zaman zaman üzüntülü olduğunda ağladığı oluyor, çünkü çocuklarını düşünüyor, çünkü Allah'a dua ediyor ve daha iyi günleri bekliyor. Ben de ağlıyorum, ama beni görmesin diye saklanıyorum. Sonuçta, ağlamaktan çok gülüyoruz.

1996 yazı Naima için sıkıntılı geçti. Kardeşlerinin oteli Mirage'da kalan bir müşteri aynı hastalığa yakalanmıştı. Adı Hervé'ydi, Abdeslam ve Ahmed'i iyi tanıyan arkadaşlarından birinin kardeşiydi. Naima uzaktan onu izledi. Skleroz doğrudan ciğerlerine yerleşmişti. Nefes almakta zorlanıyordu, öksürüyordu ve her seferinde boğulacak gibi oluyordu. Kendisinden daha yaşlı olsa da, hastalığı daha ağır olsa da, Naima kendini o adamla karşılaştırmadan duramıyordu. Habiba yalan söylüyordu. Onda kas erimesi, tüberküloz, kronik ateş, tifo, vb. olduğunu söylüyordu. Bildiği tüm hastalıkları sayıyordu. Onu korumak, saplantısından kurtarmak için yapıyordu bunu.

Yazın ardından, Hervé karısının kollarında nefes darlığından öldü. Naima'nın öğrenmemesi için talimat verildi. Ama sonunda öğrendi. Hiç tanımadığı, uzaktan gördüğü, ama kaygı dolu bir sempati duyduğu bu adamın haberlerini almak istiyordu sanki. Doktor Méninger ikisinin durumunun farklı olduğunu ona açıkladı. Gerçekçi ve cesur olan Naima şöyle dedi:

"Sadece bir zaman meselesi, o kadar!"

Ertesi yaz, Hervé'nin karısı aynı odada bir hafta geçirmek için geldi. Naima onu uzaktan görüyor, yakınlık göster-

mekten çekiniyordu. Hassas bir durumu göğüslemeye cesaret göstermek ve bunu başaramamak korkusu arasında bocalıyordu. Sonunda Hervé'nin dul eşiyle konuşmaktan vazgeçti.

Aynı yaz, onu bir şifacı hocaya götürmek için ısrar eden teyzesinin teklifini neredeyse kabul edecekti, "Bir dâhi, olağanüstü bir adam, özel yetenekleri var, elleri mucizeler yaratıyor, iki seans masaj yapması ve özel seçilmiş birkaç dua yeterli oluyor, hastalık bitiveriyor, sihirli bir değnek gibi; randevu almak için bazen üç ay beklemek gerekiyor ama aracının cebine atılan bir miktar para sayesinde çabucak onu görmek mümkün; o, para almıyor, ama Martil'de deniz kenarında yaptırmakta olduğu evin inşaatına katkı istiyor..."

Naima tuzağı hissetti ve gerek Tanca'dan gerekse Tetuan'dan pek çok kadının övgüyle bahsettiği bu adamın tedavisini reddetti.

Naima'nın dizleri ağrıyor. Bu acıyı biliyor. İyiye işaret değil. Henüz kendini tekerlekli sandalyede hayal etmiyor. Habiba ona bakıyor ve düşüncelerini okuyor. Yüzünün Naima için bir tür ayna olduğunu bildiğinden, kendine üzülmeyi yasaklıyor. İçinden neler geçtiğini anlaması için Naima'nın yüzüne bakması yetiyor. Bu yakınlık bir geçişim. İki insan arasında böyle güçlü bir bağa az rastlanır. Kaydettiği kasetlerin birinde Naima yeniden bu ilişkiye döner:

"Lisedeyken Montaigne'in dostluk hakkında yazdıklarını okumuştuk. Bu bağı çok ender görülen bir örnek gibi görüyordum, kendi kendime 'Edebiyat bu,' diyordum. İki insanın birbirlerinin yerine geçecek kadar kaynaşabileceğini düşünemiyordum. Bugün, Habiba sayesinde böyle bir dostluğun var olduğunu biliyorum. Aynı zamanda eşit olmadığımızı da hissediyorum: Ben ona çok şey borçluyum; bana her şeyini veriyor, zamanını, özgürlüğünü, sevgisini, yardımını... Ve ona bağımlıyım. Hayatını bir özürlüye bakmak için feda etmeye kimse zorlamadı onu. Buna tek başına ka-

rar verdi. Olayların yavaş yavaş geliştiğini söylemek daha doğru olur. Bu işten vazgeçebilirdi, benim için yaptıkları hakkında konuştuğum zaman iş sözünü kullanmamı yasakladı. Bu bir iş değilse, karşılıksız bir özveri. Maaşını alıyor ve doğrudan ailesine gönderiyor. Bir gün bana şöyle dedi:

'Bu parayı neden veriyorsun? Aslına bakılırsa ailemin hiçbir şeye ihtiyacı yok. Birilerinin, burada, senin yanında olmamın para için olduğunu düşünmesini istemem. Paraya ihtiyacım yok. İnsanın elinin kiri olan bu şeye bağlı değilim. Allah'a şükür, hiçbir şeye muhtaç değilim, tek bir şeye ihtiyacım var, o da senin iyileşmen!'

Bir gün, biri Naima ve Habiba'nın öyküsünü yazmalı. İnsanları birbirlerine yaklaştıran, kötülükten, kötülüğün çağrısından uzaklaştıran, onları daha mutlu yapan ve yaşamalarına yardım eden bu nimeti tanımam için hasta olmam gerekiyormuş. Gerçek bu. Belki de, henüz çok küçük olan çocuklarım bu bağın niteliğini anlayamayacaklar, ama kardeşlerim takdir ediyor ve Habiba'ya minnet duyuyorlar.

İnsanlar fazla konuşuyorlar ve başkalarını akıl almaz bir kolaylıkla yargılıyorlar. Ağabeyimin, benimle ilgilenmek için iki kızını terk edip karısını boşadığını söylediklerini bile duydum. Oysa, hastalığımın ortaya çıkmasından en az beş yıl önce karısından boşanmıştı. Evlilik hayatı onda hayal kırıklığı yarattığı için bir daha asla evlenmeyeceğini ve benimle ilgilenmeyi tercih etmesi hakkında kimseye hesap vermek zorunda olmadığını tekrar tekrar kendisi söylüyor. Bir gün Londra'ya geldi, yüzü asıktı ve sinirliydi. Korktum. Doktor Méninger'in ona benim hakkımda korkunç bir şey söylediği aklıma geldi. Hayır, Abdeslam sahtekârın biriyle yaptığı işte bir milyon dirhem kaybetmişti. Ona şöyle dedim:

'Ateşin mi var?'

'Hayır.'

'Kalp atışların düzenli mi?'

'Evet.'

'Bir yerin ağrıyor mu?'

'Hayır.'

'Koşabiliyor musun, asansörü kullanmadan on katı çıkabiliyor musun, yüzebiliyor musun, tek başına gezebiliyor musun, canın ne isterse yapabiliyor musun?'

'Evet, Allah'a şükürler olsun.'

O halde, seni dolandıran sahtekârı ve senden çaldığını unut. Dualarında Allah'tan sadece sağlık dile.'

'Haklısın, ama o ahlaksızı bir ele geçirirsem...'

'Bırak senin yerine avukatlar sinirlensin; bunun için onlara para ödüyorsun. Sağlığını düşün, önemli olan bu. Kendinle barışık ol!'

Sağlık konusunda ders vermenin kolay olduğunu itiraf ediyorum, ama ölüm de bir anlamda sağlığın yokluğudur, hastalıktır."

Naima'nın kişiliği, yaşamı her zaman hafife ve alaya almaya eğilimliydi. Hastalık, işleri karıştırdı. Yine de, olur olmaz şeyler onu güldürebiliyor. Adama gelince; kısa boylu biri, koyu renk takımlar giyiyor ve parlak kravatlar takıyor, bütün bir yıl boyunca Tanca'nın ana caddelerini arşınlıyor. Önemli bir randevusu varmışçasına kararlı adımlarla yürüyor. Bu adam bir bilmece. Komik bir yüzü var. Tıpkı kendi başına komedi oynamaya kalkışan yeteneksiz bir komedyen gibi. Kimse adını bilmiyor, nerede oturduğu, neyle geçindiği, o gıcır gıcır takım elbiseleri nasıl aldığı da bilinmiyor. Yaşı belli değil. Yalnızca varlığı insanları güldürmeye yetiyor. Naima onu görünce gülmekten kırılıyor. Habiba da öyle. Neden güldüklerini bilmiyorlar. Sanki bu adamın işlevi kadınları güldürmek, her şey sessiz bir işbirliği halinde sürüp gidiyor, anahtarı kimsede bulunmayan bir gizem gibi.

Bir gün Naima ve Habiba, Mirage'ın terasında masada otururlarken gülmeye başladılar, bir türlü susamıyorlardı. Ahmed bu çılgınca gülmenin nedenini öğrenmek istiyordu. Oteldeki müşterilerden biri Tanca'da yürüyen adamı belli belirsiz andırıyordu. Belçikalı ya da İsviçreli ufacık bir adam, Mirage'ın müdavimlerinden, Tanca'daki meçhul adam gibi yürüyordu. Av peşindeki yırtıcı bir kuşa benziyordu.

Bir terslik, Naima'yı tekrar derin yalnızlığına gömecekti. Çocuklarının baskısı üzerine onları birkaç günlüğüne İspanya'ya götürmeyi kabul etti. Tanca'daki evden tam çıkarlarken Habiba pasaportunu kaybettiğini fark etti. Pasaport bulununcaya kadar yolculuk ertelendi. Arama sonuç vermeyince Abdeslam ona yeni bir pasaport çıkartarak Fransız konsolosluğunun vize servisine teslim etti, bu özel durumun aciliyetini bildiren bir yazı eklemeyi de ihmal etmedi. Yeni bir vize değil, sadece vize transferi istemişti. Vize isteyen her Faslının verdiği savaşı Abdeslam da yaşadı. Naima, Habiba'sız on gün ve gece geçirdi. Onunla iki kızı ilgileniyordu, ama o Habiba'yı özledi. Ona olan bağımlılığını ve hastalığın getirdiği sıkıntının boyutlarını fark etti. Habiba'dan ilk ayrılışıydı bu. Kızlarının yardımına karşın memnun değildi. O kadına çok alışmıştı ve yokluğu her şeyi karmaşıklaştırıyor, endişesini artırıyordu. Günde birkaç kez ona telefon ediyor, her yaptığını anlatıyordu, onsuz hayatın ne kadar zor olduğunu söylüyordu. Elli yaşlarında bir İspanyol kadınla tanışması bu dönemde oldu, kadın da onunla aynı hastalığa yakalanmıştı. Tekerlekli sandalyede dolaşıyordu, oğullarından biri ona eşlik ediyordu. Gülmüyordu, konuşmuyordu. Oğluna gelince; hiç sabrı yoktu ve neredeyse sürekli bir huysuzluk içindeydi. Oğlunun yanında bulunmadığı bir anda, Naima kadınla konuştu:

"Rahatsız ettiğim için beni bağışlayın, ama size bir önerim var..."

"Ben hastayım."

"Biliyorum, ikimizin de hastalığı aynı. Birlikte yürümeyi öneriyorum. Tekerlekli sandalyeyi bırakın, siz oğlunuzun, ben de kızımın yardımıyla birkaç adım atalım."

"Oğlum kabul etmez. Sandalyeyi bana o aldırttı, böyle daha pratik oluyor."

"Ben o aleti reddettim. Hâlâ yürüyebilirsiniz."

"Evet, ama gerçekten bana yardım edebilecek kimse yok. Hafta içinde bir klinikte kalıyorum, pazar günleri oğlum benimle yemek yemeye geliyor. Yalnızım ve tam za-

manlı bir hastabakıcı tutacak maddi gücüm yok. Pazar günleri beni dışarı çıkartmayı kabul etmesi bile yeterli. Bazen karısı karşı çıkıyor. Sizin durumunuz farklı."

"Evet, çok farklı."

Naima şoförü Mohamed'i çağırdı, ondan hanımın ayağa kalkıp yürümesine yardım etmesini rica etti. Lokantayı terk ettiler, tekerlekli sandalyeyi arkada bıraktılar ve küçük bir gezintiye çıktılar.

Yarım saatlik yürüyüşten döndüklerinde, hanımın oğlunu öfke içinde buldular.

"Oğlum, bundan böyle her pazar beni yürüteceksin. Ben tükenmedim. Bu Faslı hanım sayesinde, bu berbat hastalıkla savaşmam gerektiğini öğrendim artık. Bu hanım çok cesur, harika birisi. Beni, birkaç gün geçirmek üzere Tanca' daki oteline davet etti. İlkbaharda gideceğime söz verdim. Kendi ailemde bulamadığım yakınlığı bir yabancıda buldum."

Oğlu öfke içinde annesini tekerlekli sandalyeye oturttu ve tek bir söz etmeden uzaklaştı.

Naima, Sabrina'ya şöyle dedi:

"İşte böylelerine '*maskhout*' denir, lanet bir evlat, anne babasına çok kötü davranan biri."

"İyi yaptın anne, çok cesursun, bravo!"

"Kızım, cesaret sadece hastalığa kafa tutmak, her yeri ele geçirmesini önlemek değildir. Cesaret, başına gelenleri kabullenmektir. Kabullenmek, inkâr etmemek, her şeye karşın yaşamaktır. Siz olmasaydınız, bu cesareti gösteremeyeceğimi söylemeliyim. Ben de küçük bir araba, harika bir tekerlekli sandalye isteyebilirdim, ama bu, hastalığa yenik düşmek olurdu. Benim için de her zaman kolay olmuyor. Tek başıma ağladığım, sabahları göğsümde gülle gibi bir ağırlıkla uyandığım zamanlar oluyor. O zaman, kendime yeniden yaşama gücü kazandırmak için derin bir soluk alıyorum. Sizi düşünüyorum, gülle daha da ağırlaşıyor, aynı zamanda onu tüm gücümle uzaklaştırıyorum."

Bekâr kardeşlerin çevresinde kadınlar dört dönüyor. Naima, onları uzaktan izliyor. Abdeslam ve Ahmed, hem ahlaki açıdan, hem de geleneklere olan bağlılıklarından, kadınlarla ilişkileri konusunda oldukça dikkatliydiler. Kadın arkadaşlarıyla toplum içinde gözükmemeye özen gösteriyorlardı. Naima bunu hissediyordu. Bir gün onları çağırdı ve şöyle dedi:

"Erkeksiniz, kadın arkadaşlarınızın olması normal. Bir tek öğüdüm var size: Asla onların evinde yemek yemeyin, onlardan armağan kabul etmeyin, dikkatli olun, sizden daha akıllı, daha kurnaz erkekler kadınların tuzağına düştüler, enkaza döndüler, iradeleri, saygınlıkları, onurları yok oldu. Biliyorum, bu saçmalıklara inanmazsınız, ama benim altıncı hissim yanılmaz, kadınların ve şarlatanların arasındaki gizli pazarlıkları bilirim. Büyü vardır; Allah bunu yasaklamıştır. Kemgöz ve nazar da vardır. Peygamberimiz bunu açıklamıştır. Bundan kaçının."

İki kardeş Naima'nın elini tutup sıktılar, ne kadar güzel, ne kadar akıllı olursa olsun asla, hiçbir kadının üçünün arasındaki mutlak sadakati bozmasına izin vermeyeceklerine yemin ettiler. Sonra Allah onları yanına çağırıncaya kadar birbirlerine bağlı kalacaklarına Kuran'ın üzerine yemin ettiler.

Ciddi ortamlarda bile, Naima şaka yapmanın yolunu buluyordu:

"Dikkat edin, unutmayın, 'hapır küpür' yok, 'yemek memek yok', kadınlarla birlikteyken ağzınıza lokma koymayın!"

'Hapır küpür' yok! 'Hapır küpür' yok! Yemin olsun Naima!"

TAHAR BEN JELLOUN

EFSUNLU AŞKLAR

CAN

ÖYKÜ

Tahar Ben Jelloun, daha önce yayınladığımız yapıtlarıyla Türkiyeli okurun yakından tanıdığı bir yazar. 1987'de *Kutsal Gece* adlı romanıyla, Fransa'nın en saygın edebiyat ödülü Goncourt'a değer görülen Ben Jelloun, ***Efsunlu Aşklar***'da aşk, dostluk ve ihanet öyküleri anlatıyor. Kimi zaman yaşanmış olaylardan yola çıkan çılgın aşk öyküleri. Aynı zamanda önemli bir şair olan Ben Jelloun, günümüz Fas'ının gelenekle çağdaşlık arasına sıkışmış dünyasını, imgelerle yüklü lirik bir anlatımla betimliyor. 1971'den beri Fransa'da yaşayan ve Fransızca yazan Faslı yazar, günümüzün en iyi öykü anlatıcılarından biri; okuyucuyu öykülerinin büyülü dünyasında yaşatıyor. *Efsunlu Aşklar* da, Ben Jelloun'un çoğu ilk kez yayınlanan on sekiz öyküsünden oluşuyor. Gündelik yaşamın umarsızlıkları karşısında kurtuluşu falcılarda, büyücülerde arayan insanların öyküleri.

KAPAKTAKİ RESİM: GUSTAV KLIMT

ISBN 975-07-0633-1